

श्रीजिनदत्तसूरिसहस्रभ्यो नमः
स्रतरगच्छत्रयमाला-द्वितीयपुष्पम् २ श्रीमण्डलाचार्यकमलसूरिविकासितम् ।
श्रीवर्धमानसूरिविरचित.

आचारदिनकरः

द्वितीयविभागः

अयं ग्रन्थः प. केसरिसिंह ओसवाल खामगामवाला इत्यनेन शिष्या "निर्णयसाम्प्रदाय" कच्छप्रणालये
रामचन्द्र येसु शेडगेद्वारा समुद्र्य प्रकाशितः

संवत् १९७६

वीरसवात् २४४६

पान १

मूल्य १० दशरूप्यका.।

Printed by Ramohandra Yesu Shedgo, at the "Nirnaya-sagar" Press, 23, Kolbhat Lane, Bombay.
Published by Pandit Kesarisinha Oswal Khangamwala, Panjrapol Lalbag Bombay 4.

मुद्रणसाहाय्यकर्तृनिर्देशः ।

२०० रु. लालबागना उपाखेना ज्ञानखातामांथी.

विषयनाम	विषयनाम	पत्र	विषयनाम	पत्र	विषयनाम	पत्र
देवतावसरप्रतिष्ठा	प्रतिष्ठालक्षणम्	२११	सूर्योद्गमहस्तुति	२१९	पत्रं	२३५
मन्त्रपट्टप्रतिष्ठा	अथ शान्त्यधिकारः ३४	२१२	अथ पौष्टिकाधिकारः ३५			
पितृमूर्तिप्रतिष्ठा	शान्तिकप्रकारः	२१२	पौष्टिकविधिः	२२०		२३५
यतिमूर्तिप्रतिष्ठा	अश्विन्यादिनक्षत्रशान्तिकम्	२१३	पौष्टिकदण्डकः	२२१		२३७
ग्रहप्रतिष्ठा	शान्तिदण्डकः	२१३	पौष्टिकावश्यकतास्थलानि	२२३		२३८
चतुर्गणिकायदेवमूर्तिप्रतिष्ठा	ग्रहशान्तिकम्	२१४	अथ बलिविधानविधिः ३६	२२४		
गृहप्रतिष्ठा (वास्तु)विधिः	नक्षत्रग्रहशान्तिकम्	२१४	जिनविम्बवलि	२२५		२३९
जलाशयप्रतिष्ठा	मूलाश्लेषाविधानम्	२१५	विष्णुरुद्रवली	२२६		२३९
वृक्षप्रतिष्ठा	पूर्वोपाढादिशान्तिकानि	२१६	पितृव्यवहारवलि	२२८		२३९
अट्टालकादिप्रतिष्ठा	स्नानादिना नक्षत्रशान्तिकम्	२१६	अथ प्रायश्चित्ताधिकारः ३७	२२८		
दुर्गयन्त्रप्रतिष्ठा	प्रकारान्तरेण ग्रहशान्ति	२१६	प्रायश्चित्तेतव	२३०		२३९
अधिवासनाविधि	प्रकारान्तरेण ग्रहपूजा	२१७	प्रायश्चित्ताचरणम्	२३३		२४०
प्रतिष्ठादिनशुद्धिः	ग्रहशान्तिद्वानानि	२१८	प्रायश्चित्ताचरणम्	२३४		२४०

विषयनाम	पत्रं	विषयनाम	पत्रं
रोधादिगणः	१४७	पुश्चादित्वचः	१४८
अर्कोदिगणः	१४७	सहदेव्यादिगणः	१४८
सुरसादिगणः	१४७	मयूरशिखादिमूलानि	१४८
सुष्कादिगणः	१४७	कुष्ठादिवर्गः	१४८
वत्सकादिगणः	१४७	मेदादिसर्वौषध्यः	१४९
प्रियंवादिगणः	१४७	सहदेव्यादिवर्गः	१४९
अम्बुष्ठादिगणः	१४७	विष्णुकान्तादिमूलानि	१४९
मुस्तादिगणः	१४७	शतमूलं सहस्रमूलं च	१४९
न्यप्रोधादिगणः	१४७	पञ्चासृतम्	१४९
एलादिगणः	१४७	प्रतिष्ठाविधिः	१५०
श्यामादिगणः	१४७	भूतबलिमन्त्रः	१५०
त्रायमाणादिगणः	१४७	स्तुतिकथनम्	१५१
क्रयाणकशब्दार्थः	१४८	शान्तिदेवताकायोत्सर्गः	१५१

विषयनाम	पत्रं	पत्रं
अम्बिकाकायोत्सर्गः	१५१	१५१
अच्छुतादेवीकायोत्सर्गः	१५१	१५१
समस्तवैयाघ्रलकायोत्सर्गः	१५१	१५१
सकलीकरणविधिः	१५१	१५१
शुचिविधा	१५१	१५१
बल्यभिमन्त्रणम्	१५१	१५१
कलशाभिमन्त्रणम्	१५१	१५१
सर्वौषधिचन्दनाद्यभिमन्त्रणम्	१५२	१५२
पुष्पाभिमन्त्रणम्	१५२	१५२
पञ्चरत्नबन्धनम्	१५२	१५२
हिरण्योदकेन रूपनम्	१५२	१५२
सुश्रादिकपायरूपनम्	१५२	१५२
पञ्चगव्यदर्भोदकस्नानम्	१५२	१५२

विषयनाम	पत्र	विषयनाम	पत्र	विषयनाम	पत्र
सहदेव्यादिक्रानम्	१५२	अष्टदलेषु न्यास.	१५५	तन्धावर्तपट्टाच्छादनम्	१८३
कुटाद्यष्टवर्गज्ञानम्	१५३	तन्धावर्तपूजा	१५३	प्रतिष्ठाविधि.	१८४
हरिद्रादिसर्वोपपिज्ञानम्	१५३	प्रथमवलयदेवताः	१५९	मङ्गलगाथा	१८५
शतावर्षादिसहस्रमूली	१५३	द्वितीयवलये	१६०	देशनाप्रकार	१८५
पुष्पज्ञानम्	१५३	तृतीयवलये	१६२	अष्टाहिकामहिमा	१८५
वासज्ञानम्	१५४	चतुर्थवलये	१६३	शकस्तव	१८६
चन्दनज्ञानम्	१५४	पञ्चमवलये	१६५	पञ्चविंशतिपुष्पाञ्जलिप्रक्षेपः	१८६
कुङ्कुमज्ञानम्	१५४	षष्ठवलये	१७०	शकेशानादिपूजनम्	१९४
आदर्शदर्शनम्	१५४	सप्तमवलये	१७३	भगवत्या मण्डलम्	२०७
कर्पूरज्ञानम्	१५४	अष्टमवलये	१७५	प्रतिष्ठोपयुक्ता वासाः	२०९
शुद्धजलज्ञानम्	१५४	नवमवलये	१७८	क्षेत्रपालप्रतिष्ठा	२१०
तन्धावर्ताधिवासनम्	१५५	दशमवलये	१८०	गणपतिप्रतिष्ठा	२१०
तन्धावर्तस्थापना	१५५	भूमिपुरमध्ये प्रकीर्णकपूजा	१८१	सिद्धमूर्तिप्रतिष्ठा	२११

विषयनाम	पत्रं	विषयनाम	पत्रं	विषयनाम	पत्रं
देवतावसरप्रतिष्ठा	२११	प्रतिष्ठावलक्षणम्	...	सूर्योदितग्रहस्तुतिः	२१९
मन्त्रपट्टप्रतिष्ठा	२१२	अथ शान्त्यधिकारः ३४	...	अथ पौष्टिकाधिकारः ३५	२२०
पितृमूर्तिप्रतिष्ठा	२१२	शान्तिकप्रकारः	पौष्टिकविधिः	२२५
यतिमूर्तिप्रतिष्ठा	२१३	अश्विन्यादिनक्षत्रशान्तिकम्	...	पौष्टिकदण्डकः	२२७
ग्रहप्रतिष्ठा	२१३	शान्तिदण्डकः	पौष्टिकावश्यकतास्थलानि	२३८
चतुर्णिकायदेवमूर्तिप्रतिष्ठा	२१४	ग्रहशान्तिकम्	...	अथ बलिविधानविधिः ३६	२३६
गृहप्रतिष्ठा (वास्तु)विधिः	२१४	नक्षत्रग्रहशान्तिकम्	...	जिनविम्बबलिः	२३९
जलाशयप्रतिष्ठा	२१५	मूलाश्लेषाविधानम्	...	विष्णुरुद्रबली	२३९
वृक्षप्रतिष्ठा	२१६	पूर्वाषाढादिशान्तिकानि	...	पितृव्यवहारबलिः	२३९
अट्टालकादिप्रतिष्ठा	२१६	स्नानादिना नक्षत्रशान्तिकम्...	...	अथ प्रायश्चित्ताधिकारः ३७	२३९
दुर्गयन्त्रप्रतिष्ठा	२१६	प्रकारान्तरेण ग्रहशान्तिः	...	प्रायश्चित्तहेतवः	२४०
अधिवासनानिधिः	२१७	प्रकारान्तरेण ग्रहपूजा	...	प्रायश्चित्ताचरणम्	२४०
प्रतिष्ठादिनशुद्धिः	२१८	ग्रहशान्तिस्नानानि	...	प्रायश्चित्तानुष्ठातृगुरुलक्षणम्...	२४०

विषयनाम	पत्रं	विषयनाम	पत्रं	विषयनाम	पत्रं
प्रायश्चित्तानुचारककर्तृलक्षणम्	२४०	तपआचारे प्रायश्चित्तम्	२४६	तपोहंप्रायश्चित्तम्	२५८
आलोचनाग्रहणकालः	२४०	वीर्यातिचारे रगिहते प्रायः	२४६	दानार्हंप्रायश्चित्तम्	२५९
प्रायश्चित्तानाचरणे दोषः	२४०	पुरुषप्रतिसेवायाम्	२४७	विशोधनार्हंप्रायश्चित्तम्	२५९
प्रायश्चित्ताचरणे गुणाः	२४१	छेदाहं प्रायश्चित्तम्	२४७	प्रायश्चित्तकोष्टकम्	२६०
प्रायश्चित्तग्रहणविधिः	२४१	मूलाहं प्रायश्चित्तम्	२४७	अथावश्यकाधिकारः ३८	
आलोचनाहं प्रायश्चित्तम्	२४२	अनाद्युत्ताहं	२४७	जीतकरूपयज्ञम्	२६२
प्रतिक्रमणार्हं यथा	२४२	पराश्विक	२४८	कोपत्रयोदशक्रमेण यज्ञम्	२६२
आलोचनाप्रतिक्रमणोभयार्हम्	२४२	श्रावकजीतकरूपः	२४८	निरपेक्षकृतादियज्ञम्	२६२
विवेकार्हंप्रायश्चित्तम्	२४२	लघुजीतकरूप	२४९	ऋतुपरत्वेन दानकोष्टकम्	२६३
फायोत्सर्गार्हम्	२४२	व्यवहारजीतकल्पे यतिश्रावक-		स्वाभ्यायचातुर्विध्यम्	२६४
तपोहंप्रायश्चित्तम्	२४३	प्रायश्चित्तविधिः		चतुर्विंशतिस्तवः	२६५
सूत्रमासूत्रमतपोविभागसकलना	२४३	प्रकीर्णंप्रायश्चित्त भावप्रायश्चित्त च		चैत्यस्तवव्याख्या	२६८
ज्ञानातिचारेषु प्रायश्चित्तम्	२४४	स्तानार्हंप्रायश्चित्तम्		श्रुतस्तवव्याख्या	२६८

विषयनाम	पत्रं	विषयनाम	पत्रं
आगमस्तवव्याख्या	२६९	पञ्जुणाः	२७२
जिनागमस्तवः	२६९	पञ्चाऽधिकारिणः	२७२
सिद्धस्तवव्याख्या	२६९	पञ्चाऽवन्दीयाः	२७३
महावीरस्तवव्याख्या	२७०	पञ्चोदाहरणानि	२७३
वैयाहृत्यकराणां कायोत्सर्गः	२७१	एकोऽवग्रहः	२७३
भगवत्प्रार्थना	२७१	पञ्चाभिधानानि	२७३
वन्दनकम्	२७२	पञ्चप्रतिषेधाः	२७३
अष्टनवत्युत्तरशतभङ्गाः	२७२	त्रयस्त्रिंशदाशतनाः	२७३
पञ्चविंशतिप्रतिलेखना	२७२	द्वात्रिंशदोपाः	२७४
पञ्चविंशतिरावश्यककर्माणि	२७२	अष्टौ करणानि	२७४
द्वादशार्तवन्दनकम्	२७२	षड्दोपाः	२७४
षट् स्थानानि	२७२	वन्दनकस्य व्याख्या	२७५
षट् गुरुवचनानि	२७२	प्रतिक्रमणकथनम्	२७५

पत्रं	विषयनाम	पत्रं
२७२	अतीचारालोचनम्	२७८
२७२	यतीनामतीचारालोचनम्	२७९
२७३	ज्ञानाचारः	२८०
२७३	दर्शनाचारः	२८०
२७३	चारित्र्याचारः	२८०
२७३	तपसाचारः	२८०
२७३	वाह्यं तपः	२८०
२७४	वीर्याचारः	२८१
२७४	क्षामणकथनम्	२८१
२७५	संघाद्विक्षामणम्	२८१
२७५	सर्वक्षामणम्	२८१
२७५	पूर्वशयनातिचारप्रतिक्रमणम्	२८२
२७७	सुप्तस्यातिचाराः	२८४

विषयनाम	पत्र	विषयनाम	पत्र	विषयनाम	पत्र
भिक्षादोषप्रतिक्रमणम्	२८४	पञ्चदशभिः अधार्मिकैः	२८८	अष्टाविंशत्या आचारप्रकल्पे	२८९
प्रतिलेखनाद्यतिचार	२८५	षोडशभिर्गोत्राभिः	२८५	एकोनविंशता पापश्रुतप्रसङ्गे	२९०
एकादिद्वारेण प्रतिक्रम	२८५	सप्तदशविधेः असयमे	२८६	त्रिंशता मोहनीयकर्मभेदैः	२९०
ज्ञानविराधना	२८६	अष्टादशविधेः अत्रह्यणि	२८६	एकत्रिंशता सिद्धादिगुणैः	२९०
प्रतिक्रमणसुक्ति	२८७	एकोनविंशताध्ययनैः	२८७	द्वात्रिंशता योगसप्रहैः	२९०
सप्त भयस्थानैः	२८८	विंशत्या असमाधिस्थानैः	२८८	त्रयस्त्रिंशता आशातनाभिः	२९१
अष्ट मदस्थानैः	२८८	एकविंशत्या शबलैः	२८९	आशातनाप्रतिक्रमणम्	२९१
नवभिर्ब्रह्मचर्यगुप्तिभिः	२८८	द्वाविंशत्या परीपहैः	२८९	सर्वजीवक्षामणम्	२९३
दशविधेः श्रमणघर्मे	२८८	त्रयोविंशत्या सूत्राध्ययनैः	२८९	यतिपाक्षिकसूत्रव्याख्या	२९४
एकादशभिरुपासकप्रतिमाभिः	२८८	चतुर्विंशत्याहर्हन्दि	२८९	यतिघर्मेस्य व्रतमङ्गल्यापन	२९६
द्वादशभिर्भिक्षुप्रतिमाभिः	२८८	पञ्चविंशत्या भावनाभिः	२८९	महाव्रतव्युत्पत्ति	२९९
त्रयोदशभिः क्रियास्थानैः	२८८	षड्विंशत्या श्रुतस्कन्धादिभिः	२८९	आलापद्वादशकेन महाव्रतोच्चार	३००
चतुर्दशभिर्भूतप्राप्तैः	२८८	सप्तविंशत्या अन्तगारुणैः	२८९	सूत्रकीर्तनम्	३०२

विषयनाम	पत्रं	विषयनाम	पत्रं	विषयनाम	पत्रं
प्रतिश्रुतदेवतास्तवः	३०५	ईर्यापथिकी	३२५	सर्वाङ्गसुन्दरादिफलतपांसि	३३६
सामायिकातिचारः	३०८	चैत्यवन्दनादीनां प्रतिक्रमणयुक्तिः	३२५	इन्द्रियजयतपः	३३७
योगत्रयसमस्तातिचारः	३०९	पाक्षिके विशेषः	३२८	कपायजयतपः	३३७
सार्वातिचारानाह	३०९	कायोत्सर्गयोजना	३३०	योगशुद्धितपः	३३७
सम्यग्दष्टरल्पं कर्मबन्धमाह	३१०	दशविधप्रत्याख्यानानि	३३१	धर्मचक्रतपः	३३८
कायोत्सर्गः	३११	पिण्डितप्रत्याख्यानानि	३३१	९।१० लघुअष्टाहिकातपोद्वयं	३३८
भङ्गकरान्तराणि कायोत्सर्गस्य	३११	अभिप्रहाः	३३२	११ कर्मसूदनतपः	३३८
प्रत्याख्यानं व्याख्या च	३१२	नृपदीनामावश्यकविधिः	३३३	गीतार्थाचीर्णानि तपांसि	३३९
प्रत्याख्यानशुद्धिः षड्विधा	३१७	अथ तपोबिधयधिकारः ३९	३३३	द्वितीया कल्याणतकपोरीतिः....	३४०
आवश्यकसामायिकम्	३१९	तपस्वरूपम्	३३४	१ कल्याणकतपः	३४०
पौपथविधिः	३२०	१ जिनोक्तानि तपांसि	३३५	२ ज्ञानादित्रीणि तपांसि	३४०
चैत्यवन्दनयोजना	३२३	२ कल्याणकादितपांसि	३३६	३ दर्शनतपः	३४०
वन्दनकयोजना	३२४	३ गीतार्थानि तपांसि	३३६	४ चारित्रतपः	३४०

विषयनाम	पत्रं	विषयनाम	पत्रं	विषयनाम	पत्रं
२२ सोपान(पावडी)तपः	३७१	विप्राणां चतुर्धापदक्रमः	३७५	कर्माधिकारिपदम्	३८२
(सप्तसप्तिका)	३७१	आचार्यपदरोपः	३७५	वैश्यशूद्रयोर्विधिः	३८३
(अष्टअष्टमिका)	३७३	उपाध्यायपदरोपः	३७६	पशूनांपदरोपः	३८३
(नवनवमिका)	३७२	स्थानपतिपदरोपः	३७६	संघपतिपदरोपः	३८३
(दशदशमिका)	३७२	कर्माधिकारिपदरोपः	३७७	सुद्राविचारः	३८५
२३ कर्मचतुर्थतपः	३७२	क्षत्रियपदरोपः	३७७	नामकरणविधिः	३८७
२४ नमस्कारफलतपः	३७३	नृपपदरोपविधिः	३७८		
२५ अविधवाद्दशमीतपः	३७३	राक्षीपदरोपः	३८०		
२६ बृहन्न्यावर्ततपः	३७३	सामन्तपदरोपः	३८१	व्यवहारस्वरूपम्	३८८
२७ लघुनन्द्यावर्ततपः	३७३	मण्डलेश्वरपदरोपः	३८१	गर्माधाननिर्योसः	३८९
विंशतिस्थानकानि	३७४	ग्रामाधिपत्यविधिः	३८१	ग्रन्थकर्तृप्रशस्तिः	३९७
अथ पदरोपाधिकारः ४०		मन्त्रिपदरोपः	३८२	ग्रन्थसमाप्तिः	३९८
यतीनां पदरोपः	३७४	सेनापति विधिः	३८२		

अथ व्यवहारपरमार्थः ।

विषयनाम	पृष्ठं	विषयनाम	पत्र	विषयनाम	पत्र
४२ चतुर्विधसप्ततप	३६०	५४ आचारम्बलवर्धमानतप.	३६४	९ श्रुतदेवीतप	३६८
४३ घनतप	३६०	५५ माघमालातप.	३६५	१० रोहिणीतप.	३६८
४४ महाघनतप	३६१	५६ महावीरतप	३६५	११ मातरतप.	३६८
४५ वर्गोत्तप.	३६१	५७ लक्षप्रतिपत्तप	३६५	१२ सर्वसुरसप्तचित्तपः	३६८
४६ श्रेणीतप.	३६२	अथ फलतपांसि		१३ अष्टापदपावडीतप.	३६९
४७ पञ्चमेरुतप	३६२	१ सर्वोद्गसुन्दरतप.	३६५	१४ मोक्षदण्डतप	३६९
४८ द्वात्रिंशत्कल्याणकतप.	३६२	२ निरुजशिलातप	३६६	१५ अट्टु खदर्शितप.	३६९
४९ च्यवनतप.	३६२	३ सौभाग्यकल्पवृक्षतप	३६६	१६ द्वि अट्टु खदर्शितप	३६९
५० च्यवनजन्मतप.	३६३	४ दमयन्तीतप	३६६	१७ गौतमपडिगाहातपः	३७०
५१ यवमध्ये सूरायणतप	३६३	५ आयतिजनकतप	३६६	१८ निर्वाणदीपतप	३७०
” वज्रमध्ये सूरायणतप	३६३	६ अक्षयनिधितप	३६७	१९ अमृताष्टमीतप.	३७०
५२ लोकनालितप	३६३	७ मुहुटसप्तमीतपः	३६७	२० अखण्डदशमीतप.	३७१
५३ कल्याणाष्टाहिकातपः	३६४	८ अम्यातप आगाढ	३६७	२१ परत्रपालितपः	३७१

विषयनाम	पृष्ठं	विषयनाम	पृष्ठं	विषयनाम	पृष्ठं
५ चान्द्रायणतपः	३४०	१६ रत्नावलीकाहलादाडिमौ	३४१	२९ पद्मोत्तरतपः	३५६
यवमध्यचान्द्रायणतपः	३४२	१७ लघुसिंहनिःक्रीडिततपः	३५०	३० समवसरणतपोद्वयम्	३५६
वज्रमध्यचान्द्रायणतपः	३४२	१८ बृहत्सिंहनिःक्रीडिततपः	३५१	३१ एकादशगणधरतपः	३५७
६ वर्धमानतपः	३४३	१९ भद्रतप आगाढं	३५२	३२ अशोकवृक्षतपः	३५७
७ परमभूयणतपः	३४३	२० महाभद्रतपः	३५२	३३ सप्ततिशततपः	३५७
८ दीक्षातपः	३४४	२१ भद्रोत्तरतपः	३५२	३४ नमस्कारतपः	३५८
९ केवलज्ञानतपः	३४४	२२ सर्वतोभद्रतपः	३५३	३५ चतुर्दशपूर्वतपः	३५८
१० निर्वाणतपः	३४४	२३ गुणरत्नसंवत्सरतपः	३५४	३६ एकावलीतपः	३५८
११ पुरुषस्योनोदरिकातपः	३४६	२४ अन्नतपः	३५४	३७ यतिधर्मतपः	३५९
१२ संलेखनातपः	३४७	२५ संवत्सरतपः	३५५	३८ पञ्चपरसेष्टितपः	३५९
१३ सर्वसंख्याश्रीमहावीरतपः	३४७	२६ नन्दीयरतपः	३५५	३९ लघुपञ्चमी-बृहत्पञ्चमी	३५०
१४ कनकावलीतपः	३४८	२७ पुण्डरीकतपः	३५५		
१५ युक्तावलीतपः	३४९	२८ माणिक्यप्रस्तारिकातपः	३५६		

रागचन्दनरक्तचन्दनश्वेताकर्मूलप्रभृतिवस्तुमग्यो विविधा विविधफलदायिन्यः सुखसंतुष्टा भवन्ति तासां
 प्रभावो गूढो गुर्वागमादवसेयः । प्रतिष्ठा चोक्तपूर्वमूलमन्त्रेण माक्षिकलानम् । मूलमन्त्रो यथा—ॐ गां गीं गूं
 गौं गः गणपतये नमः । ततो वासस्थाने सिन्दूरैणैव प्रतिष्ठा सर्वाङ्गेषु त्रिभिः मूलमन्त्रैणैव । ततोऽष्टोत्तरशत-
 मोदकढौकनम् । एवं प्रतिष्ठां विधाय अञ्जलिं कृत्वा स्तुतिं पठेत् । यथा—“जयजय लम्बोदर परशुवरदयुक्ता-
 पसव्यहस्तयुग । सव्यकरमोदकाभयधरयावकवर्णपीतलसिक ॥ १ ॥ मूपकवाहनपीवरजङ्घामुजयस्तिलम्बि-
 गुरुजठरे । वारणशुलैकरद वरद सौम्य जयदेव गणनाथ ॥ २ ॥ सर्वााराधनसमये कार्यारम्भेषु मङ्गलाचारे ।
 शुख्ये लम्बे लाभे देवैरपि पूज्यसे देव ॥ ३ ॥” माणुषणादीनां आद्वकुलदेवतानां एवमेव प्रतिष्ठा ब्रह्मशा-
 न्तिमन्त्रेण ॥ इति प्रतिष्ठाधिकारे गणपत्यादिप्रतिष्ठा संपूर्णा ॥ ८ ॥

अथ सिद्धमूर्तिप्रतिष्ठाविधिः ॥ ९ ॥ सचायम् । तत्र सिद्धाः पञ्चदशभेदाः जिनशासने । तत्र खलिङ्गसि-
 द्धानां स्त्रीनरनपुंसकरूपाणां पुण्डरीकब्राह्मीप्रभृतीनां परलिङ्गसिद्धानां चल्कलचीरीप्रभृतीनां स्त्रीनरनपुंसक-
 रूपाणां मत्स्येन्द्रगोरक्षादीनां प्रतिष्ठाविधिरेक एव । तत्र यदि तेषां प्रतिष्ठां गृही कारयति तदा तद्गृहे शा-
 न्तिकं पौष्टिकं कुर्यात् । ततो बृहत्स्नानविधिना स्नानं विधाय प्रतिष्ठां कुर्यात् । ततो मूलमन्त्रेण सिद्धमूर्तेः
 पञ्चामृतस्नानं विधाय ततो मूलमन्त्रेणैव वासक्षेपं कुर्यात् त्रिभिः सर्वाङ्गेषु । मूलमन्त्रो यथा—ॐ अंजांही
 नमो सिद्धाणं बुद्धाण सर्वसिद्धाणं श्रीआदिनाथाय नमः तथा तत्तल्लिङ्गसिद्धानां प्रतिष्ठायां तत्तल्लिङ्गधराणा

पूजनं तत्सद्वस्तुपात्रभोजनदानं । यदि यतयः प्रतिष्ठां कुर्वन्ति तदा मूलमन्त्रेण वासक्षेपादेव सिद्धप्रतिष्ठा
पूर्यते । जिण १ अजिण २ तित्थ ३ अतित्थ ४ इत्थी ५ गिह ६ अन्न ७ सलिंग ८ नर ९ नपुंस १० पत्नेय
११ संबुद्धाय १२ बुद्धवोहि १३ क १४ णिकाय १५ इति सिद्धभेदाः पञ्चदश ॥ इति प्रतिष्ठाधिकारे सिद्धसू-
त्रिप्रतिष्ठा संपूर्णा ॥ ९ ॥

अथ देवतावसरप्रतिष्ठाविधिः ॥ १० ॥ स चायम् । देवतावसरसमवसरणप्रतिष्ठायां विश्वप्रतिष्ठानच्छत्रं
भूमिशुद्धिश्च तद्वत् । तत्र पौषधागारे सुविलिप्ते विशिष्टोच्छोचशोभिते सूरिः सुलातः कङ्कणशुद्रिकाहस्ताः
सदशान्वयङ्गनव्यवस्त्रप्रावरणः पवित्रसुखासनासीनः समवसरणपूजनं विधिवत् भूमिशुद्धिरानं सकलीकरणं
कुर्यात् । स च विधिः सूरिमन्त्ररूपात् गुर्वागमादवसेयः । गोप्यत्वादिह नोच्यते । तत उपलिसभूसौ सूरि-
निषयासीनः पवित्रचतुष्किकायां सुवर्णरूप्यताम्रकांस्यस्थालोपरि गङ्गासागरसिन्धुसागराभ्यां तत्कल्पोक्त-
विधिना समानीतान् अक्षान् सूरिहस्तप्रमाणेन सार्धशुष्टित्रयप्रमाणान् सिंहीव्याघ्रीहंसीकपर्दिकासहितान्
संस्थापयेत् । तदुपरि अन्तरन्तः क्रमसंकुचितमणिवलयत्रयं स्थापयेत् । तत्र गच्छरीतिः केपांचिद्गच्छे वल-
यानि न भवन्ति । तदुपरि मध्ये शङ्खाक्षायतुर्दिशु शङ्खाक्षस्थापनं च मध्ये महत्तरः सूर्यकान्तमणिः चतु-
यत्रयं स्फटिकत्रयमेकं तदुपरि मध्ये शङ्खाक्षायतुर्दिशु शङ्खाक्षस्थापनं च मध्ये महत्तरः सूर्यकान्तमणिः चतु-

विंशु कनीयांसो मणयः क्रमेण बृहदक्षोपरि स्थाप्याः तन्मध्ये सार्धत्र्यङ्गुलः स्फटिकमयः स्थापनाचार्यः
 स्थाप्यः । ततः क्षुरिर्धम्मप्रतिष्ठावद्विक्पालानाह्वय स्वस्य शुचिविद्या सकलीकरणं च पूर्ववत्कुर्यात् । ततो द-
 क्षिणां रौद्रदृष्ट्या मन्थाहुलिद्वयोर्द्वीकरणेन ॐ ह्रीक्षी सर्वोपद्रवं समवसरणस्य रक्ष २ स्वाहा इति रक्षां कृत्वा
 सर्वं समवसरणं दृग्धेन लपयेत् यक्षऋद्धमेन विलेपयेत् वस्त्रेणाच्छादयेत् । ततो विद्यापीठेन वारत्रयं वास-
 क्षेपं कुर्यात् । इत्यधियासना ॥ ततः प्रतिष्ठालये संप्राप्ते गुरुणा हेमकङ्कणमुद्रिका श्वेताव्यङ्गवस्त्रविभूषितेन
 सौभाग्य १ प्रवचन २ परमेष्ठि ३ कृताञ्जलि ४ सुरभि ५ चक्र ६ गरुड ७ आरात्रिक ८ गणधररूपेण सुद्राष्ट-
 केन मन्वाधिराजस्य पञ्चमस्थानस्य जापं कृत्वा प्रविश्यमानश्वासेन सकलमूलमन्त्रेण वारत्रयं धूपान्युत्क्षेपपूर्वकं
 वस्त्रमपनीय प्रतिष्ठा कार्या । पूर्वं वासाः पञ्चविंशतिद्रव्यमया देवीप्रतिष्ठाधिकारोक्ता द्वादशमुद्राभिः मन्त्र-
 णीयाः । ततः पूर्वलब्धिपदानि पठित्वा वासक्षेपो विधेयः । ततः ॐ वग्गु इत्यारभ्य एरुविद्यापीठेन ससर्वे-
 दाराक्षेपेण सर्वाज्ञाणा प्रतिष्ठा । ततो द्वितीयविद्यापीठेन बहिर्वलयस्य चतुःपरमेष्ठियुतस्य पञ्चपरमेष्ठियुतस्य
 पद्मयेलं वासक्षेपेण प्रतिष्ठा । ततस्तृतीयविद्यापीठेन मध्यबलयस्य त्रिवेलं वासक्षेपेण प्रतिष्ठा । ततश्चतुर्थवि-
 द्यापीठेन मध्यबलयस्य मुख्यपरमेष्ठियुतस्य एकवेलं वासक्षेपेण प्रतिष्ठा । ततो मूलमन्त्रस्य शतपत्रपुष्पैः शा-
 ल्यक्षतैर्वा अष्टोत्तरशतजापः । ततः समवसरणस्तोत्रेण परमेष्ठिमन्त्रस्तोत्रेण चैत्यवन्दनं । ततो द्विक्पालवि-
 सर्जनं पूर्वपत् । ततः ॐ विसर २ प्रतिष्ठादेवते स्वस्थानं गच्छ २ स्वाहा । अनेन प्रतिष्ठादेवताविसर्जनम् ।

अत्र समवसरणं पूजनं गोप्यतया नोक्तं स्वरिमन्त्रकल्पादवसेयम् ॥ इति प्रतिष्ठाधिकारे देवलावसरसमवसरणप्रतिष्ठा संपूर्णा ॥ १० ॥
 अथ मन्त्रपट्टप्रतिष्ठाविधिः ॥ ११ ॥ स चायम् । तत्र मन्त्रपट्टा धातुमयाः स्वर्णरूप्यताम्रघटिताः काष्ठमया वासक्षेपेण प्रतिष्ठा करणीया । वासक्षेपमन्त्रन्यासो यथालिखितमन्त्रपाठेनैव । उत्कीर्णमूर्तौ च ॐ ह्रीं अमुकदेवाय अमुकदेव्यै वा नमः इति मन्त्रन्यासः । वक्त्रमये पट्टमये लिखितचित्रमूर्तौ च वासक्षेपमात्रेण प्रतिष्ठा पूर्यते । अत्र परमार्थेन लिपनवर्जितेषु पट्टादिषु दर्पणविम्बेषु लिपनादि विधेयम् । लपनादिरहिता प्रतिष्ठा अपमाणा ॥ इति प्रतिष्ठाधिकारे मन्त्रपट्टप्रतिष्ठा संपूर्णा ॥ ११ ॥

अथ पितृमूर्तिप्रतिष्ठाविधिः ॥ १२ ॥ सचायम् । ग्रहिणां पितृमूर्तयः प्रासादस्थापिताः शैलमय्यो भवन्ति । ग्रहपूजितास्तु धातुमय्यः पट्टिकास्थापिता वा पट्टलिखिता वा भवन्ति । कण्ठपरिधेयादिच्छरिका रूपा नामाङ्किता वा भवन्ति तासां सर्वासां एक एव प्रतिष्ठाविधिः । बृहत्स्नात्रविधिना जिनस्नात्रं विभाय तत्स्नात्रोदकेन त्रिविधामपि पितृमूर्तिं लपयेत् । ततो गुरुर्वासक्षेपेण तन्मूर्तिषु तन्मन्त्रन्यासं कुर्यात् । प्रतिष्ठामन्त्रो यथा-ॐ नमो भगवते अरिहंते जिणस्स महाबलस्स महाणुभावस्स सिवणहृगयस्स सिद्धस्स बुद्धस्स अक्ख-

अत्र समवसरंष्टांथं नवापि ग्रहमूर्तीः स्थापयेत् । उपयुक्तत्वात् एकस्य द्वयोः त्रयाणां चतुःपञ्चानां वा
 रक्षया मूर्तिस्थापनं कुर्यात् । ग्रहाणां काष्ठमयमूर्तित्वे क्रमेणादित्यादीनां रक्तचन्दनश्रीखण्डखदिरनि-
 ग्मुक्ताफलप्रवालमरकतपुष्परागवज्रहन्द्रनीलगोमेदवैडूर्यैः स्थापनाः । तासां मूर्तीनां स्थापनानां च एक एव
 प्रतिष्ठाक्रमः । तेषामायुधवाहनानि वास्तुशास्त्रेभ्योऽवसेयानि । प्रतिष्ठाविधिरयम् । जिनल्लात्रानन्तरं पञ्च-
 विंशतिवस्तुवासैः मन्त्रन्यासः पूर्वं च सर्वेषां क्षीरस्नात्रम् । सूर्यमन्त्रो यथा-ॐ ह्रीं श्रीं घृणि २ नमः सूर्याय
 भगवन् श्रीसूर्य इह मूर्तौ स्थापनायां अवतर २ तिष्ठ २ प्रत्यहं पूज-
 नमो मङ्गलाय भूमिपुत्राय वक्राय लोहितवर्णाय भगवन् मङ्गल इह ० शेषं पूर्ववत् ॥ २ ॥ भौममन्त्रो यथा-ॐ ह्रीं श्रीं
 जगज्जीवनाय सर्वजीवितविश्वंभराय भगवन् श्रीचन्द्र इह ० शेषं पूर्ववत् ॥ २ ॥ भौममन्त्रो यथा-ॐ ह्रीं श्रीं
 जीवजीव नमः श्रीगुरवे सुरेन्द्रमन्त्रिणे सोमाकाराय हरितवर्णाय भगवन् बुध इहा ० शेषं ॥ ३ ॥ बुधमन्त्रो यथा-ॐ ह्रीं श्रीं
 शेषं ॥ ५ ॥ शुक्रमन्त्रो यथा-ॐ श्रीं श्रीं नमः श्रीशुक्राय काव्याय सर्वशिवंकराय भगवन् श्रीबृहस्पते इह २
 यथा-ॐ

श्रीशुक इह० शेषं ॥ ६ ॥ शनिमन्त्रो यथा-ॐ शमशम नमः शनैश्चराय पद्मवे महाग्रहाय श्यामवर्णाय
 नीलवासाय भगवन् श्रीशनैश्चर इह० शेषं ॥ ७ ॥ राहुमन्त्रो यथा-ॐ रं रं नमः श्रीराहवे सिंहिकापुत्राय
 अतुलबलपराक्रमाय कृष्णवर्णाय भगवन् श्रीराहो इह० शेषं ॥ ८ ॥ केतुमन्त्रो यथा-ॐ धूमधूम नमः श्री-
 केतवे शिखाधराय उत्पातदाय राहुप्रतिच्छन्दाय भगवन् श्रीकेतो इह० शेषं ॥ ९ ॥ एभिर्मन्त्रैः क्रमेण
 त्रिस्त्रिः वासक्षेपेण प्रतिष्ठा संपद्यते । ततोऽनन्तरं चैत्यवन्दनं शान्तिपाठः । नक्षत्राणां प्रतिष्ठा तु तत्तद्देवत-
 मन्त्रैर्वा संक्षेपेण संपद्यते । शेषो विधिग्रहवत् । तद्देवतमन्त्राः शान्त्यधिकारे कथयिष्यन्ते । तारकाणां तु प्र-
 तिष्ठा ॐ ह्रीं श्रीं अमुकक्षे अमुकतारके इहावतर २ तिष्ठ २ आराधककृतां पूजां गृहाण २ स्थिरीभव स्वाहा ।
 अनेन मन्त्रेण वासक्षेपः । सर्वतारकाणां शेषो विधिग्रहवत् ॥ इति प्रतिष्ठाधिकारे सूर्यादिनवग्रहप्रतिष्ठा
 संपूर्णा ॥ १४ ॥

॥ अथ चतुर्णिकायदैवतमूर्तिप्रतिष्ठाविधिः ॥ १५ ॥ सचायं सुवनपतीनां दशविधानां विंशतीन्द्राणां व्यन्त-
 राणा पौडशविधानां वा त्रिंशदिन्द्राणां वैमानिकानां द्वादशकल्प नवत्रैवेयक पञ्चाणुत्तरभवानां दशेन्द्राणां
 तसद्गर्णकाष्ठयातुरतघटितमूर्तीनामय प्रतिष्ठाविधिः । चैत्ये वा गृहे वा पूर्वं बृहत्स्नात्रविधिना जिनस्नात्रम् ।
 ततो मिलितेन पञ्चाशृतेन दैवतप्रतिमास्नात्रम् । ततः पञ्चविंशतिवस्तुवासैः वासक्षेपः द्यूपदानं यक्षकर्दमलेपनं
 पूष्पादिपूजा । प्रतिष्ठामन्त्रो यथा-ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं कुरु २ तुरु २ कुल्ल २ तुरु २ कुल्ल २ चिरि २ चिलि २

किरि २ किलि २ हर २ सर २ हं सर्वदेवेभ्यो नमः । असुकनिकायमध्यगत असुकजातीय असुकपद असुक-
व्यापार असुकदेव इह सूतिस्थापनायां अवतर २ तिष्ठ २ चिरं पूजकदत्तां पूजां गृहाण २ खाहा ॥ इति प्रति-
ष्ठासूत्रः ॥ निकायस्थाने सुवनपतिव्यन्तरवैमानिककथनं जातिस्थाने सुवनपतिष्वसुरादिकथनं व्यन्तरेषु पि-
शाचदिकथनं वैमानिकेषु सौधर्मभवादिकथनं पदस्थाने इन्द्रसामानिकपार्षद्यत्रायस्त्रिंशदङ्गरक्षलोकपाला-
निकप्रकीर्णकाभियोगिककैल्बषिकलौकान्तिकजृम्भकादिकथनं कर्मकथने तदुणकृतकीर्तनवर्णआयुधपरिवार-
कथनं । इति मन्त्रमध्ये असुकस्थाने विवक्षा । एवं देवीनामपि । अत्र गणपिडकयक्षशासनयक्षिणीब्रह्मशा-
न्तिप्रतिष्ठा व्यन्तरेष्वन्तर्भवति कन्दर्पादिप्रतिष्ठा वैमानिकेषु लोकपालानां प्रतिष्ठा भवनपतिषु निर्कतेः
प्रतिष्ठा व्यन्तरेषु ज्योतिषाणां प्रतिष्ठा ग्रहप्रतिष्ठायामन्तर्भूता ॥ इति प्रतिष्ठाधिकारे ऋणिकायदेवप्रतिष्ठा
संपूर्णा ॥ १५ ॥

अथ गृहप्रतिष्ठाविधिः ॥ १६ ॥ सचायं वास्तुशास्त्रानुसारेण सूत्रधारैर्यथासंस्थानविधिरचिते गृहे राजम-
न्दिरे सामान्यमन्दिरे वा सम एव प्रतिष्ठाक्रमः । यथा पूर्वं तत्र गृहे जिनविम्बमानीय बृहत्पद्मविधिना
त्त्वात्रं विधाय तत्त्वात्रजलेन सर्वत्र गृहे अभिषेचनं कुर्यात् । ततः पूर्ववह्निरे देहलीं निर्मलजलक्षालिता
गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यपूजितां लिखितोक्त्यां द्वारश्रियं च तथाविधां धौतचर्चितपूजितां लिखितहोकारं त्रि-
र्वासक्षेपेण द्वयोरपि प्रतिष्ठां विदध्यात् । मन्त्रो यथा-ॐ ह्रीं देहत्यै नमः । ॐ ह्रीं द्वारश्रियै नमः । बहिस्तो

वामे गङ्गायै नमः । दक्षिणे यमुनायै नमः । इति मन्त्रैर्जलगन्धाक्षतपुष्पधूपदीपनैवेद्यदानपूर्वं त्रिखिर्वासक्षेपेण
 प्रतिष्ठा । सर्वेष्वपि द्वारेष्वियमेव प्रतिष्ठा । ततोऽन्तः प्रविश्य सर्वभित्तिभागेषु ॐ अं अपवारिण्यै नमः ।
 इति मन्त्रेण द्वारवत्प्रतिष्ठा । ततः शालासु द्वारेषु पूर्ववत् । स्तम्भेषु च ॐ श्री शोपाय नमः । सर्वस्तम्भेषु
 द्वारविधिना इयमेव प्रतिष्ठा । ततो मध्यशालासु द्वारेषु वहिःस्तम्भेषु भित्तिषु पूर्ववत् । तद्भूमौ च ॐ ह्ये
 मध्यदेवतायै नमः इति तद्विधिना वासक्षेपेण प्रतिष्ठा । ततोऽपवरकेषु ॐ आं श्री गर्भश्रिये नमः । द्वारभि-
 त्तिच्छदिस्तम्भेषु पूर्ववत् । ततः पाकशालायां ॐ श्री अन्नपूर्णायै नमः । कोष्ठागारेऽप्ययमेव मन्त्रः । भाण्डा-
 गारे ॐ श्री मरालक्ष्म्यै नमः । जलागारे ॐ वं चरुणाय नमः । शयनागारे ॐ शौ संवेशिन्यै नमः । देवतागारे
 ॐ ह्री नमः । उपरितनभूमिकासु सर्वासु ॐ आं क्रौं किरीटिन्यै नमः । हस्तिशालायां ॐ श्रीं श्रिये नमः ।
 अश्वशालायां ॐ रं रेवंताय नमः । गोमहिषीष्ठागीष्टूपभशालासु ॐ ह्रीं अडनडिक्रिलि २ स्वाहा । आस्थान-
 शालासु ॐ सुखमण्डिन्यै नमः । इति सर्वागारेषु पूर्वोक्तवासैः पूर्वोक्तद्वारे स्तम्भच्छदिभित्तिविधिना प्रतिष्ठां
 विधायान्नमागच्छेत् । तत्र कलशप्रतिष्ठावत् द्विकपालानाहूय शान्तिबलिं दद्यात् । ततोऽनंतरं शान्तिकं पौ-
 ष्टिकं च कुर्यात् । स्वगुरुस्त्वज्ञातिभ्यो भोजनतांबूलबस्त्रदानं । हृदे ॐ श्रीवाञ्छितद्रायिन्यै नमः । मठे ॐ ऐंवा-
 ग्वादिन्यै नमः । उदजेषु ॐ ह्रीं वृद्धं सर्वायै नमः । घातुघटनशालायां ॐ भूतघात्र्यै नमः । तणागारे ॐ शौं
 शान्तायै नमः । सत्रागारे पाकशालावत् । प्रपायां पानीयशालावत् । होमशालायां ॐ रं अग्नये नमः । एतासु

अथ दुर्गयज्ञप्रतिष्ठाविधिः ॥ २० ॥ सचायम् । नचकृते दुर्गे पूर्वं चतुर्विंशतितनुसूत्रेण बहिरन्तः शान्ति-
सूत्रेण रक्षां कुर्यात् । ततस्तन्मध्ये ईशानदिग्भागे जिनविम्बं न्यस्य बृहत्स्वात्रविधिना स्नात्रं विधाय बृहद्-
शबलय-नन्द्यावर्तस्थापनं होमं च विम्बप्रतिष्ठावत्कुर्यात् । ततः शान्तिकं पौष्टिकं च यथाविधि कुर्यात् ।
ततः शान्तिकपौष्टिककलशजलं गृहीत्वा अन्तर्बहिश्च धारां दद्यात् । प्रतिकपिशीर्षं प्रतिकोष्टकं वासक्षेपं च
दुर्गस्योपद्रवं हर २ डसरं हर २ दुर्भिक्षं हर २ परचक्रं हर २ सरकं हर २ सर्वदा रक्षां शान्तिं तुष्टिं पुष्टिं कर्हि
वृष्टिं कुरु २ स्वाहा । एवं दुर्गप्रतिष्ठां विधाय प्रतोलीप्रतिष्ठां द्वारप्रतिष्ठां च कुर्यात् । अयं च विशेषः अयोभागे
दक्षिणे ॐ अनन्ताय नमः । वामे ॐ वासुकये नमः । उपरि दक्षिणे ॐ श्रीमहालक्ष्म्यै नमः । वामे ॐ गं गणे-
शाय नमः । ततोऽनन्तरं दुर्गस्य मध्यभागं समागत्य गोमयानुलिसभूमौ ऊर्ध्वीभूय कलशविधिवत् द्विवपा-
लानाहूय शान्तिबलिं कलशविधिवद्दद्यात् । ततो नन्द्यावर्तविसर्जनं पूर्ववत् । ततः साधुपूजनं संघपूजनं च ।
यज्ञप्रतिष्ठायां तु भैरवादियन्त्राणां चैकैव प्रतिष्ठा । तत्र यन्त्रेषु पूर्णाभूतेषु तन्मूले जिनविम्बं न्यस्य बृहत्स्वा-
त्रविधिना स्नात्रं विधाय तत्स्नात्रोदकेन मन्त्रमभिषिच्य वासक्षेपं कुर्यात् । वासक्षेपमन्त्रो यथा-ॐ ह्रीं षट् २
लिहि २ ग्रन्थे ग्रन्थिनि भगवति यन्नदेवते इह अवतर २ शङ्ख हन २ समीहितं देहि २ स्वाहा । ततोऽनन्तरं
अनेनैव मन्त्रेण रक्षाबन्धः ततो वैशानिकसन्माननम् ॥ इति प्रतिष्ठाधिकारे दुर्गयज्ञप्रतिष्ठाविधिः संपूर्णः ॥ २० ॥

अथाधिवासनाविधिः ॥ २१ ॥ सचायम् । अधिवासना तु वासक्षेपेण कुलाभियेकनहस्तन्यासेन वा भ-
 वति । पूजाभूम्यधिवासने—“ॐ लल । पवित्रिताया मन्त्रैकभूमौ सर्वसुरासुराः । आयान्तु पूजां गृह्णन्तु
 यच्छन्तु च समीहितम् ॥ १ ॥” शयनभूम्यधिवासने—“ॐ लल । समाधिसंहतिकरी सर्वविघ्नापहारिणी । संवे-
 शदेवतात्रैव भूमौ तिष्ठतु निश्चला ॥ २ ॥” आसनभूमौ—“ॐ लल । शेषमस्तकसंदिष्टा स्थिरा सुस्थिरम-
 द्भला । निवेशभूमावत्रास्तु देवता स्थिरसंस्थितिः ॥ ३ ॥” विहारभूमौ—“ॐ लल । पदे पदे निधानानां खा-
 नीनामपि दर्शनम् । करोतु प्रीतहृदया देवी चिम्बंभरा मम ॥ ४ ॥” क्षेत्रभूमौ—“ॐ लल । समस्तरम्यवृ-
 क्षाणा धान्यानां सर्वसंपदाम् । निदानमस्तु मे क्षेत्रभूमिः संप्रीतमानसा ॥ ५ ॥” सर्वोपयोग्यभूमिषु च स-
 र्वासु—“ॐ लल । यत्कार्यमहमत्रैकभूमौ संपादयामि च । तच्छीघ्र सिद्धिमायातु सुप्रसन्नास्तु मे क्षितिः ॥ ६ ॥”
 जलाधिवासने—“ॐ वव । जलं निजोपकाराय परोपकृतयेऽथवा । पूजार्थायाथ गृह्णामि भद्रमस्तु न पातकम्
 ॥ ७ ॥” वन्यधिवासने—“ॐ रं । धर्मार्थकार्यहोमाय खदेहार्थाय वाऽनलम् । संयुक्षयामि नः पापं फल-
 मस्तु ममेहितम् ॥ ८ ॥” बुद्ध्यधिवासने—“ॐ रं । अग्र्यगारमिदं शान्तं भूयाद्विघ्नविनाशनम् । तद्युक्तिपा-
 केवान्येन पूजिताः सन्तु साधवः ॥ ९ ॥” शकट्यधिवासने—“ॐ रं । सर्वदेवेष्टदानस्य महतेजोमयस्य च ।
 आधारभूता शकटी बहेरस्तु समाहिता ॥ १० ॥” वल्गाधिवासने—“ॐ श्रीं । चतुर्विधमिदं वखं स्त्रीनिवास-
 सुलाकरम् । वखं देहयुतं भूयात्सर्वसंपत्तिदायकम् ॥ ११ ॥” भूपणाधिवासने—“ॐ श्रीं । सुकुटाद्ब्रह्मद्वारा-

धाराः कटकचूपुरे । सर्वभूषणसंघातः अथेऽस्तु वपुषा धृतः ॥ १२ ॥" माल्याधिवासने—“ॐ श्रीं । सर्वदे-
 वस्य संतुसिहेतु माल्यं सुगन्धि च । पूजाशेषं धारयामि स्वदेहेन त्वदर्चना ॥ १३ ॥" गन्धाधिवासने—“ॐ
 ने—“ॐ श्रीं । नगवल्लीदलैः पूगकस्तूरीवर्णमिश्रितैः । ताम्बूलं मे मण्डनाय सुखाय च ॥ १४ ॥" ताम्बूला-
 शोदयच्छत्रयोरधिवासने—“ॐ श्रीं ह्रीं । मुक्ताजालसमाकीर्णं छत्रं राज्यश्रियः समम् । श्वेतं
 । दद्याद्राज्यश्रियं स्थिराम् ॥ १६ ॥" शय्यासनसिंहासनाद्यधिवासने—“ॐ ह्रीं लल । इदं श-
 र्वं रचितं कनकादिभिः । वस्त्रादिभिर्वा काष्ठाद्यैः सर्वसौख्यं करोतु मे ॥ १७ ॥" गजतुरङ्गादिपर्या-
 सने—“ॐ स्यांस्थीं । सर्वावष्टम्भजननं सर्वासनसुखप्रदम् । पर्याणं वर्धमत्रास्तु शरीरस्य सुखावहम्
 ८ ॥" पादत्राणाधिवासने—“ॐ सः । काष्ठचर्ममयं पादत्राणं सर्वाङ्घ्रिक्षणम् । नयतान्मां पूर्णकामका-
 रिणीं भूमिसुत्तमाम् ॥ १९ ॥" सर्वपात्राधिवासने—“ॐ क्रां । स्वर्णरूप्यताम्रकांस्यकाष्ठमृच्चर्मभाजनम् । पा-
 नान्हेतु सर्वाणि वाञ्छितानि प्रयच्छतु ॥ २० ॥" सर्वौषधाधिवासने—“ॐ सुधासुधा । धन्वन्तरिश्च नासत्यौ
 मुनयोऽत्रिपुरस्सराः । अत्रौषधस्य ग्रहणे निघ्नन्तु सकला रुजः ॥ २१ ॥" मण्यधिवासने—“ॐ वं हं सः । म-
 ण्यो वारिधिभवा भूमिभागसमुद्भवाः । देहिदेहभवाः सन्तु प्रभावाद्वाञ्छितप्रदाः ॥ २२ ॥" दीपाधिवासने
 —“ॐ जप २ । सूर्यचन्द्रश्रेणिगतसर्वपापतमोपहः । दीपो मे विघ्नसंघातं निहन्यान्नित्यपार्वणः ॥ २३ ॥"

भोजनाधिवासने—“ॐ हन्तु २ । पूजादेवबलेः शेषं शेषं च गुरुदानतः । भोजनं मम तृप्त्यर्थं तृष्टिं तृष्टिं क-
 रोतु च ॥ २४ ॥” भाण्डागारकोष्ठागाराधिवासन गृहप्रतिष्ठायां श्रेयम् ॥ २५ ॥ पुस्तकाधिवासने—“ॐ ऐं ।
 सारस्वतमहाकोशनिलयं चक्षुरुत्तमम् । श्रुताधारं पुस्तकं मे मोहध्वान्तं निकृन्ततु ॥ २६ ॥” जपमालाधिवा-
 सने—“ॐ ह्रीं । रत्नैः सुवर्णैर्वज्रैर्या रचिता जपमालिका । सर्वजापेषु सर्वाणि वाञ्छितानि प्रयच्छतु ॥ २७ ॥”
 वाहनाधिवासने—“ॐ यां यां । तुरङ्गदृष्टिशक्रदरधमल्योढवाहनम् । गमने सर्वदुःखानि हत्वा सौख्यं प्रय-
 च्छतु ॥ २८ ॥” सर्वशस्त्राधिवासने—“ॐ द्रां द्रीं ह्रीं । अमुक्तं चैव मुक्तं च सर्वं शस्त्रं सुतेजितम् । हस्तस्थं
 शत्रुघाताय भूयान्मे रक्षणाय च ॥ २९ ॥” कवचाधिवासने—“ॐ रक्ष २ । लोहचर्ममयो दंशो वज्रमन्त्रेण
 निर्मितः । पततोऽपि हि वज्रान्मे सदा रक्षां प्रयच्छतु ॥ १ ॥” प्रक्षराधिवासने—“ॐ रक्ष २ । तुरंगस्यास्य
 रक्षार्थं प्रक्षर धारितं सदा । कुर्यात्पोषं स्वपक्षीये परपक्षे च खण्डनम् ॥ २ ॥” स्फराधिवासने—“ॐ रक्ष २ ।
 सर्वोपनाहसहितः सर्वशस्त्रापवारणः । स्फरः स्फुरतु मे युद्धे शत्रुवर्णक्षयकरः ॥ ३ ॥” गोमहिषीवृषभाधि-
 वासने—“ॐ धन २ । गावो नानाविधैर्वर्णैः श्यामला महिषीगणाः । वृषभाः सर्वसंपत्तिं कुर्वन्तु मम सर्वदा
 ॥ ३१ ॥” गृहोपकरणाधिवासने—“ॐ श्रीं । गृहोपकरणं सर्वं स्थाली घट उद्धूलम् । स्थिरं चलं वा सर्वत्र
 सौख्यानि कुरुताद्गृहे ॥ ३२ ॥” क्रयाधिवासने—“ॐ श्रीं । गृह्यमाणं मया सर्वं क्रयवस्तु निरन्तरम् । सर्वैव
 लाभदं भूयात्स्थिरं सुखदमेव च ॥ ३३ ॥” विक्रयाधिवासने—“ॐ श्रीं । एतद्वस्तु च विक्रयं विक्रीणामि

यदञ्जसा । तत्सर्वं सर्वसंपत्तिं भाविकाले अयच्छतु ॥ ३४ ॥” सर्वभोग्योपकरणाधिवासने—“ॐ खं खं ।
सर्वभोग्योपकरणं सजीवं जीववर्जितम् । तत्सर्वं सुखदं भूयान्माभूत्पापं तदाश्रयम् ॥ ३५ ॥” चामराधिवा-
सने—“ॐ चं चं । गोपुच्छसंभवं हृद्यं पवित्रं चामरद्वयम् । राज्यत्रिभ्यं स्थिरीकृत्य वाञ्छितानि प्रयच्छतु
॥ ३६ ॥” सर्ववाद्याधिवासने—“ॐ वद् । सुषिरं च तथाऽऽनद्धं ततं धनसमन्वितम् । वाचं प्रौढेन शब्देन
रिपुचक्रं निकृन्ततु ॥ ३७ ॥” उक्तव्यतिरिक्तसर्वस्वधिवासने—“ॐ श्रीं आत्मा । सर्वाणि यानि वस्तूनि
मम यान्त्युपयोगिताम् । तानि सर्वाणि सौभाग्यं यच्छन्तु विपुलां श्रियम् ॥ ३८ ॥” यस्य वस्तुनो न कस्य
जीवाजीवरूपस्य गृह्यमाणस्याधिवासनं तत्तन्मन्त्रेण विधेयम् । उक्तव्यतिरिक्तस्यान्तिममन्त्रेण विधेयम् । च-
न्द्रबलमात्रेण शुभदिने अधिवासना विधीयते—“भद्रं कुरुष्व परिपालय सर्ववंशं विघ्नं हरस्व विपुलां कमलां
प्रयच्छ । जैवातृकार्कसुरसिद्धजलानि यावत्स्यैर्यं भजस्व वितनुष्व समीहितानि ॥ १ ॥” अनेन वृत्तेन सर्व-
देवदेवीकलशध्वजादिस्थापनं विधेयम् ॥ “अर्हन्मते कदाचिन्न प्रतिष्ठा निशि जायते । विशेषेण निषिद्धा तु
जिनवह्नभस्सरिभिः ॥ २ ॥” ॥ अथ सर्वेषां प्रतिष्ठादिनशुद्धिर्यथा । “अथमस्थापनमुत्तरायणे खदेववा-
रक्षैतिथिक्षणादिषु । सिते च पक्षे शशितारयोर्वले विधौ विलम्बे च शुभावलोकिते ॥ १ ॥ रोहिण्युत्तरपौ-
ष्णवैष्णवकरादित्याश्विनीवासवानूरार्धेन्द्रवजीवभेषु गदितं विष्णोः प्रतिष्ठापनम् । पुष्यशुक्लभ्रिजित्सु चेश्व-
रकयोर्वित्ताधिपस्कन्दयोर्मन्त्रे तिरगरुचेः करे निर्कृतिभे दुर्गादिकानां स्मृतम् ॥ २ ॥ गणपरिवृढरक्षोयक्षभूता-

सुराणां प्रमथफणिसरस्वत्यादिकानां सपौष्णम् । अक्सि सुगतनाम्नो वासवे लोकपानां निगदितमखिलानां
स्थापनं च स्थिरेषु ॥ ३ ॥ सप्तर्षयो यत्र चरन्ति धिष्ण्ये कार्यो प्रतिष्ठा खलु तत्र तेषाम् । श्रीव्यासवाल्मी-
किप्रदोद्भवानां यथा स्मृता वाक्पतिभ्यग्रहाणाम् ॥ ४ ॥ सिंहोदये दिनकरो मियुने महेशो नारायणश्च युवतौ
घटभे विधाता । देव्यो द्विमूर्तिभवने च निवेशनीयाः क्षुद्राश्चरे स्थिरगृहे निखिलाश्च देवाः ॥ ५ ॥ तेजस्विनी
क्षेमकृद्भिदाहयियायिनी स्याद्धरदा दृढा च । आनन्दकृत्कल्पनिवासिनी च सूर्यादिवारेषु भवेत्प्रतिष्ठा ॥ ६ ॥
केन्द्रत्रिकोणभववर्तिषु सद्गृहेषु चन्द्रार्कभौमशनिषु त्रिपढायगेषु । सांनिध्यमेति नियतं प्रतिमासु देवः कर्तुः
सुतार्थसुगमसंपदरोगिता च ॥ ७ ॥ सौम्या लग्नाद्याश्रिता मूर्तिपूर्वान् भावान्वीर्यैरुत्कटा वर्धयन्ति । पष्ठं
हित्वा भावमेते हि तत्र शशुध्वस्ति कर्तुरूपादयन्ति ॥ ८ ॥ संवत्सरादितिथिवारगुणास्ततश्च योगाभिधं
प्रकरणं करणप्रशंसा । भानां फलानि तदनु क्षणजा गुणाश्च पञ्चादुपग्रहफलं रविसंक्रमेऽथ ॥ ९ ॥ स्याद्गोचरः श-
शिवलं च विलग्नचिन्ता संस्कारजाश्च विधयोऽग्निपरिग्रहान्ताः । यात्राचिवाहविधिरालयसन्निवेशो ' वेदमप्रवे-
शनमवस्त्रसुरप्रतिष्ठाः ॥ १० ॥ " इति सर्वेषां अधिवासनवर्जितानां दिनशुद्धिः लग्नशुद्धिश्च ॥ ॥ अथ प्रति-
ष्ठाक्षणम् । " पूर्वेशिरस्का स्वातां सुवर्णरत्नान्मुभिश्च सुसुगन्धैः । नानातूर्पर्यनिनादैः पुण्याहैर्देवनिर्घोषैः ॥ १ ॥
ऐन्द्यां दिशीन्द्रलिङ्गा मन्त्राः प्राग्दक्षिणेऽग्निलिङ्गाश्च । जसव्या द्विजसुख्यैः पूज्यास्ते दक्षिणाभिश्च ॥ २ ॥ यो
देवः संस्थाप्यस्तन्मन्त्रैश्चानलं द्विजो जुहुयात् । अग्निनिमित्ताऽ निमिषाः प्रोक्तानीन्द्रध्वजोत्थेन ॥ ३ ॥ विष्णो-

भोगवतान्भगांश्च सवितुः शम्भोः सभस्मद्विजान् मातृणामपि मातृमण्डलविदो विप्रान्विदुर्ब्रह्मणः । शाक्या-
न्सर्वहितस्य शुद्धमनसो नद्या जिनानां विदुर्धे यं देवसुपाश्रिताः स्वविधिना तैस्तस्य कार्या क्रिया ॥ ४ ॥ इति
प्रतिष्ठालक्षणम् । प्रासादे पूर्णनिष्पन्ने स्थापना क्रियतेऽर्हतः । विष्णोर्विनायकस्यापि देव्याः सूर्यस्य सर्वथा ॥१॥
शिवस्य मूर्तियुक्तस्य द्वारेण स्यात्प्रवेशनम् । लिङ्गस्याच्छन्नप्रासादे प्रवेशो गगनाध्वना ॥ २ ॥ अर्हद्विष्णुगणा-
धीशसूर्यदेवीपिनाकिनाम् । क्रमात्प्रदक्षिणास्तिस्त्रः पञ्चत्रयश्चैकलण्डकाः ॥ ३ ॥ वर्जयेदर्हतः शृष्टिं इष्टिं पशुप-
तेरपि । वैकुण्ठसूर्ययोः पार्श्वौ चण्डीं सर्वत्र वर्जयेत् ॥ ४ ॥ अतः पुराद्वहिः कार्यं देव्या नूतनमालयम् । अन्य-
प्रासादकरणे विभापैव प्रदर्शिता ॥ ५ ॥ कुण्डाग्रस्य च कूपस्य कोणस्य विटपस्य च । अट्टालकस्य स्तम्भस्य
द्वारे वेधो विगर्हितः ॥ ६ ॥ उच्छ्रायभूमिं द्विगुणां त्यक्त्वा चैत्ये चतुर्गुणाम् । वेधादिदोषो नैव स्यादेवं त्वष्टु-
मत्तं यथा ॥ ७ ॥ अत्युच्चत्वादेककत्वात्तथाच पृथुलाङ्गणात् । अत्युच्चपीठान्द्रूपानां तद्दूरे वेध इष्यते ॥ ८ ॥ ॥
ग्रन्थाग्रं ७२०५

चतुस्त्रिंश उदयः ।

अथ शान्तिकाधिकारविधिः ॥ स यथा । तत्रादौ गुरुर्गृह्यगुरुर्वा सुखातः कङ्कणमुद्राङ्कितकरः सदशाव्यङ्ग-
 श्वेतवस्त्रधरो भवेत् । शान्तिककारोऽपि तादृग्वेषभूषणधारी सभ्रातृपुत्रो भवेत् । गीतनृत्यवाद्यादिनारीमङ्ग-
 लगायनाचारं च प्रगुणीकुर्यात् । ततो बृहत्स्नात्रविधिनारभेत् । प्रथमं स्नात्रपीठे शान्तिनाथप्रतिमास्थाप-
 नम् । निश्चयेन तत्प्रतिमाया अलाभे अन्यजिनप्रतिमाया अपि शान्तिनाथप्रतिमाकल्पनम् । मन्त्रो यथा—ॐ
 नमोऽर्हभ्यस्तीर्थकरेभ्यः सममस्त्वत्र तीर्थकरनाम पञ्चदशकर्मभूमिभवस्तीर्थकरो योऽत्राराध्यते सोऽत्र प्रति-
 मायां सन्निहितोऽस्तु । अनेन मन्त्रेण जिनप्रतिमायां यस्य तीर्थकरस्य कल्पना विधीयते स तीर्थकरः प्रति-
 मायां पूजितो भवति । अत एव वासक्षेपेणान्यप्रतिमायां शान्तिजिनकल्पना । तदनन्तरं पूर्वमर्हत्कल्पवि-
 धिना पूर्णां पूजां विधाय । ततो बृहत्स्नात्रविधियुक्तया कुसुमाञ्जलिक्षेपं विदध्यात्^{३३} । ततो विम्बाग्रे पवि-
 त्राणि स्वर्णरूप्यताम्रकांस्यमयानि वा सप्त पीठानि न्यसेत् । तत्र प्रथमपीठे पञ्चपरमेष्ठिस्थापनं^{३४} । अक्षतैस्ति-
 लकैर्वा मालाक्रमेण द्वितीयपीठे दिक्पर्षालस्थापनं । तथैव दिक्क्रमेण तृतीयपीठे राशिस्थापनत्रयत्रयं कृत्वा च-
 तुर्दिक्षु चतुर्थपीठे नक्षत्रस्थापन सप्तकं २ कृत्वा चतुर्दिक्षु । पञ्चमपीठे ग्रहस्थापन दिक्क्रमेण क्षेत्रपालवर्जितम् ।

षष्ठपीठे विद्यादेवीस्थापनं चतुष्कं कृत्वा चतुर्दिक्षु । सप्तमपीठे गणपतिकार्तिकेयक्षेत्रपालपुरद्वताचतुर्दिक्षु ।
 देवस्थापनं । ततः परमेष्ठीपूजनं पूर्ववत् । पञ्चहस्तवस्त्राच्छादनम् । तत्र शेषं नन्द्यावर्तवत् । दिक्पालपूजनं न
 न्यावर्तवत् । तत्र दशहस्तवस्त्राच्छादनम् । राशिपूजनं यथा । पुष्पाञ्जलिं गृहीत्वा । “मेषवृषमिथुनकर्कटसिं-
 हकनीवाणिजादिचापधराः । मकरधनमीनसंज्ञा संनिहिता राशयः सन्तु ॥ १ ॥” अनेन वृत्तेन राशिपीठो-
 ऽं नमो मेषाय मेष इह शान्तिकमहोत्सवे आगच्छ २ इदमर्घ्यं पाद्यं बलिं चरुं आचमनीयं गृहाण २ प्रथमराशये
 हितो भव २ स्वाहा जलं गृहाण २ गन्धं अक्षतान् फलानि पुष्पं धूपं दीपं नैवेद्यं सर्वसंस्थायानमः + राशिपीठो-
 २ तुष्टिं पुष्टिं कृष्टिं वृष्टिं सर्वसमीहितानि यच्छ २ स्वाहा । अनेन मन्त्रेण सर्वोपचारैर्मेषपूजनं । वृषपतिं कुरु
 “चन्द्रोच्चकरणो याम्यदिशिस्थायी कवेर्गृहं । वृषः सर्वाणि पापानि शान्तिकेऽत्र निकृन्ततु ॥ १ ॥” ॐ नमो
 वृषाय वृष इह शेषं पूर्ववत् ॥ २ ॥ मिथुनंप्रति । “शशिनंदनगोहाय राहूच्चकरणाय च । पञ्चमाशास्थिता-
 यास्तु मिथुनाय नमः सदा ॥ १ ॥” ॐ नमो मिथुनाय मिथुन इह शेषं ॥ ३ ॥ कर्कंप्रति । “वाक्पतेरुच्चकरणं
 शरणं तारकेशितुः । कर्कटं धनदाशास्थं पूजयामो निरन्तरम् ॥ १ ॥” ॐ नमः कर्काय कर्क इह शेषं ॥ ४ ॥
 सिंहंप्रति । “पद्मिनीपतिसंवासः पूर्वाशाकृतसंश्रयः । सिंहः समस्तदुःखानि विनाशयतु धीमताम् ॥ १ ॥” ॐ
 नमः सिंहाय सिंह इह शेषं ॥ ५ ॥ कन्यांप्रति । “बुधस्य सदनं रम्यं तस्यैवोच्चत्वकारिणी । कन्या कृतान्त-

दिग्वासा ममानन्दं प्रयच्छतु ॥ १ ॥” ॐ नमः कन्यायै कन्ये इह शेषं ॥ ६ ॥ तुलांप्रति । “यो दैत्यानां महा-
 चार्यस्तस्यावासत्वमागतः । शनैरुचत्वदातास्तु पश्चिमास्यस्तुलाघरः ॥ १ ॥” ॐ नमस्तुलाघराय तुलाघर इह
 शेषं ॥ ७ ॥ वृश्चिक प्रति । “भौमस्य तु सुखं क्षेत्रं धनदाशाविभासकः । वृश्चिको दुःखसंधातं शान्तिकेऽत्र
 निहन्तु नः ॥ १ ॥” ॐ नमो वृश्चिकाय वृश्चिक इह शेषं ॥ ८ ॥ धन्विनंप्रति । “सर्वदेवगणार्च्यस्य सदनं पद-
 दायिनः । सुरेन्द्राशास्थितो धन्वी धनवृद्धिं करोतु नः ॥ १ ॥” ॐ नमो धन्विने धन्विन् इह शेषं ॥ ९ ॥ मक-
 रप्रति । “निवासः सूर्यपुत्रस्य भूमिपुत्रोचताकरः । मकरो दक्षिणासंस्थः संस्थाभीति विहन्तु नः ॥ १ ॥” ॐ
 नमो मकराय मकर इह शेषं ॥ १ ॥ कुम्भंप्रति । “ग्रहेशतनयस्थान पश्चिमानन्ददायकः । कुम्भः करोतु
 निर्दमं पुण्यारंभ मनीषिणाम् ॥ १ ॥” ॐ नमः कुम्भाय कुम्भ इह शेषं ॥ ११ ॥ मीनंप्रति । “कवेरुचत्वदा-
 तारं क्षेत्रं सुरगुरोरपि । वन्दामहे नृधर्माशापावनं मीनसुत्तमम् ॥ १ ॥” ॐ नमो मीनाय मीन इह शेषं
 ॥ १२ ॥ एभिर्मन्त्रैः प्रत्येकपूजा । ततोऽनंतर ॐ मेषवृषमिशुनकर्कसिंहकन्यातुलवृश्चिकधनमकरकुम्भमीनाः
 सर्वराशयः स्वस्त्वाम्यधिष्ठिताः इहशान्तिके आगच्छन्तु २ इदमर्घ्यं पाद्यं बलिं चरुं आचमनीयं गृह्णन्तु २
 सन्निहिता भवन्तु २ स्वारा जल गृह्णन्तु २ गन्धं ० अक्षतान् ० फलानि ० मुद्रां ० पुष्पं ० धूपं ० दीपं नैवयं ० सर्वो-
 पचारान् ० शान्तिं कुर्वन्तु ० तुष्टिं ० पुष्टिं ० कर्द्धिं वृद्धिं ० सर्वसमीहितानि यच्छन्तु २ स्वाहा । अनेन सर्वरा-
 शीना संकुलपूजा । ततो द्वादशहस्तवर्षेणाच्छादनं । ततो नक्षत्रपीठे पुष्पाञ्जलि गृहीत्वा—“नासत्यप्रमुखा

देवा अधिष्ठितनिजोडवः । अत्रैत्य शान्तिके सन्तु सदा सन्निहिताः सताम् ॥ १ ॥” अनेन वृत्तेन नक्षत्रपीठे
 पुष्पाञ्जलिक्षेपः । ततः अधिनीं प्रति—ॐ उर्वीं नमो नासत्याभ्यां स्वाहा इति मूलमन्त्रः । ॐ नमो नासत्याभ्यां
 अश्विनीस्वामिभ्यां नासत्यौ इह० शान्तिके आगच्छतं इदमर्घ्यं पाद्यं वलिं चरुं आचमनीयं गृहीतं संनि-
 हितौ भवतं स्वाहा जलं गृहीतं २ गन्धं अक्षतान् फलानि सुद्रां पुष्पं धूपं दीपं नैवेद्यं० सर्वोपचारान् गृहीतं संनि-
 ॐ यं यं नमो यमाय स्वाहा इति मूलमन्त्रः । ॐ नमो यमाय भरणीस्वामिने ददतं २ स्वाहा । द्विवचनम् ॥ १ ॥ भरणीं प्रति-
 इदमर्घ्यं वलिं चरुं २ आचमनीयं गृहाण २ संनिहितो भव २ स्वाहा । जलं गृहाण २ गन्धं गृहाण २ अक्ष-
 तान् फलानि सुद्रां पुष्पं धूपं दीपं नैवेद्यं सर्वोपचारान् २ ॥ कृत्तिकां प्रति—ॐ रं रं नमो अग्रयेस्वाहा इति सर्वसमीहि-
 तानि देहि २ स्वाहा । एकवचनं ॥ २ ॥ ॥ रोहिणीं प्रति—ॐ ब्रह्म ब्रह्मणे नमः इति मूलमन्त्रः । ॐ नमो
 अग्रये कृत्तिकास्वामिने अग्ने इह० शोपं० एकवचनं ॥ ३ ॥ ॥ मृगशिरः प्रति—ॐ चं चं नमश्चन्द्राय नमः
 ॐ नमो ब्रह्मणे रोहिणीश्वराय मृगशिरोधीशाय चन्द्र इह० शोपं० एकवचनं ॥ ४ ॥ ॥ आर्द्रा प्रति—ॐ
 स्वाहा इति मूलमन्त्रः । ॐ नमश्चन्द्राय मृगशिरोधीशाय चन्द्र इह० शोपं० एकवचनं ॥ ५ ॥ ॥ आर्द्रा प्रति—ॐ
 इन्द्रु नमो रुद्राय स्वाहा इति मूलमन्त्रः । ॐ नमो रुद्राय आर्द्रेश्वराय रुद्र इह० शोपं० एकवचनं ॥ ६ ॥ पुनर्वसुं
 प्रति—ॐ जनि २ नमो अदितये स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो अदितये पुनर्वसुस्वामिन्यै अदिते इह० शोपं०

एक० स्त्रीलिङ्गे सन्निरिता भव २ इति ॥ ७ ॥ पुष्यं प्रति—ॐ जीव २ नमो बृहस्पतये स्वाहा इति मूल० ।
 ॐ नमो बृहस्पतये पुष्याधीशाय बृहस्पते इह० एक० ॥ ८ ॥ आश्लेषां प्रति—ॐ कुं कुं नमः फणिभ्यः स्वाहा
 इति मूल० । ॐ नमः फणिभ्य आश्लेषास्वामिभ्यः इह शान्तिके आगच्छत २ इदमर्घ्यं गृहीत २ सन्निहिता
 भवत २ स्वाहा जल गृहीत गन्धं अक्षतान् फलानि सुद्रां पुष्पं धूपं दीपं नैवेद्यं सर्वोपचारान्० शान्ति कुरुत
 २ तुष्टिं पुष्टिं ऋद्धिं वृद्धिं सर्वसमीहितानि वृद्धयं २ स्वाहा । बहुवचनं ॥ २ ॥ मघांप्रति—ॐ स्वधा नमः पि-
 तृभ्यः स्वाहा इति मूल० । ॐ नमः पितृभ्यो मघेशेभ्यः पितर इह० शेषं० बहुवचनेन ॥ १० ॥ पूर्वाफाल्गुनी
 प्रति—ॐ ऐं नमो योनये स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो योनये पूर्वाफाल्गुनीस्वामिन्यै योने इह० एकवच०
 स्त्रीलिङ्गेन सन्निरिता भव २ इति ॥ ११ ॥ उत्तराफाल्गुनीं प्रति—ॐ घृणि २ नमोऽर्घ्यग्नौ उत्तराफाल्गुनी-
 स्वामिने अर्घमन् इह० शेषं० एक० ॥ १२ ॥ हस्तं प्रति—ॐ घृणि २ नमो दिनकराय स्वाहा इति मूल० ।
 ॐ नमो दिनकराय हस्तस्वामिने दिनकर इह० शेषं० एक० ॥ १३ ॥ चित्रांप्रति—ॐ तक्ष २ नमो विश्वक-
 र्मणे स्वाहा इति मूल० । ॐ नमश्चित्रेशाय विश्वकर्मन् इह० शेषं० एक० ॥ १४ ॥ स्वातिं प्रति—ॐ यः यः
 नमो वायवे स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो वायवे स्वातीशाय वायो इह० शेषं० एक० ॥ १५ ॥ विशाखांप्रति—ॐ
 वपद् नम इन्द्राय स्वाहा ॐ रं २ नमो अग्नये स्वाहा इति मूलमन्त्रौ । ॐ नम इन्द्राग्निभ्यां विशाखास्वामिभ्यां
 इन्द्राग्नी इह० शेषं० द्विद० ॥ १६ ॥ अनुराधांप्रति—ॐ नमःघृणि २ नमो मित्राय स्वाहा इति मूल० । ॐ

नमो मित्राय अनुराधेश्वराय मित्र इह० शेषं० एक० ॥ १७ ॥ ज्येष्ठां प्रति—ॐ वषट् नम इन्द्राय स्वाहा इति मूल० । ॐ नम इन्द्राय ज्येष्ठेश्वराय इन्द्र इह० शेषं० एक० ॥ १८ ॥ मूलं प्रति—ॐ पषा नमो निकृ- तये स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो नैऋताय मूलाधीशाय नैऋते इह० शेषं० एक० ॥ १९ ॥ पूर्वाषाढां प्रति— ॐ वं वं नमो जलाय स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो जलाय पूर्वाषाढास्वामिने जल इह० शेषं० एक० ॥ २० ॥ उत्तराषाढां प्रति—ॐ विश्व २ नमो विश्वेदेवेभ्यः स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो विश्वेदेवेभ्यः उत्तराषाढास्वा- मिभ्यः विश्वेदेवा इह० शेषं० बहु० ॥ २१ ॥ अभिजितं प्रति—ॐ ब्रह्म २ नमो ब्रह्मणे स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो ब्रह्मणे अभिजिदीशाय ब्रह्मन् इह० शेषं० एक० ॥ २२ ॥ अर्चणं प्रति—ॐ अं नमो विष्णवे स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो विष्णवे अर्चणाधीशाय विष्णो इह० शेषं० एक० ॥ २३ ॥ धनिष्ठां प्रति—ॐ नमो व- सुभ्यः स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो वसुभ्यो धनिष्ठेशेभ्यः वसवः इह० शेषं० बहु० ॥ २४ ॥ शतभिषजं प्रति —ॐ वं वं नमो वरुणाय स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो वरुणाय शतभिषीशाय इह० शेषं० एक० ॥ २५ ॥ पूर्वाभद्रपदां प्रति—ॐ नमो अजपादाय स्वाहा इति मूल० । ॐ नमो अजपादाय पूर्वाभद्रपदेश्वराय अज- पाद इह० शेषं० एक० ॥ २६ ॥ उत्तराभद्रपदां प्रति—ॐ नमो अहिर्बुध्याय उत्तराभद्रपदेश्वराय अहिर्बुध्- य इह० शेषं० एक० ॥ २७ ॥ रेवतीं प्रति—ॐ वृणि २ नमः पूष्णे स्वाहा इति मन्त्रः । ॐ नमः पूष्णे रेवतीशाय पूषन् इह० शेषं० एक० ॥ २८ ॥ एतेषां मन्त्रेण प्रत्येकं पूजा । ॐ नमः सर्वनक्षत्रेभ्यः सर्वनक्षत्राणि सर्वनक्ष-

त्रेशा० इह शान्तिके आगच्छन्तु २ इदम० आचमनीयं गृह्णन्तु २ सन्निहिता भवन्तु २ स्वाहा जलं गृह्णन्तु
 गन्धं अक्षतान् फलानि मुद्रां पुष्पं घूपं दीपं नैवेद्यं० सर्वोपचारान्० शान्तिं कुर्वन्तु २ वृष्टिं पुष्टिं ऋद्धिं वृद्धिं०
 सर्वसमीहितं ददन्तु २ स्वाहा । अनेन मन्त्रेण सर्वसंकुलपूजा । उपरि अष्टाविंशतिहस्तवस्त्राच्छादनं ॥ ४ ॥
 ततः पञ्चमपीठे ग्रहपूजनं नन्द्याचर्तवत् नवहस्तवस्त्राच्छादनं ॥ ५ ॥ पष्ठपीठे षोडशविद्यादेवीपूजनं नन्द्या-
 चर्तवत् । षोडशहस्तवस्त्राच्छादनं ॥ ६ ॥ सप्तमपीठे गणपतिं प्रति—ॐ गं नमो गणपतये स्वाहा इति मूल० ।
 ॐ नमो गणपतये सायुधाय सवाहनाय सपरिकराय गणपते इह० शेषं पुष्टिगेन एकवचनेन । विशेषेण मो-
 दकनैवेद्यम् ॥ १ ॥ कार्तिकेय प्रति—ॐ ब्ली नमः कार्तिकेयाय स्वाहा इति मूल० । ॐ नमः कार्तिकेयाय
 सायुधाय सवाहनाय सपरिकराय कार्तिकेय इह० शेषं पुष्टिं एक० ॥ २ ॥ क्षेत्रपालपूजा पूर्ववत् ॥ ३ ॥ पुर-
 देवतां प्रति—ॐ मं मं नमः पुरदेवाय स्वाहा इति मूल० । ॐ नमः पुरदेवाय सायुधाय सवाहनाय सपरि-
 काराय पुरदेव इह० शेषं पु० ॥ ४ ॥ चतुर्णिकायदेवपूजनं पूर्ववत् ॥ ५ ॥ अष्टहस्तवस्त्राच्छादनं । इति स-
 र्वेषां पूजां विधाय त्रिकोणकुण्डे होमः । परमेष्ठिसंतर्पणे खण्डघृतपायसैः श्रीखण्डश्रीपर्णीसमिद्धिहोमः ।
 दिक्पालसंतर्पणे घृतमधुफलैः हृक्षाश्वत्थसमिद्धिहोमः । ग्रहसंतर्पणे क्षीरमधुघृतैः फलसहितैः कपित्थाश्वत्थ-
 समिद्धिहोमः । विद्यादेवीसंतर्पणे घृतपायसखण्डफलैरश्वत्थसमिद्धिहोमः । गणपतिसंतर्पणे मोदकैः उदुम्बर-
 समिद्धिहोमः । कार्तिकेयसंतर्पणे मधूकपुष्पैः सघृतैः हृक्षसमिद्धिहोमः । क्षेत्रपालसंतर्पणे तिलपिण्डैर्धनुश्चूरस-

सिमिद्धिर्होमः । पुरदेवतासंतर्पणे घृतगुडक्षौद्रैर्वटसमिद्धिर्होमः । चतुर्णिकाथदेवसंतर्पणे नानाफलैः पायसैः प्राप्त-
समिद्धिर्होमः । सर्वत्र होमे मूलमन्त्राः । समिधः सर्वत्र प्रादेशप्रमाणाः । एवं सर्वेषां पूजनं होमं च विधाय
पुष्पाञ्जलिक्षेपादनन्तरं यः सर्वोपि बृहत्स्नात्रविधिः कथितः स्नानविधिः स सर्वोपि विधेयः । ततः स्नात्रान-
न्तरं स्नात्रोदकं सर्वं ग्राह्यम् । सर्वतीर्थजलं च समील्य विम्यात्रे सुविलिसभूमौ चतुष्किकोपरि न्यस्तस्य य-
थासंपत्तिकृतस्य बद्धकण्ठस्य मदनफलादिरक्षस्य शान्तिकलशस्य मध्ये निक्षिपेत् । रक्षादिवन्धनं सर्वत्र
शान्तिमन्त्रेण । ततः कलशमध्ये खर्णरूप्यमुद्राः पूगफलानि नालिकेरं च शान्तिमन्त्रेण न्यसेत् । ततः शुद्धो-
दकैरखण्डधारया द्वौ स्नात्रकारौ स्नात्रकलशं पूरयतः । उपरिच्छदाधारेण आकलशमूलावलम्बि सद्दशवक्त्रं
बध्नीयात् । गुरुश्च कुशेन तां जलधारां शान्तिकलशे निपतन्तीं शान्तिकदण्डकं पठन्नभिमन्त्रयति । शान्ति-
दण्डको यथा—“नमः श्रीशान्तिनाथाय सर्वविघ्नापहारिणे । सर्वलोकप्रकृष्टाय सर्ववाञ्छितदायिने ॥ १ ॥”
इह हि भरतैरावतविदेहजन्मनां तीर्थकराणां जन्मसु चतुःपष्टिसुरासुरेन्द्राश्चलितसना विमानघण्टाटङ्कार-
श्रुभिः प्रयुक्ताविज्ञानेन जिनजन्मविज्ञानपरमतममहाप्रमोदशूरिताः मनसा नमस्कृत्य जिनेश्वरं सकल-
सामानिकाङ्गरक्षपार्षद्यस्त्रिशस्त्रोक्तपालानीकप्रकीर्णकातियोगिकसहिताः साप्सरोगणाः सुमेरुशृङ्गमाग-
च्छन्ति । तत्र च सौधर्मेन्द्रेण विधिना करसंपुटानीतांस्तीर्थकरान् पाण्डुकम्बलातिपाण्डुकम्बलातिरक्तकम्बला-
शिलासु न्यस्तासिंहासनेषु सुरेन्द्रक्रोडस्थितान् कल्पितमणिसुवर्णादिमययोजनसुखकलशाद्गतैस्तीर्थवारिभिः

स्तपयन्ति । ततो गीतन्तुल्यवाद्यमहोत्सवपूर्वकं शान्तिमुद्धोषयन्ति । ततस्तत्कृतानुसारेण वयमपि तीर्थकर-
 स्नात्रकरणानंतरं शान्तिकमुद्धोषयामः । सर्वे कृतावधानाः सुरासुरनरोरगाः शृण्वन्तु स्वाहा । ॐ अर्हन्नमो २
 जय २ पुण्याह २ प्रीयतां २ भगवन्तोऽर्हन्तो विमलकेवला लोकपूज्यास्त्रिलोकेश्वरास्त्रिलोकोद्यतकरा महान्ति-
 शया महानुभावा महानेजसो महापराक्रमा महानंदा ॐ ऋषभ अजितसंभव अभिनंदनसुमतिपद्मप्र-
 भसुपार्श्वचन्द्रप्रभसुविधिशितलश्रेयांसवासुपूज्यविमलअनन्तधर्मशान्तिकुन्धुअरमहिसुनिमुन्नतनमिनेमिपा-
 र्श्ववर्धमानान्ता जिना अतीतानागतवर्तमानाः पञ्चदशकर्मभूमिसंभवाः विहरमाणाश्च शाश्वतप्रतिमागताः
 सुवनपतिव्यन्तरज्योतिष्कवैमानिकभुवनसंस्थिताः तिर्यकलोकनन्दीश्वररुचकेषु कारककुण्डलवैताल्यगज-
 दंतवक्षस्कारमेरुकृतनिलया जिनाः सुपूजिताः सुस्थिताः शांतिकरा भवन्तु स्वाहा । देवाश्चतुर्णिकाया भवन
 पतिव्यन्तरज्योतिष्कवैमानिकास्तदिन्द्राश्च साप्सरः सायुधाः सवाहनाः सपरिकराः प्रीताः शान्तिकरा
 भवन्तुस्वाहा ॐ रोहिणीप्रज्ञसीवअशृङ्खलावज्राकुशीअप्रतिचक्रापुरुषदत्ताकालीमहाकालीगौरीगान्धारीसर्वास्त्र-
 महाज्वालामानवीरौद्याअछुसामानसीनहामानसीरूपाः षोडशविधादेव्यः प्रीताः शान्तिकारिण्यो भवन्तु
 स्वाहा । ॐ अर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसर्वसाधुपरमेष्ठिनः सुपूजिताः प्रीताः शान्तिकरा भवन्तु स्वाहा अ-
 श्विनी भरणी कृत्तिका रोहिणी मृगशिर आर्द्रा पुनर्वसु पुष्य आश्लेषा मघा पूर्वाफाल्गुनी उत्तराफाल्गुनी
 हस्त चित्रा स्वाती विशाखा अनुराधा ज्येष्ठा मूळ पूर्वाषाढा उत्तराषाढा अभिजित् श्रवण धनिष्ठा शतभि-

षक् पूर्वाभद्रपदा उत्तराभद्रपदा रेवतीरूपाणि नक्षत्राणि प्रीतानि शान्तिकराणि भवन्तु स्वाहा । ॐ भेषवृ-
षमिथुनकर्कसिंहकन्यातुलवृश्चिकधनुर्मकरकुम्भमीनरूपा राशयः सुपूजिताः सुप्रीताः शान्तिकरा भवन्तु स्वाहा । ॐ
ॐ सूर्यचन्द्राङ्गारकबुधगुरुशुक्रशनैश्चरराहुकेतुरूपा ग्रहाः सुपूजिताः प्रीताः शान्तिकरा भवन्तु
इन्द्राग्निमनिकर्कतिवरुणवायुकुबेरेशाननागब्रह्मरूपा दिक्पालाः सुपूजिताः सुप्रीताः शान्तिकरा भवन्तु
स्वाहा । ॐ गणेशस्कन्दक्षेत्रपालदेशनगरग्रामदेवताः सुपूजिताः शान्तिकरा भवन्तु स्वाहा । ॐ अन्येऽपि
क्षेत्रदेवा जलदेवा भूमिदेवाः सुपूजिताः सुप्रीता भवन्तु शान्तिं कुर्वन्तु स्वाहा । ॐ सर्षपि तपोधन-
पक्षेत्रवासिन्यो देव्यः सपरिकराः सबहुकाः सुपूजिता भवन्तु शान्तिं कुर्वन्तु स्वाहा । ॐ अत्रैव देशन-
तपोधनी आवक आविकाभवाश्चतुर्णिकाथेदेवाः सुपूजिताः सुप्रीताः शान्तिं कुर्वन्तु स्वाहा । ॐ दुर्मनोभूतप्रेतपि-
गरग्रामगृहेषु दोषरोगवैरिदौर्मनस्यदारिद्र्यमरकवियोगदुःखकलहोपशमेन शान्तिर्भवतु । भूकम्पपरिवेष-
शाचयक्षराक्षसवैतालझोटिकशाकिनीडाकिनीतस्कराततायिनां प्रणाशेन शान्तिर्भवतु । अकालफलप्रसूतिवैकृत्यपशुपक्षि-
विद्युत्पातोल्कापातक्षेत्रदेशनिर्घातसर्वोत्पातदोषशमनेन शान्तिर्भवतु । अकालफलप्रसूतिवैकृत्यपशुपक्षि-
वैकृत्याकालदुःश्रेष्ठामसुखोपह्वोपशमनेन शान्तिर्भवतु । ग्रहगणपीडितराशिनक्षत्रपीडोपशमेन शान्तिर्भवतु ।
जाद्विकनैमिकाकस्मिन्दुःशकुनदुःखमोपशमेन शान्तिर्भवतु । “उन्मृष्टरिष्टदुष्टग्रहगतिदुःखमदुर्निमित्तादि ।
संपादितहितसंपन्नामग्रहणं जयति शान्तेः ॥ १ ॥ या शान्तिः शान्तिजिने गर्भगते वाजनिष्ठ वा जाते । सा शा-

न्तिरत्र-भूया-त्सर्वसुखोत्पादनाहेतुः ॥ २ ॥” अत्र च गृहे सर्वसंपदागमेन सर्वसन्तानवृद्ध्या सर्वसमीहित-
 सिद्ध्या सर्वोपद्रवनाशेन माङ्गल्योत्सवप्रमोदकौतुकविनोददानोद्भवेन शान्तिर्भवतु । आतृपतीपितृपुत्रमित्र-
 सम्बन्धजननित्यप्रमोदेन शान्तिर्भवतु । आचार्योपाध्यायतपोधनाश्रावकश्राविकारूपसघस्य शा-
 न्तिर्भवतु । सेवकभृत्यदासद्विपदचतुष्पदपरिकरस्य शान्तिर्भवतु । अक्षीणकोष्ठागारबलवाहनानां नृपाणां
 शान्तिर्भवतु । श्रीजनपदस्य शान्तिर्भवतु श्रीसर्वाश्रमाणां शान्तिर्भवतु
 चातुर्वर्ण्यस्यशान्तिः पौरलोकस्य शान्तिः पुरमुख्यानां शान्तिः राज्यसन्निवेशानां शान्तिः गोष्टिकाना
 शान्तिः धर्मधान्यवस्त्रहिरण्याना शान्तिः ग्राम्याणा शान्तिः क्षेत्रिकाणां शान्तिः क्षेत्राणां शान्तिः ।
 “सुवृथाः सन्तु जलदाः सुवाताः सन्तु वायवः । सुनिष्पन्नास्तु पृथिवी सुस्थितोऽस्तु जनोऽखिलः ॥ १ ॥” ॐ
 तुष्टिपुष्टिकद्विष्टद्विसर्वसमीहितसिद्धिर्भूयात् । ‘शिवमस्तु सर्वजगतः परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः ।
 दोषाः प्रयान्तु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥ १ ॥ सर्वेऽपि सन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः । सर्वे भ-
 द्राणि पश्यन्तु मा कश्चिद्दुःखभागभवेत् ॥ २ ॥ जगत्यां सन्ति ये जीवाः स्वकर्मानुसारिणः । ते सर्वे वा-
 ङ्छितं स्वं स्वं प्राप्नुवन्तु सुखं शिवम् ॥ ३ ॥” इति शान्तिदण्डकं जलधाराभिमन्त्रणसहितं त्रिःपठेत् । शा-
 न्तिकलशजलेन शान्तिकारयितारं सपरिवारमभिषिञ्चेत् । सर्वत्र गृहं ग्रामं च दिक्पालादिसर्वदैवतवि-
 सर्जनं पूर्ववत् । इति शान्तिकम् । “सर्वत्र गृहिसंस्कारे सूतिमृत्युविवर्जिते । प्रतिघासु च सर्वासु पण्मास्यां

पितुः पितामहस्य उद्येष्टस्य तत्कर्मणोऽकरणे तिलसर्पपाऽऽसुरीकटुतैललव-
नित्य विप्रादेदीनं विधेयम् । तावत्पिता तस्य सुखं न पश्यति । तत्कर्मणोऽकरणे तिलसर्पपाऽऽसुरीकटुतैललव-
पितृव्यस्य महत्तरस्य विनाशो भवति ॥ १८ ॥ मूलशान्तौ निश्कृतिं संपूज्य तिलसर्पपाऽऽसुरीकटुतैललव-
णवृत्तैर्होमः ॥ १९ ॥ ॥ तत्र उद्येष्टामूलाश्लेषाण्डान्तव्यतीपातवैद्युतिशूलविष्टिवज्रविष्कम्भपरिघाऽतिग-
ण्डजातानां बालकानां सुहृत्घटिकापादभवेलादिवारादिभवा दोषा उद्योतिदशास्त्राद्वादसेयाः । शान्तिकं चा-
पिब्रूयते ॥ “अशुक्तमूलसंभवं परिलजेच्च बालकम् । समाष्टकं पिताथ वा न तन्सुखं वि-
त्रोच्यते ॥ अथ मूलाश्लेषाविधानम् ॥ “अशुक्तमूलसंभवं परिलजेच्च बालकम् । समाष्टकं पिताथ वा न तन्सुखं वि-
त्रोच्यते ॥ १ ॥ तद्वाद्यपादके पिता विपद्यते जनन्यथ । घनक्षयस्तृतीयके चतुर्थकः शुभावहः ॥ २ ॥ प्रतीप-
मन्यपादतः फलं तदेव सर्पभे । तदुक्तदोषशान्तये विधेयमत्र शान्तिकम् ॥ ३ ॥ शतौषधीमूलमृदुमुरल-
सद्बीजगर्भैः कलशैः समन्त्रैः । कुर्याज्जनित्रीपितृबालकानां स्नानं शुभार्थं सह होमदानैः ॥ ४ ॥” पूर्वविलि-
ससूमा । “कर्पूरचन्दनामोदवासितैर्मन्त्रसंस्कृतैः । स्वस्तिकः स्वस्तिकृद्भूयादक्षतैरक्षतैः कृतः ॥ १ ॥” तदुपरि
श्रीपर्णीपीठं संस्थाप्य तदुपरि ग्रहनवकं संस्थाप्य तेषां मध्ये पुरुपाकारमूललिवनं सुरभिद्रव्यभिः पूर्यते ।
सर्पलिवनम् । तदुपरि ॐ ह्रीं अहये नमः इति लिखित्वा कलशः स्थाप्यते सुरभिद्रव्यभिः पूर्यते ।
अष्टोत्तरशतप्रमाणभिः पुष्पशुष्काद्रफलमुद्रान्विताभिर्धूपदीपनैवेद्यैः कलशपूजनं तत्कलशास्याच्छादनाय

हस्तद्वादशमात्रवस्त्रं तदग्रे पूर्वाभिमुखश्चाशुमातुरुपवेशाय हस्तद्वादशमात्ररक्तवस्त्रं तदग्रे पूर्वाभिमुखः शिशु-
निमित्तं सुवर्णमयाङ्गुलीयकं नालिकेरद्वयं कलशमध्ये पूर्वं स्थापयेत् । शुष्कार्द्रफलैश्च पूरयेत् । एकं नारिकेलं
शान्तिकसमये कलशे निक्षिपेत् । ततः ॐ नमो भगवते अरिहते सुविहिनाहस्स पुष्पदन्तस्स सिञ्च उमे
भगवई महाविजा पुष्पे सुपुष्पे पुष्पदन्ते पुष्पवद् इ ठठः स्वाहा । अनेन एकविंशतिवारं दर्भेण कलशस्य
जलमभिमन्त्र्य शतमूलचूर्णं निक्षिप्य बालं शिरस्यभिषिञ्चेत् कलशेन । अत्र कुम्भे नारिकेलं न्यसेत् । ततो-
ऽनन्तरं बालस्य मदनफलकद्वयिष्ठयुतानि कङ्कणानि सर्वाङ्गेषु बधीयात् । ततो बालकरे रूप्यमुद्रादानं ।
कण्ठे स्वर्णमयी मूलपत्रिकापरिधापनं । अधिवासनाच्छादनं चिम्बवत् । ततो वस्त्रेणाच्छादितं बालं पितुः स-
मीपे स्थापयेत् । ततो गुरुः लग्नवेलायां बालस्य कर्णे इति मन्त्रं त्रिः पठेत् । यथा—“जं मूलं सुविहिजम्भेण
जायं विग्धविणासण । तं जिणस्स पइट्टाए बालस्स सुशिवंकरं ॥ १ ॥” ततोऽनन्तरं बालस्य कपोले चपेदा-
त्रयं देयं । ततो रुदन्तं बालकं वामहस्तेन पितुरर्पयेत् पश्चान्महामहोत्सवेन वासगृहं यान्ति । बालस्य कण्ठे
मूले मूलवृक्षाङ्कितं आश्लेषाया सर्पाङ्कितं स्वर्णमयं रूप्यमयं वा पत्रकं परिधापयेत् । इति मूलाश्लेषाविधा-
नम् ॥ गुरवे स्वर्णमुद्रिकादानं । बालकस्य मण्डिपरिधापनं । कन्यायां बलत्रयस्य परिधापनं । केचिच्च मूलपा-
दचतुष्के भिन्नं स्नानं बालस्याहुः । “दिग्बन्धकरणपूर्वं प्रक्षिप्य बालं विधाय रक्षां च । अङ्गेषु शिशुजनन्यो-
र्विधिवन्मन्त्राक्षराण्यस्येत् ॥ १ ॥ लक्षाक्षतप्रमाणं प्रथमं स्नानं समन्त्रमिह विहितम् । मूलाद्यपाददोषान् हरतु

ब्रह्माणं अभिजितशान्तौ ॥ २१ ॥ अग्निष्टाशान्तौ ॥ २२ ॥ धनिष्ठाशान्तौ ॥ २३ ॥
 मधुसर्वान्नसर्वफलहोमः ॥ २४ ॥ उत्तराभाद्रपदाशान्तौ अहिबुध्नं सं० घृतमधु-
 विष्णुसं० सर्वत्र घृतयुतवस्तुहोमः ॥ २५ ॥ घृतमधुफलकमलहोमः ॥ २६ ॥
 शतभिषक्शान्तौ वरुणं सं० घृतमधुपदाशान्तौ अश्विन्यादिरेवतीपर्यन्तनक्ष-
 होमः ॥ २७ ॥ उत्तराभाद्रपदाशान्तौ ॥ २८ ॥ ॐ नमो अश्विन्यादिरेवतीपर्यन्तनक्ष-
 घृतमधुभ्यां होमः ॥ २९ ॥ उत्तराभाद्रपदाशान्तौ ॥ ३० ॥ अश्विन्यादिरेवतीपर्यन्तनक्ष-
 वसूंसंपूज्य घृतमधुमुक्ताफलहोमः ॥ ३१ ॥ उत्तराभाद्रपदाशान्तौ ॥ ३२ ॥ अश्विन्यादिरेवतीपर्यन्तनक्ष-
 अजपादं सं० घृतमधुयुतैः कमलहोमः ॥ ३३ ॥ उत्तराभाद्रपदाशान्तौ ॥ ३४ ॥ अश्विन्यादिरेवतीपर्यन्तनक्ष-
 रेवतीशान्तौ सूर्यं सं० घृतमधुयुतैः कमलहोमः ॥ ३५ ॥ उत्तराभाद्रपदाशान्तौ ॥ ३६ ॥ अश्विन्यादिरेवतीपर्यन्तनक्ष-
 सायुधानि सवाहनानि सपरिच्छदानि इह नक्षत्रशान्तिके फलानि मुद्रां पुष्पं धूपं दीपं
 होमः ॥ ३७ ॥ रेवतीशान्तौ सूर्यं सं० घृतमधुयुतैः कमलहोमः ॥ ३८ ॥ उत्तराभाद्रपदाशान्तौ ॥ ३९ ॥ अश्विन्यादिरेवतीपर्यन्तनक्ष-
 सन्निहितानि भवन्तु स्वाहा २ जलं गृह्णन्तु २ गन्धं अक्षतान् फलानि यच्छन्तु २ स्वाहा । इति
 त्रेभ्यः सर्वनक्षत्राणि सान्निहितानि भवन्तु स्वाहा २ पुष्टिं ऋद्धिं वृद्धिं सर्वसमीहितानि यच्छन्तु २ कुर्वात् । शान्तिके
 चमनीयं गृह्णन्तु २ शान्तिं कुर्वन्तु २ पुष्टिं ऋद्धिं वृद्धिं सर्वसमीहितानि यच्छन्तु २ कुर्वात् । शान्तिके
 नैवेद्यं सर्वोपचारान्० शान्तिं कुर्वन्तु २ पुष्टिं ऋद्धिं वृद्धिं सर्वसमीहितानि यच्छन्तु २ कुर्वात् । शान्तिके
 नक्षत्राणां संकुलपूजा । नक्षत्रपीठोपरि अष्टाविंशतिहस्तप्रमाणसदृशाव्यङ्गवस्त्राच्छादनं कुर्यात् । शान्तिके
 नक्षत्राणां यस्य नक्षत्रस्य शान्तिकं विधीयते तस्यैव अनया रीत्या होमः । शेषाणां होमः पूजा च पूर्ववत् ।
 क्रियमाणे यस्य नक्षत्रस्य शान्तिकं लिख्यते ॥ मदनयन्तिकाश्च गन्धा मदनफलवचामधूनि ।
 केचिच्च भिन्नमपि नक्षत्रशान्तिकर्माचक्षते ॥ १ ॥ न्यग्रोधशिरीषाश्वत्थपत्रगन्धाश्च कृत्तिकास्नाने । रोद्रे
 अथ लोकाचारेण स्नानादिना नक्षत्रशान्तिकं लिख्यते ॥ २ ॥ सुक्ताकाश्वनमपि संप्रयुज्य तेनाम्भसा मृगाङ्गक्षे । रोद्रे
 शस्यन्ते । प्रथमक्षे भरणीषु च सिद्धार्थकभद्रदारुवचाः ॥ १ ॥ न्यग्रोधशिरीषाश्वत्थपत्रगन्धाश्च कृत्तिकास्नाने । रोद्रे
 बहुबीजशस्तोयैर्जयार्थिनो रोहिणीस्नानम् ॥ २ ॥ सुक्ताकाश्वनमपि संप्रयुज्य तेनाम्भसा मृगाङ्गक्षे । रोद्रे

वचाश्वगन्धाम्रियद्भुमिऋजैलैः कथितम् ॥ ३ ॥ आदिले गोमयगोष्ठमृद्धिरथ गौरशालिमिः पुष्यैः । सिद्धार्थ-
 द्विसहस्रप्रियद्भुमदयन्तिकाभिश्च ॥४॥ बल्मीकशतान्मृद्धिः सार्पे पित्र्ये च देवनिर्माल्यैः । पूर्वसु फाल्गुनीषु च
 सलवणघृतशाल्मलैः प्रोक्तम् ॥ ५ ॥ शतपुष्पया म्रियद्भुवा मुस्ताभिश्चोत्तरासु कुर्वीत । हस्ते सरोगिरिमृदा
 चित्राया देवनिर्माल्यैः ॥ ६ ॥ खतौ जलरुहकुसुमैरेन्द्रक्षे मत्स्यचम्पकक्षौद्रैः । मैत्रे सरिदुभयमृदा हरिताल-
 मृदा च माहेन्द्रे ॥ ७ ॥ भद्रासने शमीमयपत्रसहस्रद्वयाम्बुभिर्मूले । समधुकपधमत्स्यैः खानमथो वापि प्र-
 र्वासु ॥ ८ ॥ कुर्यादुशीरचन्दनपद्मकमित्रेण वारिणा वैश्वे । नद्युभयकूलसंगतमृत्कनकैः कीर्तितं श्रवणे ॥ ९ ॥
 घृतभद्रदारुमधुभिश्च वासवे वारुणे घृतक्षौद्रैः । समदनफलसहदेवीवृश्चिकमदयन्तिकाभिः ॥ १० ॥ श्रीवा-
 सकप्रियद्भुश्चाजे स्यादुत्तराश्च गुरूगन्धाः । शस्ताः समपद्मोशीरचन्दनैर्मानवेन्द्राणाम् ॥ ११ ॥ रेवत्या वृषभ-
 द्विपविपाणक्रोशैः ससर्पिर्मधुपूर्णैः । गोरोचनाञ्जनयुतैः सलिलैश्च धियासता खानम् ॥ १२ ॥ गिरिवल्मीकन-
 दीमुखकूलद्वयशकपादमृद्धिरतः । द्विपवृपविपाणपार्थिवगणिकाद्वाराहताभिश्च ॥ १३ ॥ गिरिशिखराहूर्वाणां
 बल्मीकमृदा च शोधयेत्कर्णौ । नद्युभयकूलसद्धान्मृद्धिरथ क्षालयेत्पार्श्वौ ॥ १४ ॥ इन्द्रस्थानाद्भ्रीवां बाहू
 करिवृपभयोर्धिपाणाग्रात् । हृदय च नृपद्वारात्करमपि वेद्यागृहद्वारात् ॥ १५ ॥ अक्षतमापाः खिन्नास्तिलस-

१ सहदेवारुद्रकुम्भदयन्तिकाभिः श्रित्ति पाठ । २ मन्ये छन्दोभद्रभीतेन रेफस्थैश्छिडक कृतो लोप । तथाच छन्दोविद्रा समय । मासमेव मस
 उर्योच्छन्दोमङ्ग न कारयेत् ।

हितास्तन्दुला दधि च गव्यम् । वृषभपिशितं मृगस्य च पञ्चानामाश्विनादीनाम् ॥ १६ ॥ रुधिरविलयनपाय-
समुजङ्गमांसानि शर्करादीनाम् । पित्र्ये तिलोदनं षष्टिकान्नमृक्षद्वये परितः ॥ १७ ॥ प्राश्य प्रियङ्गुचित्राण्ड-
जाफलं यावकं कुलत्थांश्च । मधुसर्पिषी च हस्तान्मूलात्रकसर्पिषी मूलात् ॥ १८ ॥ अत्रेणादीनामद्याच्छाकं
शालं बिडालमांसं च । आजं यथेष्टमांसं च शक्तवो माषसंयुक्ताः ॥ १९ ॥ प्राच्यादिघृतं तिलोदनं
मत्स्याः क्षीरमिति प्रदक्षिणम् । अद्यान्नृपतिर्यथादिशं नक्षत्राभिहितं च सिद्धये ॥ २० ॥ अस्वादु च्युतकचम-
क्षिकानुविद्धं दुर्गन्धि क्षयदमभूरि यच्च यद्वत् । सुस्निग्धं मृदु रुचिरं मनोनुकूलं स्वाद्गन्धं बहु च जयाय यान-
काले ॥ २१ ॥ जन्मर्क्षमाद्यं दशमं च कर्म संधातिकं षोडशमृक्षमाद्यात् । अष्टादशं स्यात्समुदायसंज्ञं चैना-
शिकं विंशतितस्तृतीयम् ॥ २२ ॥ यत्पञ्चविंशं खलु मानसात्तत्प्रत्यक्ष एवं पुरुषस्तु सर्वः । राज्ञो नवर्क्षाणि
वदन्ति जातिदेवाभिपैकैः सहितानि तानि ॥ २३ ॥ राज्ञोऽभिषेकक्षेमशुशान्त्यमित्रं साधारणे द्वे सह षड्भि-
राद्यैः । किंचात्र दोषाश्च गुणाश्च सर्वे प्रधानमेकं पुरुषं भजन्ते ॥ २४ ॥ कूर्मोपदिष्टानि हि देशभानि राज्या-
भिषेकेऽहनि वाभिषेकम् । या जातयो भस्य भवन्यतस्ता वक्ष्यामि देवज्ञनिराकुलार्थम् ॥ २५ ॥ पूर्वोत्रयं सा-
नलमग्रजानां राज्ञां तु पुष्येण सहोत्तराणि । सपौषणमैत्रं पितृदेवतं च प्रजापतेर्भं च कृषीवलानाम् ॥ २६ ॥
आदित्यहस्ताभिजिद्राश्विनानि वणिगजनानां प्रभवन्ति भानि । मूलत्रिनेत्रानिलवारुणानि भान्युग्रजातेः
प्रभविष्णुतायाः ॥ २७ ॥ सौम्येन्द्रचित्रावसुदेवतानि संधागतस्वाम्यमुपागतानि । सार्षपे विशाखा श्रवणो

भरणया षण्णालजातेरपि निर्दिशन्ति ॥ २८ ॥ रविरविसुतभोगमागतं क्षितिसुतभेन च वक्रदूषितम् । ग्रहण-
 गतमथोल्कया हत निपतमुखाकरपीडितं च यत् ॥ २९ ॥ तदुपहतमिति प्रचक्षते प्रकृतिविपर्यययातमेव वा ।
 त्रिगदितमरिर्वर्गदूषण कथितविपर्ययं समृद्धये ॥ ३० ॥ रोगाभ्यागमवित्तनाशकलहासंपीडिते जन्मभे सिद्धि
 कर्म न याति कर्मणि हते भेदस्तु सांघातिके । द्रव्यस्योपचितस्य सामुद्रयिके संपीडिते संक्षयो वैनाशे तु
 भवन्ति कायविपदश्चिन्ता सुखं मानसे ॥ ३१ ॥ निरुपद्रुतभे निरामयः सुखवान्नाष्टरिपुर्धनान्वितः । पशुपद्
 तभे विनश्यति त्रिभिरन्यैश्च सहावनीश्वरैः ॥ ३२ ॥ न भवति शरीरपीडा यस्य विना शान्तिभिर्न पीडायाः ।
 तस्य शरीरवियुक्तिं पक्षान्ते देवलः प्राह ॥ ३३ ॥ सर्वेषां पीडायां दिनमेकमुपोषितोऽनले जुहुयात् । सावित्र्या
 क्षीरतरोः समिद्धिरमरद्विजात्पुरतः ॥ ३४ ॥ गोक्षीरसितवृषशकृन्मूत्रैः पत्रैश्च पूर्णकोशायाः । स्नात्रं जन्मनि
 दुष्टे स्वाचारवतां हरति पापम् ॥ ३५ ॥ कर्मणि मधुचृतहोमो दशाहमक्षारमयमांसादः । दूर्वाप्रियङ्गुसर्पप-
 शतावरीस्नानमाधेयम् ॥ ३६ ॥ सांघातिके तु तसे मासमधुक्रौर्यमन्मथांस्त्यक्त्वा । दान्तो दूर्वा जुहुयाद्दानं
 दद्याथाशक्ति ॥ ३७ ॥ समुद्रायिके तु दद्यात्काञ्चनरजताद्युपद्रुते धिष्ये । वैनाशिकेऽन्नपानं वसुधा च
 गुणान्विते दद्यात् ॥ ३८ ॥ मानसतापे होमः सरोरुहैः पायसैर्द्विजाः पूज्याः । गजमदशिरीषचन्दनतिलान्वि-
 लवारिणा स्नानम् ॥ ३९ ॥ इति लोकयात्रानुसारेण नक्षत्रशान्तिकम् ॥

अथ ग्रहशान्तिकम् ॥ तत्र पूर्वं ग्रहस्थापनम् । शुद्धमूसौ गोमयानुलिप्तायां श्रीखण्डश्रीपर्णीपीठे चन्दना-

दुलिप्ते स्वखवर्णैर्ग्रहान्स्थापयेत् विधिपूजितायास्तीर्थकरप्रतिमायाः पुरः । तेषां स्थापनकृतिर्यथा—“मध्ये तु भास्करं विद्याच्छशिनं पूर्वदक्षिणे । दक्षिणे लोहितं विद्याद्गुह्रः पूर्वोत्तरेण तु ॥ १ ॥ उत्तरेण गुरुं विद्यात्पूर्वेणैव तु भार्गवम् । पश्चिमेन शनिं विद्याद्राहुं दक्षिणपश्चिमे ॥ २ ॥ पश्चिमोत्तरतः केतुः स्याप्यश्च किल तन्दुलैः । मार्तण्डे मण्डलं वृत्तं चतुरस्रं निशाकरे ॥ ३ ॥ महीपुत्रे त्रिकोणं स्याद्गुधे वै बाणसन्निभम् । गुरौ तु पट्टिकाकारं पञ्चकोणं तु भार्गवे ॥ ४ ॥ धनुराकृतिर्मन्दे तु शूपाकारं तु राहवे । केतवे तु ध्वजाकारं मण्डलानि नवैव तु ॥ ५ ॥ शुक्राकां प्राञ्जुलौ ज्ञेयौ गुरुसौम्यावुदञ्जुलौ । प्रत्यञ्जुलः शनिः सोमः शेषाश्च दक्षिणासुखाः ॥ ६ ॥ इति ग्रहाणां मण्डलस्थापनविधिः प्रतिप्राष्टाहिकादिषु स्थापनीयः । श्रेयः स्यात् । तत एवं संस्थाप्य पुष्पाञ्जलिं गृहीत्वा—“जगद्गुरुं नमस्कृत्य शुक्ला सद्गुरुभाषितम् । ग्रहशान्तिं प्रवक्ष्यामि लोकानां सुखहेतवे ॥ १ ॥ पद्मप्रभस्य मार्तण्डश्चन्द्रो नेन्द्रेः खेचरा ज्ञेयाः पूजनीया विधिक्रमात् । पुष्पैर्विलिपनैर्धूपैर्नैवेद्यैस्तुष्टिहेतवे ॥ २ ॥ पद्मप्रभस्य मार्तण्डश्चन्द्रश्चन्द्रप्रभस्य च । वासुपूज्यो भूमिपुत्रो बुधोऽप्यष्टजिनेश्वराः ॥ ३ ॥ विमलानन्तधर्माः शान्तिः कुन्थुर्नमिस्तथा । वर्धमानो जिनेन्द्राणां पादपद्मे बुधं न्यसेत् ॥ ४ ॥ ऋषभाजितसुपाश्वर्षा अभिनन्दनशीतलौ । सुमतिः संभवः स्वामी श्रेयांसश्च वृहस्पतिः ॥ ५ ॥ सुविधिः कथितः शुक्रः सुव्रतश्च शनैश्चरः । नेमिनाथो भवेद्राहुः केतुः श्रीमल्लिपार्श्वयोः ॥ ६ ॥ जन्मलत्रे च राशौ च पीडयन्ति यदा ग्रहाः । तदा संपूजयेद्दीमान्लेचरैः सहि-

तान् जिनान् ॥ ७ ॥ गन्धपुष्पादिभिर्धूपैर्नैवेद्यैः फलसयुतैः । वर्णसदृशदानैश्च वासोभिर्दक्षिणान्वितैः ॥ ८ ॥
 आदित्यसोममङ्गलबुधगुरुशुक्राः शनैश्चरो राहुः । केतुप्रमुखाः खेडा जिनपतिपुरतोऽवतिष्ठन्तु ॥ ९ ॥ जिना-
 नामप्रतः स्थित्वा ग्रहाणां तुष्टिहेतवे । नमस्कारस्तत्र भक्त्या जपेदष्टोत्तरं शतम् ॥ १० ॥ भद्रबाहुर्बुवाचेंद्र-
 पञ्चमः श्रुतकेवली । विद्याप्रवादतः पूर्वं ग्रहशान्तिविधिस्तवः ॥ ११ ॥” इति भणित्वा पञ्चवर्णपुष्पाञ्जलिं क्षि-
 पेत् । ततः सूर्यपूजने—ॐ हृणि २ नमः श्रीसूर्याय सहस्रकिरणाय रत्नादेवीरान्ताय वेदगर्भाय यमयमुनाजन-
 काय जगत्कर्मसाक्षिणे पुण्यकर्मप्रभावकाय पूर्वदिग्धीशाय स्फटिकोज्ज्वलाय रक्तवस्त्राय कमलहस्ताय सप्ता-
 श्वरथवाहनाय श्रीस्वर्यः सायुधः सवाहनः सपरिच्छदः इह ग्रहशान्तिके आगच्छ २ इदमर्थ्यं पात्रं बलिं चरुं
 आचमनीयं गृहाण २ सन्निहितो भव २ खाहा जलं गृहाण २ गन्धं पुष्पं अक्षतान् फलानि मुद्रां धूपं दीपं
 नैवेद्यं सर्वोपचारान् शान्तिं कुरु तुष्टिं पुष्टिं कृद्धिं सर्वसमीहितं देहि २ खाहा ॥ “अदितेः कुक्षिसं-
 भृतो भ(ध)रण्यां विश्वपावनः । काश्यपस्य कुलोत्संसः कलिङ्गविपयोद्भवः ॥ १ ॥ रक्तवर्णः पद्मपाणिर्म-
 न्मूर्तिस्त्रयीमयः । रत्नादेवीजीवितेशः सप्ताश्वोरुणसारथिः ॥ २ ॥ एकचक्रथारूढः सहस्रांशुस्तमोपहः ।
 ग्रहनाथ ऊर्ध्वमुखः सिंहराशौ कृतस्थितिः ॥ ३ ॥ लोकपालोऽजन्तमूर्तिः कर्मसाक्षी सनातनः । संस्तुतो
 बालखिल्यैश्च विप्रहर्ता दरिद्रहा ॥ ४ ॥ तत्सुता यमुना वापी भद्रायमशनैश्चराः । अश्विनीकुमारौ पुत्रौ नि-

१ दीपैः फलनैवेद्यसयुतैरिति पाठ ।

शाहा दैत्यसूदनः ॥ ५ ॥ पुत्रागकुङ्कुमैर्लेपै रक्तपुष्पैश्च धूपनैः । ब्राह्म्याफलैर्गुण्डान्नेन प्रीणितो दुरितापहः ॥ ६ ॥
 पद्मप्रभजिनेन्द्रस्य नामोच्चारण भास्करः । शान्तिं तुष्टिं च पुष्टिं च रक्षां कुरुकुरु (ध्रुवं) द्रुतम् ॥ ७ ॥ सूर्यो
 द्वादशरूपेण माठरादिभिरावृतः । अशुभोऽपि शुभस्तेषां सर्वदा भास्करो ग्रहः ॥ ८ ॥ इति सूर्यपूजा ॥
 चन्द्रपूजने—ॐ पंचंचं नमश्चन्द्राय शम्भुशेखराय षोडशकलापरिपूर्णाय तारागणाधीशाय आम्रैय-
 दिगधीशाय अमृतमयाय सर्वजगत्पोषणाय श्वेतशरीराय श्वेतवस्त्राय श्वेतदशवाजिवाहनाय सुधाकुम्भह-
 स्ताय श्रीचन्द्रः सा० शेषं पूर्ववत् ॥ “अत्रिनेत्रसमुद्रतः क्षीरसागरसंभवः । जातो यवनदेशे च चित्रायां
 समदृष्टिकः ॥ १ ॥ श्वेतवर्णः सदाशीतो रोहिणीप्राणवह्नुभः । नक्षत्र ओषधीनाथस्तिथिवृद्धिक्षयंकरः ॥ २ ॥
 मृगाङ्कोऽमृतकिरणः शान्तो वासुकिरूपभृत् । शम्भुशीर्षिकृतावासो जनको बुधरेवयोः ॥ ३ ॥ अर्चितश्चन्दनैः
 श्वेतैः पुष्पैर्धूपवरेक्षुभिः । नैवेद्यपरमाद्नेन प्रीतोऽमृतकलामयः ॥ ४ ॥ चन्द्रप्रभजिनाधीशनाम्ना त्वं भगणा-
 धिपः । प्रसन्नो भव शान्तिं च कुरु रक्षां जयश्रियम् ॥ ५ ॥” इति चन्द्रपूजा ॥ २ ॥ भौमपूजने—ॐ ह्रीं हूं
 हं सः नमः श्रीमङ्गलाय दक्षिणदिगधीशाय विद्रुमवर्णाय रक्ताम्बराय भूमिस्थिताय कुदालहस्ताय श्रीमङ्गलाय
 सा० । शेषं ॥ “भौमो हि मालवे जात आपाढ्यायां धरासुतः । रक्तपुष्पैः सुपूजितः ॥ २ ॥ सर्वदा वासुपूज्यस्य
 प्रीतः कुङ्कुमलेपेन विद्रुमैश्च धिसूपणैः । पूगैर्नैवेद्यक्तासारै रक्तपुष्पैः सुपूजितः ॥ २ ॥ सर्वदा वासुपूज्यस्य
 नाम्नासौ शान्तिकारकः ॥ रक्षां कुरु धरापुत्र अशुभोपि शुभो भव ॥ ३ ॥” इति भौमपूजा ॥ ३ ॥ बुधपूजने-

ॐ ऐं नमः श्रीबुधाय उत्तरदिगधीशाय हरितवर्णाय हरितवस्त्राय कलहंसवाहनाय पुस्तकहस्ताय श्रीबुध सा०
 शेषं ॥ “मगधेषु घनिष्ठायां पञ्चार्चिः पीतवर्णभृत् । कटाक्षदृष्टिकः श्यामः सोमजो रोहिणीभवः ॥ १ ॥ कर्कोदरूपो
 रूपाढ्यो घृपपुष्पात्रुलेपनैः । दुग्धात्रैर्वरनारैस्तर्पितः सोमनन्दनः ॥ २ ॥ विमलानन्तघर्मारशाशान्तिकुन्धुनिभि-
 स्तथा । महावीरादिनामस्यः शुभो भूयात्सदा बुधः ॥ ३ ॥” इति बुधपूजा ॥ ४ ॥ ॐ बृहस्पतिपूजने—
 जीव २ नमः श्रीगुरवे बृहतीपतये ईशानदिगधीशाय सर्वदेवाचार्याय सर्वत्रहवलवत्तराय काञ्चनवर्णाय पीत-
 वस्त्राय पुस्तकहस्ताय हंसवाहनाय श्रीगुरो सा० शेषं ॥ “बृहस्पतिः पीतवर्णो इन्द्रमञ्जरी महामतिः । द्वाद-
 शार्चिर्देवगुरुः पद्मश्च समदृष्टिकः ॥ १ ॥ उत्तराफल्गुनीजातः सिन्धुदेशसमुद्भवः । दधिभाजनजम्बीरैः पीत-
 पुष्पैर्विलेपनैः ॥ २ ॥ ऋयभाजितसुपाश्वर्षा अभिनन्दनशीतलौ । सुमतिः संभवः स्वामी श्रेयांसो जिननायकः
 ॥ ३ ॥ एतत्तीर्थकृतां नाम्ना पूजया च शुभो भव । शान्तिं तुष्टिं च कुरु देवगणार्चितः ॥ ४ ॥” इति
 गुरुपूजा ॥ ५ ॥ ॐ शुक्रपूजने—
 श्वेतवस्त्राय कुम्भहस्ताय तुरगवाहनाय श्रीशुक्र सा० शेषं ॥ “शुक्रः श्वेतो महापद्मः पौडशार्चिः कटाक्ष-
 दृक् । महाराष्ट्रेषु ज्येष्ठायामथामृद्भृशुनन्दनः ॥ १ ॥ दानवाढ्यो दैत्यगुरुर्विद्यासंजीविनीविधिः । सुगन्धच-
 न्दनालैपैः सितपुष्पैः सुपूजितः ॥ २ ॥ घृतनैवेद्यजम्बीरैस्तर्पितो भार्गवो ग्रहः । नाम्ना सुविधिनाथस्य हृष्टोऽ-

रिष्टनिवारकः ॥ ३ ॥” इति शुक्रपूजा ॥ ६ ॥ ॥ शनिपूजने—ॐ शः नमः शनैश्चराय पञ्चमदिग्धीशाय
नीलेदेहाय नीलाम्बराय परशुहस्ताय कमठवाहनाय श्रीशनैश्चर सा० शेषं० ॥ “शनैश्चरः कृष्णवर्णदृष्टायाजो
रेवतीभवः । नीलवर्णः सुराष्ट्रायां शङ्खः पिङ्गलकेशकः ॥ १ ॥ रविपुत्रो मन्दगतिः पिप्पलादनमस्कृतः । रौद्र-
मूर्तिरधोदृष्टिः स्तुतो दशरथेन च ॥ २ ॥ नीलपत्रिकया प्रीतस्तैलेन कृतलेपनः । उत्पित्तकाचकासारतिलदा-
नेन तर्पितः ॥ ३ ॥ मुनिसुव्रतनाथस्य आख्यया पूजितः सदा । अशुभोऽपि शुभाय स्यात्सप्तार्चिः सर्वकामदः
॥ ४ ॥” इति शनिपूजा ॥ ७ ॥ ॥ राहुपूजने—ॐ क्षः नमः श्रीराहवे नैर्ऋतिदिग्धीशाय कज्जलश्यामलाय
श्यामलवस्त्राय परशुहस्ताय सिंहवाहनाय श्रीराहो सा० शेषं० ॥ “शिरोमात्रः कृष्णकान्तिर्ग्रहमह्यस्तमो-
मयः । पुलकश्च अधोदृष्टिर्भरण्यां सिंहकासुतः ॥ १ ॥ संजातो चर्यरकूले सधूपैः कृष्णलेपनैः । नीलपुष्पैर्ना-
रिकैलैस्तिलमापैश्च तर्पितः ॥ २ ॥ राहुः श्रीनेमिनाथस्य पादपद्मेऽतिभक्तिभाक् । पूजितो ग्रहकक्षोलः सर्व-
काले सुखावहः ॥ ३ ॥” इति राहुपूजा ॥ ८ ॥ ॥ केतुपूजने—ॐ नमः श्रीकेतवे राहुप्रतिच्छदाय श्यामा-
ज्ञाय श्यामवस्त्राय पद्मगवाहनाय पद्मगहस्ताय श्रीकेतो सा० शेषं० ॥ “पुलिन्दविषये जातोऽनेकवर्णोऽहिरू-
पभृत् । आश्लेषायां सदा क्रूरः शिखिभौमतनुः फणी ॥ १ ॥ पुण्डरीककण्ठश्च कपालतोरणः खलः । कील-
कस्तामसो धूमो नानानामोपलक्षितः ॥ २ ॥ मह्येः श्रीपार्श्वनाथस्य नामधेयेन राक्षसो । दाडिमैश्च विचित्रा-
नैस्तर्प्यते चित्रपूजया ॥ ३ ॥ राहोः सप्तमराशिस्यः कारणे दृश्यतेऽम्बरे । अशुभोऽपि शुभो नित्यं केतुलोकै

महाग्रहः ॥ ४ ॥ इति केतुपूजा ॥ ९ ॥ ॥ ततो नवग्रहपीठोपरि सदशाव्यङ्गनव्यवस्त्रं नवहस्तप्रमाणं दद्यात् ॥
 “जिननामकृतोच्चारणं देशनक्षत्रवर्णकैः । स्तुताश्च पूजिता भक्त्या ग्रहाः सन्तु सुखावहाः ॥ १ ॥ जिननामा-
 ग्रतः स्थित्वा ग्रहाणां सुखहेतवे । नमस्कारशतं भक्त्या जपेदष्टोत्तरं नरः ॥ २ ॥ एवं यथानामकृताभिषेका
 आलेपनैर्धूपनपूजनैश्च । फलैश्च नैवेद्यवरैर्जिनानां नाम्ना ग्रहेन्द्राः शुभदा भवन्तु ॥ ३ ॥ साधुभ्यो दीयते दानं
 महोत्साहो जिनालये । चतुर्विधस्य संवस्य बहुमानेन पूजनम् ॥ ४ ॥ भद्रबाहुखवाचिदं पञ्चमः श्रुतकेवली ।
 वियाप्रवादतः पूर्वोद्ग्रहशान्तिविधिं शुभम् ॥ ५ ॥” ग्रहाणां सर्वेषां मध्योक्तपुष्पफलनैवेद्यैः पूजनम् । अन्यच्च
 सूर्यादीनां ग्रहाणां क्रमेण पुष्पाणि पूजार्थं—रक्तकरवीर १ कुशुद २ जासूल ३ चम्पक ४ शतपत्री ५ जाती
 ६ चकुल ७ कुन्द ८ पञ्चवर्णपत्री ९ ॥ फलानि क्रमेण—द्राक्षा १ पूग २ नारिङ्ग ३ जम्बीर ४ बीजपूर ५ खर्जूर
 ६ नालिकेर ७ दाडिम ८ खारीक ९ अक्रोड १० ॥ क्रमेण नैवेद्यानि—गुडौदन १ क्षीर २ कसार ३ घृतपूर ४
 दधिकरम्ब ५ भरतघृत ६ किशर ७ माप ८ सावरथड ९ ॥ ततः सूर्यशान्तिके—घृतमधुकमलहोमः । सर्वेषां
 मूलमन्त्रेण अष्टोत्तरशताहुतिप्रमाणः । समिधः सर्वत्र पिप्पलन्यग्रोधक्षमय्यः । तन्दुलश्वेतवस्त्रगदानं ॥ १॥
 चन्द्रशान्तिके—घृतसर्वौषधिहोमः तन्दुलशुक्ताफलश्वेतवस्त्रदानम् ॥ २ ॥ मङ्गलशान्तिके—घृतमधुसर्वधातु-
 होमः रक्ताम्बररक्तुरगदानं ॥ ३ ॥ बुधशान्तिके—घृतमधुप्रियहुहोमः मरकतधेनुदानं ॥ ४ ॥ गुरुशान्तिके
 —घृतमधुयवतिलहोमः स्वर्णपीतवस्त्रदानं ॥ ५ ॥ शुक्रशान्तिके—पञ्चगव्यहोमः श्वेतरत्नधेनुदानं ॥ ६ ॥ श-

निशान्तिके—तिलघृतहोमः कृष्णगोवृषभनीलमणिदानं ॥ ७ ॥ राहुशान्तिके—तिलघृतहोमः छागशस्त्रा-
दिदानं ॥ ८ ॥ केतुशान्तौ तिलघृतहोमः ऊर्णालोहदानं ॥ ९ ॥ होमे कुण्डं त्रिकोणमेव । ॐ नमः सूर्यसो-
माङ्गारकधुवृहस्पतिशुक्रशनिश्चराराहुकेतुभ्यो ग्रहेभ्यः सर्वे ग्रहाः सायुधाः सवाहनाः सपरिच्छदाः इह ग्रह-
शान्तिके आगच्छन्तु २ इदमर्घ्यं ० आचमनीयं गृह्णन्तु २ सन्निहिता भवन्तु २ स्वाहा जलं गृह्णन्तु २ गन्धं
अक्षतान् फलानि मुद्रां पुष्पं धूपं दीपं नैवेद्यं ० सर्वोपचारान् ० शान्तिं कुर्वन्तु २ तुष्टिं पुष्टिं ऋद्धिं वृद्धिं ०
सर्वसमीहितानि यच्छन्तु २ स्वाहा ॥ इति ग्रहाणां संकुलपूजा ॥

प्रकारान्तरेण ग्रहपूजा ॥ अथवा अन्यच्च ग्रहाणां पूजा बालाचवोधाय देशभाष्यैव यथा—श्रीआदिनाथ-
स्याग्रे कुङ्कुमश्रीखण्डमयं रविचिम्बं लिख्यते । चिम्बपट्टलिकायां पात्री ९ पूग ९ पत्र ९ नालिकेर १ काचाकपूरवालु
१ नैवेद्यलापसीपाहली ९ पीतपट्टलाखंडु १ पहिरावणी द्रासु १ लोह ९ होमस्तिलयवधृतेन क्रियते ॥ १ ॥
सोमपूजने—श्रीखण्डमयं चन्द्रचिम्बं श्रीचन्द्रप्रभस्याग्रे लिखनीयं । पात्री ९ पत्र ९ पूग ९ धीजपूर १ काचा-
कपूरवालु १ नैवेद्यवटक ९ पहिरावणीजादरुखण्डु १ द्रासु १ लोह ९ होम ॥ २ ॥ मङ्गलपूजने—कुङ्कुमेन
मङ्गलो लिख्यते । पात्री ९ पत्र ९ पूग ९ नारङ्ग १ काचाकपूरवालु १ नैवेद्यलाङ्गुसत्कचूरि रक्तपट्टला खण्ड १
पहिरावणीमुद्रा १ लोहडिया ९ होम ॥ ३ ॥ बुधपूजने—गौरोचनामयं बुधचिम्बं लिख्यते । पात्री ९ पत्र
९ पूग ९ करुणाफल १ काचाकपूरवालु १ नैवेद्यबलासत्कवाकुला पाहली ९ मुद्रा १ लोहडिया ९ परिधाप-

निका सोवनवलखण्ड १ होम० ॥ ४ ॥ बृहस्पतिपूजने—सुवर्णमयोऽथवा कुङ्कुममयो जिनस्याग्रे लिख्यते ।
पीतयज्ञोपवीत १ पात्री ९ पत्र ९ पूग ९ काचाक० नैवेद्य घूघरीमाणा ३ परि० अगहिलखण्ड १ मुद्रा १ लो०
९ दाडिमफल १ होम० ॥ ५ ॥ शुक्रपूजने—रूप्यमयोऽथवा कुङ्कुममयो जिनस्याग्रे लिख्यते । चन्द्रप्रभस्य
पात्री ९ पत्र ९ पूग ९ काचाक० केलाफल ९ पहिरावणी जादरूखण्ड १ मुद्रा १ लोह ९ नैवेद्य मुहाली ९
होम० ॥ ६ ॥ शनिपूजने—लोहमयः कस्तूरीमयो वा शनिलिख्यते । पात्री ९ पत्र ९ पूग ९ काचाक० ना-
लिकेर १ नै० तिलवटि परिधापनिका कृष्णपटोलाखण्ड १ लो० ९ होम० ॥ ७ ॥ राहुपूजने—कस्तूरीमयो
राहुलिख्यते । पात्री ९ पत्र ९ पूग ९ काचाक० वटकानि नैवेद्य मुद्रा १ लो० ९ पहिरावणी पाटु खण्ड १
नालिकेर १ होम० ॥ ८ ॥ ॥ चिक्कलतारकगमनविधिः ॥ यदा उच्चालके गम्यते तदा शुक्रे अस्तंगते
चल्पते । यदा शुक्रो दृश्यते तदा स्थित्वा कुक्काडकं जलमृत्तिकाभ्यां भृत्वा मार्गं खनिस्वा क्षिपेत् तदुपरि
गम्यते । यत्र ग्रामे स्थीयते ततो ग्रामादग्रभूमौ गत्वा पश्चाद्वायुद्वय ग्रामे स्थीयते तारकपीडा न भवति ॥ इति
प्रकारान्तरेण ग्रहपूजा ॥

अथ ग्रहशान्तिस्नानानि ॥ अथ लोकोपचारेण ग्रहशान्त्यर्थं स्नानानि यथा ॥—“मनःशिलैलासुरदारुक्षु-
कुमैरुशीरयष्टीमधुपद्मकान्वितैः । सताम्रपुष्पैर्विपमस्थितैः रवौ शुभावहं स्नानमुदीरितं बुधैः ॥ १ ॥ पञ्चगव्य-
गजदानविभिन्नेः शङ्खशुक्तिकुमुदस्फटिकैश्च । शीतरश्मिकृतवैकृतहर्तुं स्नानमेतदुदितं नृपतीनाम् ॥ २ ॥

विल्वचन्दनबलारुणपुष्पैर्हिङ्गुदकफलिनीबकुलैश्च । स्नानमद्भिरिह मांसियुताभिर्भौमदौस्थ्यविनिवारणमाहुः ॥ ३ ॥ गोमयाक्षतफलैः सरोचनैः क्षौद्रशुक्तिभवमूलहेमभिः । स्नानमुक्तमिदमत्र भृशुतां बौधजाऽशुभविनाशनं बुधैः ॥ ४ ॥ मालतीकुसुमशुभ्रसर्षपैः पल्लवैश्च मदन्यन्तिकोद्भवैः । मिश्रमम्बु मधुकेन च स्फुटं वैकृतं गुरुकृतं निकृन्तति ॥ ५ ॥ एलया च शिलया समन्वितैर्वारिभिः सफलमूलकुङ्कुमैः । स्नानतो भृगुसुतोपपादितं दुःखमेति विलयं न संशयः ॥ ६ ॥ असिततिलाञ्जनरोध्रबलाभिः शतकुसुमाघनलाजयुताभिः । रवितनये कथितं विषमस्थे दुरितहृदाप्लवनं मुनिमुख्यैः ॥ ७ ॥ सदौषधैर्यान्ति गदा विनाशं यथा यथा दुःखभयानि तत्रैः । तथोदितस्नानविधानतोऽपि ग्रहाशुभं नाशमुपैत्यवश्यम् ॥ ८ ॥ अर्कोद्ग्राह्यमहीरुहात्खदिरतोऽपामार्गतः पिप्पलादाद्रौदुम्बरशाखिनोप्यथ शमीदूर्वाकुशेभ्यः क्रमात् । सूर्यादिग्रहमण्डलस्य समिधो होमाय कार्या बुधैः सुस्निग्धाः सरलाश्च वोचनिचिताः (१) प्रादेशमात्राश्च ताः ॥ ९ ॥ धेनुः शङ्खोऽरुणरुचिवृषः कान्धनं पीतवस्त्रं श्वेतश्चाश्वः सुरभिरसिता कृष्णलोहं महाजः । सूर्यादीनां मुनिभिरुदिता दक्षिणास्तद्ग्रहाणां स्नानैर्दानैर्हवनबलिभिस्तेऽत्र तुष्यन्ति यस्मात् ॥ १० ॥ देवब्राह्मणवन्दनादुरुवचःसंपादनात्प्रत्यहं साधूनामपि भाषणाच्छ्रुतिरवश्रेयःकथाकर्णनात् । होमाद्ध्वरदर्शनाच्छुचिमनोभावाज्जपादानतो नो कुर्वन्ति कदाचिदेव पुरुषस्यैवं ग्रहाः पीडनम् ॥ ११ ॥ विकालचर्यां मृगयां च साहसं सुदूरयानं गजवाजिवाहनम् । गृहे परेषां

१ यस्मिन् इति पाठः ।

गमनं च वर्जयेद्भेदेषु राजा विपमस्थितेष्विह ॥ १२ ॥ धार्यं तुष्ट्यै चिद्रुमं भौमभान्वो रूप्यं शुक्रेन्द्रोश्च हेमे-
 न्द्रुजस्य । मुक्ता सुरैर्लोहमर्कात्मजस्य राजावर्तः कीर्तितः शोपयोश्च ॥ १३ ॥ माणिक्यं तरणोः सुजाल्यममलं
 मुक्ताफलं शीतगोमहिषस्य च चिद्रुमं मरकतं सौम्यस्य गारुत्मतम् । देवेज्यस्य च पुष्परागमसुरामाल्यस्य वज्रं
 शनेर्नीलं निर्मलमन्ययोश्च गदिते गोमेदवैदूर्यके ॥ १४ ॥ ॥ राहुकेत्वोः शनिवारे पूजा शान्तिकं च ॥ “यथा
 याणप्रहाराणां कथंचं वारणं भवेत् । तथा देवोपघातानां शान्तिर्भवति वारणम् ॥ १ ॥” तथा च नक्षत्रस्य
 ग्रहस्य विशेषपूजने प्रस्तुतनक्षत्रग्रहयोः प्राधान्येन स्थापनं विशेषपूजाहोमौ च शोषाणां परिकरवत् स्थापनं
 समपूजा च । नक्षत्रग्रहादीनां विसर्जनं पूर्ववत् । यान्तु देव० आज्ञाहीनं इत्यादि ॥ इति ग्रहशान्तिकम् ॥ ॥
 ॥ सूर्यादिग्रहस्तुतिः ॥ “जपाकुसुमसंकाशं काश्यपेयं महाद्युतिम् । तमोरिं सर्वपापघ्नं प्रणतोऽसि दिवाकरम्
 ॥ १ ॥ दध्यामं खण्डकाकारं क्षीरोदधिसमुद्भवम् । नमामि सततं सोमं शम्भोर्मुकुटभूषणम् ॥ २ ॥ धरणी-
 गर्भसमूतं विद्युत्कान्तिसमप्रभम् । कुमारं शक्तिरसं च मद्गलं प्रणमाम्यहम् ॥ ३ ॥ प्रियङ्गुकलिकाश्यामं
 रूपेणाप्रतिमं बुधम् । सौम्यं सोमगणोपेतं नमामि शशिनः सुतम् ॥ ४ ॥ देवानां च ऋषीणां च गुरुं काञ्च-
 नसंनिभम् । बुद्धिमूत त्रिलोकस्य प्रणमामि बृहस्पतिम् ॥ ५ ॥ हेमकुन्दमृणालाभं दैत्यानां परमं गुरुम् ।
 सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहम् ॥ ६ ॥ नीलाञ्जनसमाकारं रविपुत्रं महाग्रहम् । छायामार्तण्डसंभूतं
 तं नमामि शनैश्चरम् ॥ ७ ॥ अर्धकाय महावीर्यं चन्द्रादित्यविमर्दनम् । सिंहाकागर्भसंभूतं तं राहुं प्रणमाम्य-

हम् ॥ ८ ॥ पलालधूमसंकाशं तारकाग्रहमर्दकम् । रुद्राद्द्रुतमं घोरं तं केतुं प्रणमाम्यहम् ॥ ९ ॥ इदं व्यास-
सुलोद्भूतं यः पठेत्सुसमाहितः । दिवा वा यदि वा रात्रौ तेषां शान्तिर्भविष्यति ॥ १० ॥ ऐश्वर्यमतुलं चैव-
मारोग्यं पुष्टिवर्धनम् । नरनारीवश्यकरं भवेद्दुःखमनाशनम् ॥ ११ ॥ ग्रहनक्षत्रपीडां च तथा चाग्निसमुद्भवम् ।
तत्सर्वं प्रलयं याति व्यासो ब्रूते न संशयः ॥ १२ ॥” इति ग्रहपूजनान्ते त्रिः पठेत् शान्त्यर्थम् । इत्याचार्य-
श्रीवर्धमानसूरिकृते आचारदिनकरे उभयधर्मस्तम्भे शान्तिकाधिकारकीर्तनो नाम चतुस्त्रिंशत्तम उदयः ॥

पञ्चत्रिंशोदयः ।

अथ पौष्टिकविधिरुच्यते ॥ सचायम् । श्रीयुगादिजिनविम्बं चन्दनचर्चितपीठोपरि संस्थाप्य पूर्ववत्पूजां
विधाय तद्विम्बालाभे पूर्ववत् ऋषभविम्बं परिकल्प्य बृहत्स्लात्रविधिना पञ्चविंशतिपुष्पाञ्जलीन्प्रक्षिपेत् । ततः
प्रतिमाग्रे पञ्च पीठानि पूर्ववत्संस्थाप्य प्रथमपीठे चतुःषष्टिसुरासुरेन्द्रस्थापनं पूजनं च पूर्ववत् । द्वितीयपीठे
द्विकपालस्थापनं पूजनं च पूर्ववत् । तृतीयपीठे सक्षेत्रपालग्रहस्थापनं पूजनं च पूर्ववत् । चतुर्थपीठे षोडशवि-
द्यादेवीस्थापनं पूजनं च पूर्ववत् । पञ्चमपीठे पद्मद्रहदेवीस्थापनं । तत्पूजनविधिरभिधीयते । प्रथमं पुष्पाञ्जलिं
गृहीत्वा “श्रीहीधृतयः कीर्तिर्बुद्धिर्लक्ष्मीश्च पणमहादेव्यः । पौष्टिकसमये संघस्य वाञ्छितं पूरयन्तु मुदा ॥१॥”
अनेन वृत्तेन पुष्पाञ्जलिक्षेपः । ॐ त्रिधे नमः । ॐ ह्ये नमः । ॐ धृतये नमः । ॐ कीर्तये नमः । ॐ बुद्धये

नमः । ॐ लक्ष्म्यै नमः । इत्युक्त्वा पीठे पण्णां क्रमेण सस्थापनं कुर्यात् । त्रियं प्रति—ॐ श्रीं त्रिये नमः
 इति मूलमंत्रः ॥ “अम्भोजयुग्मवरदाभयभूतहस्ता पद्मासना कनकवर्णशरीरवस्त्रा । सर्वाङ्गभूषणधरोप-
 विताङ्गपट्टिः श्रीः श्रीविलासमतुलं कलयत्वनेकम् ॥ १ ॥” ॐ त्रियै पद्मद्रहनिवासिन्यै त्रिये नमः त्रि
 इह पौष्टिके आगच्छ २ सायुषा सवाहना सपरिकरा इदमर्घ्यं० आचमनीयं गृहाण २ सन्निहिता भव २
 स्वाहा जलं गृह्णाण २ गन्धं अक्षतान् फलानि मुद्रां पुष्पं धूपं दीपं नैवेद्यं सर्वोपचारान्० शान्तिं कुरु २
 तुष्टिं पुष्टिं कर्द्धिं० सर्वसमीहितानि देहि २ स्वाहा । अनेन सर्वपूजा करणं ॥ १ ॥ हियं प्रति—ॐ ही
 हिये नमः इति मूलमन्त्रः ॥ “धूम्राङ्गयष्टिरसिखेटरुचीजपूरवीणाविभ्रूपितकरा घृतरक्तवस्त्रा । हीर्घोरवारण-
 विघातनयार्णवाद्या पुष्टीश्च पौष्टिकविधौ विदधातु नित्यम् ॥ १ ॥” ॐ नमो हिये महापद्मद्रहवासिन्यै हि
 इत्० शोपं० ॥ २ ॥ धृतिं प्रति—ॐ ध्रां ध्रौ ध्रौ ध्रः धृतये नमः इति मूल० ॥ “चन्द्रोज्ज्वलाङ्गवसना
 शुभमानसौरुः पत्रिमयाणकृदनुत्तरसत्प्रभावा । स्रग्पद्मनिर्मलकमण्डलुवीजपूरहस्ता धृतिं धृतिरिहानिशमा-
 दधातु ॥ १ ॥” ॐ नमो धृतये तिगिच्छिद्रहवासिन्यै धृते इह० शोपं० ॥ ३ ॥ कीर्तिं प्रति—ॐ ध्रीं शः कीर्तये
 नमः इति मूल० ॥ “शुक्लाङ्गयष्टिरुदुनायकवर्णवस्त्रा हंसासना घृतकमण्डलुकाक्षसूत्रा । श्वेताञ्जचामरविला-
 सिकरातिकीर्तिः कीर्तिं वृदातु वरपौष्टिककर्मणाञ्च ॥ १ ॥” ॐ नमः कीर्तये केशरिद्रहवासिन्यै इह० शोपं०
 ॥ ४ ॥ बुद्धिं प्रति—ॐ एं धीं बुद्धये नमः इति मूल० ॥ “स्फारत्फुरत्स्तटिकनिर्मलदेहवस्त्रा शोपाट्टिवाहन-

गतिः पटुदीर्घशोभा । वीणोरुपुस्तकवराभयभासमानहस्ता सुबुद्धिमधिकां प्रददातु बुद्धिः ॥ १ ॥” ॐ नमो
 बुद्धये महापुण्डरीकद्रहवासिन्यै बुद्धे इह० शेष० ॥ ५ ॥ लक्ष्मीं प्रति—ॐ श्रीं ह्रीं महालक्ष्म्यै नमः इति
 मूल० ॥ “ऐरावणासनगतिः कनकाभवखदेहा च भूषणकदम्बकशोभमाना । मातङ्गपद्मयुगुलमस्तुतातिकान्ति-
 वेदप्रमाणककरा जयतीह लक्ष्मीः ॥ १ ॥” ॐ नमोलक्ष्म्यै पुण्डरीकद्रहवासिन्यै लक्ष्मि इह० शेष० ॥ ६ ॥
 ततः ॐ श्रीहीधृतिकीर्तिबुद्धिलक्ष्म्यो वर्षधरदेव्यः सायुधाः सवाहनाः सपरिच्छदा इह पौष्टिके आगच्छन्तु
 २ इदं० आचमनीयं गृह्णन्तु २ सन्निहिता भवन्तु २ स्वाहा जलं गृह्णन्तु २ गन्धं अक्षतान् फलानि मुद्रां पुष्पं
 धूपं दीपं नैवद्यं सर्वोपचारान् २ शान्तिं कुर्वन्तु २ शान्तिं कुर्वन्तु २ लुष्टिं पुष्टिं ऋद्धिं वृद्धिं सर्वसमीहितानि यच्छन्तु स्वाहा ।
 अनेन संकुलपूजा । एवं पीठपञ्चकस्थानां संपूज्य क्रमेण प्रत्येकं मूलमन्त्रैर्होमं कुर्यात् । अत्र पौष्टिके सर्वोपि
 होमोऽष्टकोणकुण्डे आम्रसमिद्धिः इक्षुद्रण्डखर्जूद्राक्षाघृतपयोभिः । ततः पूर्वप्रक्षिप्तासु पुष्पाञ्जलिषु जिन-
 चिम्ब्वे बृहत्स्नात्रविधिना परिपूर्णं स्नात्रं कुर्यात् । तत्र स्नात्रोदकं तीर्थोदकसंमिश्रं शान्तिककलशवत् संस्था-
 पिते प्रगुणीकृते पौष्टिककलशे निक्षिपेत् । तत्र सुवर्णरुव्यमुद्राद्वयं नालिकेरं निक्षिपेत् । कलशं सम्यक्संपूज-
 येत्पूर्ववत् । छदिसंलग्नं कलशतलस्पर्शिसदशाव्यङ्गवस्त्रं चोपरि लम्बयेत् । पीठपञ्चके च क्रमेण चतुःषष्टिकर-
 षोडशकरदशकरषट्करैर्वस्त्रैराच्छादनं । गुरुस्नात्रकारगृहाध्यक्षकलशाः पूर्वमेव सकङ्कणा विधेयाः स्वर्णकङ्क-
 णामुद्रिके च गुरवे देये सदशाव्यङ्गश्वेतकौशेयं च । ततः स्नात्रकारद्वयं पूर्ववद्वखण्डितधारया शुद्धोदककलशे

निक्षिपति ॥ गुरुश्च कुशेन पतन्तीं धारां पौष्टिकदण्डकं पठन् निक्षिपति । पौष्टिकदण्डको यथा—“धेनतद्भ-
 वन निजोदयपदे सर्वाः कला निर्मलं शिल्पं (शल्पं) पालनपाठनीतिसुपथे बुद्ध्या समारोपितम् । श्रेष्ठाद्यः
 पुरुषोत्तमस्त्रिसुवनाधीशो नराधीशतां किञ्चित्कारणमाकलय्य कलयन्नर्हन् शुभायादिमः ॥१॥” इह हि तृती-
 यारावसाने पट्टपूर्वलक्षवयसि त्रीयुगादिदेवे परमभट्टारके परमदैवते परमेश्वरे परमतेजोमये परमज्ञानमये
 परमाधिपत्ये समस्तलोकोपकाराय विपुलनीतिविनीतिख्यापनाय प्राज्यं राज्यं प्रवर्तयितुकामे सस्यगृष्टयश्च-
 तुःपष्टिसुरासुरेन्द्राञ्चलितासना निर्दम्भसंरम्भभाजोऽवधिज्ञानेन जिनराज्याभिषेकसमय विज्ञाय प्रमोदमे-
 दुरमानसाः निजनिजासेनश्च उत्थाय ससम्भ्रमं सामानिकाङ्गरक्षकत्रायस्त्रिश्लोकरपालानीकप्रकीर्णकारिभयो-
 गिकलोकान्तिकयुजः साप्सरोगणाः सकटकाः स्वल्पविमानकल्पान् विहायैकत्र संघटिता इक्ष्वाकुभूमिमाग-
 च्छन्ति । तत्र जगत्पतिं प्रणम्य सर्वोपचारैः सपूज्याभियोगिकानादिश्य संख्यातिगैर्योजनमुल्लैर्मणिमालशैः
 सकलतीर्थजलान्यानयन्ति । ततः प्रथमार्हतं पुरुषप्रमाणे मणिमये सिंहासने कटिप्रमाणपादपीठपुरस्कृते दि-
 व्याम्बरधर सर्वभूषणभूषिताङ्गं भगवन्त गीतनृत्यवाचमहोत्सवे सकले प्रवर्तमाने नृत्यल्पसरोरुणे प्रादुर्भ-
 वति दिव्यपञ्चके सर्वसुरेन्द्रास्तीर्थोदकैरिभिश्चन्ति त्रिसुवनपतिं तिलकं पद्मवन्धं च कुर्वन्ति शिरस्युल्लास-
 यन्ति श्वेतातपत्रं चालयन्ति चामराणि वादयन्ति वाद्यानि शिरसा बहन्त्याज्ञा प्रवर्तयन्ति च । ततो वय-
 मपि कृततदनुकाराः स्नात्रं विधाय पौष्टिकमुद्धोपयामः । ततस्त्वक्तकोलाहलैर्धृतावधानैः श्रूयतां स्वाहा ॐ

पुष्टिरस्तु रोगोपसर्गदुःखदारिद्र्यदंडमरदौर्मिनस्यदुःखिभक्षमरकेतिपरचक्रकलहवियोगविप्रणशाशान्पुष्टिरस्तु आचा-
वन्तोर्हन्तः ऋषभाजित० वर्षमानजिनाः २४ भरतैरावतविदेहसंभवा अतीतानागतवर्तमानाः विहरमाणाः भग-
प्रतिमास्थिताः सुवनपतिव्यन्तरज्योतिष्कवैमानिकविमानश्रुवमस्थिताः नन्दीश्वररुचककुण्डलेपुकारमानुषोत्स-
रवर्षधरवक्षस्कारवेताल्यमेरुप्रतिष्ठा ऋषभचर्ममानचन्द्राननवारिपेणाः सर्वतीर्थकराः पुष्टि कुर्वन्तु स्वाहा । सुव-
धोरणभूतानन्दवेणुदेववेणुदारिहरिकान्तहरिसह अधिशिलाप्रिमानवपुण्यवसिष्ठजलकान्तजलप्रभअमितग-
तिमितवाहनवेलम्बप्रभञ्जनयोयमहाधोपकालमहाकालसुरूपप्रतिरूपपुण्यभद्रमाणिभद्रभीममहाभीमकिंनर-
किंपुरुषसत्पुरुषमहापुरुष अहिकाय महाकाय ऋषिगीतरतिगीतयशसन्निहितसन्मानवातृविधातृऋषिकृषिपा-
लईश्वरमहेश्वरसुबक्षविशालहास्यहास्यरतिश्वेतमहाश्वेतपतङ्गपतङ्गतिचन्द्रसूर्यशक्रेशानसनत्कुमारमाहेन्द्रत्र-
ह्यलान्तक(शुक्रारणा)शुकसहस्रारणाच्युतनामानश्रुत्पुष्टिसुरासुरेन्द्राः सायुथाः सवाहनाः सपरिवाराः पुष्टि
कुर्वन्तु स्वाहा । इन्द्राग्निमनिर्ऋतिवरुणवायुकुबेरेशाननागब्रह्मरूपा दिक्पालाः सायुथाः सवाहनाः सपरिवाराः पुष्टि
कुर्वन्तु २ स्वाहा । ॐ रोहिणी १९ षोडशविद्यादेव्यः सा० संवा० सप० पुष्टि कुर्वन्तु स्वाहा । ॐ श्री ही ध्रु-

ति कीर्तिबुद्धिलक्ष्मीवर्षपरदेव्यः पुष्टिं कुर्वन्तु स्वाहा । ॐ गणेशदेवताः पुरदेवताः पुष्टिं कुर्वन्तु स्वाहा । अस्मिन्
 मण्डले जनपदस्य पुष्टिर्भवतु जनपदाध्यक्षाणां पुष्टिर्भवतु राज्ञां पुष्टिर्भवतु राज्यसन्निवेशानां पुष्टिर्भवतु
 पुरस्य पुष्टिर्भवतु पुराध्यक्षाणां पु० ग्रामाध्यक्षाणां पु० सर्वाश्रमाणां पु० सर्वप्रकृतीनां पु० पौरलोकस्य पु०
 पार्षथलोकस्य पु० जैनलोकस्य पु० अत्र च गृहे गृहाध्यक्षस्य पुत्रभ्रातृखजनसम्बन्धिकलत्रमित्रसरितस्य पु०
 एतत्समाहितकार्यस्य पु० तथा दासभृत्यसेवकिकरद्विपदचतुष्पदयलवाहनानां पु० भाण्डागारकोष्ठागाराणां
 पुष्टिरस्तु ॥ “नमः समस्तजगतां पुष्टिपालनहेतवे । विज्ञानज्ञानसामस्यदेशकायादिमाऽर्हते ॥ १ ॥ येनादौ
 सकला सृष्टिर्विज्ञानज्ञानमापिता । स देवः श्रीयुगादीशः पुष्टिं तुष्टिं करोत्विह ॥ २ ॥” यत्र चेदानीमायतन-
 निवासे तुष्टिपुष्टिऋद्धिवृद्धिमाद्गत्योत्सवविद्यालक्ष्मीप्रमोदवाञ्छितसिद्धयः सन्तु शान्तिरस्तु पुष्टिरस्तु ऋद्धि-
 रस्तु वृद्धिरस्तु यच्छ्रेयस्तदस्तु “प्रवर्धतां श्रीः कुशलं सदास्तु प्रसन्नतामञ्चतु देववर्गः । आनन्दलक्ष्मीगुरुकीर्ति-
 सौख्यसमाधियुक्तोऽस्तु समस्तसंघः ॥ १ ॥ सर्वमङ्गल० ॥ २ ॥” इति दण्डकं त्रिः पठित्वा पौष्टिककलशे पूर्णे
 पौष्टिककारकः कुशोनाभिपिञ्चेत् । गृहे च सुहृद्गृहे च तेन जलेन सदाभ्युक्षणं कुर्यात् । पीठपञ्चकविसर्जनं
 पूर्ववत् यान्तु देवगणा० इत्यादि आज्ञाहीनं० इत्यादि साधुभ्यो वस्त्रान्नपानदान विपुलं गुरुभूजं च सर्वोप-
 चारैः ॥ “सर्वत्र गृहिसंस्कारे सूतिमृत्युविवर्जिते । दीक्षाग्रहणतथादौ व्रतारम्भे समस्तके ॥ १ ॥ प्रतिष्ठासु
 च सर्वासु राज्यसंघपदे तथा । सर्वत्र शोभनारम्भे सर्वेष्वपि च पर्वसु ॥ २ ॥ महोत्सवे च संपूर्णे महाकाये

समापिते । इत्यादिस्थानकेष्वाहुः पौष्टिकस्य विधापनम् ॥ ३ ॥ आधयो व्याधयश्चैव दुरितं दुष्टशत्रवः । पा-
पानि च क्षयं यान्ति महत्पुण्यं विवर्धते ॥ ४ ॥ सुप्रसन्ना देवताः स्युर्यशोबुद्धिमहाश्रियः । आनन्दश्च प्रता-
पश्च महत्त्वं पुष्टिमृच्छति ॥ ५ ॥ आरब्धं च महाकार्यं प्रयत्नादेव सिद्ध्यति । भूतग्रहपिशाचादि दोषा धिष्य-
ग्रहैः कृताः ॥ ६ ॥ रोगाश्च प्रलयं यान्ति न विघ्नं क्वपि जायते । पौष्टिकस्य फलं प्राहुरित्याचारविचक्षणाः
॥ ७ ॥” इति पौष्टिकम् ॥ “सर्वत्र गृहिसंस्कारे सूतिमृत्युविवर्जिते । प्रारब्धे च महाकार्ये प्रतिष्ठास्खलिला-
स्वपि ॥ १ ॥ राज्याभिषेकसमये शान्तिकं पौष्टिकं द्वयम् । विधापयेद्विद्युद्धात्मा तत्त्वाचारविचक्षणः ॥ २ ॥
इत्याचार्यवर्धमानसूरिकृते आचारदिनकरे उभयधर्मस्तम्भे पौष्टिककीर्तनो नाम पञ्चत्रिंशत्तम उदयः ॥ ३५ ॥

षट्त्रिंशोदयः ।

अथ बलिविधानविधिः ॥ सचायम् । बलिशब्देन तत्सद्वैतसन्तर्पणख्यातं नैवेद्यमुच्यते । सच नाना(स्वा)-
खाद्यपेयचूब्यलेह्याशनपानखादिमखादिमसहितो देवताग्रत उपह्रियते । तत्र देवताविशेषेण बलीनां बलि-
दानविधेरपि भेदः । स चोच्यते । अर्हतोऽग्रतः तद्दिनगृहाचारभोज्याहाराणां सर्वेषां तैलकाञ्जिकपक्वलि-
तानां ढोकनं पवित्रपात्रेण तत्कालराहस्याग्रपिण्डस्य ढोकनं । न तत्र देवनैवेद्यकृते पृथक्पाकाद्युपक्रमो वि-
धेयः । पुरापि भगवानायुःकर्माणि समीपस्ये गृहीतव्रतः स्वयोगनिष्पन्नैराहारैः शरीरधारणमकृत अतो भवि-

कैरपि स्वमानसस्य सन्तोषाय भगवतो नैवेद्यस्थाने गृहमानुपभोगनार्थं कृत एव आहारः पुरस्क्रियते । तच्च
 नैवेद्यं नानाखाद्यपेयचूष्यलेह्योदनघृतव्यञ्जनपक्वान्नागपाण्डवक्षीरदधिगुडादिसमन्वित पवित्रे पात्रे स्वर्णमये
 रूप्यमये ताम्रमये कास्यमये वा स्वसंपदुचिते निधाय जिनबिम्बाग्रतः सुविलिसभूमौ संस्थाप्य अञ्जलिं बध्वा
 परमेष्ठिमन्त्र पठित्वा इति पठेत् ॥ “अर्हन्तः प्रासनिर्वाणा निराहारा निरङ्गकाः । जुपन्तु बलिमेतं मे मनःस-
 न्तोपहेतवे ॥ १ ॥” इति जिनबिम्बबलिः ॥ विष्णुरूम्बलौ तु गृहव्यापारस्वयोगनिष्पन्नाद्वादेव कल्प्यते ।
 यतः श्रुतिवाक्यम्—“पितरस्तर्पयामास रामः कन्दैः फलैरपि । यदन्नं पुरुषोऽश्नाति तदन्नं तस्य देवताः ॥ १ ॥
 पितॄणां च पुनः कार्ये मनःकामितभोजनम् । दद्यात्स्वगुरुविभ्रेभ्यस्ततस्तृप्यन्ति ते सदा ॥ २ ॥” इति पितृव्य-
 बहारबलिः ॥ “पूजां विधाय देवीनां स्वस्वाम्नायविशेषतः । भवन्ति यलयो देयास्तद्वत्परिकरेऽपि च ॥ १ ॥”
 देवीपूजने नानापक्वान्नाकरम्भसप्तधान्यबकुलकयुतो बलिर्देयः । गणपतेः सद्यस्सुमोदकैर्बलिः । क्षेत्रपालभेदानां
 तिलपूर्णतैलकरम्भैः सपूपकादिवकुलकैर्बलिः । चक्रपूजने नन्धावर्तादिपूजने नानापक्वान्नोदनव्यञ्जनयुतो बलि-
 भिन्नभिन्नपात्रैस्तत्सल्यया दीयते । प्रत्येकं सुरासुरेश्वरग्रहदिवपालविद्यादेवीलोक्तान्तिकजिनमातृणां परमे-
 ष्ठिचतुर्णिकायदेवानां भिन्नभिन्नपात्रैर्बलिः । शाकिनीभूतवेतालग्रहयोगिनीनां मिश्रधान्यतैलनानामुखदीप-
 सहितः चतुःपथे बलिः । तादृश एव बलिः भूतप्रेतपिशाचराक्षसादीनां सतर्पणाय इमशाने । निधिलाभे तु
 निधिदेवतोचितो बलिर्दीयते । निधिदेवतावचनाभावे तु निधिसमीपे सुलिसभूमौ धनदं संस्थाप्य पूर्ववत्पूजा

विधाय निधियग्रहणं कुर्यात् ॥ “पृष्ठे कृत्वा गुरुं शुकं वत्सं च कुलदेवताम् । मातरः पूजनाकाले स्थापनीया मनीषिभिः ॥ १ ॥ प्रायेण देवताः सर्वा जिनाजशिववर्जिताः । तद्वर्णगन्धैः पुष्पैश्च पूजनीया मनीषिभिः ॥ २ ॥ सर्वदेव्यर्चनेषु च । निजगुर्वांगमः सर्वः प्रमाणं कार्य उत्तमैः ॥ ४ ॥” इति बलिविधानम् ॥ सर्वदेवोपहारेषु मानसूरिकृते आचारदिनकरे उभयधर्मस्तम्भे बलिदानकीर्तने नाम षट्त्रिंशत्तम उदयः ॥ ३६ ॥

ससत्रिंशोदयः ।

अथ प्रायश्चित्तविधिः ॥ सचायम् । इह हि प्रायश्चित्तं नाम पापस्य प्रमादकृतस्य विशुद्धिहेतु । तत्र च क्रो-
धमानमायालोभप्रकोपैः शब्दरूपरसगन्धस्पर्शैः प्रेरित आत्मा जानन्नपि पुण्यपापोपायं फलविपाकं च यदा-
चरति न तस्य प्रायश्चित्ताचरणेनापगमः । तत्कर्म भवान्तरे सुक्तमेव क्षीयते । अथोग्रतपसा अथवा वाञ्छन-
श्चिन्मयाविर्भावेण शुक्लध्यानेन तत्कर्म क्षीयते नान्यथा । यत उक्तमागमे—“पावाणं खलु भो कडाणं क-
स्माणं पुवि दुचिन्ताणं दुष्पडिंकताणं वेअइत्ता सुक्खी नत्थि । अवेअयत्ता तवसा वा जोसइत्ता” ॥ ॥ तथा
च—अज्ञानत्वेना(?) नानाभोगेन परानुवृत्त्या भयेन हास्येन तृपादिबलात्कारेण प्राणरक्षार्थं गुरुसंघप्रत्यनीक-
विधातार्थं परबन्धनमरकटुभिक्षादिसंक्ते कृतानां पातकानामपगमः सुदुरुगीतार्थप्रोक्तप्रायश्चित्तविधिसमाच-

रणेन घटते । तत्र सम्यक् पातकागमकारकं प्रायश्चित्तविधिं न केवलिनं विना कोपि जानाति । दुर्ज्ञेयो हि
 शीघ्रविदार्यमाणवत्तन्तुच्छेदकालज्ञाये(?)तेन मनःपरिणामोद्भवः शुभाशुभः कर्मबन्धः । सूक्ष्मा गतिर्हि
 मनःपरिणामस्य । सूक्ष्मसूक्ष्मप्रमाणा हि दूरघृतान्तरा असख्याः परिणामाः । क्रोधमानमायालोभरागद्वेष-
 प्रकारविषयाणा मनोगतानां तत्पातकपरिच्छेदकर्मणा परिणामानां च दूरान्तराः संख्यातीता भावानां
 तयः । अतः केवलज्ञानं विना दुरवसेयश्चतुर्भिर्ज्ञानैरपि प्रायश्चित्तविधिः । तथापि दुःपमकाले श्रुताक्षरैर्गीता-
 र्थश्रुतधरोपदेशैः किञ्चित्प्रायश्चित्तविधिर्द्वीक्रियते । तथा गीतार्थगवेपणां विधाय प्रायश्चित्ताचरणमारभ्यते—
 “सलुद्धरणनिमित्तं गीयच्छन्नेसणाड उक्तीसा । जोअणसयाइं सत्तड धारसवासाइं कायव्वा ॥ १ ॥ गुरुपमु-
 हाणं कीरइ असुद्धेहि जित्तियं कालंति । जावळीव गुरुणो असुद्धसुद्धेहिवावि कायव्वं ॥ २ ॥ वसहे धारम-
 वासा अट्टारसभिक्खुणो मासा । इअ मज्झे कालगओ पावह आलोयणाइफलम् ॥ ३ ॥” एवं सप्तगतयो-
 जनार्थदेशान्त्या द्वादशवर्षमध्ये यदि तत्कालप्रवर्तमानसमस्तश्रुतधरं गीतार्थं गुरु चेढालोचेदालोचनाग्राही
 लभते तदा तद्वाक्यप्राप्तप्रायश्चित्तविधिकरणेन सम्यक् तत्पातकान्मोक्षमाप्नोति । अथ च केनालोचनाप्राय-
 श्चित्तमनुज्ञेयम् ? कस्यानुज्ञेयं ? कः प्रायश्चित्तकालः ? प्रायश्चित्तानाचरणे के दोषाः ? प्रायश्चित्ताचरणे के
 गुणाः ? प्रायश्चित्तग्रहणे को विधिः ? इत्युच्यते । प्रायश्चित्तानुज्ञातुगुरुलक्षणं यथा—“संपूर्णश्रुतपाठजो गी-
 तार्थः पूर्णयोगकृत् । व्याख्याता सर्वशास्त्राणां पट्टिश्चशुणसंयुतः ॥ १ ॥ शान्तो जिनेन्द्रियो धीमान् धीरो

रोगादिवर्जितः । अनिन्दकः क्षमाधारी ध्याता जितपरिश्रमः ॥ २ ॥ तत्त्वार्थविद्धारणावान् दृपरङ्कसमाशयः ।
 वारंवारं श्रुतं दृष्ट्वा विवक्षुर्वचनं शुभम् ॥ ३ ॥ अनालस्यः सदाचारः क्रियावान्कपटोज्झितः । हास्यभीतिजु-
 श्चिन्ते गुरुः स्मृतः ॥ ५ ॥” प्रायश्चित्तानुचारककर्तृलक्षणम्—“संवेगवान्युणाकाङ्क्षी तत्वज्ञः सरलाशयः । प्राय-
 भक्तो निरालस्यस्तपःक्षमशरीरकः ॥ १ ॥ चेतनावान्सरन्सर्वं निजाचीर्णं शुभाशुभम् । जितेन्द्रियः क्षमा-
 युक्तः सर्वं प्रकटयन्कृतम् ॥ २ ॥ निर्लज्जः पापकथने स्वप्रशंसाविवर्जितः । सुकृतस्य परं गोसा दुष्कृतस्य प्रका-
 शकः ॥ ३ ॥ पापभीरुः पुण्यधनलाभाय विहितादरः । सद्यो दृढसम्यक्त्वः परोपेक्षाविवर्जितः ॥ ४ ॥ एवं-
 विधो यतिः साध्वी आवकः आविकापि वा । आलोचनाविधानाय योग्यो भवति निश्चितम् ॥ ५ ॥” ॥ आ-
 लोचनाग्रहणकालो यथा—“पक्षे चैव चतुर्मास्यां तथा संवत्सरोपि च । प्रमादकृतपापान्ते प्राप्ते च प्रवरे गुरौ
 ॥ १ ॥ तीर्थे च तपआरम्भे महारम्भान्त एव च । इति काले विधेयं स्यात्प्रायश्चित्तप्ररूपणम् ॥ २ ॥” ॥ प्रा-
 यश्चित्तानाचरणे दोषो यथा—“लज्जया गौरवेणापि प्रमादेनापि केन वा । गर्वेणावज्ञया चैव सूढत्वेनाथ वा
 नरः ॥ १ ॥ कदापि नालोचयति पापं यदि समं नरः । तदा तस्य फलं सर्वं अयुतां दोषसंकुलम् ॥ २ ॥
 अनालोचितपापश्चेत्कदाचिन्नित्रयते पुमान् । तस्य तत्पापयोगेन दुर्बुद्धिः स्याद्भवान्तरे ॥ ३ ॥ दुर्बुद्ध्या विपुलं
 पापं करोत्यन्यद्विसूढधीः । तेन पापेन दारिद्र्यं दुःखं च लभतेतराम् ॥ ४ ॥ प्रयाति नरकं घोरं पशुत्वं प्रामु-

यादपि । कुमानुपत्वे पतितो दृष्टदेशकुलोद्भवः ॥ ५ ॥ सरोगः खण्डिताङ्गश्च कुर्यात्प्रचुरपातकम् । तेन पापेन
महता कुदेवत्वादिसंश्रितः ॥ ६ ॥ पञ्चात्ताप च कुरुते बोधिबीजं न चासुयात् । द्वीन्द्रियत्वैकेन्द्रियत्वे नि-
गोदत्वमवासुयात् ॥ ७ ॥ आम्भेदन्तसंसारं कष्टान्निर्याति वा ततः । इति दोषान् विलोक्यात्र प्रायश्चित्तमुपा-
चरेत् ॥ ८ ॥ ॥ प्रायश्चित्ताचरणे गुणा यथा—“सर्वपापप्रशमनं सर्वदोषनिवारणम् । प्रवर्धनं च पुण्यानां
धर्मिणामात्ममोदनम् ॥ १ ॥ शल्यापहारो जीवस्य नैर्मल्यं ज्ञानसंगतिः । पुण्यस्य संचयो भूयाद्विघ्नस्य च प-
रिक्षयः ॥ २ ॥ संप्राप्तिः स्वर्गशिवयोः कीर्तिर्विस्तारिणी भुवि । प्रायश्चित्ताचरणतः फलमेतन्निगद्यते ॥ ३ ॥”
प्रायश्चित्तग्रहणविधिरुच्यते । यथा—“मृदुद्युवचरक्षिप्रैर्वारे भौमं शनिं विना । आद्याटनतपोनद्यालोचनादिपु
भ शुभम् ॥ १ ॥” शुभनक्षत्रतिथिवारलोपे गुरुशिष्ययोश्चन्द्रवले साधुः सर्वचैत्येषु चैत्यचन्दनं कुर्यात् ।
सर्वसाधूनाभिवन्दयेत् आचाम्लतपः कुर्याद्वा । गृहस्थस्तु सर्वचैत्येषु महापूजां बृहत्स्नानविधिना साधर्मिकवा-
त्सल्यं संघपूजा साधुभ्यो विपुलवस्त्राह्नपानपात्रज्ञानोपकरणदानं पुस्तकपूजन मण्डलिपूजनं च कुर्यात् ।
ततः प्राप्तायां शुभवेलायां यतिः आद्धो वा गुरुं प्रदक्षिणीकृत्य ईर्यापयिकीं प्रतिक्रम्य स्तुतिचतुष्केण चैत्यच-
न्दनं विदध्यात् । ततो मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य द्वादशावर्तवन्दनं दत्त्वा सर्वसाधून्चन्दित्वा गुर्वग्रे मुखवस्त्रिका
प्रतिलेखयेत् । ततः क्षमाश्रमणं दत्त्वा भगवन् शुद्धिं सदितावेमि । पुनः क्षमाश्रमणं दत्त्वा—शुद्धि-
पट्टिगारेमि । पुनः क्षमाश्रमणं दत्त्वा—भगवन् आलोपणं सदितावेमि । पुनः क्षमाश्रमणं दत्त्वा—आलोपण

आलोएमि । संदिसावेह । आलोएह इति गुरुवाक्यं । ततः सव्वपायश्चित्तसुद्धिनिमित्तं करेमि कालसगं
अन्नत्थउ० जाव० अप्पा० । चतुर्विंशतिस्तवचतुष्कचिन्तनं पारयित्वा मुखेन चतुर्विंशतिस्तवभणनम् । ततो
गुर्वत्रे ऊर्ध्वीभूय परमेष्ठिमश्रं त्रिः पठेत् । तत इति गाथास्त्रिः पठनीयाः । यथा—“वंदितु वद्धमाणं गोयम-
सामिं च जम्बुनामं च । आलोअणाविहाणं नुत्थामि जहाणुपुवीए ॥ १ ॥ आलोयणदायघ्वा कस्सवि केणावि
कथ काले वा । के अ अदाणे दोसा हुंति गुणा के अदाणे वा ॥ २ ॥ जे मे जाणंति जिणा अवराहा जेसु
जेसु ठाणेसु । तेहं आलोएमि उवट्टिओ संबकालंपि ॥ ३ ॥” इति गाथात्रयं त्रिः पठेत् । इति पठित्वा गुर्वत्रे
विनयासनेनोपविश्य मुखवस्त्रिकाच्छन्नमुखः अञ्जलिमुकुलिताग्रहस्तः सर्वकृतं सस्मृतं दुःकृतं कर्म कथयेत् ।
गुरुश्च समाहितः शृणुयान्द्रुदयेन वा अक्षरन्यासेन वा सर्वं तदुक्तमवधारयेच्च । शिष्येणापि न किञ्चिद्गोप-
नीयं । यदुक्तम्—“जह बालो जंपन्तो कज्जमकज्जं च साहए सबं । तह आलोअणकाले आलोइज्जा गुरुपुरओ
॥ १ ॥” ततो गुरुः सर्वदुष्कृतमवधार्य श्रुतानुगामी स्वमत्यनुसारेण तदुःकृतानुसारेण च तदुचितं तपः कायो-
त्सर्गप्रतिक्रमणादिकं दशविधं प्रायश्चित्तानुचरणमनुजानीयात् । तद्दशविधं प्रायश्चित्तानुचरणं यथागमं यथा-
गुरुवचनं कथ्यते । यथा—“पूर्वमालोचना चैव १ प्रतिक्रमणमेव च २ । उभयं च तृतीयं स्यात् ३ विवेकश्च च-
तुर्थकः ४ ॥ १ ॥ कायोत्सर्गः पञ्चमः स्यात् ५ तपः षष्ठमुदाहृतम् ६ । छन्दस्तु सप्तमो ज्ञेयो ७ मूलमष्टममा-
दिशेत् ८ ॥ २ ॥ अनवस्था च नवमं ९ दशमं च पराश्रिकम् १० । एवं दशविधा ज्ञेया प्रायश्चित्तस्य योजना

॥ ३ ॥” ॥ आलोचनाहं प्रायश्चित्तं यथा—“करणीयाश्च ये योगा मूलोत्तरगुणादयः । साधोस्तेषूपयुक्तस्य
 शुद्धिरालोचना मता ॥ ४ ॥ निरन्तरातिचारस्य छद्मस्थस्यापि योगिनः । आलोचनां विना शुद्धिर्जायते न
 कदाचन ॥ ५ ॥ ग्रहणे भोजनादीनां घर्मागाराच्च निर्गमे । उच्चारभूमिगमने विहारे चैत्यवन्दने ॥ ६ ॥ अन्या-
 श्रमस्थानां चैव साधूनामभिवादाने । तद्गृहे च गृहस्थादेः प्रत्याख्यानविधापने ॥ ७ ॥ गुर्वादेशाद्गृहस्थानां गृह-
 याने प्रयोजनात् । राजादीनां च संलापेऽन्यस्मिन्कार्ये शुभेपि वा ॥ ८ ॥ बहिर्हस्तशताहृष्टे बुधैरालोचना
 मता । विशुद्धाचारयुक्तोपि निर्मल संयमं श्रितः ॥ ९ ॥ व्रतगुप्तिसमित्यादिनिःशेषपरिपालकः । निर्दोषव्रत-
 गर्वेण यदि नालोचनाकरः ॥ १० ॥ नैव शुद्धं व्रतं तस्य कदाचिदपि जायते । तस्माद्धस्तशताह्राद्ये कृते कार्ये
 शुभेपि वा ॥ ११ ॥ आलोचना विधातव्यां भैक्षान्नकरणादिकाः । आलोचयति भिक्षायां दानं देयं समाश्रि-
 तम् ॥ १२ ॥ ग्रहणे स्वाश्रयं चैव भाषणे चेष्टितेपि च । यद्यत्तु चेष्टितं प्राप्तं भाषितं वा शुभाशुभम् ॥ १३ ॥
 तत्सर्वं गुरवे कथ्य प्रष्टव्यं चैव तत्फलम् । करणीयं तदादिष्टमेवमालोचना मता ॥ १४ ॥ खगणात्कारणेना-
 न्यगण यातस्तपोधनः । उपसंपद आदाने कुर्यादालोचनां पुरा ॥ १५ ॥” इत्यालोचना संपूर्णा ॥ ॥ प्रतिक्रम-
 णार्हं यथा—“भङ्गे समितिगुप्त्योश्च प्रमादेन कदाचन । गुरोराशातनायां च विनयभ्रश एव च ॥ १ ॥ गुर्वि-
 च्छाया अकरणे पूज्यपूजाव्यतिक्रमे । लघुसूक्ष्मासु सूच्छीयां क्षुते कासे चित्कम्भणे ॥ २ ॥ विधिहीने च विहिते
 विवादे परवादिभिः । संक्लेशकरकार्येषु लेपादिषु कृतेष्वपि ॥ ३ ॥ हासेऽन्यहासने चैव कन्दर्पे परनिन्दने ।

कौत्सुच्ये विहिते चापि कदाचिच्च प्रमादतः ॥ ४ ॥ भक्तस्त्रीदेशभूपालाश्रितवार्ताकृतावपि । कृपायधिपया-
दीनामनुषङ्गे प्रमादतः ॥ ५ ॥ अत्रवर्णार्जनादौ च किञ्चिद्दीनाधि कोदिते । बहिर्वसतितो द्रव्याद्वावाच स्व-
लिते तथा ॥ ६ ॥ अनाभोगाच्च सहसाकाराङ्गैः व्रतस्य च । आभोगादपि सूक्ष्मे च लेहे हासे भयेपि च ॥ ७ ॥
शोके प्रदोषे कन्दर्पे वादे च विकथाचये । एतेषु सर्वथा कार्ये प्रतिक्रमणमज्ञसा ॥ ८ ॥ प्रतिक्रमणमात्रेण शुद्धिः
स्याच्छुद्धचेतसाम् । प्रतिक्रमणाकरणे न शुद्धिः स्यात्कदाचन ॥ ९ ॥ इति प्रतिक्रमणप्रायश्चित्तं संपूर्णम् ॥
॥ २ ॥ दुर्भाषिते वा दुश्चिन्ताकृतौ दुश्चेष्टितेपि वा । तथातीचारकरण आचारे शक्नितेऽपि वा
संघस्य प्रार्थनादपि ॥ १ ॥ महतः संघकार्याद्वा सर्वव्रतविलण्डने । प्रमादाद्विस्तृते चापि कर्तव्ये दिनरात्रिजे ॥ ३ ॥ ज्ञान-
दर्शनचारित्रविभङ्गे च प्रमादतः । सहसाकारतश्चापि नियमानां विलण्डने ॥ ४ ॥ उपयुक्तस्य शुद्धस्य साधोः
संघस्य प्रार्थनादपि ॥ १ ॥ महतः संघकार्याद्वा सर्वव्रतविलण्डने । तथातीचारकरण आचारे शक्नितेऽपि वा
अथ विवेकार्हम्—“वसने भोजने पाने शय्यायामासनेपि च । अज्ञानत्वाच्छुद्धिहीने गृहीते शुद्धिरुज्जनात्
॥ १ ॥ उदयास्तमविज्ञाय गृहीते वसनाशने । अज्ञात्वा कारणान्नोपभोगे तस्य चादृते ॥ २ ॥ ज्ञाते सूर्यो-
दयास्ते च तस्यागाच्छुद्धिरुत्तमा । प्रायश्चित्तमिदं प्रादुर्विवेकार्हे विचक्षणाः ॥ ३ ॥ इति विवेकार्हे प्रायश्चित्तं
संपूर्णम् ॥ ॥ अथ कायोत्सर्गाहं यथा—“गमनागमने चैव विद्यारे निर्गमेपि वा । दृष्टे श्रुते वा सावये सा-

वयस्त्वमदर्शने ॥ १ ॥ नयादिलहने नावारोहणे शीघ्रसर्पणे । कार्योत्सर्गण संशुद्धिर्जायते तत्त्ववेदिनाम् ॥२॥”
 एतद्विशेषो यथा—“भक्ते पाने तथा शय्यासने शुद्धेऽपि चादृते । उचारे च प्रस्रवणे विघ्नादन्यागमापिते ॥ ३ ॥
 बहिर्हस्तशताच्चैव धर्मागाराद्विनिर्गमे । अर्द्धुरुमहत्साधुशय्यासनपरिग्रहे ॥ ४ ॥ उच्छ्वासपञ्चविंशत्या कायो-
 त्सर्गं नियोजयेत् । स्वप्ने प्राणिवधादीनां महाव्रतविघातिनाम् ॥ ५ ॥ विधेयः शतमुच्छ्वासान्कायोत्सर्गो महा-
 त्मभिः । उच्छ्वासाष्टोत्तरशतं चतुर्थे च विधीयते ॥ ६ ॥ आचारे खण्डिते चापि प्रायश्चित्तमिदं स्मृतम् । द्वैव-
 सिके शतमुच्छ्वासाः पञ्चाशद्रात्रिकेऽपि च ॥ ७ ॥ शतत्रये पाक्षिके चालुर्मासे शतपञ्चकम् । अष्टोत्तरसहस्रं तु
 वापे आवश्यकं स्मृतम् ॥ ८ ॥ श्रुतोद्देशसमुद्देशानुज्ञासु सकलासु च । सप्तविंशतिमुच्छ्वासान्कायोत्सर्गे वि-
 निर्दिशेत् ॥ ९ ॥ अष्टोच्छ्वासान्प्रतिक्रमण(कर्म)प्रस्थानयोरपि । अय विशेषः सर्वेषु कायोत्सर्गेषु दृश्यते
 ॥ १० ॥” इति कायोत्सर्गोद्देशे प्रायश्चित्तं सपूर्णम् ॥ ॥ अथ तपोद्देशे प्रायश्चित्तं यथा—“तपस्तु ज्ञानातिचारा-
 द्विषु कालादिभ्रंशरूपेषु महाव्रतखण्डनकरेषु पातके चोपदिश्यते ॥ तथाच तपसः संज्ञा यथा—“पूर्वार्धे चैव
 मध्याह्ने कालातिक्रमके लघु । विलम्बः पितृकालश्च पुरिमार्धाह्वयं दिशेत् ॥ १ ॥ पादो यतिः स्वभावश्च प्राणा-
 धारः सुभोजनम् । अरोगः परमः शान्तो नामान्येकासने विदुः ॥ २ ॥ अरसो विरसः पूतो निःस्नेहो यति-
 कर्म च । त्रिपादो निर्मदः श्रेष्ठो नाम (स्यात्) निर्धृतिस्त्विदम् ॥ ३ ॥ अम्लं सजलमाचाम्लं कामध्व च द्विपा-
 दकम् । घातुकृच्छीतमेकात्र नामाचाम्ले विनिर्दिशेत् ॥ ४ ॥ अनाहारश्चतुःपादो सुक्तो निःपाप उत्तमः । गुरुः

प्रशमनो धर्मा उपवासाभिधा इमाः ॥ ५ ॥ पथ्यः परः समो दान्तश्चतुर्धाख्या इतीरिताः । पुण्यं सुखं हितं भद्रं षष्ठाख्यं परिकल्पयेत् ॥ ६ ॥ प्रमितं सुन्दरं कृत्वं दिव्यं मित्रं सिचाष्टमम् । धार्थं धैर्यं बलं काम्यं दशश्रे नाससंग्रहः ॥ ७ ॥ दुष्करं निर्वृतिमोक्षो नाम द्वादशश्रे मतम् । सेव्यं पवित्रं विमलं चतुर्दशश्रे सुच्यते ॥ ८ ॥ जीव्यं विशिष्टं विख्यातं नाम सप्तोपवासकम् । प्रवृद्धं वर्धमानं चाष्टोपवासविशेषणम् ॥ ९ ॥ नव्यं रम्यं तारकं च नवानशनसंज्ञितम् । दशोपवाससंयोगे आद्यमादेयमन्तिमम् ॥ १० ॥ इति प्रत्याख्यानसंज्ञा ॥ ॥ अथ स्थूलसूक्ष्मतपोविभागसंकलना यथा—“परमेष्ठिमहामन्त्रो १ नमस्कारयुतस्तथा २ । पौरुषी चैव ३ पूर्वार्ध ४ मापराहं ५ द्वयासनं ६ ॥ १ ॥ एकासनं ७ निर्विकृति ८ स्तथा चाम्ल ९ सुपोषणं १० । परस्परविभागेन गणनैषामुदीर्यते ॥ २ ॥ नमस्कारमहामन्त्रनिःशेषपरिवर्तनात् । चतुश्चत्वारिंशतं च ४४ सार्धया नियमो भवेत् ॥ ३ ॥ नमस्कारयुताख्यस्य १ त्र्यशीति ८३ मंत्रपाठतः । सार्धोच्च मन्त्र[सं]युक्तं द्वया भवति पौरुषी ॥ ४ ॥ पञ्चविंशत्युत्तरेकशत १२५ मन्त्रविवर्जनात् । मन्त्रयुक्तत्रयात्सार्धोपरख्या स्याद्विलम्बकः ३ ॥ ५ ॥ द्विशती २०० मन्त्रपाठाच्च मन्त्रयुक्तचतुष्टयात् । सार्धोद्विंशतीघायाः पौरुष्याच्च विलम्बकः ॥ ६ ॥ पादोनद्वयसंख्यायाः संभवत्यापराहिकम् ४ । सार्धद्विशत्या २५० मन्त्रस्य पट्टकान्मन्त्रयुतस्य च ॥ ७ ॥ पादोनाच्च त्रिपौरुष्या पूर्वार्धद्वयतोपि वा । अपराह्नेन सार्धेन पूर्यते च द्वयासनम् ॥ ८ ॥ मन्त्रपाठपञ्चशत्या ५०० रूढमन्त्रयुतादपि । सपादात्पौरुषीषट्कात्पूर्वार्धकचतुष्टयात् ॥ ९ ॥ सार्धद्वयापराह्णाच्च युगमसंख्याद्वयासनात् । प्रत्याख्यानमेकभक्तं

पूर्यते गतसंशयम् ६ ॥ १० ॥ सप्तषष्टियुतायाश्च पद्मशल्या ६६७ मन्त्रपाठतः । पञ्चयुक्तदशसत्यमश्रयुक्तप्रयो-
 गतः ॥ ११ ॥ अष्टकादेव पौरुष्याः पूर्वार्धे सार्धपञ्चकात् । सार्धं त्रयापराह्णाच्च द्वया शतत्रयादपि ॥ १२ ॥ सा-
 र्धैकभक्ताज्जायेत तपो नैर्घृतिकाभिधम् । मन्त्रपाठसहस्राच्च १००० सार्धद्वारविंशतेरपि ॥ १३ ॥ मन्त्रयुक्ता द्वाद-
 शकाल्पौरुषीणामतिक्रमात् । पूर्वार्धाष्टकतश्चापि पञ्चकादापराह्लिकात् ॥ १४ ॥ चतुर्द्वयासनादेवमेकभक्तद्वया-
 दपि । सार्धनैर्विकृता ज्ञेयमाचाम्लं परिपूरितम् ॥ १५ ॥ सहस्रद्वय २००० मन्त्राच्च तथा मन्त्रयुतादपि । पञ्च-
 चत्वारिशतस्तु पौरुष्या जिनसंख्यया ॥ १६ ॥ पूर्वार्धानां षोडशकाद्दशकादापराह्लिकात् । द्वयासनाष्टकाच्चैव
 एकभक्तचतुष्टयात् ॥ १७ ॥ त्रयान्नैर्विकृतानां च तथा चाम्लद्वयादपि । उपवासव्रतं पूर्णमेकं तद्विसे-
 कृतम् ॥ १८ ॥ लघुव्रतैर्यथा पूर्णं संजायेत गुरुव्रतम् । तथा गुरुव्रतेनापि पूर्णानि स्युर्लघून्यपि ॥ १९ ॥ व्रता-
 दीनां परावर्तः प्रायश्चित्तोपधानयोः । अशक्तानां खण्डलघु क्रियते हि गुरुव्रतम् ॥ २० ॥ शक्तानां लघुसं-
 मीलय नीयते [च] गुरुव्रतम् । तपःकार्येषु चान्येषु यद्यथा तत्तथा व्रतम् ॥ २१ ॥” इति तपोहं प्रायश्चित्तं संपू-
 र्णम् ॥ ॥ अथ ज्ञानातिचारेषु प्रायश्चित्तकरण काल १ विनय २ बहुमानो ३ पधान ४ निहव ५ व्यञ्जना ६
 र्थं तदुभयातिक्रमादष्टविधोऽतिचारस्तत्र प्रायश्चित्तं यथा—“उद्देशोऽध्ययने चैव श्रुतस्कन्धे तथाङ्गेके । अना-
 गाढेषु चैलेषु प्रायश्चित्तं क्रमाद्भवेत् ॥ १ ॥ विरसः पितृकालश्च प्राणाधारो द्विपादकः । अगाढेषु तथैतेषु प्राय-
 श्चित्तं क्रमाद्भवेत् ॥ २ ॥ कालातिक्रमणं पाद आचाम्ल धर्म एव च । सूत्रार्थभङ्गे सामान्ये काममनुक्तमेव च

॥ ३ ॥ उद्देशवाचनाद्येषु प्रासाप्रासेषु कर्हिचित् । अविस्मर्जनतः काले मण्डल्या अप्रमार्जनात् ॥ ४ ॥ सर्वेषु निर्महोऽमीषु गुरुरक्षासनाशनात् । अनागाढे तथा गाढे भग्ने किञ्चिच्च सर्वथा ॥ ५ ॥ तत्तद्योगे सक्रिये च भग्ने किञ्चिच्च सर्वथा । क्रमात्पथ्यं तथा पुण्यं सजलं पथ्यमेव च ॥ ६ ॥” इति ज्ञानातिचारतपः ॥ अथ दर्शनातिचारे निःशङ्कतादिलङ्घने यथा—“शङ्काद्येष्वतिचारेषु चतुःपादतपो भवेत् । मिथ्योपबृंहणाज्जेयं प्रायश्चित्तं क्रमादिदम् ॥ ७ ॥ विलम्बः सर्वसाधूनां साध्वीनां चतुर्णां च सुभोजनम् । सजलं श्रावकाणां चाश्रावि-
काणां गुरुस्तथा ॥ ८ ॥ साध्वादीनां चतुर्णां च मिथ्याशास्त्राभिभाषणात् । विरसश्च विलम्बश्च प्राणाधारो इति दर्शनाचारप्रायश्चित्तम् ॥ अथ चारित्राचारप्रणिधानयोगादिलङ्घने प्रायश्चित्तं न किञ्चन ॥ १० ॥”
संघटे तथा तत्परितापने । महासंतापने चैव तथोत्थापनमेव च ॥ ११ ॥ आद्ये विरसमाख्यातं द्वितीये च विलम्बकम् । प्राणाधारस्तृतीये च चतुर्थे सजलं भवेत् ॥ १२ ॥ आद्ये विरसमाख्यातं द्वितीये च तृतीये चैव तथोत्थापन एव च ॥ १३ ॥ प्रथमे पितृकालश्च द्वितीये विरसस्तथा । अत्यन्ततापने चैव स्थानादुत्थापने क्रमात् ॥ १५ ॥ यत्स्वभावः प्रथमे द्वितीये धातुकृत्पुनः । तृतीये पथ्य उद्विष्टश्चतुर्थे भद्र एव च ॥ १६ ॥ सृषावाद्-
व्रते नूनमदत्तादान एव च । द्रव्यक्षेत्रकालभावेर्भग्ने हीनाधिकोत्तमे ॥ १७ ॥ कार्ये क्रमादेकभक्तं काममसुक्त-

मेव च । लिसे पात्रे स्थिते रात्रावनाहारः प्रकीर्तितः ॥ १८ ॥ पुण्यं चैव विघातव्यं निशायां शुष्कसंनिधौ ।
 स्थिते निश्यशने कार्यं सुन्दरं सुनिसत्तमैः ॥ १९ ॥ दोषाः पिण्डे पोडश स्युद्धमे चातिदारुणाः । पोडशो-
 त्पावनाया स्युरेपणाया दशैव ते ॥ २० ॥ पञ्चग्रासैषणाया च चत्वारिंशच्च सप्त च । एव पिण्डे सर्वदोषास्त-
 त्प्रायश्चित्तमुच्यते ॥ २१ ॥ आधाकर्म्मो १ वैशिकं २ च प्रतिकर्म्म ३ विभिन्नकम् ४ । स्थापना ५ प्राभृत ६ चैव
 प्रादुःकरणमेव च ७ ॥ २२ ॥ क्रीत ८ तथा च प्रामिल्यं ९ परिवर्तित १० मेव च । अभ्याहृतं ११ तथोद्भिन्नं १२
 मालापहतमेव च १३ ॥ २३ ॥ आच्छेद्य १४ मनुसृष्टं च १५ तथा चाध्वपूरकम् १६ । पिण्डोद्गमे पोडशैते
 दोषा धीरैरुदाहृताः ॥ २४ ॥ धात्री १ दूती २ निमित्तं च ३ जीविका च ४ वनीपकः ५ । चिकित्सा ६ क्रोध
 ७ मानौ ८ च माया ९ लोभौ १० च सस्तवः ११ ॥ २५ ॥ विद्या १२ मन्त्र १३ स्तथा चूर्णं १४ योगो १५ वैमू-
 लकर्म च १६ । उत्पादनाया पिण्डस्य दोषाः स्युः पोडशाप्यमी ॥ २६ ॥ शक्तिं १ अक्षितं २ चैव निक्षिप्तं
 ३ पिरित्तं ४ तथा । संहतं ५ पादको ६ निमश्रे ७ ततश्चापरिमाणकम् ८ ॥ २७ ॥ लिप्तं ९ चैव परिभ्रष्टं १०
 दश दोषा उदाहृताः । गृहिसाधूभयभवाः पञ्चाथ आसजाः पुरः ॥ २८ ॥ सयोजना १ प्रमाणं च २ तथाद्वा-
 रश्च ३ धूमकः ४ । कारणं ५ सप्तचत्वारिंशद्वेदोपाः पिण्डजा अमी ॥ २९ ॥ एतेषा च यथायुक्त्या प्रायश्चित्तमु-
 दाहृतम् । एषणोत्पादना आसोद्गमदोषाः समाः क्वचित् ॥ ३० ॥ कर्मणोदेशिके चैव तथा च परिवर्तिते ।
 पातण्डैः स्वग्रहैर्मिश्रैर्वादरप्राभृतेऽपि च ॥ ३१ ॥ सत्प्रत्यवायाहृते च पिण्डे लोभेन चाहृते । प्रत्येकानन्तवत्पा-

द्यौर्निक्षिप्ते पिण्डितेऽथ वा ॥ ३२ ॥ संहते च तथोन्मिन्मिन्ने
 श्रित्तं गुरुः परम् ॥ ३३ ॥ कर्मण्यौद्देशिके मिन्ने धाड्यादौ च प्रकाशने । पुरः पश्चात्संस्तवे च कुत्सिते कर्मणि
 स्फुटम् ॥ ३४ ॥ संसक्ते पुनरालिप्से करे पात्रे च कुत्सितैः । धूमै दुष्कारणे चैव प्रायश्चित्तं च धातुहृत् ॥ ३५ ॥
 मिश्रिते कुत्सितैरेवमतिमाने प्रमाणके । अदनान्ते तथा मित्रेऽनन्तरानन्तरागते ॥ ३६ ॥ कृतेऽध्युपकृते
 पूतौ परम्परगते तथा । अदनान्ते तथा मित्रेऽनन्तरानन्तरागते ॥ ३७ ॥ एवमादिषु कर्तव्यमैकभक्तमघाप-
 हम् । ओघोपकरणात्पूतौ स्थापिते प्राश्रुतेषु च ॥ ३८ ॥ उद्देशिके लोकपरे प्रमेये परिवर्तिके । चिकित्सायां संस्तवे च सूक्ष्मे च
 क्रीते स्वग्रामादाहतेषु च ॥ ३९ ॥ मालोपहृत्के चादौ जघन्ये दर्दरादिके । चिकित्सायां संस्तवे च सूक्ष्मे च
 अक्षिते त्रिके ॥ ४० ॥ दायकोपिहिते चैव प्रत्येकं च परम्परान् । स्थापिते पिहिते मित्रेऽनन्तरे च तथाविधः
 ॥ ४१ ॥ शङ्कायां दोषयुक्तायां कालातिक्रम इष्यते । इतरस्थापिते सूक्ष्मे सरजस्के तथा विधिः ॥ ४२ ॥ स्त्रिग्वे
 च अक्षिते मिन्ने स्थापिते च परम्परम् । परिष्ठापनिकायां च विरसं प्रादुरुत्तमाः ॥ ४३ ॥ एतेषु सर्वदोषेषु वि-
 स्तृतेरप्रतिकमात् । पिण्डीभूतेषु कर्तव्यं यतिभिर्धर्ममीहितैः ॥ ४४ ॥ घावने लङ्घने चैव संघर्षे सत्वरं गती ।
 अत्तमेतेषु पथ्यं गीतार्थभाषितम् ॥ ४५ ॥ परक्ये भाषणे चैव प्राणिनां कृत एव च । स्यात्प्राय-
 १ परिवर्तिते इति पाठः । क्रमादभोपने अष्टं पूर्वार्धे

च सुभोजनम् ॥ ४७ ॥ एतन्नयस्याकरणे कामघ्नं प्राहुरादिमाः । गृहीते शोषिते चैव [सु]धौते चोपमण्डले
 ॥ ४८ ॥ दाने भोगे तथाऽदाने क्रमात्तप उदीरितम् । प्राणाधारश्च कामघ्नः पथ्यः पापहरः स्मृतः ॥ ४९ ॥ स-
 र्वपा चैव करणे पुण्यं प्राहुर्मुनीश्वराः । पतने सुखवस्त्रस्य तथा घर्मध्वजस्य च ॥ ५० ॥ विरमश्च तथा पथ्यो
 नाशे पथ्यो हितस्तयोः । अनाध्याने च कालस्य परिभोगे च विस्मृते ॥ ५१ ॥ आद्ये निःस्नेहमादिष्टं द्वितीये
 धर्म एव च । अविधेरशनादीनां कालातिक्रम इष्यते ॥ ५२ ॥ असंघृतौ च प्राणस्य त्रिभूम्यप्रतिलेखने । नि-
 र्मद कथयन्तीह सर्वस्यासंघृतावथ ॥ ५३ ॥ अनादाने तथा भङ्गे कालातिक्रममादिशेत् । तपसां प्रतिमानां
 चाभिग्रहाणा समानतः ॥ ५४ ॥ पक्षे चैव चतुर्मासे वत्सरे चाप्रतिक्रमे । क्रमात्त्रिपादक्रामघ्नचतुःपादाः प्रकी-
 र्तिताः ॥ ५५ ॥ कायोत्सर्गे वन्दने च तथा शक्रस्तर्वेपि च । उत्सारिते वेगकृते भग्ने ज्ञेयं क्रमात्तपः ॥ ५६ ॥
 पूतमध्याह्नपादाख्य सर्वेषु सजल पुनः । चरित्राचार आख्यातं प्रायश्चित्त तपोमयम् ॥ ५७ ॥ ॥ अथ तप
 आचारे तपःप्रायश्चित्त यथा—“संजाते तु तपःत्वाने लघ्वम्लपरमाकृतौ । तद्भङ्गे चापरः कार्यो दिवा चाप्रति-
 लेखिते ॥ ५८ ॥ व्युत्सृष्टे निशि सूत्रादौ वासरे शयनेपि च । क्रोधे च दीर्घे भीते च सुरभिद्रव्यसेवने ॥ ५९ ॥
 अशने चाऽऽसवादीना कालातिक्रममादिशेत् । ज्ञातिवन्धनभेदार्थं निवासात्स्वजनालये ॥ ६० ॥ निस्नेहः
 शेषलोकानामालये च विलम्बकः । एवं च तपआचारे प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ॥ ६१ ॥ ॥ अथ वीर्याति-
 चारे खण्डिते तपःप्रायश्चित्तं यथा—“निवेशाच्च प्रमादौघादासने प्रतिलेखिते । तत्कार्यं यत्र सबधे प्रायश्चि-

तमुदाहृतम् ॥ ६२ ॥ अनाष्टच्छय स्थापने च गुरुत्सर्वेषु वस्तुषु । अरसः स्यात्तपःशक्तिगोपनाच्च सुभोजनम् ॥ ६४ ॥ दीर्घ-
 ॥ ६३ ॥ मुक्तः सर्वान्नु मायासु दर्पात्पञ्चेन्द्रियादिषु । उद्वेजने च संकृष्टकर्मणां करणेऽपि च ॥ ६४ ॥ दीर्घ-
 मेकत्र वासे च ग्लानवत्स्वाङ्गपालने । सर्वोपस्तथा पूर्वपञ्चाचाप्रतिलेखने ॥ ६५ ॥ एतेषु सर्वदोषेषु चतुर्मास-
 व्यतिक्रमे । वत्सरातिक्रमे चापि साधुभिर्ग्राह्यमिष्यते ॥ ६६ ॥ तथा च छेदरूपेपि प्रायश्चित्ते समाहितः । न
 गर्वं तद्विधानेन दध्याद्वाचंयमः क्वचित् ॥ ६७ ॥ छेदादिकरणाच्छुद्धे प्रायश्चित्ते महासुनिः । कुर्वीत तपसा
 शुद्धिं जीवकल्पानुसारतः ॥ ६८ ॥ यद्यच्च नोदितं पापमत्रैवालोचनाधिधौ । भिन्नादिना प्रवक्ष्यामि षण्मासं
 शुद्धिसुत्तमाम् ॥ ६९ ॥ भिन्नं चापि विशिष्टं च चतुःषण्मासकालतः । लघुसंज्ञं गुरुसंज्ञं विरसः प्रतिमाश्रयात्
 ॥ ७० ॥ चतुर्मासेषु लघु यत्पूर्वं तद्विरसादिभिः । गुरुः षण्मासिकं पूर्वं सुन्दरादिभिरन्तराः ॥ ७१ ॥ सिद्धा-
 न्तस्यानुसारेण क्रमं ज्ञात्वा च पाप्मनाम् । उक्तपापेषूक्ततपो देयं च विरसादिकम् ॥ ७२ ॥ एतत्सर्वं यत्सु-
 रोक्तं तत्सामान्यविविधिश्रितम् । प्रायश्चित्तविभागस्तु देयो द्रव्यादिभिर्भुञ्जिः ॥ ७३ ॥ द्रव्यं क्षेत्रं तथा कालं
 भावं पुरुषसेवनम् । संलक्ष्याधिकमूनं वा प्रायश्चित्तं च दीयते ॥ ७४ ॥ अशनादिर्भवेद्द्रव्यं क्षेत्रं देशपुरादि
 वा । कालः शीतोष्णवर्षादिर्भावो ग्लानिनिरामयौ ॥ ७५ ॥ चतुर्धा कथिता शास्त्रे पुरुषप्रतिसेवना । आशु-
 त्तिश्च १ प्रमादश्च २ दर्पः ३ कल्प ४ अतुर्थकः ॥ ७६ ॥ ॥ द्रव्ये यथा—“आहारं सुलभं पुष्टं दृष्ट्वा दद्या-
 त्तपोधिकं । हीनं च दुर्लभं ज्ञात्वा दद्यादूनं तथाधिकम् ॥ ७७ ॥” ॥ क्षेत्रे यथा—“देशो च सरसारूपे तपो-

धिकमुदीरयेत् । तथा च निर्जले रूक्षे न्यूनमाहुर्मनीषिणः ॥ ७८ ॥ वर्षासु शिशिरे चापि प्रमितं धैर्यदुष्करो ।
 पूर्वार्धाचान्त्वपुण्यान्तमुष्णकाले विनिर्दिशेत् ॥ ७९ ॥ तस्मिन्नवविधं दृष्ट्वा तपोयोजनमागमे । विदधीत पर
 काले विभागं तपसां तथा ॥ ८० ॥” ॥ भावे यथा—“दृष्टस्य प्रचुरं तीव्र तपो दद्यादशङ्कितम् । स्तोकं
 ग्लानस्य सुकरमथ कालं विलङ्घयेत् ॥ ८१ ॥” ॥ पुरुषप्रतिसेवनाया यथा—“अगीतार्थाश्च गीतार्था अक्ष-
 माश्च क्षमा अपि । अशठाश्च शठाश्चैव दुष्टाः सन्तस्तथाविधाः ॥ ८२ ॥ परिणामाश्च वस्तूना हीनमध्याधिकाः
 पुनः । कायशक्तिः स्वतश्चापि मध्या हीनाधिका नृणाम् ॥ ८३ ॥ निर्मन्तवो मन्तुमन्तः स्युः केचित्स्वल्पमन्तवः ।
 शल्पस्थिता दयाहीश्च चत्वारः पूर्वभाषिताः ॥ ८४ ॥ सापेक्षेतरमन्दाश्च पुरुषा ये प्रकीर्तिताः । यः शक्तिष्टु-
 त्तिकल्पस्यस्तथा सर्वगुणैर्युतः ॥ ८५ ॥ अधिकं च तपःकर्म तस्य देय विचक्षणैः । तथा हीनगुणस्यापि हीनं
 देय तथाविधम् ॥ ८६ ॥ अत्यन्तहीनस्य पुनस्तपस्त्वागं विनिर्दिशेत् । ये च पालितचारित्रा अज्ञातार्थास्त-
 थाऽसहः ॥ ८७ ॥ तेषां च प्रतिमं देयं विरसादिविभाजितम् । यदेतच्च तपःकर्म प्रायश्चित्ते पुरोदितम् ॥ ८८ ॥
 एतत्प्रमादयुक्तस्य सर्वं देयं मनीषिभिः । दर्पमुक्तस्य च स्थानान्तरं किञ्चिद्विशेषतः ॥ ८९ ॥ आवृत्तिभाजः
 किञ्चाधिकं किञ्चिच्च दर्पवत् । प्रतिक्रमणमारुहेयं कल्पे तदुभयं च वा ॥ ९० ॥ प्रमादोऽनवधानत्वं दर्परूप-
 यलादिकः । आवृत्तिकार्यकान्धित्व कल्प आचारसश्रयः ॥ ९१ ॥ एतासु कर्मबन्धः स्यात्सेवनासु चतसृषु ।
 पूर्वोक्तविधिना देयं प्रायश्चित्तं च तास्वपि ॥ ९२ ॥ आलोचनायाः कालं च ज्ञात्वा क्लेशाद्विशुद्धितः । हीना-

धिकं च मध्यं च ददीत तदपेक्षया ॥ ९३ ॥ द्रव्यादिगुणबाहुल्ये प्रायश्चित्तं बहूदितम् । तद्धीनत्वे तेष्वहीनं
त्यागमत्यन्तहीनके ॥ ९४ ॥ सर्वहीनं पुनः कर्म कुर्यादन्यत्तपः समम् । वैयावृत्त्यादिकरणं
॥ ९५ ॥” इति तपोहं प्रायश्चित्तं संपूर्णम् ॥
अथ छेदाहं यथा—“तपसा गर्वितः कश्चिदसमर्थस्तपस्थ । अश्रद्धानस्तपसि तपसा यो न दस्यते ॥ १ ॥
अत्यन्तपरिणामश्च गुणभ्रंशिकृतादरः । प्रपद्यमानश्छेदे च पार्श्वस्थादिवितापितः ॥ २ ॥ तपोभूमिभित्तिकांत्वा
सच्छेदं प्रतिपद्यता । तेन चाजन्मपर्यन्तं विधेयं विरसादिकम् ॥ ३ ॥ यद्दारब्धमाद्यदिन आभृत्यु तदुपास-
नम् । छेदाहंमिति गीतार्थः प्रायश्चित्तमुदीर्यते ॥ ४ ॥” इति छेदाहं प्रायश्चित्तं संपूर्णम् ॥ अथ मूलाहं
यथा—“पञ्चेन्द्रियाणामावृत्तेर्घाते दर्पाच्च मैथुने । ज्ञानदर्शनचारित्रविभ्रष्टे करणोत्थिते ॥ १ ॥ अवसन्ने च पार्श्वस्थे मूलकर्मादि-
णानां च विभङ्गे तपसो मदे । ज्ञानदर्शनचारित्रविभ्रष्टे करणोत्थिते ॥ २ ॥ अवसन्ने च पार्श्वस्थे मूलकर्मादि-
कारिणि । भिक्षौ प्रायस्तपोभ्रष्टे संप्राप्ते च पराश्रिताम् ॥ ३ ॥ प्रायश्चित्तं तत्र भवेत्पूर्वं छेदः कियद्दिनम् ।
ततः पाराश्रिकं चैव ततो मूलं समादिशेत् ॥ ४ ॥ मूलमित्युच्यते यद्यथा भ्रष्टं च संयमे । तत्तथैव प्रकु-
र्वाणः प्राणाच्चिर्मलतां नयेत् ॥ ५ ॥” इति मूलप्रायश्चित्तं संपूर्णम् ॥ अथ अनावृत्ताहं यथा—“प्रदुष्टो
जीवहिंसां यः कुरुते सैन्यमेव च । पराश्रिकेभ्यः पापेभ्यो न विभेति कदाचन ॥ १ ॥ आवृत्तिषु च दुष्टासु

वर्तमानो निरन्तरम् । स लिङ्गक्षेत्रकालाद्यैरनवस्थाप्य एव हि ॥ २ ॥ लिङ्गेन येन दुष्कर्म कृतं तदपनीयते ।
 यैर्द्रव्यैर्विहित पापं भावैस्तेषां च वर्जयेत् ॥ ३ ॥ भावलिङ्गं समादाय स्थाप्यं क्षेत्रेष्यदूपणे । यावत्कालं पाप-
 कर्म कृतं तावत्तयोऽधिकम् ॥ ४ ॥ विधेयं पापहीनत्वे मासपट्टकं समासतः । परमेष्ठयाशातनायां वर्षमेकं
 तथा तपः ॥ ५ ॥ वर्षं द्वादश वर्षाणि तत्पापस्यानुसारतः । भवेदुज्झितभिक्षावान्स्तोत्रोपकरणान्वितः ॥ ६ ॥
 अथवा सर्वसुपथिं त्यजेत्पाणिपरिग्रहः । वन्दते वन्द्यतो नैव परिहारं दिने दिने ॥ ७ ॥ कुर्वाताहारमध्येषु
 किञ्चित्किञ्चिन्मनागपि । संवासो यतिभिः सार्धं श्राद्धैर्वा तस्य कल्पते ॥ ८ ॥ नालापस्तैः समं कापि सुक्त्वा-
 ईत्प्रमुखस्तवम् । प्रायश्चित्तमनावृत्तं प्राङ्गुरेतत्कृतागमाः ॥ ९ ॥” इति अनावृत्तप्रायश्चित्तं संपूर्णम् ॥ अथ
 पाराश्रिकं प्रायश्चित्तं यथा—“अर्हन्तमागमं सूरिं श्रुतज्ञं गणनायकम् । गुणिन बहुदर्पेण क्रोधेनाशातयन्सदा
 ॥ १ ॥ खलिङ्गे परलिङ्गे च दुष्टो बहुकपायवान् । अत्यन्तविपयासक्तो गुरोराज्ञादिघातकः ॥ २ ॥ अवध्यवध-
 कारी च राजगुर्वङ्गनारतः । प्रकाशदुष्टकर्मा च स्थानद्वर्षो च पुरस्कृतः ॥ ३ ॥ अनङ्गसेवानिरतः कुस्थानककृ-
 तादरः । ससव्यसनसंसक्तः परद्रव्यग्रहोद्यतः ॥ ४ ॥ परद्रोहकरो नित्य पिशुनत्वकृतादरः । पराश्रिपातक-
 स्यास्य प्रायश्चित्तं तथाविधं ॥ ५ ॥ सलिङ्गोत्क्षेत्रतो वापि कालादाचारतस्तथा । वसतेश्च निवासाच्च वाटका-
 दृन्दतस्तथा ॥ ६ ॥ पुराक्रामाच्च देशाच्च कुलात्संघाद्गणादपि । स बहिः क्रियते तस्य प्रवेशं कापि नार्पयेत

॥ ७ ॥ उत्पन्नोत्पत्त्यमानो वा यत्र दोषस्ततस्ततः । क्षेत्राद्ब्रह्मात्तथा भावात्कालादूरे दधीत तम् ॥ ८ ॥ याव-
न्मात्रं पुराकालं येन पापं समाहृतम् । तावत्कालं स कुर्वीत तपोऽनन्तरभाषितम् ॥ ९ ॥ एकाकी मौन सं-
युक्तो बहिर्भूतो गणाल्लनात् । ध्यानमुच्चिताभिक्षावाङ्कुर्याच्चिन्ताविवर्जितं ॥ १० ॥” इति पराश्रिकप्रायश्चित्तं
संपूर्णम् ॥ अनवस्था तपःकर्मप्रायश्चित्तं पराश्रिकम् । श्रुतकेवलाना छिन्नं शेषं तीर्थयात्रा स्फुटम् ॥ इति जीव-
कल्पानुसारेण नानाविधप्रायश्चित्तं संपूर्णम् ॥

“शङ्कां काङ्क्षं विचिकित्सां मिथ्यादृष्टिप्रशंसनम् । अथ संश्रयकाणां तु कथ्यते तपसैव हि ॥ १ ॥ यथा—
जिनानां च पूजापत्रादिताडने । प्रतिमायाश्च पतने मार्जने विधिवर्जिते ॥ २ ॥ अचन्दने
ग्रत उच्यते । पञ्चविंशतिमत्रैश्च पञ्चभिः पञ्चमिस्तथा ॥ ३ ॥ एतेषु प्रायश्चित्तं तु क्रमाद्-
स्यादिसुनीनां च गुरुबुद्ध्यानुदानतः ॥ ४ ॥ यतिस्वभावेन पुनश्चतुर्भ्यः शुद्धिरिव्यते । पार्श्व-
ज्ञानोपकरणस्य च ॥ ५ ॥ पातनात्पादसंधदात्पञ्चमत्रजपाच्छुभम् । पट्टिकापुस्तकादीनां
॥ ७ ॥ भग्ने त्रिशतसंख्येन मन्त्रजापेन शुद्ध्यति । एतेषां ज्ञातशङ्केषु त्रिगुणो जाप इष्यते ॥ ८ ॥ अदाने ल्य-
क्तविकृतेः प्रायश्चित्तं च पूर्ववत् । केचिच्छंकादिके प्राहुः पञ्चरूपेऽतिचारके ॥ ९ ॥ प्रत्येकमुत्तमं तत्र गाढागाढे
विशेषतः । द्वीन्द्रियाणां त्रीन्द्रियाणां चतुरक्षभृतामपि ॥ १० ॥ संधेदे चाल्पसंतापे सुभोजनमुदाहृतम् ।

गाढसंतापने शीतं मारणे चोत्तमं विदुः ॥ ११ ॥ पञ्चेन्द्रियाणां संघटे पादमल्पे च तापने । शीतसतापने गाढे
निःपापः परिकीर्तितः ॥ १२ ॥ मारणे पुण्यमाख्यातमेप आद्यव्रते विधिः । स्थूले चैव मृपावादे हीने मध्ये
तथाधिके ॥ १३ ॥ यतिस्वभावः सजलं निःपापश्च क्रमात्स्मृतः । एवं चौर्यव्रते ज्ञेयं प्रायश्चित्तमसत्यवत् ॥ १४ ॥
प्रायश्चित्तमथाख्येय आद्धानां मैथुनव्रते । गृहीते नियमे स्वस्य कलत्रस्यापि संगमात् ॥ १५ ॥ उपवासव्रत
प्राहुः प्रायश्चित्तं विचक्षणाः । वेश्यायाः संगमादेव शुद्धिर्भद्र उदाहृता ॥ १६ ॥ हीनजातिपरस्त्रीणामज्ञाना-
त्तद्रथे (१) थवा । आदेयं परमं प्राहुः प्रायश्चित्तं सुनीश्वराः ॥ १७ ॥ विशुद्धकुलवध्वाश्च भोगे मूलं यथोदि-
तम् । ग्राह्यं च नरसंभोगे सुक्त मैथुनचिन्तने ॥ १८ ॥ सुन्दरं निविडे रागे प्रायश्चित्तमुदीरितम् । स्थूले परि-
ग्रहे हीने मध्यमे परमे तथा ॥ १९ ॥ यतिस्वभावं कामघ्नं चतुःपादं क्रमाद्धिदुः । दिग्ब्रतस्यातिक्रमे तु शर्वरी-
भोजने तथा ॥ २० ॥ पातकस्य प्रशमनं विदुः प्रशमनं परम् । मांसाशने मद्यपाने ग्राह्य पातकघातनम् ॥ २१ ॥
अनन्तकाये सुक्ते तु निःपापं पापनाशनम् । त्यक्तप्रत्येकभोगेषु शीतमाहुर्मनीषिणः ॥ २२ ॥ कर्मादानेषु स-
र्वेषु कृतेषु कथितं सुखम् । अनर्थदण्डेनाहारः प्रोक्ते सामायिके कृते ॥ २३ ॥ देशावकाशिके भग्ने पौषधे भद्र
एव च । अतिथीनामनर्चायां क्रमात्तप उदीर्यते ॥ २४ ॥ आनाहारश्च कामघ्नं सुक्त एव च । प्रायश्चि-
त्तमिदं प्रोक्तं व्रतेषु द्वादशस्वपि ॥ २५ ॥ अयमेव श्राविकाणा प्रायश्चित्तविधिः स्मृतः । विशेषः कोपि तासां
तु पुनरेव प्रकीर्त्यते ॥ २६ ॥ सामायिकव्रतस्यायाः स्थितायाः पौषधेऽथवा । नृसंघटे भद्रजापः पञ्चविंशतिसं-

ख्यकः ॥ २७ ॥ तत्रापि वाल्मीकारे कार्यमोदयमञ्जसा । पश्चाद्युव्रतभङ्गे तु तासां शोधनमन्तिमम् ॥ २८ ॥
प्रत्याख्यानवियुक्तौ तु चतुःपादोप्यकारणात् । प्रत्याख्याने च चरमे कृते प्राहुः सुभोजनम् ॥ २९ ॥ जीवोद-
कस्य संशोषे षट्पदीनां च घातने । मठचैत्यनिवासे च तासां शोधनमन्तिमम् ॥ ३० ॥ आविका यस्य तपसः
प्रत्याख्यानं भनक्ति च । प्रत्याख्यानं तदेव स्यात्कर्णीयं तथा पुनः ॥ ३१ ॥ आलोचनाव्रतं चैव क्षामणं जिन-
संपूर्णः ॥ अथ लघुजीतकल्पविधिना यतिप्रायश्चित्तम् ॥ ३२ ॥ इति प्रायश्चित्ताधिकारे आवकजीतकल्पः

विधिः शुद्धः शाल्वदृष्ट्या निगद्यते ॥ १ ॥ पूर्वं च पश्चाच्चार्ये लङ्घितेषु प्रमादतः । प्रायश्चित्तं यतीनां च तत्त-
द्देरुदीर्यते ॥ २ ॥ पूर्वं सूत्राशातनायां कामदं शुद्धये विदुः । तस्यामर्थगतायां च चतुःपादः प्रकीर्तितः ॥ ३ ॥
आशातनायां हीनायां मध्यमोत्तमयोरपि । विलम्बः परमः शीतं क्रमात्तप उदाहृतम् ॥ ४ ॥ सामान्याशा-
तनायां तु परमाः पञ्च कीर्तिताः । काले चावश्यके स्वाध्यायप्रस्थापन उच्यते ॥ ५ ॥ कायोत्सर्गवन्दनयोस्त्वानिष्येवं तपः
व्याख्याने धर्म ईरितः । अविधाने निपद्याया गुरोर्निःपाप उच्यते ॥ ६ ॥ कायोत्सर्गवन्दनयोस्त्वानिष्येवं तपः
सृष्टम् । अनागलेषु योगेषु देशभङ्गे च धातुहृत् ॥ ७ ॥ सर्वभङ्गे प्रशमनं प्रायश्चित्तं प्रचक्षते । तथाचागाह-
योगेषु देशभङ्गे गुरुः सृष्टः ॥ ८ ॥ सर्वभङ्गे सुन्दरं च पूतं सहुणनिन्दने । ज्ञानाचार इदं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं

मुनीश्वरैः ॥ ९ ॥ आशातनायां देवस्य गुरोः स्थाप्यगुरोरपि । शान्तेश्च स्थापनाचार्यनाशे शीतमुदाहृतम् ॥ १० ॥ कालातिक्रम आदिष्टस्त(थै)स्यैवाप्रतिलेखने । अवतारणकादीनां करणे ग्राह्यमिष्यते ॥ ११ ॥ शङ्का-
 दिपञ्चके कार्ये देशादेव विलम्बकम् । तत्राचार्यस्य परमं पाठकस्य च धातुहृत् ॥ १२ ॥ आचार्यस्य पाठकस्य
 मुक्तं शीतं क्रमात्कचित् । इत्येवं दर्शनाचारे प्रायश्चित्तमुदाहृतम् ॥ १३ ॥ व्रते प्राणातिपाताख्ये पृथ्व्यसेजो-
 मरुत्वताम् । प्रत्येकशाखिनां चैव सस्पर्शे चिरस विदुः ॥ १४ ॥ अगाढतापे पूर्वार्धे गाढतापे सुभोजनम् । वि-
 घातने पुनः शीत वदन्ति श्रुतवेदिनः ॥ १५ ॥ सूक्ष्माम्बुतेजसोः स्पर्शे पूर्वार्धे शोधनं परम् । तयोर्वादरयोः
 स्पर्शे कामघ्नं विदुरादिमाः ॥ १६ ॥ स्पर्शे जलचराणां तु प्राणाधारं विनिर्दिशेत् । जलाद्रवस्त्रसंघटे कथयन्ति
 सुभोजनम् ॥ १७ ॥ कम्बलेनासेजसोश्च स्पर्शने विरसं मतम् । ज्वलने शङ्कितपदं स्पृष्टे सजलमिष्यते ॥ १८ ॥
 हरिताडुरसंमर्दे क्रोशेक्रोशे गुरुर्गुरुः । हरितानां च संस्पर्शे भूयसा वीजमर्दने ॥ १९ ॥ सुन्दरं किसलोन्मर्दे
 घर्माच्छुद्धिदिनेदिने । नद्युत्तारे गुरुः कार्यस्तस्माच्छुद्धिरुद्दीरिता ॥ २० ॥ तथाचानन्तकायानां चतुस्त्रिद्व्यक्षदे-
 हिनाम् । संस्पर्शे पितृकालस्तु शीतं मर्दलवादाने ॥ २१ ॥ आगाढपरितापे तु प्राणाधारः प्रकीर्तितः । एषा
 च गाढसंतापे सजल शोधनं विदुः ॥ २२ ॥ विघाते च तथैतेषां धर्मपुण्यमपि क्वचित् । असंख्यद्वीन्द्रियध्वसे
 पुण्यद्वयमुदाहृतम् ॥ २३ ॥ असंख्यत्रीन्द्रियध्वंसे शुद्धौ पुण्यत्रयं विदुः । असंख्यचतुरक्षाणां ध्वंसे पुण्यचतु-
 ष्टयम् ॥ २४ ॥ असंख्यासञ्चिनां ध्वंसे शोधनं पुण्यपञ्चकम् । पद्मपदीबहुनाशे तु कर्तव्यं पुण्यपञ्चकम् ॥ २५ ॥

पञ्चेन्द्रियाणां संघटे प्राणाधारे विद्युद्धिकृत् । तेषामागाहसंतापे कामहं पापनाशनम् ॥ २६ ॥ तेषां च गाह-
संतापे निःपापः पापखण्डनः । विघातने पुनः पुण्यं बहूनां च विघातने ॥ २७ ॥ तेषां तत्संख्यया पुण्यकार-
णानि चिनिर्दिशेत् । जीवयाते प्रमादेन प्रायश्चित्तं न क्रोपतः ॥ २८ ॥ अमार्जिताङ्गकण्डूयाकरणे निर्मदं व-
दोषेषु विरसं शोधनं विदुः ॥ ३० ॥ आद्रामिलकमाने च पृथिवीकायमर्दने । युवतीवस्त्रसंघटे कायभूम्यप्रमार्जने । एतेषु सर्व-
लक्ष्मसु ॥ ३१ ॥ द्विक्रोशमात्रसुहुपनौभ्यां प्रतरणेऽम्बुनः । नाभिमात्राम्बुसंस्पर्शे बहुश्लिस्पर्शने तथा ॥ ३२ ॥
भक्तस्त्रीदेशराहवार्ताकरणे क्रोधमानयोः । मायायाश्च संविधाने प्रचुरे च प्रमादतः ॥ ३३ ॥ शब्दा (?) दानप्रमा-
धानं परम् । पूर्वार्धाहमथो पापशोधनं परिकीर्त्यते ॥ ३४ ॥ एतेषु सर्वदोषेषु कामहं शो-
धिना कृत्ये नद्याः संतरणे तथा ॥ ३६ ॥ अमार्जने क्रमणयोग्येर्गृहिप्रत्यक्षमेव च । करणे च पुरीपादेर्भोषणे शू-
हिभाषया ॥ ३७ ॥ तथाहृत्प्रतिमापार्श्वे कफादिपरिमोचने । मात्रादिधारणे चैव ग्लानादीनामपालने ॥ ३८ ॥
श्राद्धेभ्यः सहवासिभ्यः कारिते चाङ्गमर्दने । अकालसंवाहनायां शय्याद्यप्रतिलेखने ॥ ३९ ॥ द्वारप्रवेशे नि-
र्वाणे तद्भूम्यप्रतिलेखने । स्वाध्यायेऽप्यकृते चैव जलाशयग्रहणे तथा ॥ ४० ॥ पारणा मुखवस्त्रं च विनासुक्ता-
नपानयोः । शुरोरग्रेऽप्यनालोच्य प्राशने भक्तपानयोः ॥ ४१ ॥ अकाले च मलोत्सर्गभूमौ गमन एव च । अ-

नाचाराचरणे च चैत्यसाध्वोरवन्दने ॥ ४२ ॥ गृहस्थासनभोगे च ईर्यापथ्यप्रतिक्रमे । सुखवर्खेण सच्चित्तवस्तु-
ग्रहण एव च ॥ ४३ ॥ क्षणमात्रं पदत्राणवाहनादिपरिग्रहे । अचक्षुर्विपये मार्गे परिभ्रमण एव वा ॥ ४४ ॥
पात्रानुपधिद्वन्द्वेभ्यो बीजादेरपसारणे । एतेषु शुद्धिविपये कालातिक्रम इष्यते ॥ ४५ ॥ दीर्घाध्वगमने चैव
दीर्घकालरुजासु च । वर्षारम्भे वस्त्रशौचे त्रिज्वाचाम्लमुदाहृतम् ॥ ४६ ॥ केचिदेष्वेव च प्राहुरादेयं शोधनं
परम् । सवत्सरचतुर्मास्योरन्ते ग्राह्यमदूपणे ॥ ४७ ॥ चतुर्मासावसाने च सर्वातीचारशोधने । प्राहुः पुण्यं
केचिदन्ये ग्राह्यमाहुः सुसाधयः ॥ ४८ ॥ अथो तपोतिचारस्य प्रायश्चित्तमुदीर्यते । यत्तपो भज्यते तत्र तत्तपः
पुनरिष्यते ॥ ४९ ॥ ग्रन्थवादिनियमादीनां निर्गमेऽष्टोत्तरं शतम् । मन्त्र जपेदिदं प्रोक्त प्रायश्चित्तं तपोविधौ
॥ ५० ॥ प्रत्याख्यानस्य भङ्गे च कदाचित्स्मृत्यभावात् । तद्दिने न त्यजेत्तच्च प्रत्याख्यान समाहितः ॥ ५१ ॥
विचिन्त्य भग्नो नियमः प्रायश्चित्तान्न शुद्ध्यति । अस्मृत्या चैव भग्नस्य शुद्धिः स्याद्गुरुवाक्यतः ॥ ५२ ॥ सत्यां
शक्तौ चेन्न किञ्चिज्ज्ञानाभ्यासस्तपोदमम् । वैयाघृत्य च शुश्रूपा संयमोपायमेव च ॥ ५३ ॥ कुर्यात्तस्य विशु-
द्धयर्थं सुभोजनमुदाहृतम् । योगवाहिसुनीना च प्रायश्चित्तमथोच्यते ॥ ५४ ॥ असंघट्टितमनादि शुद्धे चैवो-
गसाधकः । निशि संस्थापयेत्पात्रं पाना[न्ना]दिविगुण्ठितम् ॥ ५५ ॥ मुक्तेऽन्नपानमात्मन्नं सनिधं कथितं च
वा । अकाले च मलोत्सर्गं कुरुते मूत्रमेव च ॥ ५६ ॥ स्थण्डिलाप्रतिलेखी च स्थण्डिलातीतकर्मकृत् । अमाशुक-
रधृत्तिस्थः क्रोधं मानं च कैतवम् ॥ ५७ ॥ लोभं वा कुरुते गाढ पूर्णं पञ्चमहाव्रती । विराधयति वा किञ्चिद-

श्याख्यां करोति वा ॥ ५८ ॥ वैशुन्यं परनिन्दां च भूमौ वा पुस्तकं क्षिपेत् । कक्षायां च स्थापयेद्वा गृही-
 याद्बुद्धकरणे वा ॥ ५९ ॥ लेपयेद्य निष्पत्तैः पुस्तकाशातनाकरः । एतेषु सर्वदोषेषु निःपापः पापनाशनः ॥ ६० ॥
 विद्वेषे चतुःपादः प्रकीर्तितः । उपविष्टावश्यके च सजलं पापनाशनम् ॥ ६१ ॥ प्रत्येकभेषां
 मण एव च । आवश्यकस्याकरणे तमालच्छदनेषु च ॥ ६२ ॥ सत्यां शक्तानुपविष्टप्रतिक-
 पाद्भिर्भयोजनक्रमे ॥ ६३ ॥ तथा च गुरुसंघटे दिवास्वापेयकारणात् । गङ्गया योजनयाने च
 कृते ॥ ६४ ॥ योजनोऽनक्षविषये साधूनां ज्ञान्त एव वा । अमाशुकरवृत्तौ च वन्दनेऽविधिना
 ध्याये च चतुःकालमकृते च प्रमादतः । योजनं च नदीमध्यगमने चरणक्रमात् ॥ ६५ ॥ स्वा-
 संचारादप्रतिक्रमे । मण्डलीवञ्चने चैव साधूनाम(भि)निमन्त्रणे ॥ ६६ ॥ तदिनीदीर्घिकादीनां
 कृत् । प्राशुकानां च कायस्य भक्षणेषु लघु शोधनम् ॥ ६७ ॥ एतेषु सर्वदोषेषु धर्मः पापविशुद्धि-
 पञ्चेन्द्रियस्यैकस्यापि दर्पेण प्रतिघातने ॥ ६८ ॥ आदेय (?) न परं शुद्धिर्महापापादुदाहृता । पञ्चेन्द्रियाः पी-
 ङिता वा यावन्तः स्युः सजीविताः ॥ ६९ ॥ तेषु प्रत्येकमाधेयं भद्रं पापस्य हानये । पुरुषस्त्रीविघाते च प्रत्येकं
 शुद्धिरन्तिमात् ॥ ७० ॥ मृषावादे तथा स्तेये तथा चैव परिग्रहे । भग्ने जघन्यतः कार्यं प्रत्येकं च सुभोजनम्

॥ ७४ ॥ मध्यभङ्गे तथैकान्नं मुक्तमुत्कृष्टभङ्गके । दर्पाद्भङ्गे त्रयाणां च शोधने ग्राह्यमिष्यते ॥ ७५ ॥ स्वप्ने भङ्गे
 त्रयाणां च कायोत्सर्गा उदाहृताः । चतुःप्रमाणैः प्रत्येकं सचतुर्विंशतिस्तवैः ॥ ७६ ॥ मैथुनस्य काङ्क्षणे स्याच्छुद्धिः
 स्यादुत्तमात्परा । कृते च करसंभोगे सुखं शोधनमुत्तमम् ॥ ७७ ॥ तस्मिंश्च बहुधा हृष्टे कार्यमादेयमज्जसा ।
 स्त्रिया चैव तिरश्चा वा षण्ठेन पुरुषेण वा ॥ ७८ ॥ मैथुने भाषिते हृष्टे प्रत्येकं मूलमिष्यते । स्त्रीणां स्तनादि-
 स्पर्शे च विधेयं घातुहृत्परम् ॥ ७९ ॥ वस्त्रस्पर्शे च नारीणां यतिवर्ममुदाहरेत् । कैश्चिदष्टोत्तरशतं मन्त्रजाप
 इह स्मृतः ॥ ८० ॥ दर्पेण ब्रह्मचर्यस्य भङ्गे ग्राह्यमुदाहृतम् । स्वप्नेऽपि व्रतभङ्गेऽत्र कायोत्सर्गं समाचरेत् ॥ ८१ ॥
 समन्त्रयुक्तसंघातः सचतुर्विंशतिस्तवम् । लिप्तपात्रस्यापने च शुष्कसन्निधिभोजने ॥ ८२ ॥ प्रत्येकमुपवासेन
 शुद्धिरस्माद्बुदाहृता । दोरके सुखवले वा पात्रे तृप्तिकरादिके ॥ ८३ ॥ निशि लिप्तस्थिते कार्यमुपवासेन शोध-
 नम् । वैकृते सन्निधौ मुक्ते पुण्यमाहुर्विशोधनम् ॥ ८४ ॥ दिवा स्थितं दिवा मुक्तमिति भङ्गचतुष्टयम् । आद्ये
 भङ्गं सुखं प्रोक्तं शेषभङ्गत्रयेऽष्टमम् ॥ ८५ ॥ शुष्कसन्निधिरक्षायां मध्याह्नः स्याद्विशोधनम् । तस्मिन्नाद्रे स्या-
 पिते च निःपापात्स्यादपापता ॥ ८६ ॥ केचिदाहुः शुद्धयेऽत्र पूर्वाह्नं मुनिपुङ्गवाः । आघाकर्मोशने मुक्त शान्तं
 पूत्यशने तथा ॥ ८७ ॥ आत्मक्रीतपरक्रीतभागे कामघ्नमिष्यते । उद्देशिकाशने शीतं शेषेषु गुरुरिष्यते ॥ ८८ ॥
 अचिरस्थापनाभोगे निःलेहः शोधनं परम् । चिरस्थापनभोगे तु कालातिक्रम उच्यते ॥ ८९ ॥ सूक्ष्मप्राप्तिति-
 काभोगे यतिकर्म विशोधनम् । बादरप्राभृते मुक्ते चतुःपादो विशोधनः ॥ ९० ॥ पृथिव्या रूपिते मुक्ते निर्मदं

प्राहुरादिमाः । हस्ती पादे पङ्कलिसे कालातिक्रम इष्यते ॥ ११ ॥ अपतेजोवायुसंमिश्रभुक्ते सजलमादिशेत् ।
 एभिराम्रक्षिते चैव भुक्ते श्रेष्ठौघघातनः ॥ १२ ॥ परग्रामाहते भुक्ते स्त्रीयग्रामाहते तथा । क्रमादाद्ये च स-
 जलं द्वितीये लघु कीर्तितम् ॥ १३ ॥ प्रत्येकवनवाद्यभ्युतेजःस्वप्नाशुकेषु च । भुक्तेषु भुक्त आख्यातः प्रमादे
 पापशोधनः ॥ १४ ॥ पश्चात्कार्ये च कामग्रं शोधनं परमं मतम् । सचित्तैः पिहिते चापि संश्रिते वापि चाशने
 ॥ १५ ॥ भुक्ते गुरुश्याल्पतरे दायके लघुरिष्यते । दायकेन्द्वे च कामग्रं परे स्याच्छुद्धये गुरुः ॥ १६ ॥ काला-
 न्यथो वाऽतीते च कृते निर्मद इष्यते । तस्यैव परिभोगे च चतुःपादो विशुद्धये ॥ १७ ॥ शय्यातरीयपिण्डस्य
 खादने धर्ममादिशेत् । तथा वर्षति पर्जन्ये आनीतेऽग्नेऽम्लमादिशेत् ॥ १८ ॥ रूक्षपारिष्ठापने च स्निग्धत्यागे
 तथैव च । क्रमाच्छोधनमाख्यातं पूर्वाह्णं धर्म एव च ॥ १९ ॥ अन्नादिलितपात्रस्य स्थापने शीतमिष्यते । अ-
 काले च विदुत्सर्गे विदुपात्रे कृमिसंभवे ॥ १०० ॥ सविद्वृकमित्वे वान्तौ च प्रत्येकं कार्यं उत्तमः । उपथौ पतिते
 प्राप्ते विस्मृतः प्रतिलेखने ॥ १०१ ॥ परैर्निवेदिते वापि जघन्ये विरसं विदुः । मध्यमे पितृकालश्च शान्तमु-
 त्कृष्ट एव च ॥ १०२ ॥ सर्वोपथौ च पतिते लब्धे मन्त्रजपः स्मृतः । अश्वेन्दुवेद ४१२ संख्यातस्ततः शुद्धिः
 प्रजायते ॥ १०३ ॥ जघन्ये चोपथौ किञ्चिद्विस्मृतः प्रतिलेखने । कामग्रं शोधनं प्रोक्तं धर्मे धौते च हारिते ॥ १०४ ॥
 मध्यमे चोपथौ धौते हारिते शीतमादिशेत् । उत्कृष्टे हारिते धौते शोपणे धर्म एव च ॥ १०५ ॥ सर्वोपथौ
 हारिते च गुरोरात्रे निवेदिते । उच्छृङ्खले च शुद्धौ स्यात्पुण्यं मुनिभिराहतम् ॥ १०६ ॥ उपधिस्तु जघन्यः

स्याद्बुद्धकः पात्रकेसरी । पात्रस्य स्थापनं चैव सुखवत्त्वं चतुर्थकम् ॥ १०७ ॥ मध्यमश्चोपधिः प्रोक्तः पटलाः पा-
 त्रवन्धनम् । रजोहृत्तिश्चोलपट्टो रजस्त्राणं च मात्रकम् ॥ १०८ ॥ उत्कृष्टश्चोपधिः पात्रं द्वौ कल्पौ सूत्रसंभवौ ।
 एक ऊर्णामयश्चैवमुपधेः कल्पनां विदुः ॥ १०९ ॥ सर्वोपधौ च वर्षासु धौते ग्राह्य विशुद्धये । अदत्ते गुरुणा
 शुक्ते दत्तेऽन्येष्यः सुखं बदेत् ॥ ११० ॥ सुखवत्त्वेऽप्यसघटे तथा धर्मध्वजेऽपि च । शुद्धये चिरसः कैश्चिदनाहार
 उदाहृतः ॥ १११ ॥ अलब्धेऽप्यथ लब्धे वा हारिते सुखवाससि । उपवासः परं शुद्ध्यै सूरिभिः समुदाहृतः
 ॥ ११२ ॥ धर्मध्वजे हारिते च न प्राप्ते सुखमिष्यते । धर्मध्वजाननसिचोरेवं तप उदीरितम् ॥ ११३ ॥ नष्ट-
 योश्च द्वयोः प्राप्तौ निःपापः शुद्धिहेतवे । अप्राप्तौ च द्वयोः कार्ये पुण्यमेव मनीषिभिः ॥ ११४ ॥ सुखवत्त्वाप्र-
 तिलेखे यतिकर्म समाचरेत् । धर्मध्वजाप्रतिलेखे पितृकालो विशोधनम् ॥ ११५ ॥ अकृते घस्रचरमप्रत्याख्यानै
 च निर्मदम् । प्रत्याख्याने पानसत्के संख्यास्वाध्यायजेऽथवा ॥ ११६ ॥ प्रत्याख्यानेऽप्यरचिते सुभोजनमपाप-
 कृत् । चतुर्विधाहारजे च प्रत्याख्यानेऽप्यनिर्मिते ॥ ११७ ॥ सन्ध्यायां च विभाते च प्रत्याख्यानाथशुद्धये ।
 कृतस्यापि हि भङ्गे च पितृकालो विशुद्धिकृत् ॥ ११८ ॥ स्थण्डिलाप्रतिलेखे च यतिकर्मविशुद्धये । स्थण्डिले-
 ऽन्यप्रतिलेखिते मलोत्सर्गतो निशि ॥ ११९ ॥ गुरुः सर्वपात्रभङ्गे सज्जलं शोधनं परम् । सूचीनिर्गमने सुक्तं
 प्राहुः केचित्तथान्तिमम् ॥ १२० ॥ कपाटं वा कदं वा प्रतिलिख्योद्धाटनाह्वयु । पद्मपदीगाढसंघटे प्राणाधारो
 विशोधनः ॥ १२१ ॥ कालस्याप्रतिक्रमणे गोचरस्याप्रतिक्रमे । नैपेधिकयाद्यकरणे यतिकर्म समादिशेत् ॥ १२२ ॥

वीर्यातिचारप्रस्तावे तपःकर्म यथाविधि । पाक्षिकादौ विधेयं हि खशक्त्या क्षुल्लकादिभिः ॥ १२३ ॥ तेषाम-
कारणे दोषः प्रायश्चित्तमिहोच्यते । पाक्षिके तपसि ऋष्टे क्षुल्लकस्य तु निर्मदः ॥ १२४ ॥ यतेर्यतिसखभावश्च
लम्बकः । प्राणाधारस्तु वृद्धस्य भिक्षोः सजलमिष्यते ॥ १२५ ॥ चतुर्मासतपोऽंशे क्षुल्लकस्य वि-
सावंत्सरतपोऽंशे क्षुल्लकस्य सुभोजनम् ॥ १२७ ॥ स्वविरस्य द्विपादं तु भिक्षोरुत्तम ईरितः । उपाध्यायस्य
भद्रं तु तथाचार्यस्य सुन्दरम् ॥ १२८ ॥ ज्ञानातिचारप्रस्तावे प्रायश्चित्तसुदीर्यते । अनगाढेषु योगेषु योगोद्देशे
च खण्डिते ॥ १२९ ॥ तथा चाध्ययनस्यापि श्रुतस्कन्धस्य चैव हि । अङ्गस्य चैव क्रमशः प्रायश्चित्तसथोच्यते
॥ १३० ॥ यतिकर्म च मध्याह्नं परमं धर्म एव च । अथागाढेषु योगेषु भग्न उद्देशकर्मणि ॥ १३१ ॥ तथाध्ययन-
कार्ये च श्रुतस्कन्धे तथाङ्गके । क्रमाद्विलम्बः परमं कामघ्नं सुखमेव च ॥ १३२ ॥ अपात्रस्य सूत्रदाने निर्मथस्य
तथैव हि । क्रमात्सजलसुक्तौ च कथितौ शुद्धिहेतवे ॥ १३३ ॥ संप्राप्ते च तथा पात्रे सूत्रार्थानर्पणे गुरुः । तथा
च तपआचारे ग्रन्थियुक्तस्य भङ्गने ॥ १३४ ॥ मन्त्रयुक्तस्य भङ्गे च पौरुषीभङ्ग एव च । अहश्चरमभङ्गे च भङ्गे-
ऽन्यनियमस्य च ॥ १३५ ॥ पानाहारादिभङ्गे च कालस्याप्यप्रतिक्रमे । स्वाध्यायाप्रस्थापने च कायोत्सर्गाद्य-
निर्मितौ ॥ १३६ ॥ इर्यापथादिस्थानेषु तत्पथिक्यप्रतिक्रमे । आवश्यके चैव कायोत्सर्गस्याकरणेऽपि च ॥ १३७ ॥
एतेषु सर्वदोषेषु निर्मदः परिकीर्तितः । आवश्यके कायोत्सर्गावकृतौ लघुरिष्यते ॥ १३८ ॥ त्रयस्याकरणे शान्त

आवश्यकाकृतौ गुरुः । वन्दनेऽप्येवमेव स्यात्प्रायश्चित्तमभेदतः ॥ १३९ ॥ सजीवोदकपाने च सुखं पापवि-
 घातनम् । नैवेधिक्यादिकरणे उत्तरासङ्गवर्जने ॥ १४० ॥ दण्डस्याप्रतिलेखे चाप्रमार्जितविमोचने । ग्रहणे मा-
 र्जितस्यापि सर्वोपकरणस्य च ॥ १४१ ॥ उपाधेश्चाप्यसन्देशे शयनासनयोरपि । अमार्जने तथा पाणयोर्वसते-
 रप्रमार्जने ॥ १४२ ॥ तथा कटकपादादेः पिधानाच्छादयोरपि । विनैव प्रतिलेखेन तथा चोभयकालयोः ॥ १४३ ॥
 भाण्डाद्यप्रतिलेखे च समुदीपटयोरपि । नित्यमप्रतिलेखाच्च पादोनग्रहरे तथा ॥ १४४ ॥ पात्राद्यप्रतिलेखे च
 सर्वेष्वेतेषु निर्मदः । एवं च जीतकल्पस्य व्यवहारेण भाषितम् ॥ १४५ ॥ प्रायश्चित्त यतेः सर्वं श्राद्धानामथ
 कथ्यते । पापप्रणाशन सर्वं आलोचनसमुच्चयः ॥ १४६ ॥” इति लघुजीतकल्पविधिना यतिप्रायश्चित्तं संपूर्णं ॥

अथ व्यवहारजीतकल्पक्रमेण यतिश्रावकप्रायश्चित्तविधिः ॥ “ज्ञानाचारे श्रावकाणां प्रायश्चित्तमुदीर्यते ।
 अकालाविनयाद्येषु ज्ञानभङ्गेषु चाष्टसु ॥ १ ॥ प्रत्येक शुद्धये तेषु प्राणाधार उदीरितः । ज्ञानिनां प्रत्यनीकत्वे
 ज्ञानस्य च सुभोजनम् ॥ २ ॥ पाठव्याख्यानयोर्विघ्नकरणे पाद इष्यते । पातने पुस्तकादीनां कक्षायां धारणे
 तथा ॥ ३ ॥ दुर्गन्धहस्तोद्धरणे पादनिष्पृतघटने । एषु प्रत्येकमाख्येयं शोधनं धातुहृत्परम् ॥ ४ ॥ जघन्याशात-
 नायां तु ज्ञानस्यैव विलम्बकः । मध्यायां परमश्रेय प्रकृष्टायां द्विपादकम् ॥ ५ ॥ केचिदत्र गुरुं प्राहुर्विशेषादा-
 गमस्य च । आशातनायामाचाम्लं तत्सूत्रस्य पुनर्गुरुः ॥ ६ ॥ तथा च दर्शनाचारे शङ्कादिषु च पञ्चसु । देशा-
 क्रान्तेषु प्रत्येकं कामन्न शुद्धये दिशेत् ॥ ७ ॥ कृतेषु सर्वतस्तेषु निःपापत्पापशोधनम् । असंयमस्थिरीकामे

मिथ्याहृष्टिप्रशंसने ॥ ८ ॥ पार्श्वस्थादिषु चात्सल्ये देशादिकान्नमादिशेत् । सर्वतस्तेषु सुक्तं च तथाऽसंयमवो-
षणे ॥ ९ ॥ देशतः प्राहुरेकान्नं सर्वतो धर्म एव च । यतिप्रवचनश्लाघ्येषु प्रयासोपबृंहणम् ॥ १० ॥ अकृते चैव
चात्सल्ये सामर्थ्येऽप्यप्रभावेने । प्रत्येकं देशतो ज्ञेयं शोधनं धातुहृत्परम् ॥ ११ ॥ सर्वतश्चाकृतेष्वेषु प्रत्येकं गुरु-
पात्रकुस्पिकादिवस्त्रादिलगने लघुः ॥ १२ ॥ ततो विशेषादिस्वस्य पादनिष्पृतमर्शने । धूप-
जघन्याशातने लघुम् ॥ १३ ॥ अविधेमार्जने शान्तं विलम्बो विस्वपातने । केचिदाहुः प्रतिमाया
॥ १५ ॥ स्पर्शने कारणभावाद्यतिकर्म समादिशेत् । अथवा चरणाचारेष्वसेजोवायुभूरुहाम्
संतापने धर्मं सजलं तदुपद्रवे । तथा ल्यनन्तकायानां चतुर्द्विष्यक्षधारिणाम् ॥ १७ ॥ संघटे पितृकालः स्याच्च-
तुःपादुपद्रवे । एकस्यापि द्वीन्द्रियस्य विनाशे सुक्त इष्यते ॥ १८ ॥ द्वयोर्विनाशे द्विगुणस्त्रयाणां त्रिगुणः
पुनः । यावद्द्वीन्द्रियघातः स्यात्तत्संख्या गुरवः सृष्टाः ॥ १९ ॥ त्र्यक्षाणां चतुरक्षाणां चतुरक्षाणां विनाशेष्वेवमादिशेत् ।
असंख्यानां द्वीन्द्रियाणां विनाशे स्यात्सुखद्वयम् ॥ २० ॥ सुखत्रयं त्रीन्द्रियाणां चतुरिन्द्रियदेहिनाम् । असं-
ख्यानां विघाते स्याच्छुद्धिर्भद्रचतुष्टयात् ॥ २१ ॥ पञ्चेन्द्रियाणां संघटे शुद्धये स्यात्सुभोजनम् । अगाढता-
पने शीतं गाढसंतापने गुरु ॥ २२ ॥ प्रमादादेकपञ्चाक्षघाते पुण्यं समादिशेत् । एवं प्रमादात्पञ्चाक्षा याचन्तः

१ मन्त्रल्य इति पाठः ।

स्युर्विधातिताः ॥ २३ ॥ तावन्मात्राणि भद्राणि सभवन्ति विशुद्धये । दर्पादिकं च पञ्चाक्षं हत्वा संशुद्धिरन्ति-
मात् ॥ २४ ॥ एवं दर्पेण यत्सख्याः पञ्चाक्षाः स्युर्विधातिताः । देयास्तावन्त आदेयाः प्राणिनः शुद्धिहेतवे
॥ २५ ॥ तपोतिचारेऽथ तपः कुर्वतां विघ्ननिर्मितौ । निन्दायां विरसं शुद्धैः नियमे सति सर्वदा ॥ २६ ॥ प्रत्या-
ख्यानकृतौ धर्मौ नियमस्याप्यभावतः । अप्रत्याख्यानतः शुद्धिः श्राद्धस्य विरसं शुभम् ॥ २७ ॥ पौरुषीमन्त्र-
युतयोः शान्तपूर्वार्धयोरपि । आचाम्लपूतधर्माणां भङ्गे कार्यं च तत्पुनः ॥ २८ ॥ वमनादिवशाद्भङ्गे शान्तं वि-
रसमेव वा । ग्रन्थिशुद्ध्याभिग्रहादिभङ्गे मध्याह्नमादिशेत् ॥ २९ ॥ दिने दिने लघुप्रत्याख्यानस्याकरणे लघु ।
मन्त्रयुक्पौरुषीग्रन्थियुतादीनां च भङ्गतः ॥ ३० ॥ कैश्चिदष्टोत्तरशतमन्त्रजापो निगद्यन्ते । तथा वीर्यातिचारेऽपि
सामर्थ्ये बहुले सति ॥ ३१ ॥ देवार्चनं च स्वाध्याय तपोदानातिविक्रियाः । कायोत्सर्गावश्यकादेस्तो कृत्वकरणे
सति ॥ ३२ ॥ प्रत्येक परमं प्राहुस्तपोज्ञानविभासनम् । मायया कुर्वतो धर्मो द्रव्यात्क्षेत्राच्च कालतः ॥ ३३ ॥
भावतोऽभिग्रहं किञ्चित्सत्यां शक्तावगृह्यतः । तथा खण्डयतश्चापि पूर्वार्धे शुद्धिहेतवे ॥ ३४ ॥ नियमे सति
देवार्चावन्दनादेरनिर्मितौ । पूर्वार्धे गुरुपादानां ध्वान्ते पादादिघट्टने ॥ ३५ ॥ आशातने तथान्यस्मिञ्जघन्ये
लघुरिष्यते । मध्यमे परमं शीतमुत्कृष्टं च प्रदर्श्यते ॥ ३६ ॥ अस्यापितथापनायां पादस्पर्शे तु निर्मदः । स्था-
पितस्थापनाचार्यपादघट्टे चिलम्नकः ॥ ३७ ॥ पातने स्थापनार्थस्य तस्य चैव प्रणाशने । तत्क्रियाया अकरणे
क्रमाच्छान्तौ रसो लघुः ॥ ३८ ॥ व्रतिनामासनादाने सुलवस्त्रादिसंग्रहे । अम्बुपानेऽन्नाशने च क्रमाच्छोध-

नमादिशेत् ॥ ३९ ॥ पूतं पूतमरोगं च सजलं मुनिसत्तमः । नियमे सति साधूनामप्रणामे विलम्बकः ॥ ४० ॥
 गुरुद्रव्ये च वस्त्रे च द्रव्ये साधारणेपि च । उपशुक्ते तदधिकं देयं विनयपूर्वकम् ॥ ४१ ॥ देवद्रव्यजलाहारप-
 रिभोगे कृते सति । देवकार्ये तदधिकं द्रविणं व्ययमानयेत् ॥ ४२ ॥ देवद्रव्यस्य भोगेऽन्ते मध्य उत्कृष्ट एव
 च । क्रमाद्विशोधनं शीतं धर्मो भद्रमुदाहरेत् ॥ ४३ ॥ जीवाम्बुशोषे ग्राह्यं स्यात्पीलिकामर्कटादिकान् । उप-
 जिह्वादिकान्हत्वा बहून्प्रत्येकमाचरेत् ॥ ४४ ॥ आदेयं स्तोकघाते तु स्तोकं तप उदाहृतम् । एकवारमपूताम्बु-
 पाने भद्रं विशोधनम् ॥ ४५ ॥ पात्रस्थिते पुनर्भक्तं स्थाने पानेऽप्यसंख्यके । सुन्दरं चापि भृथिष्ठं ग्राह्यं पाप-
 विशुद्धये ॥ ४६ ॥ मृषावादे जघन्ये तु मध्यमे परमे क्रमात् । पूर्वार्धं सजलं ग्राह्यमुत्कृष्टे सर्वदेहिनाम् ॥ ४७ ॥
 प्रत्यक्षं निधिलाभादिदोषदाने गुरुस्ततः । विरसं लघु चाधाय शुध्यते आवकः परम् ॥ ४८ ॥ स्नेये जघन्ये
 पूर्वार्धं मध्यमे स्वगृहे कृते । अज्ञाते परमं कुर्याद्गृहे ज्ञाते गुरुं पुनः ॥ ४९ ॥ अन्तिमं ज्ञात उत्कृष्टे ज्ञाते कल-
 हकर्मणि । ग्राह्यं विधाय लक्षं च मन्त्रं शुद्धमना जपेत् ॥ ५० ॥ दर्पेण सर्वचौर्येषु जघन्येष्वपि चान्तिमम् ।
 तुर्यव्रते स्वदारेषु वेद्यासु नियमक्षयात् ॥ ५१ ॥ सुन्दरं परदारे च हीने ज्ञाते तथान्तिमम् । ज्ञाते लक्षं मन्त्र-
 जापो ग्राह्ययुक्तो विधीयते ॥ ५२ ॥ उत्तमे परदारे च ज्ञाने ग्राह्यसमन्वितः । लक्षं सार्शीतिसाहस्रं मन्त्र-
 जापो विधीयते ॥ ५३ ॥ ज्ञाते तत्रैव मूलं स्यादथ स्मरणतः पुनः । वेद्यासु पुण्यं भार्यायासुपवासो विशो-
 धनम् ॥ ५४ ॥ जानतः स्वकलत्रेपि स्मरणादन्तिमं विदुः । आलापभेदतो नार्यां स्वस्त्रीभ्रान्तेस्तथान्तिमम् ॥ ५५ ॥

स्त्री चेद्वलं चित्तनुते तदा ग्राह्यं समादिशेत् । कियत्कालं गृहीतायां स्त्रियां भङ्गे सुखं वदेत् ॥ ५६ ॥ उत्तमे
 तु कलत्रेपि भङ्गे मूले समागते । देयं प्रसिद्धपात्रस्य ग्राह्यं मूलं न कुत्रचित् ॥ ५७ ॥ परिग्रहे व्रते भङ्गे हीने
 मध्येऽधिकेऽथवा । क्रमादरोगकामघ्नं धर्मश्चापि विशेषनम् ॥ ५८ ॥ दर्पाद्भङ्गे व्रते तस्मिन्नन्तिमं प्राहुरन्यथा ।
 लक्षं साशीतिसाहस्र मन्त्रजापं समादिशेत् ॥ ५९ ॥ पञ्चाणुव्रतभङ्गेषु स्वमतश्च कदाचन । कायोत्सर्गं वेद-
 सख्यैः सचतुर्विंशतिस्तैः ॥ ६० ॥ दिग्ब्रतभ्रशने चैव भोगव्रतविलण्डने । रात्रिभोजननिर्माणे निःपापः पाप-
 मर्षणः ॥ ६१ ॥ नवनीतसुरामासमधुभक्षणतो मदात् । प्रत्येकमन्तिमाच्छुद्धिर्नवनीते च भेषजे ॥ ६२ ॥ क्षौद्रं
 च शुक्त्वा परममनाभोगात्सुरालये । अनन्तकायं सुक्त्वा च तथोद्भृम्वरपञ्चकम् ॥ ६३ ॥ सुक्त्वा निःपापतः
 शुद्धिः प्रत्येकवनभोगतः । शुद्धिः सजलतो ज्ञेया प्रोक्तमेवं सुसाधुभिः ॥ ६४ ॥ सचित्तद्रव्यवस्त्रान्नशय्यादीनां
 चतुर्दश । नियमाभङ्गतस्तेषां प्रत्येकमरसं लघु ॥ ६५ ॥ सचित्तवर्जकस्यापि प्रत्येकाम्रादिभक्षणे । सजलं पञ्च-
 दशसु कर्मादानेषु सर्वथा ॥ ६६ ॥ प्रत्येकं पुण्यमादिष्टं पैशुन्ये परनिन्दने । अभ्याख्यानं तथा रागे प्रत्येकं स-
 जलं विदुः ॥ ६७ ॥ चतुर्विधेऽनर्थदण्डे गुरुर्गुरुभिरावृतः । पण्ढादीनां विवाहे च तथैवान्यविवाहने ॥ ६८ ॥
 प्रत्येकमेतयोः शीतं पूर्वार्धमपरे पुनः । नियमे सति सामायिकस्याकरणभङ्गयोः ॥ ६९ ॥ उपवासोऽम्बुवहया-
 दिस्पृशे तत्सख्यया लघुः । राज्ञां धर्मश्च देशावकाशिभङ्गे विलम्बकः ॥ ७० ॥ नियमे सति तत्काले पौषधाकरणे
 पुनः । साधुदानाद्यकरणे शोधनाय गुरुः स्मृतः ॥ ७१ ॥ ॥ अथ पौषधभङ्गानां प्रायश्चित्तसुदीर्यते । नैपेधिव्यायकरणे

स्थण्डिले वा प्रमार्जिते ॥ ७२ ॥ कफसूत्रविद्वत्सर्गे ष्ठिष्या अप्रमार्जिते । अप्रमार्जितवस्तूनां ग्रहणक्षेपयोरपि ॥ ७३ ॥
 अमार्जितकपादानामुद्धादनपिधानयोः । अप्रमार्जितकायस्य कचित्कण्डूयने तथा ॥ ७४ ॥ अप्रमार्जितकुल्या-
 दिस्तम्भावष्टम्भनेपि च । ईर्यापथाप्रतिक्रमे उपध्यप्रतिलेखने ॥ ७५ ॥ एतेषु सर्वेष्वार्यानां विरसं दोषघात-
 नम् । परगात्रस्य संघटे ज्योतिषः स्पर्शने लघु ॥ ७६ ॥ विनालोमपर्शं विमुद्गस्पर्शने लघु चेष्ट्यते । पाते च
 मुखवस्त्रस्य चतुःपादो विशुद्धिकृत् ॥ ७७ ॥ अप्रतिलेखिते स्थाने कृते सूत्रविसर्जने । दिवास्वापे च विज्ञेय-
 मेकान्तं शुद्धिहेतवे ॥ ७८ ॥ एवं सामाधिकेपि स्यात्प्रायश्चित्तं यथोचितम् । अथ आद्वावश्यकस्य प्रायश्चित्त-
 सुदीर्यते ॥ ७९ ॥ आचार्यपृष्ट एकस्मिन्दत्ते वन्दनकेऽरसः । द्वयोः पूर्वार्धमाख्यातं त्रिषु प्रोक्तं सुभोजनम् ॥ ८० ॥
 चतुर्षु चोपवासस्य वन्दनस्याविधौ गुरुः । कायोत्सर्गस्य पश्चाच्च करणे निर्मदो मतः ॥ ८१ ॥ कृते विरुद्धे म-
 ध्याह्नमकृते च सुभोजनम् । परेभ्यः पारिते पूर्वमपूर्णे पारिते तथा ॥ ८२ ॥ कामघ्नं सर्वथा त्यक्ते प्रतिक्रमणके
 गुरुः । आलस्येनोपविष्टश्चेत्प्रतिक्रमति कर्हिचित् ॥ ८३ ॥ तदाम्लमावश्यकं च प्रायश्चित्तं गृहैषिणाम् । मता-
 मज्ञाने मध्यमे हितम् ॥ ८५ ॥ ज्ञाने ग्राह्यं तथोत्कृष्टेऽज्ञाने ग्राह्यं सुखान्वितम् । मैथुने प्रव्रजितया गृहिणो
 अज्ञाने द्वादश ग्राह्या ज्ञाने मूलं समादिशेत् । परिग्रहातिक्रमे चाज्ञानतो विदुरुत्तमम् ॥ ८८ ॥ दशदिक्षु

द्विग्वरतिभङ्गनेऽप्येवमेव हि । जानन्नपि हि सर्वं यो व्रतं दर्पान्निकृन्तति ॥ ८९ ॥ तस्यैव शुद्धये प्रोक्ताः प्रत्येक द्वादशान्तिमाः । प्रायश्चित्तविधिश्चायं आद्धानामुपदर्शितः ॥ ९० ॥ यतिश्रावकवर्गस्य प्रायश्चित्तविशुद्धिदम् । व्यवहारजीतकल्पं यथाशोधि पदादपि ॥ ९१ ॥ पदोयं लिखितो वीक्ष्य शिष्यैः स्वपरहेतवे । श्रीपशोमद्रसूरीणां श्रीपृथ्वीचन्द्रसूरिभिः ॥ ९२ ॥ इति व्यवहारजीतकल्पक्रमेण यतिश्रावकप्रायश्चित्तविधिः ॥

अथ प्रकीर्णप्रायश्चित्तं भावप्रायश्चित्तं च ॥ प्रायश्चित्तविधिं चान्ययुक्त्या द्रूमोऽथ निर्मलम् । शोधना विविधाः पापविधानस्यानुमानतः ॥ १ ॥ आद्युक्त्या च प्रमादेन दर्पकल्पद्वयेन च । पापानुबन्धवद्धस्य परिणामानेकधा ॥ २ ॥ एकादिषु दशान्तेषु हतेषु विकल्पेषु च । एकादिकदशान्तं स्यात्प्रायश्चित्तं ससंख्यकम् ॥ ३ ॥ ततः परं बहूनां च विघाते चानुमानतः । प्रायश्चित्तं पिण्डितं स्यादेकमेव न चापरम् ॥ ४ ॥ एवं दृढव्रतानां च दृढदेहभृतामपि । प्रायश्चित्त बहुतर देयं शास्त्रानुसारतः ॥ ५ ॥ मध्येषु मध्यम चैव जघन्येषु जघन्यकम् । आदरः शक्तियोगश्च विशेषश्चात्र कारणम् ॥ ६ ॥ गीतार्थानां तत्त्वविदां नित्यं तीव्रतपःकृताम् । प्रायश्चित्तं दशांशेन कथित जिनपुङ्गवैः ॥ ७ ॥ आद्धानां तादृशानां च जानीयात्तादृगेव हि । युक्तायुक्तविभागो हि लोकेऽपि परिमीयते ॥ ८ ॥ किं पुनर्वीतरागस्य मते स्याद्वाचप्रतिबद्धं प्रायश्चित्तमुदीरितम् ॥ ९ ॥ यतीनां श्रावकाणां च सूक्ष्मभेदे तदन्तरे । अथ प्रकीर्णकं किञ्चित्कथ्यते तद्वयोरपि ॥ १० ॥ मुनयो यदि लोचानौ पीडया स्युश्चलाशयाः । ततस्तेषां विशुद्ध्यर्थमुपवासं समादिशेत् ॥ ११ ॥ द्वाविंशतिगुणा येषु परीप-

हशुणेषु च । अनाध्यासनतः शुद्धौ उपवास उदाहृतः ॥ १२ ॥ शिक्षार्थं आद्वशिव्यादेस्ताडनाक्षेपयोरपि ।
 प्रतिक्रमणतः शुद्धिर्द्वयोः कैश्चिद्विद्वयोः ॥ १३ ॥ अयुक्ता सदुरोराज्ञा लङ्घिता चेन्मुमुक्षुभिः । तस्य क्षामणतः
 शुद्धिर्विरसादपि जायते ॥ १४ ॥ गुरोरविधिसंस्थस्य वन्दनालापयोरपि । तद्योदनायां व्याख्यातं ग्राह्यं चैव
 विशुद्धये ॥ १५ ॥ रोगादौ च चिकित्सान्ते शुद्धिः स्यात्परमादपि । चिकित्सा नैव सावधा कार्या प्राणावना-
 र्थिभिः ॥ १६ ॥ महाव्रतानां पञ्चानां भङ्गो यस्मात्प्रजायते । प्राणान्तेपि न तत्कार्यं साधुभिः कर्म कर्हिचित्
 ॥ १७ ॥ कामभावं विना स्त्रीभिः संलापे बहुशः कृते । राजद्वारादिगमने कृते वादेऽन्यतैर्धिकैः ॥ १८ ॥ कौतु-
 काद्यवलेके च मिथ्यादृक्शस्त्रदर्शने । इत्यादिषु सुनीनां स्याच्छुद्धये शीतमञ्जसा ॥ १९ ॥ पार्श्वस्थस्यावस-
 नस्य सेवने चीर्णं एव च । साधूनां मूलतः शुद्धिः कैश्चिद्ब्राह्मणमुदीर्यते ॥ २० ॥ व्रतिनीसहवासे च तच्छुश्रूषा-
 विधापने । तदानीताशनादाने स्यात्प्रायश्चित्तमन्तिमम् ॥ २१ ॥ आवकाणां तु लज्जादिकारणैर्देवतं परम् ।
 नत्वान्यव्रतिनं चैव शुद्धिः स्याज्जिनपूजने ॥ २२ ॥ बलात्कारकृते सर्वव्रतभङ्गे महात्मनाम् । गृहिणां शुद्धये
 ग्राह्यमेव हि ॥ २४ ॥ साधुशुश्रूषणे चैव देहस्पर्शादिना कृते । विशुद्धये सुन्दरं स्याच्छुश्रूपान्तेऽपि योषिताम्
 ॥ २५ ॥ व्रतिनां व्रतिनीनां च प्रायश्चित्तं समं यथा । आवकाणां आविकाणां तथैव हि विनिर्दिशेत् ॥ २६ ॥
 एवं महानिशीथं च निशीथं चरणोद्ग्रहिम् । जीवकल्पद्वयं दृष्ट्वा प्रायश्चित्ते विधिः स्मृतः ॥ २७ ॥ अन्यान्यपि

हि शास्त्राणि प्रायश्चित्तानुगानि च । विलोम्य शुद्धये प्रोक्तः प्रायश्चित्तविधिः परः ॥ २८ ॥ व्रतभङ्गे तु सू-
क्ष्माणां पापानामतिचारजम् । विलोक्य शास्त्रं मुनयः प्रायश्चित्त वितन्वते ॥ २९ ॥ जिना जानन्ति तत्त्वं च
मोहात्स्वमतिगौरवात् । उक्त हीनाधिकं तत्र मिथ्यादुःकृतमस्तु मे ॥ ३० ॥ इयत्ता नैव विहिता प्रायश्चित्त-
विधेः क्वचित् । यत्रोक्तमत्र तज्ज्ञेय जिनागममहोदधेः ॥ ३१ ॥” इति प्रायश्चित्ताधिकारे प्रकीर्णप्रायश्चित्तं
भावप्रायश्चित्तं च संपूर्णम् ॥

अथ स्नानार्हप्रायश्चित्तम् ॥ सर्वपातकशुद्ध्यर्थं भावशोधनमीरितम् । अधुना तु बहिल्लपशुद्धौ द्रव्यत उ-
च्यते ॥ १ ॥ पञ्चधा स्याद्बहिल्लप आचारशैरुदाहृतः । स्पर्शात् १ कृत्यात् २ भोजनाच्च ३ दुर्नयात् ४ ज्ञातिमि-
श्रणात् ५ ॥ २ ॥ स्पर्शाच्चण्डालशुन्यादेः कृत्यादुःकर्मचेष्टितात् । भोजनाद्दूषिताहारादुर्नयाच्चिन्दनादिकात्
॥ ३ ॥ विमिश्रणादन्यज्ञाला विवाहात्सहभोजनात् । एव पञ्चविधस्यापि शोधनं ऋच्यते परम् ॥ ४ ॥ यथा
दशविधं भावदोषाणा शोधनं मतम् । तथा पञ्चविधं ब्रूमो द्रव्यदोषविशोधनम् ॥ ५ ॥ स्नानार्हं १ करणी-
घार्हं २ तपोर्हं ३ दानयोग्यकम् ४ । विशोधनार्हं ५ पञ्चेत्थं प्रायश्चित्तानि बाह्यतः ॥ ६ ॥ सर्ववासांसि घा-
यित्वा स्नात्वा नलशिल्वान्तकम् । आचम्य पञ्चगव्यादीन्देवस्नानोदकानि च ॥ ७ ॥ तथैव तीर्थनीराणि गुरु-
पादोदकानि च । यस्मात्संजायते शुद्धिस्तस्नानार्हमुदाहृतम् ॥ ८ ॥ इति स्नानार्हविधिः ॥ ॥ शान्तिकैः पौ-
ष्टिकैश्चैव तीर्थोभिगमनैरपि । गुरुदेवार्चनैश्चैव संघपूजादिकर्मभिः ॥ ९ ॥ मौनादिभिस्तथाचारैः शुद्धिर्यस्मा-

त्रजायते । तदुक्तं करणीयार्हे प्रायश्चित्तं विचक्षणैः ॥ १० ॥ एकमक्तै रसत्यागैः फलैकान्नादिभोजनैः । यस्मा-
 च्छुद्धिस्तादाख्यातं तपोर्हे द्रव्यशोधनम् ॥ ११ ॥ देवादौ पुस्तकादौ च व्ययमाधाय साधुषु । यस्माच्छुद्धिस्त-
 द्वाख्यातं दानार्हे बाह्यशोधनम् ॥ १२ ॥ विशोधनामथ द्रूमो विस्तरेण निशम्यताम् । वमनं व्यहमाधाय
 विरेकं च व्यहं वदेत् ॥ १३ ॥ वमने लङ्घनं प्राहुर्विरेके यवचर्वणम् । ततश्चैव हि ससाहं भूमौ निक्षिप्य चोपरि
 ॥ १४ ॥ ज्वलनज्वालनं कुर्यात्काष्ठैरौदुम्बरैरपि । ततः पुनश्च ससाहं भूमौ निक्षिप्य चोपरि ॥ १५ ॥ गावं
 वृषं च संयोज्य कुर्वीत हलवाहनम् । ज्वलनज्वालने चैव तथा च हलवाहने ॥ १६ ॥ कुर्याच्चतुर्वशाहानि सु-
 ष्ठीमात्रयवाशनम् । ततः शिरसि कूर्चं च कारयेदपि सुण्डनम् ॥ १७ ॥ ससाहं च ततः स्नात्रं पञ्चगव्येन चा-
 चरेत् । तत्रापि गव्यक्षीरेण प्राणाधारो न चान्यथा ॥ १८ ॥ पञ्चाहं पञ्चगव्यं च त्रिखिद्युलुभिराचमेत् । वि-
 धाय सुण्डनं तस्मात्तीर्थोदकसमुच्चयैः ॥ १९ ॥ अष्टोत्तरशतेनैव वदानां स्नापयेच्च तम् । तथा शुद्धो देवगुरुन्न-
 मस्तुर्यात्समाहितः ॥ २० ॥ ततः साध्वर्चनं संघार्चनं कुर्याद्विशुद्धधीः । एवं विशोधनारूपं प्रायश्चित्तमुदीर्यते
 ॥ २१ ॥ चण्डालम्लेच्छभिछानां खराणां विड्भुजामपि । काकानां कुर्कुटानां च करभाणां शुनामपि ॥ २२ ॥
 च पुरीषमूत्रयोरपि । शुक्रस्य दन्तकेशानामज्ञातानां च देहिनाम् ॥ २३ ॥ रक्तमेदोमज्जसां
 मृतपञ्चेन्द्रियाणां च तयोच्छिष्टान्न-

पाथसाम् । स्पर्शनाज्जायते शुद्धिर्गृहिणा स्नानमात्रतः ॥ २५ ॥ तस्माद्यतीनां सुक्तानामभ्युक्षणत एव च । एवं स्पर्शभवादोपात्त्वानाच्छुद्धिः प्रजायते ॥ २६ ॥ इति स्नानार्हं प्रायश्चित्तं संपूर्णम् ॥

धिरुद्धाचारजादोपात्करणीयैर्विशुद्ध्यति । शूद्रात्प्रतिग्रहं कृत्वा ब्राह्मणे गोप्रदानतः ॥ २७ ॥ शुद्धिं भजेत्क्षत्रियस्तु शूद्रसेवी तथैव हि । अशास्त्रं व्यवहारं च ज्योतिषं कथयन्दिजः ॥ २८ ॥ मासमात्रेण मौनेन शुद्धिं प्राप्नोति नान्यथा । अस्वाध्यायकरो विप्रो मौनी पक्षाद्विशुद्ध्यति ॥ २९ ॥ विप्रक्षत्रियवैश्यानां त्रुटिते कण्ठसूत्रके । पतिते वा प्रनादेन न वदेन्न क्रम चरेत् ॥ ३० ॥ परिधायान्यसूत्रं तु चरेत्पादं वदेद्वचः । त्रिरात्रं यवभोजी च जपेन्मन्त्रमघापहम् ॥ ३१ ॥ दैन्यमर्थिनकारं च स्वस्तुतिं परगर्हणम् । विधाय क्षत्रियः कुर्यात्त्रिरात्रं जिनपूजनम् ॥ ३२ ॥ कृतोपवासः कनकं दत्त्वा तस्माद्विशुद्ध्यति । सत्रामाद्गोत्रहादन्ययुद्धस्थानादयुद्धकृत् ॥ ३३ ॥ निवृत्तः क्षत्रियः शान्तं कृत्वा दानाद्विशुद्ध्यति । युद्धे हत्वारिसैन्यं तु स्नानादेव विशुद्ध्यति ॥ ३४ ॥ इति करणीयार्हं द्रव्यप्रायश्चित्तं संपूर्णम् ॥ ॥ भेषजार्थं च गुर्वादिनिग्रहे परबन्धने । महत्तराभियोगे च तथा प्राणार्तिमञ्जने ॥ ३५ ॥ यद्यस्य गोत्रे नो भक्ष्यं न पेयं कापि जायते । तद्भक्षणे कृते शुद्धिरुपवासत्रयान्मता ॥ ३६ ॥ अन्यद्विज्ञानं सुक्त्वा पूर्वोक्ताच्छुद्ध्यति द्विजः । शुद्ध्यत्येकान्नभोजी च सुक्त्वा च क्षत्रियाशनम् ॥ ३७ ॥ वैश्याशनं पुनर्सुक्त्वा शुद्धः स्यादुपवासकृत् । शूद्रान्नभोजनाच्छुद्धिस्तस्यानशनपञ्चकात् ॥ ३८ ॥

कारुभोजनतः शुद्धिर्दशानशनतो ध्रुवम् । क्षत्रियश्चैव शूद्रान्नं भुक्त्वा प्रायेण शुद्ध्यति ॥ ३९ ॥ वैश्यस्तु शू-
द्रकार्वन्नं भुक्त्वा चाम्लेन शुद्ध्यति । शूद्रश्च कारुकाशदः शुद्धः पूर्वाह्नतो भवेत् ॥ ४० ॥ म्लेच्छस्पृष्टान्नभोगे
च शुद्धिः स्यादुपवासतः । अन्यगोत्रे सूतकान्नं भुक्त्वा शुद्धिस्तत्रैव हि ॥ ४१ ॥ ब्रह्मस्त्रीभ्रूणगोसाधुघाति-
नामन्नभोजनात् । दशोपवासतः शुद्धिं कथयन्ति पुरातनाः ॥ ४२ ॥ आहारमध्ये जीवाङ्गं दृष्ट्वान्नं तत्तदेव हि ।
भोक्तव्यमेकभक्तेन द्वितीयेहनि शुद्ध्यति ॥ ४३ ॥ एवं भोजनकाले च श्वमार्जाररजखलाः । स्पृष्ट्वा चर्मस्थ-
न्यजातीन् शुद्धिर्जीवाङ्गवद्भवेत् ॥ ४४ ॥ इति तपोहर्द्रव्यप्रायश्चित्तं संपूर्णम् ॥ ॥ यतिभिश्च विरोधाच्च सौह-
दात्पापकारिभिः । सम्यन्धिन्यादिसंभोगात्प्रमादात्साधुनिन्दनात् ॥ ४५ ॥ सत्यां विपुलशक्तौ च दीनाद्यप्र-
तिपालनात् । शरणागतजन्तूनां सत्यां शक्तावरक्षणात् ॥ ४६ ॥ निन्द्यकर्मकृतेश्चैव गुर्वाज्ञालङ्घनादपि । पितृ-
मातृणां संतापात्तीर्थस्नाननिवर्तनात् ॥ ४७ ॥ शुद्धधर्मापदासाच्च हास्यार्थं परकोपनात् । इत्यादिदोषात्संशु-
द्धिर्दानादेव हि जायते ॥ ४८ ॥ तत्संपत्त्यनुसारेण व्यलीकानुसन्तरेपि । सुरवो विप्रसाधुभ्यो दापयन्ति तदर्प-
येत् ॥ ४९ ॥ इति दानार्हद्रव्यप्रायश्चित्तं संपूर्णम् ॥ ॥ उपित्वा म्लेच्छदेशेषु म्लेच्छीभूय परिग्रहात् । म्लेच्छ-
वन्दिनिवासाच्च प्रमादाभक्ष्यभक्षणात् ॥ ५० ॥ अपेयपानतश्चैव म्लेच्छादिसहभोजनात् । परजातिप्रवेशाच्च
विवाहकरणादिभिः ॥ ५१ ॥ महाहत्याचिरचनात्कुप्रतिग्राहिंसंगमात् । कुप्रतिग्रहतः शुद्धिः स्यात्पूर्वोक्ताद्वि-
शोधनात् ॥ ५२ ॥ इति विशोधनार्हद्रव्यप्रायश्चित्ताम् ॥ ॥ सर्वेभ्यो द्रव्यदोषेभ्यः शुद्धिमाहुर्मनीषिणः । नृपच्छ-

त्रतल्लानात्स्पर्शाद्धर्मचरोरपि ॥ ५३ ॥ एतेभ्यो व्यतिरिक्तं च प्रायश्चित्तं तदान्तरम् । चिज्ञेया पूर्वकथिता
 तच्छुद्धिर्भावशोधनात् ॥ ५४ ॥ द्रव्यभावभवे चैव प्रायश्चित्ते समस्तके । यावद्वेलं भवेद्दीपस्तावद्वेलं चिश्यो-
 घनम् ॥ ५५ ॥ बालस्य द्वादशाब्देभ्यः परं जरत एव च । देयं वर्षनवत्यर्वाकं प्रायश्चित्तं मुनीश्वरैः ॥ ५६ ॥ प्राय-
 श्चित्ते च महति चिचीर्णे तपआदिभिः । अन्यत्पुनस्तत्समाप्तौ देयं भावविशेषतः ॥ ५७ ॥ उपवाससहस्राच्च
 न परालोचना क्वचित् । शतोपवासादूनं च प्रायश्चित्तं न पिण्डितम् ॥ ५८ ॥ ज्ञानाचारादिक्रमेण त्रतादीनां
 क्रमेण च । प्रष्टव्यं गुरुणा पापं साधुतः श्रावकादपि ॥ ५९ ॥ छडमत्थो कित्तिमिच्चं पि संभरयि
 जीवो । ज च न सुमरामि अहं मित्था मे दुक्कड तस्स ॥ ६० ॥ ज जं मणेणं बद्ध जं ज वायाए भासिय किच्चि ।
 ज जं कागण कयं मित्था मे दुक्कडं तस्स ॥ ६१ ॥ आउट्टिआउ विच्चा दप्पो पुण होइ वग्गणाईओ । कंदप्पो
 अप्पमाओ कप्पो पुण कारणे करणे ॥ ६२ ॥ ॥ तथा स्वरिर्धदि एकाकी बहिर्भूमिं गच्छति तदा शिष्याणां
 उपवासः ४१ गुरुर्धदि भिक्षाटनं करोति तदा शिष्याणा उपवासः ४१ मुख्यसाधुः गुरुन् भिक्षा गच्छतो न
 वारयति तदा मुख्यसाधोः उपवासः ४१ गीतार्थो न वारयति तदा तस्य पूर्वार्धे अगीतार्थो न वारयति त-
 स्यापि पूर्वार्धे गुरुस्तद्वारितो न तिष्ठति तदा गुरोः उपवासः ४१ त्रिकालं गणालोकाकरणे सूरेर्मासलघुमार्गे
 ग्लाने दुर्भिक्षे बालवृद्धादिकार्ये दुर्लभद्रव्यनिमित्तं यथाचार्योऽहमित्यालम्बमान्यन्यैस्तस्मिन्नप्राप्यमाणे
 भिक्षां न त्रसति तदा ? उपवासः । भिक्षुर्गुरोः पृथग्वसतिमालघु उपाश्रयवहिर्वासे ४१ एकोपाश्रये पृथगप-

जीवप्रा- यश्चित्त	रथूल	सूक्ष्म	संताप	आगाढ	अना०	सा	नि	सा	जीवप्रा- यश्चित्त	स्थूल	सूक्ष्म	सताप	आगाढ	अना	सा	ति	सा
पुढवीका	संताप	निविय	आगा	पुरिमढ	गाढ	एकासण	उह्वण	आंघिल	सवणसं	संताप	पुरिमढ	आगाढ	एकासण	गाढ	आंघिल	उह्वण	उपवास
आउका	संताप	निविय	आगा	पुरिमढ	गाढ	एकासण	उह्वण	आंघिल	वेदिय	संताप	पुरिमढ	आगाढ	एकास	गाढ	आंघिल	उह्व०	उपवास
तेउकाय	संताप	निविय	आगा	पुरिमढ	गाढ	एकासण	उह्वण	आंघिल	तेदिय	संताप	पुरिमढ	आगाढ	एकास	गाढ	आंघिल	उह्व०	उपवास
चाउका	संताप	निविय	आगा	पुरिमढ	गाढ	एकासण	उह्वण	आंघिल	चउरिंदी	संताप	पुरिमढ	आगाढ	एकास	गाढ	आंघिल	उह्व०	उपवास
वणस्पति	संताप	निविय	आगा	पुरिमढ	गाढ	एकासण	उह्वण	आंघिल	पंचेदिय	संताप	पुरिमढ	आगाढ	एकास	गाढ	आंघिल	उह्व०	उपवास

वरके वसतो गीतार्थस्य एकशतम् ॥ ॥ तथा आलोचनागाथाकथनानन्तरं ज्ञानाचारे पुस्तकाद्याशातना-
प्रश्नः । दर्शनाचारे शङ्काकाङ्क्षादिभिध्यात्वाङ्गप्रश्नः । चारित्र्याचारे पञ्चमहाव्रतद्वादशव्रतभङ्गादिप्रश्नः । तप-
आचारे द्वादशविधः तपोभङ्गादिप्रश्नः । वीर्याचारे सत्यां शक्तौ तपआचारपालना अकरणप्रश्नः । तदनन्तरं
क्रोधादिकषाय अष्टादशपापस्थानप्रश्नः । आलोचनायां पुरातनी तपःसंज्ञा । यथा—“लक्ष्मास मासलह
भिन्नमास पुरिमढनाम नायद्या । मासगुरु गुरुमासं एगासणगसस नाम्नाइ ॥ १ ॥ पणगं पुण नीवीरां चउल्लह
अंघिलं च नायधं । चउगुखवणं उववास नाम सिद्धन्तिणो चिंति ॥ २ ॥ एगकछाणगं पुण छट्टं झगुरु अ

अष्टमं होइ । पंचकल्याणं पुण दसववासा मुणे अवा ॥ ३ ॥” इत्याचार्यश्रीवर्धमानसूरिकृते आचारदिन-
करे उभयधर्मस्तम्भे प्रायश्चित्तकीर्तनो नाम सप्तत्रिंशत्तम उदयः ॥ ३७ ॥ अन्यात्रं श्लो० ६६७

अष्टत्रिंशत्तम उदयः ।

शानाचार	सुधुम	आवि	सर्वे	उभास	जघन्य	अदत्ता	पस्त्रिय	मध्यम	जघन्य	पूकासण	आविल	उकृष्ट	उभास	उभास
द्वानाचार	देशे	आत्रि	सर्वे	उभास	जघन्य	परिमह	चदमा	मध्यम	जघन्य	पूकासण	आविल	उकृष्ट	उभास	उभास
शब्देद्विविधे	रागे	आयि	दोस	उभास	जघन्य	मैथुन	सवत्स	मध्यम	जघन्य	पूकासण	आविल	उकृष्ट	उभास	३
रूपेद्विविधे	रागे	आवि	दोस	उभास	जघन्य	शसेच	०	पुरिम	जघन्य	०	उकृष्ट	आगमे	०	०
रसेद्विविधे	रागे	आयि	दोस	उभास	जघन्य	०	०	पुरिम	निधि	उभास	चाय	आवि	०	उभास
स्पर्शद्विविधे	रागे	आवि	दोस	उभास	जघन्य	०	०	पुरिम	पूका	आविल	पूकासन	जघन्य	०	३
मृणावादेद्वि	रागे	आयि	दोस	उभास	पुरिम	०	०	पूकास	उभास	०	आविल	०	०	०
०	मध्य	जघन्य	पूका०	आयि	उकृष्ट	०	०	०	०	०	०	०	०	०

अथावश्यकविधिः ॥ आचारख्यापनार्थं च साधुश्राद्धहितेच्छया । आवश्यकविधिं रम्यं द्रुमः संक्षेपतोऽधुना
॥ १ ॥ तत्रावश्यक पद्धि सामापिकं १ चतुर्विंशत्तिसवः २ चंद्रनं ३ प्रतिक्रमणं ४ कायोत्सर्गः ५ प्रत्याख्यानं

जुगुप्सामि आत्मान व्युत्सृजामि सावद्ययोगाद्दूरतः
 करोमीत्यर्थः ॥ देशविरतिदण्डकव्याख्या—करोमि भ्र-
 दन्त सामायिकं सावद्यं योगं प्रत्याख्यामि इति सर्व-
 पदपरित्यागो गृहस्थापेक्षया देशविरतिनियमात् याव-
 न्नियमं पर्युपासे इति साधवो यावज्जीवं सामायिकस्थाः
 सर्वविरतिभृतो भवन्ति । गृहस्थास्तु सदा सावद्यनि-
 रता देशविरतिभाजो नियममात्रमेव निरवद्या भव-
 न्ति । द्विविधं त्रिविधेनेति मनसा वाचा कायेन न क-
 रोमि न कारयामि । अनुशानिदृत्तिस्तु गृहिणां न भ-
 वति । शेषं पूर्ववत् । तत्र सामायिकत्रते साधवो याव-
 ज्जीवं निरारम्भसंयमपालनपरा भवन्ति । आक्कास्तु
 सामायिककालं प्रतिक्रमणस्वाध्यायपरमेष्ठिमञ्जुपैर्न-
 यन्ति । प्रतिक्रमणमनन्तरं कथयिष्यते ॥

निरपेक्षा	आचार्यकृत	आचार्यकृत	उपाध्याय	उपाध्याय	गीतार्थद्वय
०	पराधिका	अनवस्था	मूल	मूल	मूल
०	अनवस्थाप	मूल	छेद	छेद	छेद
मूल	मूल	छेद	६	६	६
६	६	६	४	४	४
६	६	४	४	४	४
४	४	४	०	०	०
४	४	०	०	०	०
०ल	०ल	०	०	२५	२५
०गु	०गु	२५	२५	२०	२०
२५	२५	२०	२०	१५	१५
२०	२०	१५	१५	१०	१०
१५	१५	१०	१०	५	५
१०	१०	५	५	०	०
५					

स्वाध्यायश्चतुर्विधः—वाचना १ प्रच्छना २ आम्नाय ३ आगम ४ रूपः । तत्र सप्ततत्त्वरूपस्य जिनाज्ञारू-
 पस्य जिनागमस्य परिपाटीपाठो वाचना । गुरुबहुश्रुतेभ्य आगमार्थप्रश्नः श्रवणं च प्रच्छना । सूत्रार्थसहितो-
 ऽभ्यासो गुरुपरम्परापरिज्ञानमाध्यायः । सर्वैरहस्यगर्भसूत्रपाठ आगमः । एवं चतुर्विधस्वाध्यायेन कालातिक्र-
 मणं सामायिके । परमेष्ठिमन्त्रजापस्तु सर्वाघहरणः । स यथा—नमो अरिहंताणं नमो सिद्धाण नमो आयरि-
 याणं नमो उवइज्ञायाणं नमो लोए सवसाहूणं । एसो पंचनमुकारो सवपावप्पणासणो । मंगलाणं च सधेसिं
 पढमं एवइ मंगलं ॥ १ ॥ नमोऽहंइत्य इति । अहंति समस्तसुरासुरेन्द्रकृतपूजामित्यहंन्तः । यत उक्तमागमे—
 'अरिहंतबंधनमसणाइ अरिहति पूयसक्कार । अहंति सिद्धिगमणं अरिहता तेण बुचंति ॥ १ ॥' अतएव
 अहंतः चतुस्त्रिंशदतिशयपञ्चत्रिंशद्वचनगुणयुक्ता अष्टादशदोपरहिता भवन्ति । एतदाहंत्वलक्षणं तेभ्यो
 नामस्थापनाद्रव्यभावरूपेभ्योऽहंत्वो नमोस्तु मनोवाक्यैः साष्टाङ्गप्रणामोस्तु ॥ नमः सिद्धेभ्य इति । सिध-
 न्ति स मुक्तिशिलां गच्छन्ति स्मेति सिद्धाः । अथवा निरुक्तेन सितमस्तोककालेन बद्धं कर्म धर्मातं भस्मीकृतं
 यैस्ते सिद्धाः । यत उक्त—'दीहकालरयं जं तु कम्मं सेसिय मड्डहा । सिध धंतति सिद्धस्स सिद्धत्तमुवजायइ
 ॥ १ ॥' तेभ्यो नमः नामस्थापनाद्रव्यभावरूपेभ्यः सिद्धेभ्यो नमोस्तु मनोवाक्यैः साष्टाङ्गप्रणामोस्तु ॥ नम
 आचार्येभ्य इति । आचारं ज्ञानदर्शनचारित्र्यतपोवीर्यरूपं स्वयमाचरणेन प्रकाशनेन चाचरन्तीत्याचार्याः । यत
 उक्तमागमे—'पचविहं आधारं आयरमाणा तहा पयासंता । आधारं दंसता आयरिया तेण बुचंति ॥ १ ॥'

तेभ्य आचार्येभ्यो नम इति पूर्ववत् ॥ नम उपाध्यायेभ्य इति । उप समीपे एव आगत्य द्वादशाङ्गी अधीयते पठ्यते येभ्य इति उपाध्यायाः । यत उक्तमागमे—‘वारसविहो जिणेहिं कहिओ चउभंगएहिं सज्जाओ । तं उचइसंति जह्मा उचउझाया तेण वुचंति ॥ १ ॥’ तेभ्य उपाध्यायेभ्यो नमः पूर्ववत् ॥ नमो लोके सर्वसाधुभ्यः । अत्र लोकग्रहणं साधवो ह्याचार्योपाध्यायसाधुरूपा लोक एव सन्ति । अहंत्सिद्धौ लोकान्तरस्थौ । अतएव लो-
कग्रहणं । सर्वग्रहणं केवलच्छिष्यसंग्रहार्थं । साधयन्ति मोक्षमार्गमिति साधवः । यदुक्तं—‘निवाणसाहए जो जह्मा साहुंति साहुणो । समायसवभूएसु तह्मा ते भाव साहुणो ॥ १ ॥’ ततस्तेभ्यः साधुभ्यो नम इति पूर्व-
वत् ॥ एष पञ्चनमस्कारः सर्वपापप्रणाशनः । मङ्गलानां च सर्वेषां प्रथमं भवति मङ्गलं ॥ १ ॥ अत्र एतद्ग्रहणं पूर्वोक्तपदविद्योतनार्थं । पञ्चभ्योऽहंत्सिद्धाचार्योपाध्यायसाधुभ्यो नमस्कारः प्रणामः सर्वपापप्रणाशनः स्मर-
णमात्रेण सर्वपापानि प्रणाशयतीत्यर्थः । यदुक्तं—‘नवकारइक्कअक्खर पावं नासेइ सत्तअहराइं । पत्तासं तु पएणं पणसयसागरसमग्गेण ॥ १ ॥’ अपिच—‘एसो परमिटीणं पंचहुवि भावओ नमुक्कारो । सबस्स कीर-
माणो पावस्स पणासणो होइ ॥ २ ॥ प्रणाशः पापदुःखादेः संभवो धर्मसंपदोः । स्वभावादेव जायेत महाम-
न्ननिषेवणात् ॥ ३ ॥ कृत्वा पापसहस्राणि हत्वा जन्तुशतानि च । असुं मन्नं समासाद्य तिर्यञ्चोपि दिवं गता-
॥ ४ ॥’ अयं च मन्त्रः सर्वेषां मङ्गलानामाद्यं मङ्गलं भवति । यदुक्तं—‘सुवणेवि मङ्गलाणं मणुआसुरअमरखः
यरमहिआणं । सवेसिमिमो पढमो होइ महामंगलं पढमं ॥ १ ॥’ अस्य मन्त्रराजस्य प्रभावं वक्तुं कोऽधीशः

परं पञ्चार्हदागधिकारियुक्तोऽय मन्त्रः पञ्चहेतुभिः स्मृतिपथमानीयते । यथा—‘मगोअविष्णोणासो आचारं
 विणययासहाउत्ति । पंचविहनमुक्कारं करेमि एएहिं हेऊहिं ॥ १ ॥’ पञ्च दृष्टान्ताश्चास्मिन् । यथा—‘इहलो-
 गमि तिदंडी ? सादिघं ? सादिघं ? मातुलिगवणमेव ? । परलोइचंडापिगल ४ हुंडिअजकलो ५ अ दिट्टता ॥ १ ॥’ अ-
 चाचारशास्त्रे विधिक्रम एव कथनीयः । कथानकानि महागमटीकाभ्योऽवसेयानि । अत्र विधिक्रम एव व-
 क्तव्यः ।—‘पुण सामाइयदंडे सावचसामाइअस्स दंडमि । परमिट्टिनवपएसुं पए संपयानेआ ॥ १ ॥’
 इत्यावश्यकविधौ सामायिककथनम् ॥

अथ चतुर्विंशतिस्तव उच्यते । चतुर्विंशतिस्तवकथने शक्रस्तवअर्हचैत्यस्तवचतुर्विंशतिस्तवश्रुतस्तवसिद्धस्त-
 वसर्वचैत्यस्तवभगवत्प्रार्थनानां प्रक्रमाः । प्रथमं शक्रस्तवो यथा—नमोत्तु ण । णं इति वाम्फालकारे । नमोस्तु
 नमस्कारोस्तु । पञ्चाङ्गोऽष्टाङ्गो दण्डवत्प्रणामो वास्तु । केभ्य इत्याह । अर्हताणं भगवंताणं । अर्हन्ति चतुष्पष्टिसुरा-
 सुरेन्द्रकृतां पूजामित्यर्हन्तः तेभ्यः । केचित् अरुहस्यः अरुहस्यः इति पठन्ति । न रुहन्ति संसारपङ्के इत्यरुहन्तः ।
 अथवा न रुहन्ति न त्यजन्ति तव इत्यरुहन्तः । कथंभूतेभ्यः । भगवस्यः ज्ञानमाहात्म्ययशोवैराग्यमुक्तिवीर्य-
 श्रीधर्मैश्वर्यवत्य इत्यर्थः । पुनः कथंभूतेभ्य इत्याह । आइगराणं तित्थगराणं सयंसंबुद्धाणं । आदिकरेभ्यः स्व-
 स्वतीर्थेषु धर्मागमगणधरसवादीना प्रथमारम्भकारिभ्य इत्यर्थः । तीर्थकरेभ्यः तीर्थं चतुर्विधः सवः प्रथमगण-
 धरो वा तत्कर्तृभ्यः । स्वयं संबुद्धेभ्यः अन्यस्माद्गुरोरुपदेशं विनापि स्वात्मावबोधप्रबुद्धेभ्यः । पुनः कथंभूतेभ्य

इत्याह । पुरिसुत्तमाणं पुरिससीहाणं पुरिसवरपुंडरियाणं पुरिसवरगंधहृत्थीणं । पुरुषोत्तमेभ्यः पुरुषाणां मध्ये बलेन कान्त्या श्रुतेन ज्ञानेन प्रभावैरतिशयैश्च उत्तमाः प्रकृष्टाः पुरुषोत्तमास्तेभ्यः पुरुषोत्तमेभ्यः । पुरुषसिंहेभ्यः सिंहा इव तिर्यक्षु पुरुषेष्वसंख्यातबलभाजः पुरुषसिंहास्तेभ्यः पुरुषसिंहेभ्यः । पुरुषवरपुण्डरीकेभ्यः पुंडरीकं हि शुभ्रकमलं पङ्के संभूतं जलेन प्रवृद्धं तद्वयमपि विहायोपरि तिष्ठति तथा भगवन्तोपि संसारे समुत्पन्ना भोगैः प्रवृद्धाः तद्वयमपि विहाय लोकोत्तरं पदं प्रपन्नाः पुरुषवरपुण्डरीकाः तेभ्यः पुरिसवरपुण्डरीकेभ्यः । पुरुषवरगन्धहृत्तिभ्यः पुरुषेषु वराः प्रधानाः बलेन महिमसमुच्चयेन सर्वोत्कृष्टतया परमभावगोपनेन परबलविनाशनेन गन्धहृत्तिन इव तेभ्यः पुरुषवरगन्धहृत्तिभ्यः । पुनः कथंभूतेभ्य इत्याह । लोगुत्तमाणं लोगनाहाणं लोगहियाणं लोगपइवाणं लोगपज्जोयगराणं । लोकोत्तमेभ्यः लोकेषु चतुर्दशरज्ज्वात्मकेषु सुरनरतिर्यगैत्यसंकुलेषु सर्वपूज्यत्वेन प्रभावातिशयेन उत्तमाः प्रकृष्टा लोकोत्तमास्तेभ्यः लोकोत्तमेभ्यः । लोकनाथेभ्यः लोकस्य चतुर्दशरज्ज्वात्मकस्य शासकत्वेन रक्षकत्वेन प्रीणकत्वेन मार्गनिवेशकत्वेन नाथाः स्वामिनः लोकनाथास्तेभ्यः लोकनाथेभ्यः । लोकहितेभ्यः लोकस्य रक्षकत्वेन सन्मार्गनिवेशकत्वेन हिता आप्ताः लोकहितस्तेभ्यः । लोकप्रदीपेभ्यः लोकस्य सदसद्वस्तुतत्त्वप्रकाशकत्वेन दीपाः लोकप्रदीपास्तेभ्यः । लोकप्रद्योतकरास्तेभ्यः । लोकस्य मोहान्धकारनिर्मग्नस्य भावप्रभावप्रकाशकत्वेन प्रद्योतं कुर्वन्तीति लोकप्रद्योतकरास्तेभ्यः । अत्र प्रदीपप्रद्योतकरयोः किंवांतरमित्युच्यते । दीपाः प्रस्तुतमितवस्तुप्रकाशकाः । प्रद्योतकरास्तु दिनकरोदयवत्

जिनेभ्यः जयन्ति रागाद्यरीनि जिनस्तेभ्यः । जार्पकेभ्यः अक्तान् रागाद्यरीन् जापयन्तीति जापकास्तेभ्यः । तीर्णेभ्यः तरन्ति स्र संसारोदधिमिति तीर्णास्तेभ्यः । तारकेभ्यः तारयन्ति संसारान्द्रक्तानिति तारकास्तेभ्यः । बुद्धेभ्यः बुध्यन्ति स्र स्वयमेवेति बुद्धास्तेभ्यः । बोधकेभ्यः बोधयन्ति शुद्धोपदेशैर्विध्वंसमिति बोधकास्तेभ्यः । मुक्तेभ्यः मुच्यन्ते स्र कर्मबन्धनेभ्यश्चतुर्विधेभ्य इति मुक्तास्तेभ्यः । मोचकेभ्यः मोचयन्ति भक्तान्कर्मबन्धनेभ्य इति मोचकास्तेभ्यः । पुनः कथंभूतेभ्यः । सद्यन्नाणं सद्यदरसीणं सीवमयलमरुयमणंतमखल्यमवायाहमपुणराचित्तिसिद्धिगइनामधेयं ठाणं संपत्ताणं नमो जिणाणं जियमयाणं । सर्वज्ञेभ्यः सर्वं ससतत्वात्मकं केवलज्ञानेन जानन्तीति सर्वज्ञास्तेभ्यः । सर्वदर्शिभ्यः सर्वं द्रष्टुं दर्शनावरणाभावेन शीलमेपां ते सर्वदर्शिनस्तेभ्यः सर्वदर्शिभ्यः । शिवमचलमरुजमनन्तमक्षयमव्याघाधमपुनरावृत्तिसिद्धिगतिनामधेयं स्थानं संप्राप्तेभ्यः । सर्वापायापगमाच्छिवं, चलनरहितत्वादचलं, भंगरोगाल्यरुजानामभावाद्भ्रुजं, कालादावनन्तत्वादनन्तं, प्रलयेप्यनपगमित्वाद्क्षयं, सर्वसंकटवर्जितत्वाद्ब्रह्माधार्यं, अपुनर्निवर्तनाद्पुनरावृत्ति, प्राणिनः सर्वकर्मक्षये समीहितप्राप्तौ प्राप्तत्वात् सिद्धिगतिनामधेयं स्थानं लोकान्तररूपं संप्राप्तेभ्यः नमो जिनेभ्यः । प्रथमार्हत्नामग्रहणात् पुनर्जिनग्रहणं प्रान्ते निर्धारणार्थं । नात्र पुनरुक्तदोषः । यदुक्तमागमे—‘सज्झायज्झाणतवोसहेसु उवएसथुइपयाणेसु । संतगुणकित्तणेसु य न हंति पुणरुक्तदोसाओ ॥ १ ॥’ जितभयेभ्यः ससभयजेतृभ्यः । अयं तु शक्रस्तवः शक्रेणाभिहितः । अग्रतो गाथा च गीतार्थमुनिभिः प्रोक्ता कथ्यते—‘जे य अहंआ सिद्धा जे अ भविस्संति अ-

णागए काले । संपद् अ वट्टमाणा सधे त्तिविहेण वंदामि ॥ १ ॥ ये च अतीताः अतीतासूत्सर्पिण्यवसर्पिणीषु तीर्थं प्रवर्त्य सिद्धाः सुक्ताः ये च अनागते भविष्यति काले उत्सर्पिण्यवसर्पिणीरूपे भविष्यन्ति । संप्रति च वर्तमानाः जनैराराध्यमानतीर्था विहरमाणा वा शाश्वतप्रतिमास्थिता वा तान् सर्वान् त्रिविधेन मनोवाक्काययोगेन वन्दे नमस्करोमि । अत्र शक्रस्तवे दश विश्रामाः संपद इति कथ्यन्ते । यथा—अरिहं ? आइग ? पुरिसे ? लोगो ? भय ? धम्म ? अप्प ? जिण ? सखा ? । सकच्चयसंपयाणं पढमुल्लिङ्गणपया नेया ॥ १ ॥ इति शक्र-
स्त्वध्यायार्थः ॥

अथ चतुर्विंशतिस्तवो यथा—लोगस्स उज्जोक्कारे धम्मत्तित्थयरे जिणे । अरिहंते कित्तइस्सं चउवीसंपि केवली ॥ १ ॥ चतुर्विंशतिमप्यहंतः कीर्तयिष्ये कथयिष्ये । कथंभूतान् अहंतः । लोकस्य चतुर्दशद्वारात्मकस्य परमज्ञानोपदेशसशयच्छेदसर्वपदार्थप्रकटनकारित्वात् उद्योतकरास्तान् लोकस्योद्योतकरान् । पुनः कथंभूतान् । धर्मतीर्थकरान् संसारोदधितारकत्वात् धर्माख्यं तीर्थं कुर्वन्तीति धर्मतीर्थकरास्तान्धर्मतीर्थकरान् । पुनः कथंभूतान् । जिनान् जयन्ति रागादीन् इति जिनास्तान् । केवलं ज्ञानं विद्यते येषां ते केवलिनस्तान् । तेषां कीर्त-
नमेवाह ।—उसभमजिय च वंदे सभवमभिणंदणं च सुमइं च । पउमप्पहं सुपास जिणं च चंदप्पहं वंदे ॥ २ ॥ सुविहिं च पुप्फदंत सीअल सिज्जंस वासुपुजं च । विमलमणंतं च जिणं धम्मं संतिं च वंदामि ॥ ३ ॥ कुथुं अरं च मल्लि वंदे सुणिसुवयं नमिजिणं च । वंदामि रिट्ठेनेमिं पासं तह वट्टमाणं च ॥ ४ ॥ ऋपति मोक्षमिति

ऋषभः सर्वेषां केवलानां मोक्षगामित्वेपि तस्यावसर्पिण्यादौ मोक्षगामित्वे ऋषभत्वात् ऋषभं १ न जितो रागादिदोषैरिति अजितस्समजितं २ संभवति मोक्षोपदेशाय सर्वेष्टदानाय च संभवस्तं ३ अभिनन्दयति विश्वमिति अभिनन्दनस्तं ४ शोभना मतिः सर्वजीवाभयदायिनी यस्य स सुमतिस्तं सुमतिं ५ पद्मस्येव शोणतया सुगन्धतया पङ्कपरित्यागतया प्रभा यस्यासौ पद्मप्रभस्तं ६ शोभनं गणधरसंघैः पार्श्वं समीपं यस्य स सुपार्श्वस्तं ७ जयतीति जिनस्तं जिनं चन्द्रस्येव प्रभा यस्यासौ चन्द्रप्रभस्तं ८ वन्दे नमस्करोमि । शोभनो विधिर्यस्यासौ सुविधित्तं ९ । कथंभूतं । पुष्पदन्तं पुष्पवदन्ता यस्यासौ पुष्पदन्तस्तं । संसारतापतसानां शीत-
त्वकरणाच्छीतलस्तं १० प्रकृष्टत्वश्रेयोमयत्वाच्छ्रेयांसस्तं ११ वसुपूज्यस्यापत्यं वासुपूज्यस्तं १२ । अत्र त्रयाणां बहुवचनस्थाने आर्षत्वादेकवचनं । विगतानि कर्मचितानि मलानि यस्यासौ विमलस्तं १३ सर्वैर्गुणैरनन्तत्वा-
दनन्तस्तं १४ जिनं जयतीति जिनस्तं । दुर्गतिं प्रपततो जन्तून्धारयतीति धर्मस्तं १५ जगत्रयस्य शान्तिकर-
त्वाच्छान्तिस्तं १६ कुं कुं पृथ्वीं शुडति अभयदानेन रक्षतीति कुंथुस्तं १७ इयति मोक्षमित्यरस्तं १८ मोहस्य प्रति-
मलत्वात् मल्लिस्तं १९ वन्दे नमस्करोमि । सुनिश्चासौ शोभनव्रतश्च सुनिसुव्रतस्तं २० नमयति दुष्टान्तरारी-
निति नमिः नमिश्चासौ जिनश्च नमिजिनस्तं २१ वन्दे नमस्करोमि । अरिष्टानामुपद्रवाणां छेदनाय नेमिः
चक्रधारेवासौ अरिष्टनेमिस्तं २२ पश्यतीति पार्श्वस्तं २३ वर्धतेस्म सर्वैर्गुणैरिति वर्धमानस्तं २४ वन्देशब्दः
सर्वत्राप्यन्वेति । एतेषां नाम्नां व्याख्यानं नानाविधव्युत्पत्तिभिर्नानां कथासंप्रदायैः सविस्तरं ज्ञातमपि ग्रन्थ-

विस्तरभयान्न प्रकाशितं । आचारग्रन्थो ह्ययं न व्याख्याग्रन्थः । अत्र कचिद्वाख्या प्रबोधरूपैव ॥ एव मए
 अभियुया चिट्टयरयमला पहीणजरमरणा । चउविसंपि जिणवरा तिच्छयरा मे पसीयंतु ॥ ५ ॥ एवं मया
 अभिस्तुताः विधुतरजोमलाः प्रक्षीणजरामरणाः चतुर्विंशतिरपि जिनवरास्तीर्थकरा मे प्रसीदन्तु ५ ॥ किञ्चित्तिय
 वंदिय मरिआ जे ते लोगस्स उत्तमा सिद्धा । आरुग्गबोहिलाभं समाहिवरसुत्तम विंतु ॥ ६ ॥ कीर्तिताः
 स्तुताः वन्दिताः नमस्कृताः मरिताः पूजितास्ते कीर्तितवन्दितामरिताः ये तीर्थकराः लोकस्योत्तमाः सिद्धास्ते
 तीर्थकराः आरोग्यं योधिलाभं समाधिचरं उत्तमं ददतु ६ । चदेसुनिम्मलयरा आइचेसु अहिअ पयासयरा ।
 सागरवरगम्भीरा सिद्धा सिद्धिं मम विसंतु ॥ ७ ॥ अत्र सिद्धा इति जिनानां मुक्तिस्थानमेव नामकीर्तनं ।
 सिद्धाः मम सिद्धि दिशन्तु यच्छन्तु । कथंभूताः सिद्धाः । चन्द्रेभ्योपि निर्मलतराः आदित्येभ्योऽधिकं प्रकाश-
 कराः सागरवरगम्भीराः । सप्तमी निर्धारणे इति प्राकृतसूत्रेण पञ्चमीस्थाने सप्तमी । केचित्सप्तमीमेव व्याख्या-
 न्ति ७ ॥ चतुर्विंशतिस्तवे पदेपदे विश्रामसंपत् ॥

अथार्हचैत्यस्तत्रव्याख्या । अर्हत्तचेट्टआण करेमि काउसग्गं । अर्हचैत्यानां कायोत्सर्गं करोमि तेषामाराध-
 नार्थमित्यर्थः । अत्र चैत्यकथने जिनानां चतुर्विंशतिवर्तमानानां कथनं । यत्र च सबलोए अरहंतचेइयाणं इति
 कथनेन समस्तानां गतातीतवर्तमानविहरमाणप्रतिमारूपाणा जिनानां त्रैलोक्यमहितानां ग्रहणं । कयेत्वाह ।
 वंदणवत्तियाए वन्दनवृत्त्या नमस्कारयुत्तया । पूयणवत्तियाए पूजनवृत्त्या अर्चनयुत्तया । सक्कारवत्तियाए स-

त्कारवृत्त्या सत्करणं शोभोन्नतिकरं दानं तस्य वृत्तिः श्रुक्तिस्तथा सत्कारवृत्त्या । सम्मानवृत्तिर्वा सन्मान-
वृत्त्या मनो वाक्कायोत्साहकरी लोकप्रत्यक्षं पूजा सन्माननं तस्य वृत्तिस्तथा सन्मानवृत्त्या । बोधिलाभवत्ति-
र्वा बोधिलाभवृत्त्या बोधिलाभः सम्यक्त्वप्राप्तिः तेन पुरस्कृता या वृत्तिस्तथा बोधिलाभवृत्त्या । निरुवस-
ग्गवृत्तिर्वा निरुवसर्गवृत्त्या निरुवसवृत्त्या । सद्वा ए श्रद्धया वासनया । मेहा ए मेधया बुद्ध्या । धिद् ए
धृत्या संतोषेण । धारणा ए धारणया श्रुताधीतयोः स्थिरीभावो धारणा तथा धारणया । अणुप्पेहा ए अनुप्पे-
क्षया इष्टस्य वस्तुनः सर्वदा स्मरणमनुप्रेक्षा । बहुमाणि ए वर्धमानया प्रतिक्षणं वृद्धिसुपगच्छन्त्या । बहुमाणि ए
इति शब्दः वंदणवृत्तिया ए इत्यादीनां अणुप्पेहा ए पर्यन्तानां सर्वत्र विशेषणत्वमुपैति । ठामि काउसर्गं ति-
ष्टामि कायोत्सर्गं । शोपं कायोत्सर्गव्याख्यानं कायोत्सर्गव्याख्यानं कथयिष्यते । अत्र विश्रामसंपदो यथा—
अहं १ वंदण २ सद्वा ३ अन्नत्थ ४ सुहम ५ एव ६ जा ७ ताव ८ । अड संपह तेआला पय वत्ताडुसयतीस
हिआ ॥ १ ॥ इति अहं चैत्यस्तव्याख्या ॥

अथ श्रुतस्तवव्याख्या । तत्र प्रथमं श्रुतस्योत्पत्तिभूतानां तीर्थकराणां निर्विघ्नकार्यसिद्धये मङ्गलकृत्तमस्कारो
यथा—पुक्खरवरदीवहे धायइसंढे अ जंबुदीवे अ । भरहेरवइविदेहे धम्माइगरे नमंसाभि ॥ १ ॥ पुक्खरवर-
द्वीपार्थं धातकीखण्डे जम्बुद्वीपे च भरतैरावतविदेहेषु धर्मादिकरान् तीर्थकरान् नमिष्यामि नमस्यामि वा ॥ १ ॥
तमत्तिभिरपडलविद्धंसणस्स सुरगणनरिंदमहियस्स । सीमाधरस्स वंदे पफोडिअमोहजालस्स ॥ २ ॥ श्रुता-

यनम इत्यध्याहारः । वन्देशब्दे नम इति विज्ञेयश्चतुर्थीसूचनाय । प्राकृते तु चतुर्थी पष्ठीसिद्धिः सर्वत्र । कथंभूताय श्रुताय । तमस्तिमिरपटलविध्वंसनाय तमः पातकं तदेव तिमिरं अन्धकारं तस्य पटलं समूहः तस्य विध्वंसनं छेदकरं तत्तमतिमिरपटलविध्वंसनं तस्मै । पुनः कथंभूताय । सुरगणनरेन्द्रमहियस्स सुरगणनरेन्द्रमहिताय सुरगणा देवसमूहाः नरा मनुष्यास्तेषां इन्द्राः स्वामिनस्तैर्महितं पूजितं सुरगणमरेन्द्रमहितं तस्मै सुरगणनरेन्द्रमहिताय । पुनः कथंभूताय । सीमाधरस्स वंदे सीमाधराय सर्वेषामुत्तमवस्तूनां सीमां मर्यादां धरतीति सीमाधरं तस्मै आगमादुत्तमं न किंचिदित्यर्थः । पुनः कथंभूताय श्रुताय । पष्फोडिअमोहजालस्स प्रस्फोटितमोहजालाय प्रस्फोटितं चूर्णीकृतं मोहजाल जडतासंचयो येन तत्प्रस्फोटितमोहजालं तस्मै प्रस्फोटितमोहजालाय । अत्रच तमस्तिमिरपटलविध्वंसनं सुरगणनरेन्द्रमहितं सीमाधरं प्रस्फोटितमोहजालं जिनागमं वन्दे इति गायद्वयं । अतो जिनश्रुतसारस्य स्तुतिसारस्य धर्मस्य स्तुतिव्याजेन वसन्ततिलकावृत्तेन आगममेव स्तौति—जाईजरामरणसोगपणासणस्स कल्लापुक्खलविसालसुहावरस्स । कोदेवदाणवनरिदगणधियस्स धम्मस्स सारसुवल्लभ करे पमाय ॥ सार उपलभ्य कः प्रमादं कुर्यात् । न कोपीत्यर्थः । कथंभूतस्य धर्मस्य । जातिजरामरणशोकप्रणाशनस्य मोक्षदायित्वात् जातिर्जन्म शेषं सुगमं । पुनः कथंभूतस्य । कल्याणपुष्कलविशालसुखावहस्य कल्याणैर्मङ्गलैः पुष्कल संख्यातीति विशाल विस्तीर्णं सुखं आवहतीति कल्याणपुष्कलविशालसुखावहस्तस्य कल्याणपुष्कलविशालसुखावहस्य । पुनः कथंभूतस्य । देवदानवनेन्द्रगणार्चितस्य

देवानां दानवानां नराणां इन्द्राः स्वामिनः तेषामेव देवादीनां गणाः समूहास्तैरर्चितो देवदानवरेन्द्रगणार्चि-
तस्तस्य देवदानवरेन्द्रगणार्चितस्य ॥ ३ ॥ पुनर्जिनागममेव शार्दूलविक्रीडितवृत्तेन स्तौति—सिद्धे भो प-
प्रथो नमो जिणस्य नन्दी सया संयमे देवनागसुवर्णकिन्नरगणैस्सम्भूयभावधि ॥ भो जत्थ पइट्ठिओ जग-
भिणं तेलोक्कमच्चसुरं धम्मो बहुउ सासओ विजयओ धम्मसुरं बहुओ ॥ अथवा केचित् द्वितीयामाहुः । प्रयतो
आर्षत्वात् चतुर्थीस्थाने ससमी । कथंभूताय जिनमताय । सिद्धाय । अथवा केचित् द्वितीयामाहुः । प्रयतो
जिनमतं नमामि । यतो गामार्षं सर्ववेत्तृत्वात्प्रीणां । नन्दीसयासंयमे सदा निरंतरं संयमे नन्दिः समृद्धिः ।
कथंभूते संयमे । देवनागसुवर्णकिन्नरगणैः समूतभावार्चिते देवा वैमानिकाः नागोपलक्षणेन सुवनपतयः सु-
वर्णाः उल्लवर्णत्वेन ज्योतिष्काः किन्नराः किन्नरोपलक्षणेन व्यन्तरास्तेषां गणाः समूहाः तैर्देवनागसुवर्ण-
किन्नरगणैः समूतभावेन स्वाभाविकविशिष्टपरिणामेन अर्चितः पूजितः देवनागसुवर्णकिन्नरगणैः समूतभाव-
वर्षितः तस्मिन् देवनागसुवर्णकिन्नरगणैः समूतभावार्चिते । यत्र जिनमते लोको ज्ञानं उपस्थितः स्थिरीभूतः स-
र्ववस्तुज्ञातृत्वात् यत्र च जगत्रैलोक्यं सत्यासुरं देवनारकसर्वसहितं उपस्थितं स शान्धतो धर्मो वर्धतां विज-
यते धर्मोत्तरं धर्मप्रकृष्टत्वं वर्धतां । धर्मस्य च वृद्धिधातोः पुनरुक्तार्थनं धर्मस्य दृढत्वकरणार्थं । सुअस्स भग-
वओ करेमि काउसणं । श्रुतस्य भगवतः कायोत्सर्गं करोमि । शेषं पूर्ववत् ॥ ॥ अथ सिद्धस्तवमाह । सर्व-
स्वप्नान्ते सर्वसिद्धिदायकानां सिद्धानां स्तुतिरभिधीयते । परमार्थेन जगद्ग्रन्था भगवन्तोऽर्हन्तोपि सिद्धा

एव नतु ते स्वकायेन सर्वदैव विहरन्ति अतएवोच्यन्ते—सिद्धाण बुद्धानं पारगयाणं परंपरगयाणं—लोगग-
 मुवगयाणं नमो सया सधसिद्धानं । सिद्धेभ्यो नमः सिद्धव्याख्यान परमेष्ठिवत् । कथंभूतेभ्यः सिद्धेभ्यः । बु-
 द्धेभ्यः बुध्यन्ते स परमालोकेनेति बुद्धास्तेभ्यो बुद्धेभ्यः । पुनः कथंभूतेभ्यः । पारगतेभ्यः संसारमहोदधेः पारं-
 गच्छतिस्मेति पारगतेभ्यः । पुनः कथंभूतेभ्यः । परंपरगतेभ्यः परंपरं चतुर्दशगुणस्थानान्यतिक्रम्य गताः पर-
 परगतास्तेभ्यः । पुनः कथंभूतेभ्यः । लोकात्र मोक्षं उपगतेभ्यः । पुनः सर्वसिद्धेभ्यो नम इति कथनं सर्वग्रहणेन
 पञ्चदशभेदसिद्धकथनार्थं । यथा—जिण १ अजिण २ तित्थ ३ अतित्थ ४ इत्थी ५ गिहि ६ अन्न ७ सल्लिङ्ग
 ८ नर ९ नपुस १० पत्तेय ११ । संबुद्धा य १२ बुद्धवोहि १३ एक्क १४ अणेक्क १५ ॥ १ ॥ जिनसिद्धाः जिना
 भूत्वा सिद्धा जिनसिद्धाः १, जिनत्वं विनापि प्राप्तकेवला ये सिद्धा गणधरमुनिप्रभृतयः ते अजिनसिद्धाः
 २, तीर्थं प्रवर्तमाने ये सिद्धास्ते बहवोपि ३, अतीर्थसिद्धाः तीर्थं अप्रवृत्ते व्यवच्छिन्ने वा ये सिद्धास्ते अतीर्थ-
 सिद्धा मरुदेव्यादयः ४, स्त्रीलिङ्गसिद्धा ये स्त्रीरूपेण सिद्धा ब्राह्मीसुन्दरीप्रभृतयस्ते स्त्रीसिद्धाः ५, गृहलिङ्ग-
 सिद्धा गृहे व्रतादान विनापि गृहिण एव सिद्धाः भरत इलापुत्रप्रभृतयः ६, अन्यलिङ्गसिद्धा ये परिव्राजकादि-
 विशेषैरुत्पन्नकेवला जातास्तेऽन्यलिङ्गसिद्धाः ७, सल्लिङ्गसिद्धाः ८, नरसिद्धाः ९, नपुंसकलिङ्गसिद्धाः ये पण्डाः
 मुक्ति गतास्ते नपुंसकलिङ्गसिद्धाः १०, प्रत्येकबुद्धसिद्धाः ये एकदृष्टान्तेन प्रबोधमाप्य सिद्धास्ते करकण्डुप्रभृतयः
 ११, स्वयंबुद्धसिद्धाः ये गुरु विनापि स्वावधानदेवोत्पन्नकेवलाः मुक्ति गतास्ते बहवः १२, बुद्धबोधितसिद्धाः ये

गुरोः प्रबोधमाप्य मुक्तिं गतास्ते बहवः १३, एकासिद्धाः ये एकाकिन एवाद्वितीयाः सिद्धास्ते बहवः १४, अनेक-
सिद्धाः ये समकालं मुक्तिं गता बहवः १५, इति पञ्चदशभेदख्यापनार्थं नमो सया सबसिद्धाणं इतिपदपुनर्भा-
षणं । इति प्रथमगाथार्थः ॥ अतःपरं वर्तमानतीर्थस्य सिद्धाग्रण्यः सिद्धस्तवगर्भे भगवतः श्रीमहावीरस्य
स्तुतिं गाथाद्वयेनाह—जो देवाणवि देवो जं देवा पंजली नमस्संति । तं देवदेवमहिंयं सिरसा वंदे महावीरं
॥ १ ॥ इक्षोवि नमुक्कारो जिणवरवसहस्र वद्धमाणस्स । संसारसागराथो तारेइ नरं व नारिं वा ॥ २ ॥ यो
भगवान् देवानामपि हरिहरविरंचादीनामपि देवः तेषां पूज्यतया देवाः शक्रादयः प्राञ्जलयो बद्धाञ्जलयो यं नमस्य-
न्ति । तं देवदेवमहितं देवाधिदेवशिवादिपूजितं महावीरं शिरसा वन्दे ॥ इक्षोवि न० । जिनवरवृपभस्य वर्धमानस्य
एकोपि नमस्कारः संसारसागरात् नरं वा नारीं वा तारयति जिनआसौ वरः प्रधानो व्रतधुराया वृपभः, अ-
थवा वृषभशब्दः प्रशंसार्थवाचको ज्ञेयः । नारिं वेति अत्र नारीग्रहणं नार्या अपि मुक्तिख्यापनार्थं ॥—उज्जित-
सेलसिहरे दिक्खा नाणं निसीहिया जस्स । तं धम्मचक्कवट्ठिं अरिट्ठनेमिं नमंसासि ॥ १ ॥ तं अरिट्ठनेमिं
नभिण्ण्यासि । यस्य अरिट्ठनेमेः उज्जयन्तशैलशिखरे दीक्षा ज्ञानं मोक्षश्च । नैपेधिकी सर्वव्यापारनिपेधान्मोक्ष
उच्यते । कथंभूतसरिट्ठनेमिं । धर्मचक्रवर्तिनं । इयं च गाथा कृताहारनियमे श्रीगोपालपुरेश्वरे आमाभिधाने
सह गुरुणा रैवतकाचलं प्राप्ते दिगम्बरसंधे तीर्थयात्रानिपेधकारिणि सति श्रीबप्पभट्टसूरिगुरुणा आराधनानी-
तया भगवत्या श्रीअम्बिकया कन्यामुखेन निगदिता । ततश्च तत्स्तुतिहेतोः सिद्धस्तवान्तः पठ्यते—चत्तारि-

अष्टदसदोअवंदिआ जिणवरा चउवीसं । परमट्टनिट्टिअट्टा सिद्धा सिद्धि मम दिसंतु ॥ १ ॥ अष्टापदस्तुति-
 चिरियं । तत्र अष्टापदगिरौ भरतेनकारितं नानामणिमयं चतुर्भुज चैल्यमस्ति तत्र पूर्वद्वारे चत्वारः स्थापना-
 जिनाः, दक्षिणद्वारे अष्टौ स्थापनाजिनाः, पश्चिमद्वारे दश स्थापनाजिनाः, उत्तरद्वारे द्वौ स्थापनाजिनौ, तत-
 स्तत्तद्वर्णमणिघटिताः निज २ देहमानधारिणश्चतुर्विंशतिजिनेश्वराः चन्दिताः परमार्थनिष्ठितार्थाः सिद्धाः मम
 सिद्धि दिशन्तु । अयं सिद्धस्तवः ॥

अथ समस्तवैयावृत्यकराणां कायोत्सर्गो यथा—वेयावचगराणं सतिगराणं समदिट्टिसमाहिगराणं करेमि
 काउसग्ग । वैयावृत्य च वसतिज्ञान साधुसाध्वीप्रभृतीनां विघ्ननिवारणं शुश्रूषणं वांछितदानं कुर्वन्तीति वै-
 यावृत्यकरास्तेषां शान्तिं सर्वदुष्टप्रणाशात्संकुर्वन्तीति शान्तिकरास्तेषां सम्यग्दृष्टीनां सम्यक्त्वधारिणी
 समाधिं कुर्वन्तीति सम्यग्दृष्टिसमाधिकरास्तेषां आराधनार्थं कायोत्सर्गं करोमि । शेषमनन्तरं कथयिष्यते ॥
 ॥ अथ चैल्यस्मरणं साधुस्मरणं च यथा—जावंति चेइयाहं उट्टे अअहे अ तिरियलोए अ । सवाहं ताहं वंदे
 इह संतो तत्थ सताहं ॥ १ ॥ यावन्ति चैल्यानि ऊर्ध्वं अधस्तिर्यग्लोके अथ इह सन्त्यपि तत्र सन्ति तानि स-
 र्वाणि चैल्यानि वन्दे । ऊर्ध्वलोके कल्पत्रैवेयकाउत्तरेणु, अधोलोके सुवनपतिव्यन्तरसुवनेणु, तिर्यग्लोके द्वीपो-
 दधिगिरिज्योतिष्कविमानादिषु इति सूचनं ।—जावति केवि साहू भरहेरवए महाविदेहे अ । सर्वेसिं तेसिं
 पणओ त्तिविहेण तिदडचिरिआण ॥ १ ॥ यावन्तः केपि साधवो भरतैरावतंमहाविदेहेषु कर्मभूमिषु शेषव-

र्षाणि मिथुनवासात्फलभूमयः इति सूचनं । सर्वेभ्यस्तेभ्यः साधुभ्यः त्रिदण्डविरतेभ्यो मनोवाक्कायदण्डसुक्तेभ्यः
अहं त्रिविधेन मनोवाक्काययोगेन प्रणतः ॥ ॥ भगवत्प्रार्थना यथा—जय वीरराय जगगुरु होउ ममं तुह य
भावओ भयवं । भवनिवेओ भगगायुसारिआ इष्टफलसिद्धी ॥ १ ॥ लोगविरुद्धाओ गुरुजणपूआ परत्थक-
रणं च । सुहगुरुजोगो तवयणसेवणा आभवसखंडा ॥ २ ॥ इति गाथाद्वयं ॥ जय वीतराग जगद्गुरो वीतो
गतो रागो यस्यासौ वीतरागः उपलक्षणत्वाद्गीतद्वेषोपि तस्य संबोधनं । जगतां स्वर्गमर्त्यपाताललक्षणानां
पालकत्वाच्छिक्षादात्तुत्वाच्च गुरुः जगद्गुरुः तस्य संबोधनं । भगवन्, तव प्रभावतो भवैवं भवतु । किमित्याह ।
भवनिर्वेदः संसारोद्धिरक्तत्वं मार्गानुसारिता सन्मार्गे पुरस्करणं इष्टफलसिद्धिः वाञ्छितफलप्राप्तिः । लोकवि-
रुद्धत्यागः जनविरुद्धानां कर्मणां परित्यागः । गुरुजनपूजा गुरुजनानां मातृपितृआचार्योपाध्यायपालकमहत्त-
राणां पूजनं । परार्थकरणं परकार्यसाधनं । शुभगुरुर्योगः हेयोपादेयार्थोपलम्भकेन गुरुणा सह योगः । तवय-
णसेवणा त्वद्वचनसेवना त्वदीयोक्तवचनाचरणं । आभवं आसंसारभ्रमणमखण्डास्तु ॥ लोकविरुद्धान्युच्यन्ते
—सधस्स चैव निंदा विसेसओ तह य गुणसमिद्धानं । उजुधम्मकरणहसणं रीढा जणपूइणिज्जाणं ॥ १ ॥
बहुजणविरुद्धसंगो देसादायारलंघणं चैव । उल्लणभोगो य तथा दाणाइवपयडमझेउ ॥ २ ॥ साहुवसणंमि
तोसो सहसाअत्थम्मि अपडिआरो य । एमाइयाइ इत्थं लोगविरुद्दाइं नेयाइ ॥ ३ ॥ इत्यावश्यकाधिकारे
चतुर्विंशतिस्तवः संपूर्णः ॥ २ ॥

अथ वन्दनकम् । तत्र वन्दनके अष्टनवत्युत्तरशतभद्रानां यथा—सुहृणतयदेहावस्सएसु पणवीस हुति
 पत्तेय । छट्ठाणं छगुरुवयणा छच्च गुणा हुति नायवा ॥ १ ॥ अहियारिणो य पंचउ इयरे पंचेव पंचआहरणा ।
 एगो वगह पंचाभिहाण पंचेव पडिसेहा ॥ २ ॥ आसायणा तित्तीस दोसा बत्तीस कारणा अट्ट । छद्दोसा
 अडनउअं ठाणसयं वंदणे होइ ॥ ३ ॥ तत्र सुखवखिकाप्रतिलेखनाः पञ्चविंशतिः २५, देहप्रतिलेखनाः पञ्च-
 विंशतिः २५ एवं ५०, वन्दनकावश्यकयुक्तयः पञ्चविंशतिः २५ एवं ७५, पट्ट स्थानानि ६ एवं ८१, पट्ट गुरु-
 वचनानि ६ एव ८७, पट्ट गुणाः ६ एवं ९३, पञ्चाधिकारिणः ५ एव ९८, पञ्च अनधिकारिणः ५ एवं १०३,
 पञ्च उदाहरणानि ५ एव १०८, एको अवग्रहः १ एवं १०९, पञ्चाभिधानानि ५ एवं ११४, पञ्च प्रतिषेधाः ५
 एवं ११९, त्रयस्त्रिंशदाशतनाः ३३ एवं १५२, द्वात्रिंशदोपाः ३२ एवं १८४, अष्टौ कारणानि ८ एवं १९२,
 अवन्दने पट्ट दोपाः ६ एवं १९८, अष्टनवत्युत्तरशतं स्थानाना वन्दनके सुखवखिका पञ्चविंशतिप्रतिलेखना
 यथा—दिट्ठिपडिलेहण्णा अक्खोडा तित्ति तित्ति अंतरिआ । अक्खोडा पक्खोडा नवपुत्तीए अ पणवीसं
 ॥२५॥१॥ कायप्रतिलेखना पञ्चविंशतिर्यया—पायादिणेण चउचउ वाहुसु सीसे सुरे अ हिअए अ । पिट्ठी अ-
 हुंति चउरो छप्पाए देहपणवीसा ॥२५॥२॥ एतयोरर्थः सुखावसेयः । विधिस्त्वनुभवेन दृष्टान्तादवसेयः ॥ पञ्चविं-
 शतिरावश्यककर्माणि यथा—डुउणयं अहाजाय किइकम्म वारसावाय । चउसिरंतिगुत्तं चडुपवेसं एगनि-
 वल्लमण ११२५ कृतिकर्म वन्दनक धुन्नत द्वे उन्नती उत्थाने यत्र तत् वन्दनकरणे द्विवेलसुत्थीयते यथाजात

सुद्रा । जातो हि पुमान् सुखोपरि दत्तहस्तो भवति तथा वन्दनकेऽपि सैव सुद्रा । द्वादशवर्तवन्दनकद्वये षट्ष-
डावर्ता हस्तयोः । यथा—अहो १ कायं २ काय ३ जत्ताभे ४ जवणि ५ जचभे ६ चउशिरं चतुःशीर्षं वन्द्य-
वन्दकयोः द्विवेलं शिरोनामनाच्चतुःशीर्षं त्रिगुप्तं त्रिगुप्तं मनोवाक्कायगुह्या द्विप्रवेशं वन्दनकद्वये द्विवेलं गुरु-
पादांतिकगमनात् एका निःक्रमणं प्रथमवन्दनके पश्चाच्छरणं न द्वितीये ७५ ॥ षट् स्थानानि यथा—इच्छाय १
अणुन्नवणा २ अद्वावाहं च ३ जुत्त ४ जवणाय ५ । अचराहखासणाविग्र ६ छट्टाणा हुंति वंदणए ॥१॥ इच्छामि
खमा० इति इच्छा १ अणुजाणहमे० इति अनुज्ञापना २ खमणिज्जो० इति अव्यावाधं ३ जत्ताभे ४ इति यात्रा
जवणिज्जंचभे ५ इति यापना । खामेमि खमासमणो ६ इति अपराधक्षमापणा एवं ८१ ॥ षट् गुरुवचनानि
यथा—छंदेण १ अणुजाणामि २ तहत्ति ३ तुब्भंपि ४ वट्ठई एवं ५ । अहमवि खामेमि तुमे ६ वयणाहं वंदण-
रिहस्स १ वन्दनाहस्य आचार्योदेरेतानि वचनानि एवं ८७ ॥ षड्गुणा यथा—विणउवयार १ माणस्स भंजणा
२ पूअणा गुरुजणस्स ३ । तिच्छयराण य आणा ४ सुअधम्मा राहणा ५ किरिया ६ ॥ १ ॥ विनयोपचार-
विनयकरणं १, मानस्य भक्षना चित्तगताऽहंकारनिरासः २, गुरुजनस्य पूजना वन्दनपूजा ३, तीर्थकराणामाज्ञा
जिनोक्तगुरुभक्तिकरणं ४, श्रुतधर्म्माराधना श्रुतस्य आराधनं ५, क्रिया सदाचारनिर्वाहः ६, एवं ९३ ॥ पञ्चा-
धिकारिणो यथा—आयरिअ १ उवज्झापए २ पवत्ति ३ थेरे ४ तहेव रायणिए ५ । एएसिं किहकम्मं कायवं
निज्जरट्ठाए ॥ १ ॥ आचार्योपाध्यायौ प्रसिद्धौ प्रवर्तको गच्छे संघे च सर्वोपदेशदानैः पुण्यप्रवृत्तिनिर्वाहकर्ता ।

'उद्भावणा पदात्रण विचो वहि मगणा सुयभिसाइ । सुत्तथ तडुभयविओ गणतत्तिओ पवत्तीओ १ ॥३॥' स्व-
 धिरः 'सर्वसयमिना स्थिरीकारकृत् धिरकरणा पुण घोरी पवत्ति यावारि एसु अत्थेसु । जो जत्थ सीअइज्जई संत-
 धलो त धिरं कुणइ १ ॥ ४ ॥' रत्ताधिको यो गुणरत्नैः सर्वेभ्योऽधिकः ५ । एतेषां कृतिरुर्म वन्दनककार्ये निर्ज-
 राय कर्मदायार्थमित्यर्थः । एव ९८ ॥ पञ्च अवन्दनीया यथा—'उवसन्नो १ पासत्थो २ होइ कुसीलो ३ तहेव
 ससत्तो ४ । अहंछंदोचिअ ५ एए अवदणिज्जा जिणमयम्मि ॥ १ ॥' अवसन्नः यः सयमपालनाढवसादं खेद
 प्रासः तस्मिन् शिथिलतां प्रपन्नः । अवसन्नस्य सर्वदेशभेदेन व्याख्या आवश्यकतादवसेया १, पार्श्वस्थो यः
 ज्ञानदर्शनचारित्राणां मध्य विहाय तेषा पार्श्व एव स्थितः । एतस्य च सर्वदेशव्याख्या आवश्यकता २, कु-
 शीलः यः कृत्सिताचारसावद्यनिरतः ३, संसक्तो यः कुसङ्गो दग्धचारित्रः ४, यथाच्छन्दः त्यक्तगणसधो यथे-
 ष्टचारी ५, एतेषां विस्तरव्याख्या आवश्यकोपदेशमालादितः । अयं आचारग्रन्थः । छायायै एवात्र जिनमते ।
 एते अवन्दनीयाः । यदुक्त—'पासच्छाइवदमाणस्स नेअकित्ती न निज्जरा होइ । कायकिलेसं एमेव कुणइ
 तह कम्मनथ च ॥ १ ॥' एवं १०३ ॥ पञ्चोदाहरणानि यथा—'दधे भावे वदण १ रयहरणा २ वत्त ३ नमण
 ४ विणणरि । सीअल १ खुहुय २ कण्ठे ३ सेवय ४ पालय ५ उदाहरणा ॥ १ ॥' द्रव्यभाववन्दने शीतला-
 चार्यदृष्टान्तः १, रजोहरणे शुल्लकाचार्यदृष्टान्तः २, आवर्तेषु कृष्णदृष्टान्तः ३, नमने सेवकदृष्टान्तः ४, विनये
 पालकदृष्टान्तः ५, एतेषा कथानकानि आवश्यक्यकृतृत्तेरवसेयानि । एवं १०८ ॥ एकोऽवग्रहो यथा—'द्विचिद १

आचार-
दिनकरः

॥ २७३ ॥

राघ २ गिहवह ३ सागरि ४ साहम्मि ५ उगहे पंच । गुरुउगहो पुणो इह आउपमाणे चउदिसंपि ॥ १ ॥
अत्रावग्रहेऽनुज्ञाग्रहणं दक्षिणार्धस्वामिनो देवेन्द्रस्य विहारे वचसा अवग्रहो ग्राथः १, स्थितौ च राजावग्रहो
विहारे स्थितौ च पृथ्वीपतिदेशपतिनगरग्रामपतीनामनुज्ञा २, गृहपत्यवग्रहः गृहपतिसार्थपतिपुराध्यक्षादी-
नामनुज्ञा ३, सागार्यनुज्ञायां प्रातिवेशिमकहितप्रकृष्टानां आद्वानामनुज्ञा ४, साधर्मिकावग्रहः तत्काले
पार्श्वस्थितानां ज्येष्ठकनिष्ठसाधूनां विहारस्थित्यादावनुज्ञा ५, गुर्ववग्रहः पुनरिह वन्दनादौ सर्वकार्येषु च
आयुःप्रमाणः चतुर्दशमपि वन्दनादौ चतुर्दश्वपि आत्मप्रमाणः निजाङ्गदैर्घ्यं यावत् गुरोर्दूरतः स्थेयं ।
एवं १०९ ॥ पञ्चाभिधानानि यथा—'वंदण १ चिह्न २ किहकम्मं ३ पूयाकम्मं च ४ विणयकम्मं च ५ । वंद-
णगस्स इमाई नामाई हवंति पंचेव ॥ १ ॥' वन्दनं वन्द्यते अनेनेति वन्दनं १, चितिः सुकृतसंचयः तस्येदं
कर्म चितिकर्म २, कृतिः पुण्यक्रिया तस्या इदं कर्म कृतिकर्म ३, पूजायाः कर्म पूजाकर्म ४, विनयस्य कर्म
विनयकर्म ५, वन्दनकस्य इमानि पञ्चैव नामानि भवन्ति । एवं ११४ ॥ पञ्चप्रतिषेधा यथा—'विविखत्ता १ परा-
हुत्ते २ पम्मत्ते ३ मा कया हु वंदिज्जा । आहारं च करंतो ४ नीहारं वा जइ करेइ ॥ १ ॥' व्याक्षिप्तं पठनपाठ-
नप्रतिक्रमणोपधिग्रथनपरालापलिखनपरमेष्ठिजापध्यानप्रभृतिव्याक्षेपयुक्तं व्याक्षिप्तं १, पराभूतं मिथ्यादृष्टि-
देवदानवमानवैर्दुर्वाचयोपसर्गादिभिः पराभूतं, मतान्तरे पराशुखं वा २, प्रमत्तं निद्राहास्यकलहृतृष्णादिप्र-
सादयुक्तं ३, आहारं कुर्वाणं पानान्नौषधादिभुञ्जानं ४, नीहारं कुर्वाणं विद्याभूत्रोत्सर्गपादशौचबल्लक्षालना-

विभागः २
आवश्यक-
विधिः

॥ २७३ ॥

द्विकारिण ५ न कदाचिद्वन्देत् । एव ११९ ॥ त्रयस्त्रिंशदाशातना यथा—'पुरओ पक्खासन्ने गंता चिद्वण
 निसीयणा यमणे १० । आलोअण ११ पडिसुणणे १२ पुवालवणे १३ अ आलोए १४ ॥ १ ॥ तह उवदंस
 १५ निमतण १६ खद्धा १७ णयणे १८ तथा य पडिसुणणे १९ । खद्धत्ति २० अ तत्थ गए २१ कि २२ तुम्म
 २३ ज्ञाय २४ नो सुणणे २५ ॥ २ ॥ नो सरसि २६ कहंछित्ता २७ परसुंभित्ता २८ अणुट्ठिआ य कहे २९ ।
 सघारपायघट्टण ३० चिहुं ३१ च ३२ समासणे ३३ आवि ॥ ३ ॥' व्याख्यान यथा—गुरोः पुरतः पार्श्वयोः
 पृष्ठे च आसन्ने गमनं एव स्थानं एवं निपीदनं च । एवं त्रिकत्रिकेण नवाशातनाः ९, गुरोः पूर्वं वहिर्गतेनाच-
 मनं १०, पूर्वं गमनागमनालोचनं ११, रात्रौ कः स्वपिति को जागर्तीति पृच्छति गुरौ जात्रतोप्यनुत्तरदानं
 १२, साधुश्राद्धादेरागतस्य गुरोः प्रथममालपनं १३, भिक्षा शिष्यस्य कस्यचिदालोच्य पश्चाद्गुरोः पुर आलो-
 चन १४, एव वस्तु अन्यस्योपदर्श्य पश्चाद्गुरोरुपदर्शनं १५, गुरोः पूर्वमप्येषां भिक्षाशानाय निमन्त्रणं १६, गुरु-
 मष्टद्धा परेभ्यः साधुभ्यो खादतेत्युक्त्वा प्रचुरान्नपानदानं १७, गुरोर्यत्किचिद्द्रुक्षादि दत्त्वा स्वयं खिग्धमधुरा-
 युपभोगोऽदनं १८, अप्रतिश्रवणं गुरौ कुड्यान्तरिते कोप्यस्तत्र भणति जानतोप्यनुत्तरदानं १९, खद्धत्ति
 खादिता अनेनेति गुरुं प्रति निगुरवाक्यं २०, तत्थगयत्ति गुरौ आमन्त्रयति स्वस्थानस्य एव प्रतिवचनदान
 २१, गुरुं प्रति किमयमिति वचन २२, त्वंकारश्च २३, गुरुणेद कुरु इति उक्तो यूयमेव किं न कुरुष्वमिति
 तज्जातवचनं २४, गुरौ कथां कथयति उपहतमनास्त्वमिति वाक्यं २५, न सरसि नायमर्थोत्येति २६, स्वयं

कथनेन गुरुकथाच्छेदनं २७, अधुना भिक्षावेला इत्यादिभिर्षेगुरोरग्रतः पर्वदुत्थापनं २८, गुरोर्व्याख्यानान-
न्तरं पर्वद्रे सधिशेषं तद्वाख्यानं २९, गुरुशय्यासनादेः पादेन घटनं ३०, चिह्नति गुरुशय्यासननिषदनं ३१,
एवमुच्चासने निषदनं ३२, सजासनेपि ३३ एवं १५२ ॥ द्वान्त्रिंशद्दोषा यथा—‘अणाहियं च १ थद्धं च २ प-
विद्धं ३ परिषिद्धियं ४ । दोलगय ५ अङ्कुसं चैव ६ तथा कच्छवरंगियं ७ ॥ १ ॥ मत्सुवत्तं ८ मणसाविपउट्टं
९ तह्य वेहआवद्धं १० । भयसा चैव ११ भयतं १२ भिन्ती १३ गारेव १४ कारण १५ ॥ २ ॥ तेणियं १६
पडिणीअं च १७ रुद्धं १८ तज्जिअमेव य १९ । सट्टं च २० हीलियं २१ चैव तथा विण्णपलिउच्चियं २२ ॥ ३ ॥
दिट्टसदिट्टं च २३ तथा सिंगं च २४ कर २५ मोयणं २६ । आलिद्धयमणालिद्धं २७ ऊणं २८ उत्तरचूलियं २९
॥ ४ ॥ मूर्यं ३० च ठडूरं चैव ३१ चुडुलिअं च ३२ अपच्छिमं । वत्तीसदोसपरिसुद्धं किहकम्मं पउज्जे ॥ ५ ॥’
अथ व्याख्या—अनाहतं आदररहितं वन्दनं तत्सदोपभिति द्वान्त्रिंशत्स्थानेषु योज्यं १, स्तब्धं देहमनसोर-
नम्रतया कृतं २, प्रवृद्धं वन्दमानस्य इतस्ततः पर्यटनं ३, परिषिद्धितं प्रभूतवन्द्यानां एकस्य वन्दनदोनेन तो-
षणं, अथवा परिषिद्धितहस्तपादस्य कुर्वतः ४, दोलगतिः लोष्टवत् उत्तुल्य वन्दनं ५, अङ्कुशं हस्तेनाकृष्य
निवेद्य वन्दनदानं ६, कच्छपरंगितं कच्छपवद्रे पश्चाद्भसनं ७, मत्स्योद्धृतं मत्स्यवत्पुनः पुनः परावर्तसहितं
८, मनसाप्रद्विष्टं गुरोरुपरि द्वेषं दधतः ९, वेदिकावद्धं पश्चात्—‘जान्वोरुपरि हस्तौ निवेद्य १ अधो वा २
उत्सङ्गे वा ३ जान्वञ्चने वा ४ द्विकरद्वयान्तर्वा ५’ कृत्वा १०, भयेन गच्छसंधादिभ्यो विभ्यतः ११, भजमानं

भजते कुपितो भक्षयति वा इति बुद्ध्या भदन्तो लोकानां पूज्यो वायमिति १३, मैत्री गुरुं मित्रमस्त्वित्या-
 काङ्क्षया १३, गौरवं सामाचारीकुशलोऽहमिति ख्यापनाय १४, कारणात् गुरोर्विद्यावस्त्रादिलाभहेतोः १५,
 सैनिक लाघवभयात्प्रच्छन्न १६, प्रत्यनीकं आहारादिग्रहणे कार्यव्याक्षेपे वा तद्भङ्गकरं वन्दनं १७, रुष्टं कुन्दे-
 नात्मना कुदस्य गुरोर्वा १८, तर्जितं न कुप्यसि न प्रसीदसि किं त्वया वन्दितेनेति तर्जनापूर्वं १९, शठ
 विश्रम्भार्थं ग्लानत्वमिषेण वा २०, हीलित गणिवाचकवृद्धेत्यादिहासपूर्वं २१, विपरिकुञ्चितं वन्दनकमध्ये
 देशादिकथाकथनं २२, दृष्टादृष्ट तमसि आसीनस्यैव आवर्तादीना अकरणे २३, गृह्णं आवर्तशिरसो वामद-
 क्षिणभागे स्पृशतः २४, कर इति वन्दनं राजकरवन्मन्यमानस्य २५, मोचन मुच्येऽहमस्मात्कदेति चिन्तयतः
 २६, आश्लिष्टामाश्लिष्ट रजोहरणशिरोभ्यामाश्लेषोऽनाश्लेषश्चतुर्धा २७, ऊनं स्वरव्यञ्जनाद्युच्चारार्सां-
 पूर्णं २८, उत्तरचूलिक वन्दनानन्तर मस्तकेन वन्द इत्यादिभणनं वा २९, मूकं अव्यक्तखरं ३०, ढङ्गुरं महा-
 शब्दं ३१, बुडुलीकं उल्मुकवत् रजोहरणं विभ्रतः हस्त भ्रामयित्वा सर्वान्वन्दे इति वचन वा ३२ इति द्वात्रिं-
 शद्वेषशुद्धं कृतिकर्म प्रयुञ्जीत ॥ यदुक्तमागमे—'किङ्कम्मपि कुणन्तो न होइ किङ्कम्मनिज्जराभागी । वत्ती-
 सामन्नयरं साहू ठाण विराहतो ॥ १ ॥ वत्तीसदोससुद्धं किङ्कम्मं जो पडजइ गुरुण । सो पावड निघाणं
 अचिरेण विमाणवास वा ॥ २ ॥' एव १८४ ॥ अष्टौ करणानि यथा—'पडिकमणे १ सज्जाए २ काउस्सग्गा
 ३ वराट् ४ पाहुणण ५ । आलोयण ६ संवरणे ७ उत्तमन्देअ वंदणयं ॥ १ ॥' इति प्रतिक्रमणे चत्वारि वन्द-

नकानि १, स्वाध्यायकरणे स्वाध्यायप्रस्थापने वा २, कायोत्सर्गे विकृत्याद्यनुज्ञारूपे ३, अपराधक्षामणे च ४, प्राघूर्णे समागते ५, आलोचनायां प्रायश्चित्तविधौ ६, संवरणे दिवसचरिमादिप्रत्याख्यानं करणेन उपवासप्रत्याख्याने च ७, उत्तमार्थे आराधनादिकर्मणि ८, एवं १९२ ॥ षट् दोषा यथा—'माणे १ अविणय २ खिसा ३ नीयागोधं ४ अबोहि ५ भवबुद्धी ६ । अनमंते षडोसा एवं अडनउअट्टाणसयं ॥ १ ॥' मानोऽहंकारः १, अविनयः विनयस्य भङ्गः २, खिसा गुरुहीला निन्दा च ३, नीचैर्गोत्रं नीचकुलावासिः ४, अबोधिर्वोधिलाभस्य अभावः ५, भवबुद्धिः संसारभ्रमणं ६, अनमतां वन्दनकमकुर्वतां अभी षट् दोषाः एवं अष्टनवत्युत्तरशतं १९८ वन्दनकस्थानानि ॥ अथ वन्दनकस्य व्याख्यानमुच्यते—शिष्यः आद्धो वा विधिवन्मुखवस्त्रिकां खाङ्गं च प्रतिलिख्य करद्वयगृहीतमुखवस्त्रिकारजोहरणः केवलमुखवस्त्रिकाधरो वा ईषन्नतो वन्दनसूत्रमित्थं वदति । यथा—'इच्छामि खमासमणो वंदितुं जावणिज्जाए निसीहिआए मत्थेणं वंदामि' । इच्छामि अभिलिखामि हे क्षमाश्रमण आम्भ्यति मोक्षार्थं दशविधधर्माचरणेति श्रमणः क्षमया उपलक्षितः श्रमणः क्षमाश्रमणः तस्य संबोधनं । वन्दितुं नमस्कृतुं यापनीयया याप्यते कालः क्षिप्यते यया सा यापनीयता तथा शक्तिसमन्वितयेत्यर्थः । नैषेधिक्या निषेधः प्राणातिपातादिनिवृत्तिरूपः प्रयोजनं यस्याः सा नैषेधिकी तथा नैषेधिक्या इति इच्छामि निवेदनं प्रथमं स्थापनं । अत्रान्तरे यदि व्याक्षिप्तो गुरुस्तदा भणति प्रतीक्षस्विति त्रिविधेन मनोवाक्कायैः संक्षेपेण वन्दस्विति । तदा शिष्यः संक्षिप्तवन्दनेन मत्थेण वन्दामि इति कथयित्वा

मस्तकेन वन्दे इत्युक्त्वा शिष्यः कार्यान्तरं साधयति । यद्यनाक्षिसो गुरुर्भवति तदा कथयति । छन्देण ।
अस्यार्थः ममापि निरावाधमेतदिति । ततः शिष्यो ब्रूते अणुजाण्ट मे मिडगहं निस्सीही । अनुजानीत
अनुमन्यध्वं मे मम मितावग्रहं शुर्ववग्रहरूपं नैपेधिकी सर्वपापव्यापारनिपेयः । इति द्वितीयस्थानं ॥ अवग्र-
हव्याख्यानं पूर्वं कृतं तत्र गुरुर्वदति । अणुजाणामि । अवग्रहमनुजानामीत्यर्थः । ततः शिष्यो नैपेधिकीकथनं
निपिद्धान्यव्यापारः अवग्रहे प्रविश्य । अत्रावग्रहो गुरुशरीराच्चतुर्दिक्षु पुरुषप्रमाणभ्रूमेर्वहिःस्थानं । तत्रानु-
ज्ञाया गुरुपाठनिकटागमनं गुर्वग्रे उपविश्य गुरुपादौ खललाट च करान्यां स्पृशन् इदं वदति । अहो कायं
कायसंफासं । अधःकायं गुरुपादलक्षणं कायेन मदीयहस्तललाटलक्षणेन संस्पर्शस्तमनुजानीध्वमिति पूर्वपदे
योजना । अ इति गुरुपादोपरि हस्तद्वयस्थापनं । हो इति खललाटे एवं कायं काया इति त्रय आवर्ताः ।
संफास इति गुरुपादोपरि मूर्धन्यासः । तत उन्नम्योपविष्ट एव ललाटे अञ्जलिं बध्वा गुरुमुखनिविष्टदृष्टिरिदं
वदेत् । खमणिज्जो मे किलामो अण्पकिलं ताणं बहुसुभेण भे दिवसो वइकंतो । क्षन्तव्यः सोढव्यो भो भवद्भिः
क्लमः संस्पर्शो सति देहखेदः अण्कण्ठानां निर्वाधानां बहुशुभेन भे भवतां दिवसो व्यतिक्रान्तः । दिवम-
ग्रहणं रात्रिपाक्षिकचातुर्मासिकसावत्सरिकादिसूचनं । दिवसो हि प्रधानः । इति तृतीय स्थानं ॥ अत्र गुरु-
वचनं । एवं तहस्ति । तथेति यथा त्वं ब्रूये तथैवेत्यर्थः । पुनरपि शिष्यो गुरुपादौ अन्तराकाशं खललाट क्र-
मेण स्पृशन् ब्रूते । जत्ता भे । यात्रा समययात्रादिरूपा भेदवतां वर्तते । इति चतुर्थं स्थानं ॥ अत्र गुरुवचनं ।

एवं योपनीयमस्ति ममेत्यर्थः । ज इति गुरुपादयोः ता इति मध्ये भे इति ललाटे एवं जावाणिजं च भे इति त्रय आवर्ताः । मीलने पडावर्ताः । वन्दनकद्वयोच्चारणे द्वादशे द्वादशावर्तं वन्दनकं भवति ॥ पुनः शिष्यो इति पष्ठं स्थानं ॥ अत्र च गुरुवचनं अहमवि खाभेमि तुभे । अहमपि क्षमयामि त्वां बहुषु वन्दमानेषु । तुभे इति । युष्मान् स्वापराधमिति । इत्युक्त्वा शिष्य उत्थाय । आवसिआए पडिक्कमामि खयासमणाणं देवस्विआए आसायणाए तित्तीसवधिराए जं किंवि भिच्छाए मण्डुक्कडाए वयडुक्कडाए कायडुक्कडाए कोहाए माणाए मायाए लोभाए सवकालियाए सवजित्थोवयाराए सवधम्माए कमणाए आसायणाए जो भे अह-
यारो कओ तस्स खयासमणो पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥ प्रतिक्कमणाहेण प्राय-
श्चित्तेनात्मानं शोधयितुकामोऽवग्रहाधिःसृत्विति भणति । अयइयं कार्येषु चरणकरणेषु भवा क्रिया आव-
श्यकी तथा हेतुभूतया आशेवनाद्वारेण यदशुभं कृतं तस्याः क्षमाश्रमणानां देवसिक्कया आशातनायाः प्रति-
क्रामामि निवर्ते । कथंभूतया तथा मिथ्याभावेन मनोःकृतया दुश्चिन्तित्वेपल्लपया वाक्कुःकृतया परुपासलरूपया कायडुः-
कृतया आसन्नस्थित्यादिकया क्रोधया मानया लोभया विशेषणादित्वात् खियामादौ सर्वकालिक्या
कालत्रयभूतया सर्वबिध्योपचारया सर्वधर्मातिक्रमणया ईदृश्या आशातनया यो मया अतीचारः कृतः त-

स्मात् हे क्षमाश्रमण प्रतिक्रमामि निन्दामि गर्हे आत्मान व्युत्सृजामि पूर्ववत् । द्वितीयवन्दनकमप्येव । नवरं
तत्र आवसियाण बहिर्निःक्रमणवर्जितं । इत्यावश्यकं वन्दनकव्याख्यानं संपूर्णं ॥ ३ ॥

अथ प्रतिक्रमणं ॥ प्रतिक्रमणे ऐर्यापथिकी अतीचारालोचनं क्षामणं प्रतिक्रमणसूत्र ॥ पूर्वं ऐर्यापथिकी
यथा—इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन् हरिआवहिअ पडिक्कमामि इच्छामि पडिक्कमिडं इरियावहिआण चि-
राहणाए भगवन् इच्छाकारेण वाओल्लासेन संदिशत अनुजानीत ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रमामि ऐर्यापथिक्या
चिराधनायाः प्रतिक्रमितुं इच्छामि अभिलपामि ईरणं ईर्यागमनं तेन युक्तः पन्था ईर्यापथः तत्र
भवा ऐर्यापथिकी चिराधना व्रतएण्डना तस्या ऐर्यापथिक्या चिराधनायाः । गमणागमणे गमनं कार्योर्थे
आगमन तत्समाप्तौ निवर्तनं तस्मिन् गमनागमने समाहारद्वन्द्वः पाणक्कमणे वीयक्कमणे हरियक्कमणे । प्राणा
द्वीन्द्रियास्तेषां क्रमणं, बीजानि वनस्पत्युत्पत्तिहेतूनि बीजाग्रमूलपर्वस्कन्धसंमूर्च्छनरूपाणि तेषां क्रमणं इ-
रितानि नव्योत्पन्नसर्ववनस्पतय, तेषां क्रमण तस्मिन् । क्रमणमत्रोल्लङ्घनं पीडनमाक्रमणं च ज्ञेयं । एसा उरिण
पणग दगमदी मक्कडासताणा । सक्रमणे अवश्यायः निशि पतितं जलरूप हिमं सूर्यकरैरशोपितं । उत्तिङ्गा
भूम्या वृत्तविवरकारिणो गर्दमाकारा जीवाः । पनकस्तद्वर्णरूपं फुल्लिसंज्ञकं सेवालं पञ्चवर्णं । द्रकेन जलेन मि-
श्रिताः नृत्तिका द्रुकनृत्तिका पादाथनाहता । मर्कटसंतानानि लूताजालानि । संक्रमणे चलने । जे मे जीवा
चिराहिआ । संक्रमणे ये मया जीवा चिराधिता अपराद्वाः । रु इत्याह । एगिदिया धेदिया तेंदिया चउरि-

द्विया पंचिद्विया । एकेन्द्रियाः पृथिव्यलेजोवायुवनस्पतिरूपाः । द्वीन्द्रियाः क्रिमिशङ्खजलौकःकपर्दिकाभूलता-
शुक्तिप्रभृतयः । त्रीन्द्रियाः पिपीलिकायूकालिक्षागर्दभमत्कुणात्केन्द्रगोपप्रभृतयः । चतुरिन्द्रिया तूताश-
लभदंशभ्रमरमक्षिकादयः । पञ्चेन्द्रिया जलचरस्थलचररूपास्तिर्यश्चो मनुष्या देवा नारका अपि । एकं स्पर्श-
नलक्षणं इन्द्रियं येषां ते एकेन्द्रियाः । द्वे स्पर्शनरसनलक्षणे इन्द्रिये येषां ते द्वीन्द्रियाः । त्रीणि स्पर्शनरसन-
घ्राणलक्षणानि इन्द्रियाणि येषां ते त्रीन्द्रियाः । चत्वारि स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुर्लक्षणानि इन्द्रियाणि येषां ते
चतुरिन्द्रियाः । पञ्च स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुःश्रोत्रलक्षणानि इन्द्रियाणि येषां ते पञ्चेन्द्रियाः । असंज्ञिसंज्ञि-
भेदाः संपूर्णगर्भजाः । कथं विराधिता इत्याह—अभिहया वत्तिया लेसिया संघाहया संघट्टिया परियाचिया
किलामिया उद्विया ठाणाओद्वाणसंकामिया । जीविआओ ववरोविआ तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥ अभिसु-
खमागच्छन्तः पादेन ताडिता उत्क्षिप्य क्षिप्ता वावर्तिताः पुञ्जीकृताः रजसा वाच्छादिताः श्लेषिताः भ्रूम्यादौ
लगिता ईषत्सृष्टाः संघातिता मिथो गात्रैः पिण्डिताः संघटिताः मनाक् सृष्टाः परितापिताः सर्वतः पीडिताः
क्लमिता म्लानिं प्रापिता जीवितशेषाः कृता इत्यर्थः । अवद्राविताः उन्नासिताः स्थानादन्यस्थानं संक्रामिताः
स्वस्थानादन्यस्थानं प्रापिताः जीविताद्ववरोपिताः मारिता इत्यर्थः । तस्य मिथ्या मे दुःकृतं तत्कृतं दुःकृतं मिथ्या
भूयात् अलीकमस्तु ॥ निरुक्तं यथा—मित्ति मिडमद्वत्थे छत्तिय दोसाण छायेणे होइ । मित्ति य मेराइट्टिउ
दुत्ति दुगंछामि अप्पाण ॥ १ ॥ कत्ति कडम्मे पावं डत्ति य डेवेमि तं उवसमेणं । एसो मि छादुक्कड पइवल-

रत्यो समासेण ॥ २ ॥ तस्सुत्तरीकरणेण पायच्छित्तकरणेण विसोहीकरणेण विसल्लीकरणेण पावाणं कम्माणं
 निग्घायणट्ठाणं ढामि काउस्सग्गं ॥ तस्यातिचारस्य उत्तरीकरणेन विशुद्ध्या प्रकृष्टत्वकरणेन प्रायश्चित्तकर-
 णेन प्रायो याहुल्येन चित्तं जीवं मनो वा शोथयति पापं वा छिनत्ति इति प्रायश्चित्तं तस्य करणेन विशोधि-
 करणेन सर्वातिचारापगमादात्मनो नैर्मल्यकरणेन विशाल्यीकरणेन मायादिशल्योद्धारणेन पापानां पापका-
 रिणा कर्मणां निर्यातनार्थं तिष्ठामि कायोत्सर्गं । 'इत्थं १ गम २ पाण ३ ओसा ४ जेमे ५ एगिंदिया ६ अ-
 भिहया ७ तस्स ८ । अडसंपह तेयाला पय वन्ना दुसयतासहिया ॥ १ ॥' कायोत्सर्गव्याख्यानं पुरतः कथयि-
 ष्यते ॥ ॥ अथातीचारालोचनं ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् देवसिय आलोएमि जो मे देवसिओ अइ-
 यारो कओ कायिओ वाइओ माणमिओ उस्सुत्तो उमगो अकप्पो अकरणिज्जो दुज्झाओ दुच्चित्तिओ अणायारो
 अणच्छयव्वो । असमणपाउग्गो नाणे दंसणे चरित्ताचरित्ते सुण सामाइए तिहंगुत्तीणं चउहं कसायाणं पंच-
 हुमह्वयाणं छण्हं जीवनिकायाण सत्तहं पिंडेसणाणं सत्तह पाणेसणाणं अट्टह पवयणमायाणं नवहं वम्भचे-
 रगुत्तीण दसविहे समणधम्मे सावणाणं जोगाणं ज खंडियं ज विराहियं तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥ भगवन्
 इच्छाकारेण सदिसत्त अनुज्जनीत पूर्ववत् भगवन् दैवसिकमपराधं सयमविराधनं आलोचयामि । लोक-
 दर्शने अस्य घातोः प्रयोगात् । गुरोः पुरः सर्वमपराधं प्रकटयामि । दैवसिकग्रहणेन सर्वत्रापि रात्रिकपाक्षि-
 कचातुर्मासिकसावत्सरिकग्रहणं । यो मे मया दैवसिको दिवसमध्यगतोऽतिचार आचारातिक्रमः कृतः । क

इत्याह । कायिको वाचिको मानसिकः । कायेन कृतः कायिकः । वाचा कृतो वाचिकः । मनसा कृतो मान-
सिकः । कथंभूतः । उत्सूत्रः सिद्धान्तविरुद्धः । उन्मार्गः क्षायोपशामिकभावरूपं मार्गमतिक्रम्य उदयिकभावेन
कृतः । अकल्प्यः कल्पनायामप्यनुचितः अकर्णीयः कर्तुमयोग्यः दुर्धर्मातः एकाग्रचित्ततया आतरोद्बलक्षणः
दुश्चित्तश्चलचित्ततयाऽशुभः अनाचार आचाररहितः अनुनेष्टव्यः मनसापि न वाञ्छनीयः अश्रमणप्रा-
योग्यः श्रमणानां सुनीनामनुचितः । सोऽतिचारः कुत्रेत्याह । ज्ञाने ज्ञानाचारे दर्शने दर्शनाचारे चारित्रे चा-
रित्राचारे श्रुते आगमे सामाधिके सर्वविरतिरूपे तेषां विराधनामित्याह । तिसृणां गुप्तीनां मनोवाक्यायगुप्ति-
रूपाणां चतुर्णां कपायाणां क्रोधमानमायालोभरूपाणां पञ्चानां महाव्रतानां प्राणातिपातशुषावादाददत्ता-
दानश्रैशुनपरिग्रहनिवृत्तिरूपाणां षण्णां जीवनिक्तायानां पृथ्व्यसेजोवायुचनस्पतित्रसरूपाणां सप्तानां पिण्डै-
पणानां संस्पृष्टा १ असंस्पृष्टा २ उद्भटा ३ अप्रलेपिता ४ अवग्रहिका ५ धान्याम्लादिग्रहणे विशेषः । आसां विस्तरव्याख्या
पानैषणानां पिण्डैषणारूपाणां नचरमप्रलेपितायां । धान्याम्लादिग्रहणे विशेषः । आसां विस्तरव्याख्या
सिद्धान्तादवसेया । अष्टानां प्रवचनमाहृणां पञ्चसमितित्रिगुप्तिरूपाणां । नवानां ब्रह्मचर्यगुप्तीनां स्त्रीषण्डप-
शुसहवासत्याग १ तदुक्तासनत्याग २ तद्विस्त्यन्तरत्याग ३ स्त्रीगोष्ठीत्याग ४ प्राक्संभोगसृष्टित्याग ५ स्त्रीक-
मनीयाङ्गदर्शनत्याग ६ स्वाङ्गसंस्कारत्याग ७ स्निग्धाशनत्याग ८ बहुशनत्याग ९ रूपाणां । दशविधे श्रमण-
धर्मे संयम १ सत्य २ शौच ३ ब्रह्मचर्य ४ संतोष ५ तपः ६ क्षमा ७ मार्दव ८ आर्जव ९ मुक्ति १० रूपे । ए-

तेषु सर्वेषु शुश्यादिषु श्रमणधर्मपर्यन्तेषु तद्भावनात्यागैस्तदतिचरैस्तत्प्रसादैः आमणानां यतिसंबन्धिनां योगानां आचाराणां यद्गतादि खण्डितं भग्नं विराधितमपराद्धं तस्य मिथ्या मे दुःकृतं पूर्ववत् । आद्धालोचने तु असमणपावगोस्थाने असावगपाडगो इति पाठः अत्रावकाप्रयोग्यः आवकस्य अयोग्यः तदनेन्तरं शेष पूर्ववत् । चउलं कसायाणं अनन्तरं पचलं अणुघयाणं तिलं गुणघयाण चउलं सिक्खावयाण वारसविट्स्स सावगधम्मस्स जं खंडिअं जं० । पञ्चानामणुव्रतानां स्थूलमाणातिपातमृपावादअदत्तादानमैथुनपरिग्रहवर्जनरूपाणां, त्रयाणां गुणव्रतानां दिग्विखलनर्थदण्डत्वागभोगोपभोगमानरूपाणा, चतुर्णां शिक्षाव्रतानां सामायिकदशावकाशिकपौषधातिसंविभागरूपाणां, एवं द्वादशविधस्य आवकधर्मस्य यत् खण्डितमित्यादि पूर्ववत् । इत्यालोचने । ठाणे कमणे चक्रमणे आउत्ते अणाउत्ते हरियकायसंघटे वीयकायसंघटे वावरकायसंघटे उप्पईयासघट्टणाए ठाणाओ ठाणं संकामिआ सबस्सवि देवसिय दुच्छितिय दुब्भासिय दुचिट्टिय इच्छाकारेण संदिसह इत्थं तस्स भिच्छामि दुक्कडं ॥ स्थाने स्थितोर्ध्वोभावोपवेशसंवेशादौ । क्रमणे चक्रमणे चलने दूरगमने । आयुक्ते ईर्यासमित्यादिभिः सयत्ते । अनायुक्ते तद्विपरीते । हरितकायसंघटे वीजकायसंघटे स्यावरकायसंघटे । अत्र कायः प्राणिशरीरं समूहो वा । संघट्टः सस्पर्शो विमर्दो वा । स्यावरादिशुधिव्यम्बुवनस्पतयः । पट्टपदीसंघटे पट्टपदीग्रहणेन यूकामत्कुणेरुणपिपीलिकादयः स्थानात्स्थानान्तरं संक्रामिता जीवाः सर्वस्यापि देवसिकस्य मनसि दुश्चिन्तितस्य वचसा दुर्भाषितस्य कायेन दुश्चेष्टितस्य इच्छाकारेण संदिसह

इच्छामि० तस्य मिथ्या मे दुःकृतं पूर्ववत् ॥ यतीनां रात्र्यालोचने । संधारा लवत्तणाए परिचत्तणाए आलं-
दणपसारणाए छप्पईयासंघट्टणाए सवस्सवि राईय दुच्चित्तिय हु० । संस्तारके मुनिशय्यारूपे उद्धर्तनायां शरी-
रोपवर्षणरूपायां परिवर्तनायां पार्श्वान्तरपररावर्तूरूपायां आकुञ्चनपसारणायां करपादसंवरणविस्तारणरू-
पायां । षट्पदीसंघट्टनायां सर्वस्यापि रात्रौ दुच्चिन्तितस्य पूर्ववत् ॥ आद्दालोचने तु दिवा रात्रौ च । शरी-
रसवि देवसिय राईय दुच्चित्तिय हु० । यावन्मिथ्या मे दुःकृतं । अस्य व्याख्या पूर्ववत् । आद्दालोचनं यती-
तीनां गोचरचर्यालोचने बृहहण्डकं सूत्रेण व्याख्यास्यते । लघुदण्डकम्—'कालो गोयरचरिआ श्रंडिल्लावत्थ-
पत्तपडिलेहा । संभरउ सहई साहू जस्सव जं किंचि अणाउत्तं ॥ १ ॥' कालो व्याघातिकाधरारात्रिकवैरात्रि-
कप्राभातिकरूपखाध्यायभिक्षादनप्रतिलेखना । एतेषु वस्तुषु स साधुः इह सारतु यस्य वा यत्किंचिदनायुक्त-
मिति कालगोचरचर्याप्रतिलेखनादिव्याक्षेपप्रमादाभ्यां विस्मृतमविधिकृतं वा भवति । प्रतिक्रमणमध्ये यती-
नामतिचारालोचनं—'सयणासणन्नपाने वेइय जे सिज्ज कायउच्चारे । समिईभावणयुत्ती वितहाकरणे अ-
अइआरा ॥ १ ॥' शयने चित्तथकरणे संस्तारकसंदंशकाद्यप्रतिलेखने सुलशय्यादिषु अतीचाराः । आसने अ-
प्रतिलेखिते यत्प्रचिंते गुरुसमोच्चासने वित्तथकरणे अतिचाराः । अन्ने ससचत्वारिंशद्दीषयुक्ते पाने च तथाविधे
चैत्यवन्दने अयुक्तिकृतेऽयतनासु सर्वासु शय्यायां शय्यादिकरचने कायस्य पात्राद्युपकरणादीनां दुःप्रतिले-
खनादौ उच्चारं मलोत्सर्गं समितिषु ईर्या ? भाषा २ एषणा ३ आदान ४ निक्षेपोत्सर्गं ५ रूपासु भावनासु

पञ्चमहाव्रतेषु प्रत्येक पञ्चरूपासु गुप्तियु मनोवाक्कायगुप्तिरूपासु एतेषु सर्वेषु वस्तुषु वितथीकरणे सातिचार-
 करणे अकरणे वा अतिचारा ज्ञेयाः । ते च नित्यमालोचनीया इत्यर्थः । आद्धानां चतुर्विंशत्युत्तरशतमतिचा-
 राणां यथा—‘पणसलेहणपनरसकम्मन्नाणाइ अट्टपत्तेयं । बारस तव विरियतिगं पणसम्मवयाइयाएसि ॥१२॥’
 वीर्यं त्रयं पञ्च सम्यग्त्वत्वे ५ द्वादशव्रतेषु प्रत्येक पञ्चपञ्चातिचाराः ६० एवं १२४ सम्यक्त्वसंलेखनाव्रताति-
 चाराः सकर्मादानाः प्रतिक्रमणसूत्रे आलोच्यः । ज्ञानदर्शनचारित्रतपोवीर्येषु अतिचाराः । कायोत्सर्गे अ-
 तिचारगाथाभिरालोच्यया यथा—‘नाणंमि दंसणमि अ चरणंमि तवम्मि तहय विरयम्मि । आयरणं आयारो
 इय एसो पंचहा भणिओ ॥ १ ॥’ ज्ञाने दर्शने चरणे तपसि वीर्ये च आचरणं तदुत्तिकरणं इत्येव आचारः
 पञ्चधा भणितः ॥ ज्ञानाचारो यथा—‘काले १ विणए २ बहुमाण ३ उवहाणे तहय निहवणे ५ । वंजण ६
 अत्य ७ तट्टुमए ८ अट्टविहो नाणमायारे ॥ १ ॥’ ज्ञानाचारोऽष्टविधो यथा—कालः कालवेलावर्जितः पाठः,
 कालग्रहणादियुक्तिसहितो वा । विनयो गुरुव्यौचित्यकरणं । बहुमान आदरः । उपधान आगमोचितं तपःकर्म ।
 निहवणं सशयच्छेदः । व्यञ्जनं सूत्रपाठः तत्त्वार्थप्रकटनं वा । अर्थष्टीकावृत्तिवार्तिकभाष्यादिकथितः सूत्रार्थ-
 रूपः तट्टुभयं सूत्रार्थमिश्रं सूत्रार्थयोः परस्परसंवादः इत्यष्टविधो ज्ञानाचारः । एतेषां कालविनयबहुमानोप-
 धाननिहवव्यञ्जनार्थं तट्टुभयाना वैपरीत्यकरणे अत्रद्धाने अतिचाराः । यदुक्तं—‘पडिसिद्धाणं करणे किच्चाणं
 मकरणे अ पडिकमणं । अस्सइहणे अ तहा विवरीअपरुवणाएअ ॥ १ ॥’ दर्शनाचारे यथा—‘निस्संकि य १

निर्वृत्तश्चि २ निवृत्तिगिच्छा ३ असूढदिहीअ ४ । उअबूढ ५ थिरीकरणे ६ वच्छिच्छ ७ पभावणे ८ अह ॥ १ ॥
 दर्शने अष्टभेदा यथा—निशुद्धितं शङ्कादोषरहितत्वं । निर्विचिकित्सा जिनोक्तत्वेषु निःसंशयत्वं । असूढदृष्टिस्तत्वात्त्वापराम-
 ख्यानं प्रतिक्रमणसूत्रादवसेयं । निर्विचिकित्सा जिनोक्तत्वेषु निःसंशयत्वं । असूढदृष्टिस्तत्वात्त्वापराम-
 र्शिनी बुद्धिः । उपबृंहणं अर्हन्मतस्य स्वशक्त्या स्थापनं पोषणं च । स्थिरीकरणं अर्हन्मते स्वपरयोः कारणान्त-
 रसहस्रेपि निश्चलत्वकरणं । वात्सल्यं अर्हन्मताश्रिततत्त्वसाधुश्राद्धादिषु स्निग्धत्वं । प्रभावनं जिनशासन-
 स्योद्भावनं ॥ यतीनां अष्टप्रकारं यथा—‘पावयणी १ धम्मकही २ वाई ३ नेमित्तिओ ४ तवस्सीय ५ । विज्जा
 ६ सिद्धोअ ७ कवी ८ अहेव पभावणा भणिया ॥ १ ॥’ आदानां तु प्रभावनं समक्षेत्रैर्विपुलद्रव्यव्ययैरर्हन्म-
 तप्रत्यनीकच्छेदैः स्वमताश्रितपोषणैः ॥ चारित्राचारो यथा—‘पणिहाणजोगजुत्तो पंचहि समिईहिं तीहि गु-
 चीहिं । एस चरित्तायारो अहविहो होइ नायवो ॥ १ ॥’ पञ्चभिः समितिभिस्सिद्धभिर्गुत्तिभिः पूर्वोक्ताभिः
 प्रणिधानयोगयुक्तः समाधानयुक्तिसहितः एष चारित्राचारः अष्टविधो भवति ज्ञातव्यः । पञ्चभिः समिति-
 भाजां चारित्रं ॥ अथ तपआचारो यथा—‘बारसविहम्मि वि तवे सडिभतरवाहिरे कुसलदिही । अगिलाह
 अणाजीवी नायवो सो तवायारो ॥ १ ॥’ द्वादशविधेषु तपसि साभ्यन्तरबाह्ये कुसलदिही । अगिलाह
 बुद्धिः स तपआचारो ज्ञातव्यः ॥ अभ्यन्तरं षड्विधं तपो यथा—‘प्रायश्चित्तं १ विणओ २ वेयावच्चं ३ तहेव

सज्ज्ञाओ ४ । ज्ञानं ५ उत्सर्गो ६ विय अविभन्तरओ तवो होइ ॥ १ ॥ प्रायश्चित्त दशविधं सर्वदैव तत्सं-
 स्मरणपालन । विनयो गुरुषु नम्रता । वैषाष्ट्यं साधुदेवताज्ञानोपकरणगुर्वादीनां शुश्रूषणारूपं । तथैव स्वा-
 ध्याय. वाचनाप्रच्छन्नाग्नायआगमलक्षणः ४ । ध्यान धर्मशुक्लरूपं ५ । एतयोर्विचार आगमादवसेयः ग्रन्थविस्त-
 रभयान्नोक्तः । उत्सर्गः कायोत्सर्गः ६ स चात्रे कथयिष्यते । इदमाभ्यन्तरं तपो भवति ॥ बाह्यं तपो यथा—
 ‘अणसण १ मूणोयरिआ २ चित्तीसखेवणं ३ रसचाओ ४ । कायकिलेसो ५ संलीणया य ६ बज्झो तवो होइ
 ॥ १ ॥’ अनशनमुपवासस्तद्ग्रहणेन . चतुर्विधाहारपरित्यागादि विजानीयात् १, अनोदर्यं स्वधुषोऽल्पाहारः ।
 तत्रैकासिकाष्टकवलायन्तर्भवति २, दृत्तेः संक्षेपणं बहुवेलं भोजनत्यागः तत्रैकभक्ताद्यन्तर्भवति ३, रस-
 त्यागः विद्वृत्यादिवर्जनं, अत्र निर्विकृतिकाचाम्लादि ज्ञेयं ४, कायक्लेशः लोचकरणनिरावरणताजपनादिप-
 रीपहसहनं च ५, सलीनता हस्तपादाद्यवयवगुप्तिरभ्रमणता च ६, इति बाह्यं तपो भवति ॥ वीर्याचारो यथा
 —‘अणिगूहियवलचिरिओ १ पडिक्कमे जो अ जस्स आयारो २ । जुंजइ य जहाठाणं ३ नायवो वीरिया-
 यारो ॥ १ ॥’ अनिगूढबलवीर्यः अगोपितस्वशक्तिस्तपोवैयाष्ट्यकरणदौ १, यो यस्यातिचारस्तं प्रतिक्रमेत्
 २, यत् यथास्थानं तत्ताथास्थानं युनक्ति ३, अत्र यत्पातक यथा कृतं तत्प्रायश्चित्तविशुद्ध्या तपो मूलपारं-
 चिकादिभिः शोधयतीत्यर्थः । इति वीर्याचारो ज्ञातव्यः ॥ एवं पञ्चस्वप्न्याचारेषु विपरीतकरणात् मनोवाक्का-
 येस्तद्वृषणात् अकरणात् प्रतिपन्नत्यागात् अतिचारा भवन्ति ते चालोच्या हेयाश्च । इति प्रतिक्रमण आलो-

चनं संपूर्णं ॥ अथ क्षामणं यथा—इच्छाकारेण संदिसह भगवन् देवसियं खामेमि इत्यं खामेमि देव-
सियं जं किञ्चि अपत्तियं परपत्तियं भक्ते पाणे विणेए वेयावच्चे आलावे संलावे उचासणे समासणे अंतरभा-
साए उवरिभासाए जं किञ्चि मज्झ विणयपरिहीणं सुहुमं वा वायरं वा तुब्भे जाणह । अहं न जाणामि तस्स
मिच्छामि दुक्कडं ॥ इच्छाकारेण संदिशतु भगवन् देवसिकमपराधं क्षमयामि । इच्छया क्षमयामि । देवसिकं
यत्किञ्चिदप्रत्ययं अप्रतीतिजनकं परप्रत्ययं परानुपंगयविनयं परोपदेशाद्वा अपराद्धं । ऋ इत्याह । भक्ते अशने
पाने जले विनये प्रसिद्धे वैयावृत्ते प्रसिद्धे आलापे संभापणे संलापे प्रत्युत्तरे उचासने समासने गुरोरुच्चस-
मानयोरित्यर्थः । अन्तर्भाषायां गुरौ कथयत्यन्तः कथाक्षेपे उपरिभाषायां गुरोः कथितं विषयं विखण्य स्व-
भाषास्थापने यत्किञ्चिन्मम विनयपरिहीनं कर्म आशातनारूपं सूक्ष्मं वा वादरं वा यूयं जानीध्वे अहं न
जाने तस्य मिथ्या मे दुःकृतं । अशने पाने आशातनाः त्रयस्त्रिंशदाशातनासु कथिताः । अत्र गुरुज्येष्ठाद्वि-
चनं खामेह अहमवि खामेमि तुब्भे जं किञ्चि अप० पर० अविणया सारिया वारिया चोइया पडिचोइया
तस्स मिच्छामि० । क्षमयस्व क्षमयथ क्षमयध्वं यत्किञ्चि० पूर्ववत् । अविनयात् अविनयकरणात् ग्रहणात्
मूलगुणोत्तरगुणलङ्घनादपि यूयं स्मारिताः कर्तव्यविस्मृतौ तत्कर्तव्यं चित्त आनीताः वारिता अकार्ये नि-
षिद्धाः चोदिताः प्रेरिताः प्रतिचोदिताः प्रत्येकं कार्येपि शिक्षिताः तस्य मिथ्या मे दुःकृतं ॥ संघादिक्षामणं
यथा—‘आयरिय उवज्जाए सीसे साहम्मिए कुलगणेय । जे मे कया कसाया सबे तिविहेण खामेमि ॥ १ ॥’

आचार्ये उपाध्याये शिष्ये साधर्मिके कुलगणे च ये मया कृताः कषायास्तान्सर्वानाचार्यार्थोदीन् त्रिविधेन
 मनोवाक्काययोगेन क्षमयामि ॥ १ ॥ 'सर्वस्व समणसंघस्त भगवओ अंजलिं करिय सीसे । सर्वं खमावइत्ता
 खमामि सर्वस्व अहंयंपि ॥ २ ॥' सर्वस्य भगवतः श्रमणसंघस्य पुरतः शीर्षे अञ्जलिं करोमि सर्वं तस्य सं-
 घस्य खापराद्धं क्षमयित्वा सर्वस्याग्यपराधमहमपि क्षमामि । 'सर्वस्व जीवराशिसस भावओ धम्मनिहिय-
 नियचित्तो । सर्वं खमावइत्ता खमामि सर्वस्व अहयपि ॥ ३ ॥' सर्वस्य जीवराशोः पइविधजीवनिकायस्य
 भावतः सर्वमपराधं क्षमयित्वा अहमपि सर्वस्यापराध क्षमामि । कथंभूतोऽहं । धर्मनिहितनिजचित्तः ॥ स-
 र्वक्षामण यथा—'खामेमि सर्वजीवेय सर्वे जीवा एतंतु मे । मित्ती मे सर्वभूतेषु वैरं मम न केन-
 अहं सर्वजीवान् निजापराधं क्षमयामि । सर्वे जीवा ममापराधं क्षमन्तु । मैत्री मे सर्वभूतेषु वैरं मम न केन-
 चित् ॥ पाक्षिकादिक्षामण यथा—पीअं च मे जं भे हिट्ठाणं तुट्ठाणं अप्पाणं कायं अभगजोगाणं सुसीलाणं
 सुधयाणं सायरियोवज्झायाणं नाणेणं दसणेणं चरित्तेणं तवसा अप्पाणं भावयमाणानं बहुसुभेण दिवसो
 पोसहो पमलो वइत्तो अत्तो भे कल्लाणेणं पल्लुवइत्तिओ तिकहु सिरसा मणसा मत्थेण वंदामि । हे भगवन्,
 यइवतां मया प्रीतं आनन्दितं युष्माक प्रमोद उत्पादितः । कथंभूतानां भवतां । हट्ठानां आरोग्यानां तुट्ठानां
 प्रमुदितानां । पुनः कथंभूतानां । आत्मनः कायं संयमादिभिर्भावयमानानां । पुनः कथंभूतानां । अभययो-
 गानां अकलंकितमनोवाक्कायानां । पुनः क० । सुशीलानां सदाचाराणां । पुनः क० । सुव्रतानां सुसंयमानां

साचार्योपाध्यायानां । पुनः क० । ज्ञानेन दर्शनेन चारित्र्येण तपसा आत्मानं
वृत्तां दिवसः पौषधः पक्षो व्यतिक्रान्तः । अन्यो दिवसः पौषधः पक्षो भवतां
गतः । त्रिःकृत्वा त्रिवेले कृत्वा शिरसा मनसा मस्तकेन वन्दे । अत्र मस्तकेन वन्दे कथने
पुनरुक्तमृतं परं च आर्षत्वात् शिरसापदं वचसा चेति व्याख्येयं त्रिकरणवन्दनाकरणार्थं ॥ अत्र शुरुवाक्यं-
साहृहि समं साधुभिः सार्धं मे कल्याणेन पक्षो व्यतिक्रान्त इत्यर्थः ॥ अथ पुर्विं चेह्याहं वंदिता नमंसिता
तुञ्जलं पायमूले विहरमाणेणं जे केह बहुदेशिया साहुणो दिहा समणा वा असमणा वा गामाणुगामं दुह-
ज्जमाणा वा राहणियाओ संपुच्छंति उमराहणियाओ वंदंति अज्जियाओ वंदंति सावयाओ
वंदंति सावियाओ वंदंति अहंपि निससल्लो निक्कसाओ तिकहु सिर० ॥ व्याख्या—मया पूर्वं युष्माकं पाद-
मूले विहरमाणेन चैत्यानि वन्दित्वा नमस्यित्वा ये केपि बहुदेशिकाः साधवो दृष्टाः श्रमणा वा आकाशचा-
रिणः अश्रमणा वा भूचारिणः ग्रामानुग्रामं दूयमाना वा दुवन्तो वा अनुगम्यमाना वा अनुगच्छन्तो वा इ-
त्यर्थः । रत्नाधिका वक्ष्यन्ते परमरत्नाधिका वक्ष्यन्ते । तत्र च आर्या वन्दन्ते आर्धिका वन्दन्ते आवका वन्दन्ते
आविका वन्दन्ते । अहमपि निःशल्यो निःकषायः त्रिःकृत्वा० पूर्ववत् । अत्र चैत्यवन्दनक्षामणे शुरुवाक्यं—
अहमपि चेह्याहं वंदामि अहमपि चैत्यानि वन्दयामि इनन्तपदम् ॥ अथ उचट्ठिओमि तुञ्जलं संतिअं
अहा कप्पं वा वच्छं वा पडिगगहं वा कंबलं वा पायपुच्छणं वा रयहरणं वा अक्खरं वा पर्यं वा गाहं वा

सिलोगं वा अद्धसिलोग वा हेडं वा पसिणं वा वागरणं वा । तुभेहिं चियत्तेण दिन्नं मए अविणएण पडि-
 च्चियं तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥ व्याख्या—उपस्थितोसि आगत्य स्थिरीभूतोसि युष्माकमन्तिके यथा कल्पो वा
 वस्त्रं वा प्रतिग्रहो वा । पात्रमित्यर्थः । कम्बलं वा पादप्रोच्छनं वा रजोहरण वा अक्षरं वा पदं वा गाथा वा
 श्लोको वा अर्धश्लोको वा हेतुर्वा प्रश्नो वा व्याकरणं वा युष्माभित्यागित्वेन दत्तं मया अविनयेन प्रतीष्ट
 तस्य मिथ्या मे दुःकृतम् । अत्र गुरुवाच्य—गच्छस्स संतियं गच्छस्य शान्तिक ॥ अथ कथाइवि मेये किह-
 कम्माइं आधारमत्तरेण विणयमत्तरेण सेहिओ सेहाविओ संगहिओ सारिओ वारिओ चोइओ
 पडिचोइओ चियत्ता मे पडिचोयणा उवट्ठिओहं सामणस्स तुज्झहं तवेतेयसिरी इमाओ चाउरंतसंसारकं-
 ताराओ साहुडु नित्थरित्थामित्तिक्कुं ॥ व्याख्या—कृतानि कानिचिन्मया कृतिकर्माणि बन्दनकादीनि
 आचारमन्तरेण विनयमन्तरेण । अन्तरेणशब्दो विनाभूतार्थः । तदा भवद्भिरहं शिक्षितः स्वयं सुपथमापितः
 शिक्षयितः अन्यैः शासितः संगृहीतः शास्त्रविधिना बोधितः अवगृहीतः आज्ञां लम्बितः चिस्मृतं करणीयं
 स्मारितः वारितः चोदितः प्रतिचोदितः पूर्ववत् । त्यक्त्वा मया प्रतिचोदना उपस्थितोहं निकडीभूतः आम-
 ण्यस्य यतिधर्मस्य युष्माभित्तपोभिस्तपस्तेजस्मृतैः अस्माचतुर्गतिसंसारकान्तारात् संहत्य निर्गमिष्यामि
 त्तिःकृत्वा इत्यादि पूर्ववत् ॥ अत्र गुरुवाक्यं—नित्थारगपारगा होह नित्थारकपारगा भवत ॥ इति क्षामणम् ॥

अथ प्रतिक्रमणम् । तच्च सूत्रेण कथयिष्यते । पूर्वं नमस्कारं पठित्वा पश्चाच्चत्तारिमङ्गलम् इत्यारभ्य यावत् केवलपन्नत्तं धम्मं संरणं पवज्जामि इति सर्वत्रापि पठ्यते प्रसिद्धार्थं । तत आलोचनपठनं—इच्छामि पडिक्कमिडं जो मे देवसिओ इत्याधारभ्य यावत्समणानं जोगाणं जं खंडियं जं विराहियं तस्स मिच्छामि दुक्कडं । इति पूर्वमेव व्याख्यातं—इच्छामि पडिक्कमिडं हरिया इत्यादि यावत् तस्स मिच्छामि दुक्कडं । एतदपि पूर्वमेव व्याख्यातम् ॥ अथ पूर्वं शयनातिचारप्रतिक्रमणमाह—इच्छामि पडिक्कमिडं पगामसिज्जाए निग्गामसिज्जाए संधारा उवत्तणाए परिवत्तणाए आउंटणपसारणाए ळप्पइयासंधट्टणाए । कुइए कक्कराइए छीए जंभाइए आमोसे सरक्खामोसे आउलमाउल्लाए सोयणवत्तियाए इच्छाविप्परियासियाए दिट्ठिविप्परियासियाए मणविप्परिआसिआए पाणभोअणविप्परिआसिआए जो मे देवसिओ अइआरो कओ तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥ व्याख्या—इच्छामि पडिक्कमिडं अभिलिखामि प्रतिक्रमितुं निवर्तितुं प्रकामशय्यायाः प्रकामं अत्यर्थं शय्या शयनं चातुःप्राहरिकं प्रकामशय्या । अथवा यत्पुचितशयनादिसंस्तारणं । अथवा यत्पुचितमपि संख्यातीतं कल्पसंख्यापरिश्रहसंख्यातिक्रान्तं संस्तरणं प्रकामशय्या तथा निकामशय्या अप्रतिलेखितकंबलादिपरस्पर्शादि गुरुशय्यातिक्रमादिदूषिता शय्या निकामशय्या तथा० संस्तारकोद्धर्तनया यत्पुचितं शयनीयं संस्तारकमुच्यते तस्योद्धर्तना संमर्दः तथा० संस्तारकोऽनुवर्तते परिवर्तना पार्श्वोदिपरावर्तः तथा० एतासु अप्रतिलेखितपरावर्तादौ अतिचारः । आकुञ्चनप्रसारणया आकुञ्चनं करपादादिसंकोचः

प्रसारणा तेपामेव प्रसारण तथा अप्रतिलेखितया अतिचारः । पट्टपदिकासंघट्टनया पट्टपदिका यूकाः तासां अविधिना संस्पर्शः संघट्टना तथा० कृजिते काशादौ कृते तत्रापि मुखवस्त्रिकया अपिहितवदनस्य करणे अतिचारः । कर्करायितं स्थपुटमिदं स्थानं दुःशब्देयं शीतोष्णदंशमत्कुणादिवाधात्र इत्यादिसोद्वेगं भाषणं कर्करायितं तस्मिन् । क्षुते जृम्भिते प्रसिद्धे तयोरप्यपिहितवदनस्य कुर्वतोऽतिचारः । आमर्शे अप्रतिलेखित-वस्तुनः संस्पर्शे सरजरुक्कामर्शे पृथिव्यादिसचिचसहितसंस्तारकस्पर्शे इति शय्यायां जाग्रतोऽतिचाराः ।

॥ अथ सुप्तस्यातिचाराः । आकुलव्याकुलया स्वप्नवृत्त्या स्त्रीसयोगविवाहयुद्धमहारम्भकरणहेतुभूतया स्वप्नवृत्त्या स्त्रीवैपर्यासिक्या विपर्यासो विपर्ययः तत्र भवा स्वप्नवृत्तिवैपर्यासिकी स्त्रीवैपर्यासिकीणां समागमसम्भोग-प्रियालापयुक्ततया दृष्टिवैपर्यासिक्या दृष्टेर्दुष्कर्महेतुभूतया मनोवैपर्यासिक्या मनसो नानाविकारयुक्त्या पानभोजनवैपर्यासिक्या पानान्नभक्षणकाङ्क्षारूपया यो मया देवसिकोऽतिचारः कृतः तस्य मिथ्या मे दुष्कृतं ॥ अथ शयनदोषाणां प्रतिक्रम्य भिक्षादोषान्प्रतिक्रामति यथा—पडिक्कमामि गोयरचरियाए भिक्खा-यरियाए उग्घाडिदकवाहुग्घाडणाए साणावच्छादारासंघट्टणाए मंडीपाहुडियाए बलिपाहुडियाए ठावणापा-हुडियाए संकिए सहसागारे अण्णेसणाए पाणेसणाए बीयभोयणाए हरियभोयणाए पच्छेक-न्मिआए पुरेकम्मियाए अदिट्टहडाए दगसंसट्टहडाए रयसंसट्टहडाए पारिसाडणियाए पारिट्ठावणियाए उहासणभिक्खाए जं उग्गमेणं उप्पायणेसणाए अपरिसुद्धं पडिगाहियं परिसुत्तं वा जन्न परिट्ठवियं तस्स

भिच्छामि दुक्कडं ॥ प्रतिक्रमामि गोचरचर्यायां गोवत् उत्तममध्यमजघन्यकुलानपेक्षतया अहीनतया अलु-
ब्धतया अनार्ततया शुद्धभिक्षार्थं चरणं गोचरः तस्य चर्या क्रियाविधिस्तस्यां । किमर्थं गोचरचर्यायामित्यत-
आह । भिक्षाचर्यायां शुद्धान्नपानग्रहणहेतुभूतायां नतु वृथादाढ्यायां कौतुकार्थायां वा । तत्र काभिर्युक्ति-
भिरतिचार इत्यत आह । उद्धादितकपाटोद्धादनया उद्धादितः परिघशृङ्खलतालकादिभिरपिहितो यः कपाट-
स्तस्योद्धाटना प्रेरणं तथा । तत्र अप्रतिलेखितकपाटोद्धाटनादतिचारः । श्वानवत्सदारकसंघट्टनया तेषां संघ-
ट्टने तत्पीडनोच्छिष्टादिदोषा भवन्ति । मण्डीप्राभृतकया पिधानिकास्थापिताग्रपिण्डग्रहणेन बलिप्राभृतकया
देवनैवेद्यार्थहोमार्थस्थापितान्नग्रहणेन । स्थापनाप्राभृतकया यस्यकस्यचिद्भिक्षुकस्यार्थं पृथक्स्थापितान्नस्य ग्रहणेन
शङ्किते आधाकर्मादिशङ्कासहितान्नग्रहणे । सहसाकारे सहसैव दुष्टादुष्टाज्ञातपिण्डग्रहणे । अन्नेषणया नि-
दोषपिण्डगवेषणया पानैषणया प्राशुकजलग्रहणेन सातिचारेण प्राणभोजनया सूक्ष्मतरुद्गीन्द्रियादिभक्तसं-
मिश्रभोजनेन वीजभोजनया अन्नमध्यगतसूक्ष्मबीजाहारेण हरितभोजनया सूक्ष्महरितभोजनेन पञ्चात्कर्म-
तया भिक्षानन्तरं संचितजलादिभिः हस्तक्षालनतया पुरःकर्मतया भिक्षादानात्पूर्वं संचितजलादिहस्तसंस-
र्जनेन । अदृष्टहृतया मुनेरप्रत्यक्षं समानीतया भिक्षया भित्तिपरिच्छदाद्यन्तराहतयेत्यर्थः । द्रकसंसृष्टहृतया
जलाद्रसमानीतया रजःसंसृष्टहृतया पृथ्वीकायाद्विचूर्णयुक्तानीतया पारिसादनिकया भिक्षाग्रहणे इतस्ततो
भोज्यादिपतनरूपया पारिस्थायपनिकया दोषदुष्टानामन्नादीनां विधिना यतिभिर्यः परित्यागो विधीयते सा

पारिष्ठापनिकोच्यते । उहासनभिक्षया भिक्षाग्रहणमध्ये यत्कर्मनीयतरस्यान्नादर्याचनं सा सिद्धान्तभाषया
 उहासनभिक्षोच्यते तथा० यत् उद्गमने आधाकर्मिकादिपोडशदोषमयेन उत्पादनेन घात्र्यादिपोडशदोषम-
 येन एषणया शङ्कितादिदशदोषमय्या अपरिशुद्धं सदोषं यत्प्रतिगृहीतं समानीतं परिशुक्तं प्राणाघारे नियो-
 जितं यन्न परिष्ठापित सदोषं सम्पद्गुणं परिलुक्तं तस्य मिथ्या मे दुष्कृतम् ॥ शयनातिचारभिक्षातिचारान्प्र-
 तिक्रम्य प्रतिलेखनाद्यतिचारान्प्रतिक्रामति यथा—पडिक्कमामि चाउक्कालं सञ्ज्ञायस्स अकरणयाए उभओ
 कालं भंडोवगरणस्स अप्पडिलेहणाए दुप्पडिलेहणाए अप्पमज्जणाए दुप्पमज्जणाए अइक्कम्मे वइक्कम्मे अइ-
 चारे अणायारे जो मे देवसिओ अइयारो कओ तस्स मिच्छामि दुक्कड ॥ प्रतिक्रमामि चतुःकालं निशादि-
 वसयोः पूर्वपश्चिमयामौ सर्वेषां धर्मानुष्ठानकालः अतएव चतुःकालमित्युच्यते स्वाध्यायस्य प्रतिक्रमणप्रति-
 लेखनारूपस्य अकरणतया उभयकालं दिवसप्रथमचरमप्रहरयोर्भाण्डोपकरणस्य पात्रचस्त्रसस्तारकरूपस्य अ-
 प्रतिलेखनया अदर्शनेन दुःप्रतिलेखनया अयुत्तया दर्शनेन अप्रमार्जनया दुःप्रमार्जनया अयु-
 त्तया कृतया प्रमार्जनया अतिक्रमे व्यतिक्रमे अतिचारे अनाचारे आधाकर्मिकामन्त्रणाप्रतिक्रमणयोरतिक्रमः
 आधाकर्मिकग्रहणापगमने व्यतिक्रमे तद्ग्रहणे अतिचारः तद्ग्रहणे अनाचारः तस्मिन्निति सर्वज्ञानुवर्तते । जो
 मे पूर्ववत् ॥ अथैकादिद्वारेणातिचाराणां प्रतिक्रमणमाह यथा—पडिक्कमामि एगविहे असंजमे पडिक्कमामि
 दोहिं बंधणेहि रागबंधणेणं दोसबंधणेणं पडिक्कमामि तिहिं दडेहि मणदंडेण वयदंडेणं कायदंडेणं पडिक्क-

मामि तिहिं गुत्तीहिं मणगुत्तीए वयगुत्तीए कायगुत्तीए पडिक्कमामि तिहिं सल्लेहिं मायासल्लेहिं नियाणस-
ल्लेहिं मिच्छदंसणसल्लेणं पडि० तिहिं गारवेणं इड्डीगारवेणं रसंगारवेणं सायागारवेणं पडि० चडहिं कसायाहिं
कोहकसायाणं मानकसायाणं मायाकसायाणं लोभकसायाणं पडि० चडहिं सन्नाणं आहारसन्नाए भयस-
न्नाए मेहुणसन्नाए परिग्गहसन्नाए पडि० चडहिं विगहाणं इत्थीकहाए भल्लकहाए देसकहाए राजकहाए
पडि० चडहिं ज्ञाणेणं अट्टेणं ज्ञाणेणं रुहेणं ज्ञाणेणं धम्मणेणं ज्ञाणेणं सुक्केणं ज्ञाणेणं पडि० पंचहिं किरियाणं
काइयाए अहिगरणियाए पाडसियाए पारियावणियाए पाणाइवायकिरियाए पडि० पंचहिं काअगुणेहिं स-
इेणं रूवेणं रसेणं गंधेणं फासेणं पडि० पंचहिं महद्वएहिं पाणाइवायाओ वेरमणं सुसाउवायाओ वेरमणं अदि-
न्नादाणाओ वेरमणं मेहुणाओ वेरमणं परिग्गहाओ वेरमणं पडि० पंचहिं समिइहिं इरियासमियाए भासास-
मियाए एसणासमियाए आयाणभंडमत्तनिक्खेवणाए० उच्चारपासवणखेलजल्लसिंघाणपारिद्धावणियास०
पडि० छहिं जीवनिकाएणं पुढवीकाएणं आउकाएणं तेउकाएणं वाउकाएणं वणस्सइकाएणं तस्सका० पडि०
छहिं लेसाहिं किल्ले० नील्ले० काउले० तेउले० पल्लेसाए सुक्कलेसाए । प्रतिक्रमामि एकविधे असंयमे
चारित्रविराधनारूपे एकस्यामेव चारित्रविराधनायां सर्वेऽतिचाराः संघटन्ते अतएव तस्मिन् संयमे रतोऽ-
तिचारान्प्रतिक्रमामि । अत्र च प्रतिक्रमामि इति कथने आदिपर्यंतं यावदेतेषु कथ्यमानेषु हेयोपादेशेषु यो
योऽतिचारः तस्य मिथ्या मे दुःकृतमिति ज्ञेयं । सर्वत्रापि प्रतिक्रमामि अनुवर्तते एकोत्तयैव ज्ञेयं । द्वाभ्यां

वन्धनाभ्यां अग्रतः । हेत्वर्थं तृतीया सर्वत्र । काभ्यामित्याह । रागवन्धनेन दोषवन्धनेन इष्टभावेषु जीवादिषु
 सर्वेषु लेहसंयन्धो रागः तेष्वेवानिष्टेषु कारणाद्वेपमागतेषु जुगुप्सा अभावविनाशनबुद्धयोः द्वेषः तौ च व-
 न्धनभूतौ । यतः सर्वोपि कर्मसंबन्धोऽष्टभेदभिन्नो रागद्वेषाभ्यामेव प्रतिबध्यते । त्रिभिर्दण्डैर्दण्डयन्ति आ-
 त्मानं पुनर्वन्धनं गृहीत्वा निःसत्त्वं कुर्वन्ति दण्डास्तैर्दण्डैः । कैरित्याह । मनोदण्डेन मनसो दुश्चिन्तितदिभे-
 देन कर्मवन्धस्याहार्येण । वचोदण्डेन वचसोऽसत्यविप्रयस्यावद्यादिसन्निधानेन । कायदण्डेन कायस्य सावयचे-
 ष्टाकरणेन तिष्ठभिर्गुप्तिभिर्गोपनं समाधानेन रक्षणं गुप्तिः ताः ताभिः । काभिरित्याह । मनोगुह्या मनसा
 दुश्चिन्तानिवारणेन धर्मशुक्लावध्यानेन । वचोगुह्या वचसा मौनेन निरवद्याल्पभाषणेन वा । कायगुह्या दुश्चे-
 ष्टाल्यागेन संलीनताभिर्वा परीपहसहत्वेन वा । आसामकरणे अतीचारः । त्रिभिः शल्यैः शलयन्ते प्राणिनं
 कम्पयन्ते वाधन्ते वा शल्यानि तैः । कैरित्याह । मायाशल्येन माया शुभाशुभैः कर्मभिः परिवचनविप्रतारणे
 सैव शल्यं तेन निदानशल्येन सर्वेषां वन्धनहेतुमनोवाक्कायैश्चेष्टा तपःप्रभृतिभिः स्वर्गराज्यमोक्षादिकाङ्क्षा वा
 तदेव शल्यं तेन । मिथ्यादर्शनशल्येन अतले तत्वभावो मिथ्यादर्शनं पञ्चप्रकारभिन्नं तदेव शल्यं तेन । त्रि-
 भिर्गौरवैः कर्मोपचयेन आत्मनो गुरुत्वकरणं गौरवं तैः । कैरित्याह । ऋद्धिगौरवेण आचार्यपदप्राप्तिराजसन्मा-
 नार्थादिलाभतृष्णागर्वोद्भवेन रसगौरवेण इष्टरसपट्टप्रकारलाभानन्देन सातगौरवेण सातं सुखं तस्य लोभ-
 प्रमोदाभ्या त्रिभिर्विराधनाभिः सावद्यासंयमभेदादिना कर्मवन्धकरी क्रिया विराधनेत्युच्यते ताभिः । का-

भिरित्याह । ज्ञानविराधना यथा—'नाण पडणीयं' निन्हेव अचासायण तयंतरायं च ।
कुणमाणस्स इआरो नाणविसंवायजोगं च ॥ १ ॥' विस्तारो महाग्रन्थेभ्यो ज्ञेयः । दर्शनविराधनया सम्य-
क्त्वच्छेदेन शङ्कादिभिः । चारित्रविराधनया सर्वविरतिचारित्रखण्डनेन । चतुर्भिः कषयैः कषयते निरन्तरं व-
ध्यते आत्मा अनेनेति कषायः तस्य आयाः लाभरूपाः कषयास्तैः । कैरित्याह । क्रोधकषायेण परद्रोहचिन्त-
नरूपेण रौद्ररसात्मकेन मानकषायेण परमाहंकृतिरूपेण मायाकषायेण परवञ्चनारूपेण लोभकषायेण अन-
न्ततृष्णामूर्च्छीरूपेण । कषयाणामनन्तानुबन्धिप्रभृतिविस्तारव्याख्या श्रुतोदधौ ज्ञेया । चतुर्भिः संज्ञाभिः
संज्ञानं आत्मनः काङ्क्षया वस्त्वन्तरपरिज्ञानं संज्ञा तथा ताभिः । काभिरित्याह । आहारसंज्ञया चतुर्विधा-
हारषड्सेच्छारूपया । भयसंज्ञया सप्तभयात्मिकया । अशुनसंज्ञया स्त्रीसंभोगादिकाङ्क्षया । परिग्रहसंज्ञया
सर्वभावेषु मूर्छीरूपया । चतसृभिर्विकथाभिः विरुद्धा जनापवादपरापराधकार्यभङ्गकादिन्यः कथाः ताभिः ।
काभिरित्याह—स्त्रीकथया स्त्रीजातिदेशगुणादिव्याख्यानरूपया । भक्तकथया षड्सचतुर्विधाहारश्लाघानिन्दा-
रूपया । देशकथया नानादेशाचारवस्तुश्लाघानिन्दारूपया । राजकथया नृपप्रतापापयशःप्रभृतिश्लाघानिन्दा-
रूपया । चतुर्भिर्ध्यानैः ध्यायते सप्ततत्वमध्यगतं किञ्चिद्यैः तानि ध्यानानि तैः । कैरित्याह । आर्तेन ध्यानेन
दुःखाशादन्यपरार्थनादिदुःखासिकारूपेण । रौद्रेण ध्यानेन परद्रोहचिन्तनादिक्रोधात्मकेन । धर्मेण ध्यानेन
आज्ञापायविपाकसंस्थानचिन्तनरूपेण । बुद्धेन ध्यानेन चतुर्विधेन तत्वार्थशास्त्रोपयुक्तेन । पञ्चभिः क्रियाभिः

करणं क्रिया कर्मानुबन्धी कायव्यापारः ताभिः । काभिरित्याह । कायिक्या कायेन कर्मवि(धान)पाकरूपेण
 निर्वृत्त्या देहव्यापाररूपया । आधिकरणया अनेकदुष्टव्यापाराधिकरणकारिण्या । प्रादोषिक्या महादुष्टत्व-
 चिन्तनात्मिक्या । प्राणातिपातक्रियया प्रसिद्धया । पञ्चभिः कामगुणैः कामोऽभिलाषः तत्कारिणो गुणाः
 कामगुणास्तैः । कैरित्याह । शब्देन आहतानाहतरूपेण । रूपेण निर्माणचित्रादिकृतेन । रसेन पद्मसात्मकेन ।
 गन्धेन दुःसद्गन्धरूपेण । स्पर्शेन दुःसत्स्पर्शरूपेण । पञ्चभिर्महाव्रतैः गृहिणामणुव्रतापेक्षया महाव्रतानि कथ्यन्ते ।
 कैरित्याह । प्राणातिपातात् पद्धिजीवनिकायहिंसनाद्विरमणेन । मृपावादात् अप्रियाहितासत्यवचनाद्विरम-
 णेन । अदत्तादानात् दन्तशोधनमात्रपरादत्तवस्तुनो ग्रहणाद्विरमणेन । मैथुनात् शब्दरूपरसगन्धस्पर्शदेव-
 तिर्यङ्मनुष्यसुरतादिरूपाद्विरमणेन । परिग्रहात् सर्वभावेषु मूर्च्छाकरणाद्विरमणेन । पञ्चभिः समितिभिः सं-
 सम्यगितिः संयमस्य गतिः, अथवा समितिः चारित्रयोगानां मीलनं ताभिः । काभिरित्याह । ईर्यासमित्या-
 गमने जन्तुरक्षार्थमालोकनरूपया । भापासमित्या संज्ञादिपरिहारेण मौनावलम्बनरूपया । एपणासमित्या
 द्विचत्वारिशदोपविशुद्धभिक्षाग्रहगेवपणारूपया । आदानभाण्डमात्रनिक्षेपणासमित्या भाण्डमात्रोपकर-
 णानां यत्नेन प्रतिलिख्य निक्षेपादानरूपया । उच्चारप्रस्रवणखेलजल्लसिंघाणपारिष्ठापनिकासमित्या विणमूत्रक-
 फदेहमलनासामलोत्सर्गाणा निर्जन्तुप्रतिलेखितपृथ्वीतलरूपया । पद्भिर्जीवनिकायैर्जीवानां प्राणिनां सध-
 र्भिणा सम्बूहो निकायस्तैः । कैरित्याह । पृथ्वीकायेन काठिन्यलक्षणेन मृद्ध्योष्टप्रभृतिरूपेण । अप्कायेन जला-

तमकेन हिममिहिकाकरकशुद्धोद्वेकरूपेण । तेजस्कायेन अग्निविद्युदलातप्रभृतिरूपेण । वायुकायेन व्यजनसुखा-
द्युदीरितेन प्राणापानादिरूपेण वा । वनस्पतिकायेन प्रत्येकानन्तरूपेण । जलकायेन द्वीन्द्रियत्रीन्द्रियचतुरि-
न्द्रियसंज्ञिपञ्चेन्द्रियअसंज्ञिपञ्चेन्द्रियरूपेण । षड्भिल्लेश्याभिः लेखोऽशीत्याधिकसहस्रनिमेषकालरूपः तत्र-
भवा तीव्रध्यानरूपा युक्तिलेश्या ताभिः । काभिरित्याह । कृष्णलेश्या महातीव्रपापापानुध्यानरूपया । नील-
लेश्या किञ्चित्तदूनतरया । कापोतलेश्या किञ्चित्ततोऽप्यल्पप्रदोषया । तेजोलेश्या किञ्चिच्छुभभावभि-
न्नया । पद्मलेश्या शुभभावसंमिश्रया । शुक्ललेश्या निर्मलया कर्मानुबन्धच्छेदिन्या । एतासां
लेश्यानां व्याख्यानं ग्रामवधकजम्बूलादकपरिणामहृष्टान्तैः तदुपयोग्यवर्णान्तरैश्च सिद्धान्तादवसेयं । विरा-
धनाकषायसंज्ञाविकथाध्यानक्रियाकामगुणमहाव्रतसमितिजीवनिकायलेश्यादीनां व्याख्यानं अत्र ग्रन्थवि-
स्तरभयान्न कृतं । नामग्रहणमेव व्याख्यानं शास्त्रान्तरादवसेयं । एतन्मध्ये धर्मशुक्लादीनां ध्यानानां महाव्र-
तानां समितीनां गुप्तीनां शुभात्मकानां सर्वेषां यत्प्रतिक्रमाभीति कथनं तत्र तद्गतानामतिचाराणां भङ्गदू-
षणादिकृतानां प्रतिक्रमणार्थं ॥ अथैकवेलकथनेन प्रतिक्रमणयुक्तिमाह । पडिक्कमामि सत्तहिं भयट्टाणेहिं
अट्टहिं भयट्टाणेहिं णवहिं बंभचेरगुत्तीहिं दसविहे सपणधम्मे एकारसहिं उवासगपडिमहिं बारसहिं भि-
वखुपडिमहिं तेरसहिं किरियाणेहिं चउदसहिं भूयगामेहिं पवरस्सहिं परमाहम्मिधेहिं सोलसहिं गाहासो-
लसएहिं सत्तरसविहे असंयमे अट्टारसविहे अबम्भे एगुणवीसाए नायज्जायणेहिं वीसाए असमाहिट्टा-

नेहि ण्गवीसाए सबलेहिं चावीसाए परीसहेहि तेवीसाए सूयगड्झायणेहि चउवीसाए अरहंतेहि पंचवी-
 साए भावणाहिं छवीसाए दसाकण्णवहाराणं उहेसणकालेणं सत्तावीसाए अणगारगुणेहिं अट्टवीसाए आ-
 यारपरुपेहिं ण्गुणतीसाए पावसुयपसगेहिं तीसाए मोहणिट्टाणेहिं एकतीसाए सिद्धायगुणेहिं वत्तीसाए
 जोगसंगहेहिं तित्तीसाए आसायणाए ॥ सप्तभिर्मयस्थानैः भयोत्पादजनकैः इहलोक १ परलोक २ आदान
 ३ अकस्मात् ४ आजीविका ५ मरण ६ अकीर्ति ७ रूपैः । अष्टभिर्मदस्थानैः जाति १ लाभ २ कुल ३ ऐश्वर्य
 ४ बल ५ रूप ६ तपः ७ श्रुत ८ रूपैः । नवभिर्ब्रह्मचर्यगुप्तिभिः स्त्रीपण्डपशुयुक्तगृहत्याग १ तादृशासनत्याग
 २ तादृशकुड्यानंतरत्याग ३ सरागस्त्रीकाकरणत्याग ४ पूर्वैरतिसरणत्याग ५ स्त्रीरम्पाद्भक्षणत्याग ६ स्वाप्न-
 भूपात्याग ७ स्निग्धाशनत्याग ८ अत्यशनत्याग ९ रूपाभिः । दशविधे श्रमणधर्मे संयम १ सूनुत २ शौच ३
 ब्रह्म ४ आर्किचन्य ५ तपः ६ क्षान्ति ७ मार्दव ८ आर्जव ९ सुक्ति १० रूपे । अत्र सप्तमी धर्मेतिचार इत्यर्थः ।
 एकादशभिरुपासकप्रतिमाभिः दर्शन १ व्रत २ सामायिक ३ पौष ४ ब्रह्मचर्य ५ अचित्त ६ आरम्भ ७
 प्रेक्षा ८ उद्दिष्ट ९ वज्र १० श्रमणभूत ११ रूपाभिः । द्वादशभिर्भिक्षुप्रतिमाभिः एकमासिकी १ द्वैमासिकी
 २ त्रैमासिकी ३ चतुर्मा ४ पञ्चमा ५ षण्मा ६ सप्तमा ७ सासरात्रिकी ८ सासरात्रिकी ९ सासरात्रिकी
 १० अहोरात्रिकी ११ एकरात्रिकी १२ रूपाभिः । त्रयोदशभिः क्रियास्थानैः अर्थायिक्रिया १ अनर्थायिक्रिया
 २ हिंसादिक्रिया ३ अकस्मात्क्रिया ४ दृष्टिविपर्ययासक्रिया ५ अदत्तादानक्रिया ६ आध्यात्मक्रिया ७ मान-

क्रिया ८ मित्रक्रिया ९ मायाक्रिया १० लोभक्रिया ११ इर्यापथक्रिया १२ मृषाक्रिया १३ स्थानरूपाभिः ।
चतुर्दशभिर्भूतग्रामैर्जीवसमूहैः एकेन्द्रिय १ सूक्ष्म २ बादर ३ पञ्चेन्द्रिय ४ संज्ञि ५ असंज्ञि ६ द्वित्रिचतुरि-
न्द्रिय ७ पर्यासापर्यासत्वेन द्विगुणीकृतैः १४ । पञ्चदशभिः परमाधार्मिकैः महापापकारिनैरधिकसंतापकदैवतैः ।
अम्ल १ अम्लर्क्ष २ श्याम ३ शबल ४ रुद्र ५ उपरुद्र ६ काल ७ महाकाल ८ असिपत्र ९ धनुः १० कुम्भ
११ बालुका १२ वैतरणी १३ खरस्वर १४ महाघोष १५ रूपैः । षोडशभिर्गाथाषोडशकैः सूत्रकृताङ्गश्रुतस्क-
न्धाध्ययनैः समय १ वैकालिक २ उपसर्गपरिज्ञा ३ स्त्रीपरिज्ञा ४ निरयविधि ५ वीरस्तव ६ शीलपरिभाषा
७ वीर्य ८ धर्म ९ समाधि १० मार्ग ११ समवसरण १२ अचितथ १३ ग्रन्थ १४ यमक १५ गाथाध्ययन १६
रूपैः । सप्तदशविधे असंयमे पञ्चाश्रव ५ पञ्चेन्द्रियव्यापार १० कपाय १४ योगत्रयदुःसंस्थान १७ रूपैः । अत्र
सप्तमीकथनं सर्वेतिचारा असंयमे इत्यर्थः । अष्टादशविधे अब्रह्मणि—‘दिव्यौदारिककामानां कृतानुमतका-
रितैः । मनोवाक्कायतस्यागो ब्रह्माष्टादशधा मतम् ॥ १ ॥’ एतद्विपरीतं अब्रह्म तस्मिन्नतिचारा इति भावः ।
एकोनविंशताध्ययनैः अज्ञाताध्ययनैरपीत्यर्थः । उत्कीर्तना १ संघाटा २ अण्ड ३ कूर्म ४ शैलिक ५ तुम्बर ६
रोहिणी ७ मल्ली ८ माकन्दी ९ चन्द्रम १० दावदव ११ उदकज्ञात १२ मण्डूक १३ तैतिल १४ नन्दीफल १५
अमरकंका १६ आकीर्ण १७ इमश्रु १८ पुण्डरीक १९ रूपैः । विंशत्या असमाधिस्थानैः द्रुतद्रुतचारि १ अप्रमा-
र्जितस्थान २ दुःप्रमार्जितस्थान ३ अतिरिक्तस्थान ४ अतिरिक्ताशन ५ रत्नाधिकपराभव ६ स्थविर ७ अप-

घात ८ संज्वलनकोप ९ स्वदीर्घकोप १० पराबुखावर्णवाद ११ प्रत्यक्षचोरादिभाषण १२ अधिकरण १३
 अकालस्वाध्याय १४ सरजस्करपाणि १५ शब्दकर १६ कलहकर १७ इन्द्रागणभेद १८ सूरप्रमाणभोजन १९
 अनेपणासमिति २० रूपैः स्वपरासमाधिकरैः ॥ एकविंशत्या शबलैः चित्तमालिन्यहेतुभिः । हस्तकर्मकरण १
 मैथुनोपसेवन २ निशाभोजन ३ आधाकर्मभोजन ४ राजपिंडभोजन ५ क्रीतभोजन ६ प्रामित्यभोजन ७
 अभिहृतभोजन ८ अच्छेद्यभोजन ९ प्रत्यक्षभिक्षाभोजन १० पणमासाभ्यन्तरगणान्यगणप्रवेश ११ मासाभ्य-
 न्तरदकलेपत्रय १२ मासाभ्यन्तरमायास्थानत्रयकरण १३ प्राणातिपात १४ सृपावाद १५ अदत्तादान १६
 अस्थानशय्यासनानैपेधिकीकरण १७ स्थावरजंगमसंकुलभूमिनिवास १८ कन्दमूलफलसवीजापरिणतभो-
 जन १९ वर्षान्तर्दशकलेपदशमायास्थानकरण २० सोदकसरजस्कहस्तदर्शभिक्षाग्रहण २१ रूपैः ॥ द्वाविं-
 शत्या परीपदैः । क्षुत् १ पिपासा २ शीत ३ उष्ण ४ दंशमशक ५ अचेलत्व ६ अरति ७ स्त्री ८ चर्या ९ निपद्या
 १० शय्या ११ आक्रोश १२ वध १३ यात्रा १४ अलाभ १५ रोग १६ तृणस्पर्श १७ मल १८ सत्कारपुरस्कार
 १९ प्रज्ञा २० अज्ञान २१ सम्यक्त्व २२ रूपैः ॥ त्रयोविंशत्या सूत्रकृताध्ययनैः । द्वितीयाद्वाध्ययनैरित्यर्थः ।
 पुण्डरीक १ क्रियास्थान २ आहारपरिज्ञा ३ प्रत्याख्यान ४ अनगर ५ आर्द्र ६ नालिंद ७ पोडशादिपोडश
 १६ युक्तैः २३ ॥ चतुर्विंशत्यार्हद्भिः—'भुवणवणजोइयवेमाणिया य दसअट्टपंचएगविहा । इय चडवीसं देवा
 केई पुण विंति अरिहंता ॥ १ ॥' पञ्चविंशत्या भावनाभिः महाव्रताश्रिताभिः प्रत्येकं पञ्चभिः मनोगुप्ति १ ण्प-

णासमिति २ आदानसमिति ३ ईर्थास० ४ इष्टान्नपानग्रहण ५ रूपाभिः । पञ्चभिः प्राणान्तिपाताश्रिताभिः
हास्य १ लोभ २ भय ३ क्रोध ४ भाषितविवर्जनआलोच्यभाषण ५ रूपाभिः । मृषावादव्रताश्रिताभिः प-
ञ्चभिः १० आलोचितावग्रहयाचन १ अभीक्षणावग्रहयाचन २ अवग्रहप्रमाणचिन्तन ३ सार्धर्मिकावग्रहनि-
रन्तरयाचन ४ अनुज्ञापितपानान्नाशन ५ रूपाभिः पञ्चभिरदत्तादानव्रताश्रिताभिः १५ स्त्रीपण्डपशुमध्ये-
श्यासनकुड्यान्तरोज्जन १ सरागस्त्रीकथात्याग २ प्राग्रतस्मृतिवर्जन ३ स्त्रीरम्याङ्गक्षणस्वाङ्गसंस्कारवर्जन ४
प्रणीतात्यशनत्याग ५ रूपाभिः पञ्चभिर्मैथुनव्रताश्रिताभिः २० शब्द १ रूप २ रस ३ गन्ध ४ स्पर्शयु ५ मनो-
शेषु सरागतावर्जन अशुभेषु द्वेषवर्जनरूपाभिः पञ्चभिः परिग्रहव्रताश्रिताभिः २५ । पङ्क्तिशत्या श्रुतस्कन्ध-
कल्पव्यवहारोद्देशनकालैस्ते चाग्नी—‘दशउद्देशनकाला दसास्तु कप्पस्स हुंति छत्तेव । दस चैव य चवहारेस्तु
हुंति सवेवि छवीसं ॥ १ ॥’ ॥ सप्तविंशत्याऽनगारशुणैः प्राणान्तिपात १ मृषावाद २ अदत्तादान ३ मैथुन
४ परिग्रह ५ रात्रिभोजनवेरमण ६ स्पर्शन ७ रसन ८ घ्राण ९ चक्षु १० ओत्रनिग्रह ११ भावशुद्धि १२
प्रत्युपेक्षणादिकरणशुद्धि १३ क्षमा १४ लोभव्यग्र १५ अकुशलजन १६ वाक् १७ कार्यानिरोध १८ पृथिवी
१९ जल २० तेजो २१ वायु २२ वनस्पति २३ त्रसरक्षा २४ संयमयोग २५ शीतादिसहन २६ मरणान्तिको-
पसर्गसहन २७ रूपेण ॥ अष्टाविंशत्या आचारप्रकरूपैः आचारस्थिरीकरणरूपैः शस्त्रपरीक्षा १ लोकविजय २
शीतोपणीय ३ सम्यक्त्व ४ आवंति ५ ध्रुव ६ विमोह ७ उपधानश्रुत ८ महापरिज्ञा ९ पिंडेपणा १० शय्या

११ ईर्ष्या १२ भाषार्या १३ वस्त्रपात्रैपणा १४ अवग्र १५ प्रतिमा १६ सप्तसप्तक २३ भावना २४ विमुक्ति २५
 उक्ता २६ अनुद्धात २७ अर्हणा २८ नामकैः ॥ एकोनत्रिंशता पापश्रुतप्रसङ्गैः अद्ग १ स्वप्न २ स्वर ३ उत्पात
 ४ अन्तरिक्ष ५ भौम ६ व्यञ्जन ७ लक्षण ८ मष्टाङ्गनिमित्तं सूत्रदृष्टिवातिकैस्त्रिविधभेदभिन्नैश्चतुर्विंशतिविधं
 २४ गान्धर्व २५ नाट्य २६ वास्तु २७ आयुर्वेद २८ धनुर्वेदरूपैः २९ ॥ त्रिंशतामोहनीयकर्मभेदः त्रिंशता
 मोहनीयस्थानैश्चतुर्थी कर्मप्रकृतिः मोहनीयं तस्य स्थानानि भेदाः मोहनीयस्थानानि । तानि च—'चत्वारि
 मज्ज्ञे विगाहिता लसे पाणे विहिसई १ । गयइ मुहं इत्थेणं तोनायंगलेखं २ । सीसावेहेण वेढिता संकिले-
 सेण मारइ ३ । सीसंमि जो अ आरंतु इइहमारेण मारई ४ । बहुजणस्स नेआरं ५ दीवतारं च पाणिण ६ ।
 साहारणे गिलाणंमि ७ पट्टकिचं न कुवई । साहु अकम्मधम्माउ जो संभति उवट्टिअं । निआउस्स मग्गस्स
 अवगारम्मि च दूहइ ८ । जिणाणं णंतणाणीणं अवन्नं जो पभासई ९ । आयरिय उवज्जाए खिसई मंदवु-
 द्विए १० । तेसि मे वय नाणीणं सम्मं न परितप्पई ११ । पुणो पुणोऽरिगरणं उप्पाए १२ तित्थभेअए १३ ।
 जाण आहम्मिए जोए १४ पंडजइ पुणो पुणो । कामे वमिन्ता पच्छेइ ईअ वन्नभवे अवा १५ । अभिक्खं बहु-
 सुपअ हंति जो भासंति बहुस्सुए । तथा य अतवस्सीउ जे तवस्सित्ति हंगए १६ । जायतेएण बहुजणं अंतो
 धम्मेण हिसई १७ । अकिच मग्गणा काउं कय मेएण भासइ १८ । निअउवहिप्पणिहिए पलिउंजे १९ असु-
 हजोगजुत्तो अवयइ । सवं सुस सयसि २० अज्झीणे झंडयाए सया २१ । अट्टाणम्मि पविसित्ता जो धणं

हरइ पाणिणं २२ । वीसंभित्ता उवाएणं दारं तस्स च लुब्भई २३ । अभिक्खमा कुमारे अहुमारे अ हुंति भासई २४ । एवमब्रह्मचारित्वेपि ब्रह्मचारिताप्रकाशनं २५ । येनैश्वर्यं प्रापितः तस्यैव सत्के द्रव्ये लोभकरणं २६ । तप्पभावुद्धिएवावि अंतरायं करेइ से २७ । सेणावईयसत्थारं भत्तारं वावि हिंसइ । रद्धस्स वावि निगमस्स नायगम्मिद्धिमेव वा २८ । अप्पस्समाणो पासांमि अहं चेवत्ति वावए २९ । अवन्नेणं च देवाणं महा- मोहं पकुव्वई ३० । एतानि कुर्वाणोऽतिसंक्लिष्टत्वान्महामोहनीयं कर्म वप्नोति ॥ एकत्रिंशता सिद्धाद्विगुणैः सिद्धानां प्रथमगुणरूपैः । ते चामी—संस्थान १ वर्ण २ गन्ध ३ रस ४ स्पर्श ५ वेदाः ६ क्रमात् पञ्च १ पञ्च २ द्वि ३ पंच ४ अष्ट ५ त्रि ६ भेदाः १० एवमभावः । अतीचारत्व २९ सङ्गवर्जितत्व ३० जन्मित्व ३१ रूपैः ॥ द्वात्रिंशता योगसंग्रहैः । शिष्याचार्यसम्यगालोचनादान १ आलोचनानिरपलायित्व २ आपत्सु दृढधर्मता ३ ऐहिकादिफलानपेक्षोपधानकारिता ४ द्विविधशिक्षासेविता ५ निःप्रतिकर्मशरीरता ६ तपसिपरजनाज्ञापिता ७ अलोभता ८ परीपहादिविजय ९ आर्जव १० संयमव्रतविषयशुचिता ११ सम्यक्त्वशद्धि १२ चित्तसमाधि १३ आचारोपगम १४ विनयरतता १५ धृतिप्रधानता १६ संवेगपरता १७ निर्मायिता १८ सुविधिकारिता १९ संवरकारिता २० आत्मदोषोपसंहारिता २१ सर्वकामधिरक्तत्वभावना २२ सूलगुणविषयप्रत्याख्यानकारिता २३ उत्तरगुणविषयप्रत्याख्यानकारिता २४ द्रव्यभावविषयव्युत्सर्ग २५ अप्रमाद २६ प्रतिक्षणसामाचार्यनुष्ठान २७ ध्यानसंबृत्तता २८ मारणान्तिकवेदनोद्वेष्यक्षोभता २९ सङ्गानाङ्गपरिज्ञायाप्रत्या-

ख्यानपरिज्ञा ३० प्रायश्चित्तकारिता ३१ मरणान्तराराधना ३२ रूढैः ॥ त्रयस्त्रिंशता आशातनाभिः पूर्वोक्ता-
 भिरनन्तरोक्ताभिः । तत्र यः सम्यग्दर्शनाद्यवासिलक्षणस्तस्याशातना खण्डनाः आशातनास्ताश्चैताः—शि-
 व्यको निःकारण स्वाधिकपुरतोऽतिनिकटागन्ता आशातनां कुरुते विनयभङ्गादिदोषात् १ पार्श्वोभ्यामेव गन्ता
 पूर्वदोषात् २ पृष्ठतोप्यासन्नं गन्ता एवमेव तत्र निःश्वासक्षुत्कासकरणपातादयो दोषाः ३ एवं पुरःस्थाता ४
 पार्श्वस्थाता ५ पृष्ठस्थाता ६ तथा पुरतो निपीदन् ७ पार्श्वतो निपीदन् ८ पृष्ठतो निपीदन् ९ तथा वहिर्विहा-
 रभूमौ गतः पुरतः पूर्णमाचामन् १० पूर्वमालोचयन् ११ व्याहरतो गुरोर्जाग्रदप्यप्रतिश्रोता १२ गुरोः संलाप्यं
 कंचित्पूर्वमेव संलापयति १३ अन्नादि गृहीत्वा गतः प्रथमं शिष्यस्थालोचयन् १४ प्रतिगृहीताशनादि प्रथमं
 शिष्यस्योपदर्शयन् १५ अशनादिना प्रथमं शिष्य निमन्त्रयिता १६ गुरुमनापृच्छयाशनादिनाऽपरसंविभाग-
 कर्ता १७ भोजनं कुर्वन् बृहत्कवलैः सपत्रशाकलिग्धमनोज्ञाद्यभ्यवहर्ता १८ गुरुणा व्याहृतोऽप्यप्रतिश्रोता ।
 प्रतिश्रवणं पूर्वं रात्राभुक्तमिदं तु दिवस इति विशेषः १९ बृहच्छब्देन खरनिधुरक्ता २० गुरुणा व्याहृतो
 यत्रस्थः शृणोति तत्रस्थ एवालाप ददाति २१ आहृतः सन् किमिति वक्ता । यतो मस्तकेन बन्दे इति तत्र
 याच्यम् २२ त्वमिति एकवचनवक्ता २३ प्रेरणायां गुरुणा क्रियमाणायां ग्लानस्य किं न करोपीति अभि-
 हितस्त्वं किं न करोपीति, अथवा अलसस्त्वमित्युक्ते त्वमेवालस इति प्रतिवक्ता २४ गुरौ कथां कथयति
 उपहतमनास्त्वमिति वक्ता २५ न सरसि नायमर्थोऽस्येति वक्ता २६ अहं कथां कथयामि तिष्ठ त्वं तावदिति

वक्ता २७ तथा भिक्षावेला वर्तत इत्यादि भणित्वा धर्मकथायां पर्यङ्केत्ता २८ अनुत्थितायामेव गुरुधर्मकथा-
पर्वदि द्वितीयतृतीयवारं स्वयं कथयिता तथैव तस्य सूत्रस्यायमर्थोऽयमर्थ इति गुरुकथितान्विकल्पयिता
२९ गुरोः शय्यासंस्तरकादेः पादेन संघट्टयिता ३० गुरुशय्यासंस्तरकादौ स्थाननिषीदनशयनादिकर्ता ३१
उच्चासने निषदनशयनकर्ता ३२ समानासने घैतत्कर्ता ३३ एतास्त्रयस्त्रिंशदाशातनाः ॥

अथाशातनाप्रतिक्रमणं । एतत्सातिचारं निरूप्य प्रत्येकमर्हदादीनामाशातनाप्रतिक्रमणमाह—अरिहंतानं
आसायणाए सिद्धानं आसायणाए आयरियाणं आसायणाए उवज्झायाणं आसायणाए साहूणं आसाय-
णाए साहूणीणं आसायणाए सावगाणं आसायणाए सावियाणं आसायणाए देवाणं आ० देवीणं आ०
इहलोगस्स आ० परलोगस्स आ० केवलीणं आ० केवलपन्नत्तस्स धम्मस्स आ० सदेवमणुयासुरस्स
लोगस्स आ० सधपाणभूयजीवसत्ताणं आ० कालस्स आ० सुयस्स आ० सुयदेवयाए आ० वायणाय-
रियस्स आसायणाए जं वाइहुं विच्चामेलियं हीणक्खरियं अक्खलरियं पणयहीणं विणयहीणं घोसहीणं जोग-
हीणं सुहुपडिच्चियं दुहुपडिच्चियं । अकालेकओ सज्झाओ काले न कओ सज्झाओ असज्झाए सज्झाइयं
सज्झाए न सज्झाइयं तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥ अर्हतानामाशातनया तन्निन्दाकर्मविचारणा स्वरूपविरूप-
भापणरूपया सिद्धानामाशातनया तेषां नास्तित्वव्यापनादिकया । आचार्याणां आशातनया त्रयस्त्रिंशद्द्र-
पया । उपाध्यायानां आशातनया त्रयस्त्रिंशद्द्रपया । साधूनां आशातनया तज्जुगुप्सारूपया । साध्वीनां

आशातनया तादृश्यैव । आवकाणां आशा० तन्निन्दानिर्भर्त्सनादिरूपया । आविकाणां आशातनया तादृ-
 श्यैव । देवानां आशा० तदनुशातभूमिवस्तुग्रहणरूपया । देवीनां आशा० तादृश्यैव । इहलोकस्य आशा०
 परलोकस्य आशा० तद्वितथप्ररूपणरूपया । केवलिनं आशा० तन्नास्तित्वशून्यप्ररूपणया । केवलिप्रज्ञसत्त्व
 घर्मस्य आशा० तत्प्राकृतादिकथनरूपया सर्वप्राणभूतजीवसत्वानां आशा० तेषां पीडया वितथप्ररूपणया ।
 प्राणा द्वीन्द्रियादयः भूताः पृथिव्यादयः जीवाः सर्वेपि सत्त्वाः सांसारिकभेदः सदेवमनुजासुरस्य लोकस्य
 आशा० तदपलापनिन्दारूपया । देवकथनेन ऊर्ध्वलोकग्रहणं । मनुजकथनेन मध्यलोकग्रहणं । असुरकथनेन
 पातालग्रहणं । कालस्याशा० तन्नास्तित्वख्यापनया । श्रुतस्याशा० तद्वितथख्यापनया । यदा विद्धं विपर्यस्त
 कृतं दृत्त्याभ्रैडितं तुच्छहीनाधिरुक्त्या प्रलपितं कोलिकपायसवत् । हीनाक्षरं ऊनवर्णं । अत्यक्षरं अधिक-
 वर्णं । पदहीनं विभक्तयन्तपदाद्यविच्छिन्नं चिनयहीनं दुर्विनयगृहीतं योगहीनं योगोद्धहनवर्जितं घोपहीन
 उदात्तानुदात्तानुवारं । सुष्टु गुरुणा दत्तं दुष्ट प्रतीष्टं दुर्युक्त्या गृहीतं अकाले कृतः स्वाध्यायः काले न कृतः
 स्वाध्यायः अस्वाध्याये रक्तादिसंस्के योगोद्धहनकालग्रहणवर्जनीये काले स्वाध्यापित स्वाध्यायः कृतः स्वा-
 ध्याये स्वाध्याययोग्ये काले न स्वाध्यायितं तस्य मिथ्या मे दुःकृतं ॥ नमो चडवीसाए तित्थयराणं उसभाइ-
 महायीरपल्लवसाणाणं इणमेव निगगंथं पवयणं सच्चं अणुत्तरं केवलिनं पडिपुन्नं नेयाडयं संसुद्धं सल्लगत्तणं
 सिद्धिमगं सुत्तिमगं निधाणमगं निज्झाणमगं अवितट्टमविसंधि सव्वट्टुःखपहीणमगं इत्थं ट्ठिया जीवा

सिद्ध्यन्ति बुद्ध्यन्ति मुञ्चन्ति परिनिवृण्णन्ति सवदुःखखण्डनं करन्ति तं धम्मं सद्वहामि पत्तियामि रोएमि फा-
सेमि पालेमि अणुपालेमि तं धम्मं सद्वहन्तो पत्तियन्तो रोयन्तो फासन्तो पालन्तो अणुपालन्तो ॥ नमश्चतुर्विंश-
तितीर्थकरेभ्यः ऋषभादिमहावीरपर्यवसानेभ्यः । तेभ्यो नमस्कारं कृत्वा प्रस्तुतव्याख्यानमाह—इदमेव नि-
ग्रन्थं बाह्यान्तःकर्मग्रन्थिरहितं प्रवचनं प्रकृष्टवाक्यं सत्यं अचित्तं केवलं अद्वितीयं परिपूर्णं सकलगुणैरलं-
कृतं नेत्र्यकं स्वामित्वात् सामर्थ्याच्च मोक्षपथनाथकं संशुद्धं निर्दूषणं । शल्यकर्तनं मायादिशल्यव्यवच्छे-
दनं सिद्धिमार्गं मुक्तिमार्गं निर्वाणमार्गं । अत्र सिद्धिसुक्तिनिर्वाणनिर्वाणानामेकपर्यायित्वात्
एकव्याख्यानैवावान्तरसिद्धिः सर्वैहितसाधनत्वात् मुक्तिः सर्वदोषविमोक्षत्वात् निर्वाणं सर्वसुखप्राप्ति-
त्वात् निर्वाणं संसारोदधिनिर्गमात् तस्य मार्गः पन्था आगम इत्यर्थः । अचित्तं अविस्वादि । अविस्वन्धि
द्रव्यक्षेत्रकालभावैरपूर्वापरविरुद्धं ईदृशं सर्वदुःखप्रतीक्षणमार्गं जिनोक्ततत्त्वलक्षणं । अत्रार्हदागमे स्थिता
जीवाः सिद्ध्यन्ति अणिमादिसिद्धीर्लभन्ते बुद्ध्यन्ते केवलिनो भवन्ति मुच्यन्तेऽष्टकर्मभिसुक्ता भवन्ति ।
परिनिर्वयन्ते परमसुखिनो भवन्ति । सर्वदुःखानामन्तं कुर्वन्ति सिद्धा भवन्तीत्यर्थः । तं धर्मं अहंथाभि पर-
मवासनया अभिलपामि । प्रतीये तत्र निःसंशयो भवामि रोचये आत्मनः तेन वाह्यभ्यं कारयामि स्पृशामि
कर्तव्येन पालयाम्याचरणेन अनुपालयामि पौनःपुन्यकरणेन पुनस्तं धर्मं अहंथानः प्रतीयानः रोचयमानः
स्पृशान् पालयन् अनुपालयन् अहमित्यर्थः । किं करोमीत्याह ॥ अथाभ्युत्थानपूर्वकं—तस्स धम्मस्स केवलप-

द्वात्तरस अबुद्धिओमि आराहणाए विरओमि असंयमं परियाणामि संयमं उवसंपज्जामि अ-
 धंभं परियाणामि यभ उवसंपज्जामि अकण्पं परियाणामि कण्पं उवसपज्जामि अनाणं परि० नाणं उव० मि-
 त्थत्त परि० समत्तं उव० अबोहिं परि० बोहियं उव० अमग्गं परि० मग्गं उव० जं संभरामि जं च न संभ-
 रामि जं च पडिक्कमामि जं च न पडिक्कमामि तस्स सधस्स देवसियस्स अइयारस्स पडिक्कमामि समणोहं
 सजयविरयपडिहयपच्चखायपावकम्मे अनियाणो दिट्ठिसपन्नो मायामोसोसविवज्जिओ ॥ तस्य धर्मस्य
 केवलप्रज्ञस्य उपस्थितोसि आराधनायां सेवायामित्यर्थः । विरतोसि विराधनायां खण्डनायामि-
 त्यर्थः । असंयमं अनिन्द्रियनिग्रहं प्रतिजानामि प्रत्याख्यामि निराकरोमीत्यर्थः । सयमं इन्द्रियदमरूपं
 उपसंपद्ये अङ्गीकरोमीत्यर्थः । प्रतिजानामि उपसंपद्ये । व्याख्या सर्वत्रैकैव । अकल्पं अयत्याचारं प्रति०
 कल्पं यत्याचारं उपसंपद्ये अतत्त्वं तत्वबाह्यं प्रतिजानामि तत्त्वं सप्तपदार्थरूपं उप० अमार्गं मिथ्या-
 चारं प्रति० मार्गं सदाचारं उप० अबोधिकं बोधिबीजरहितं प्रति० बोधिकं बोधिबीजं उप० अब्रह्म
 ब्रह्मचर्यरहितं प्रति० ब्रह्म अमैथुनं उप० अज्ञानं ज्ञानरहितं प्रति० ज्ञानं पञ्चविधं उप० मिथ्यात्वं प्रति०
 सम्पत्त्वं उप० यत् स्मरामि यच न स्मरामि यत्प्रतिक्रमामि यच न प्रतिक्रमामि तस्य सर्वस्य देव-
 सिकत्यातिचारस्य प्रतिक्रमामि श्रमणोहं । अत्र स्मृतास्मृतप्रतिक्रान्ताप्रतिक्रान्तकथने पुनः प्रतिक्रमामीति
 कथनं मोहादिविशुद्धिरेतोः । श्रमणोऽहमिति असमतत्वे प्रतिक्रमणं निःफलं इति । संयमे निष्ठितः श्रमणोहं ।

कथंभूतोऽहमित्याह । अनिदानः इहपरलोकफलाकाङ्क्षारहितः । दृष्टिसंपन्नः तत्त्वालोकयुक्तः सायामृषाविव-
र्जितः ॥ एवमतिचारप्रतिक्रमणं विधाय सर्वपापनिरासार्थं यतिभ्यो नमस्कारमाह—अडाइजेसु दीवससुहेसु
पन्नरससु कम्मभूमीसु जावंति केचि साहू रयहरणगुच्छपडिगहधारा पंचमहद्वयधारा अट्टारससहसीलाङ्ग-
धारा अक्खोहाआरचरिता ते सब्बे सिरसा मणसा मत्थेण वंदामि । अर्धतृतीयेषु द्वीपससुद्रेषु जम्बूद्वीप-
लवणोदधिघातकीखण्डकालोदधिपुष्करवर्द्धीपार्धरूपेषु । पञ्चदशसु कर्मभूमिषु पञ्चभरतपञ्चरावतकुरुवर्जित-
पञ्चविदेहरूपासु । अत्र ससुद्रग्रहणं अन्तर्द्वीपस्थसुनिनमस्कारार्थं । यावन्तः केपि साधवः । पूर्वं स्थविरक-
ल्पानाह—रजोहरणगुच्छपतद्ग्रहधारिणः पञ्चमहाव्रतधारिणः अष्टादशसहस्रशीलाङ्गधारिणः अक्षोभ्याचार-
चारित्र्याः जिनकल्पा इत्यर्थः । तान्सर्वान् शिरसा मस्तकेन वन्दे पूर्ववत् ॥ अथ सर्वजीवक्षामणं क्षमिती
आह—‘खामेमि सब्बजीविय सब्बे जीवा खमंतु मे । मित्ती मे सब्बभूएसु वेरं मज्झ न केणइ ॥ १ ॥’ एतद्व्या-
ख्यानं पूर्वमेवोक्तं । अथ आत्मशुद्धिं विधाय प्रतिक्रमणप्रान्ते सर्वपापहरान् जिनान्नमस्कारोमि । ‘एवमहं
आलोइय निंदय गरिहय दुगंछिओ सम्मं । तिविहेणं पडिक्कंतो वंदामि जिणे चडवीसं ॥ १ ॥’ एवमहं यतिः
आलोच्य सर्वातिचारालोचनां कृत्वा निन्दित्वा गर्हित्वा जुगुप्सित्वा सम्यक् त्रिविधेन मनोवाक्काययोगेन
प्रतिक्रान्तः चतुर्विंशतिजिनान् वन्दे । निन्दागर्हजुगुप्सानामेकपर्यायाणां पुनःपुनः अत्यन्तप्रतिक्रम-

१ मे ममापराधं क्षमन्तु ।

पार्थम् । अत्र च सूत्रे सन्ध्यादैवसिकप्रतिक्रमणकाले—पगामसिद्ध्याए निगामसिद्ध्याए इति कथनं दिवास्वा-
 पवर्जनत्वाद्ध्यर्थं, परंतु कदाचिद्दीप्नकाले प्रमादात् खेदात् दिवास्वापे कृते अथवा रात्रिप्रतिक्रमणे शय्याति-
 चारे विस्मृताप्रतिक्रान्ते शय्यादण्डककथनम् । प्रभाते रात्रिप्रतिक्रमणे—पडिक्कमामि गोयरचरियाए पडिक्क
 मामि चाउक्कालं इति कथनं । निशि भिक्षाप्रतिलेखनयोरभावतो व्यर्थं, परंतु दिवसे अनालोचितान्तिचा-
 राणां स्वप्नकृतानां वा प्रतिक्रमणाय कथनं ॥ इति यत्निप्रतिक्रमणसूत्रव्याख्या ॥

अथ यत्निपाक्षिरुसूत्रव्याख्या यथा—‘तित्थंकरे अ तित्थे अतित्थसिद्धे अ तित्थसिद्धे अ । सिद्धे जिणे
 रिसी महारिसीअ णाणं च वंदासि ॥ १ ॥’ इत्यादिपाक्षिकसूत्रप्रतिक्रमणस्यादौ मङ्गलसिद्ध्यर्थं अर्हत्सिद्धमे-
 दानां प्रणतिमाह । अहं वन्दे इति क्रियापदं सर्वत्र । कान् । तीर्थंकरान् वीतरागान् । तीर्थान् प्रथमगणधर-
 संघादीन् अतीर्थमिद्धान् तीर्थसिद्धांश्च । सिद्धप्रकारद्वयव्याख्या सिद्धस्तवादवसेया । जिनान् सामान्यकेव-
 लिनः ऋपीन् मूर्खगुणोत्तरगुणयुतान् यतीन् महर्षीन् तादृग्विधानेवाणिमादिलब्धियुतान्मुनीन् । ज्ञानं पञ्च-
 विधं वन्दे इति सर्वत्र योज्यम् । ‘जे य इमं गुणरथणसायरमविराहिज्जण तिनसंसारा । ते मंगलं करित्ता
 अहमवि आराहणाभिमुहो ॥ १ ॥’ ये मुनयः इमं गुणरतसागर अचिराध्य सम्यक्पालयित्वा तीर्णसंसारा
 निस्तीर्णभवाः ते मङ्गलं क्रियासुः । अहमपि आराधनाभिमुखः गुणरत्नसागरस्य मुनीनां चाराधनायामेक-
 चित्त इत्यर्थः । पुनरपि स्वस्य मङ्गलार्थं अर्हद्धर्मयोरशिपमाह—‘मे मंगलमरिहंता सिद्धा साह्य सुय च

धम्मो य । खंती गुत्ती सुत्ती अज्जवया मइवं चेव ॥ १ ॥ अहन्तो जिनाः सिद्धाः पञ्चदशभेदाः साधवो सु-
नयः श्रुतमागमः धर्मो यतिश्राद्धाचारलक्षणः क्षान्तिस्त्रितिक्षा गुसिर्मनोवाक्कायलक्षणा सुक्तिर्निर्लोभता आ-
र्जवं निर्मायिता मार्दवं निर्मदता मे मम मङ्गलं क्रियासुः । क्रियासुरित्यनुवर्तते । महाव्रतोच्चारसूचनमाह—
'लोगम्मि संजया जं करंति परमरिसिदेसियसुथारं । अहमपि उवट्ठिओ तं महव्वयउच्चारणं काडं ॥ १ ॥'
लोके कर्मभूमिरूपे संयता सुनयो यत्कुर्वन्ति आचरन्ति । किं तत् परमर्षिदेशितं पूर्वमुनिकथितं उदारं बल-
वत्तरं महाव्रतोच्चारणं कर्तुं उपस्थितः उपक्रान्तः । से किं तं महव्वयउच्चारणं । महव्वयउच्चारणा पञ्चविहा पन्नत्ता ।
राइभोयणवेरमणं छट्ठा ॥ तंजहा । सवाओ पाणाइवायाओ वेरमणं सवाओ सुसावायाओ वेरमणं सवाओ
अदिन्नादाणाओ वेरमणं सवाओ मेहुणाओ वेरमणं सवाओ परिग्गहाओ वेरमणं सवाओ राइभोयणाओ
वेरमणं ॥ किं तत् महाव्रतोच्चारणं महाव्रतोच्चारणा पञ्चविधा प्रज्ञप्ता रात्रिभोजनचिरमणा पोढा । तद्यथा ।
सर्वस्मात् स्थावरसूक्ष्मविराधनारूपात् प्राणतिपातात् जीवहिंसनात् विरमणं सर्वस्मात् हास्यलोभादिभवात्
मृषावादात् असत्यवचनाद्विरमणं सर्वस्मात् अद्रत्तादानात् विरमणं सर्वस्मात् रूपरूपसहगतात् मैथुनाद्विर-
मणं सर्वस्मात् मूर्च्छामात्ररूपात् परिग्रहाद्विरमणं सर्वस्मात् पवनमात्रग्रहणात् रात्रिभोजनाद्विरमणं । इत्यु-
क्त्वा प्रथमव्रतस्योच्चारमाह—तत्थ खलु पढमे भंते महव्वए पाणाइवायाओ वेरमणं सब्वं भंते पाणाइवायं
पच्चक्खामि । से सुहुमं वा बायरं वा तसं वा थावरं वा णेव सयं पाणे अइवाए घाणेवणेहिं पाणे अइवाया-

कथितः । तद्यथा । स यथा वा । द्रव्यतः १ क्षेत्रतः २ कालतः ३ भावतः ४ । द्रव्यतो णं इति वाक्यालंकारे ।
 प्राणातिपातः पद्सु जीवनिकायेषु पूर्वोक्तेषु क्षेत्रतः प्राणातिपातः सर्वलोके चतुर्दशरज्ज्वात्मके कालतः प्राणा-
 तिपातो दिवा वा रात्रौ वा । भावतः प्राणातिपातो रागेण वा दोसेण वा । रागद्वेषभावाः सर्वेऽपाया इति ॥

अथ यतिधर्मस्य अज्ञानतादिभिर्विरावनात् यो व्रतभङ्गस्तं ख्यापयति यथा—यदपि च मया अस्य धर्मस्य
 यत्याचारस्य केवलप्रज्ञस्य अहिंसालक्षणस्य दयामूलचिह्नस्य सत्यावस्थितस्य सूदृतस्थितस्य विनयमूलस्य
 प्रणत्युत्पन्नस्य क्षान्तिप्रधानस्य क्षमाश्रेष्ठस्य अहिरण्यसुवर्णस्य द्रव्यकाञ्चनरहितस्य उपशमप्रभवस्य कपायच्छे-
 दोत्पन्नस्य नवविधब्रह्मचर्यगुप्तस्य नवब्रह्मगुप्तस्य अप्रथितमानस्य अथवा अप्रमाणस्य मानरहितस्य द्वि-
 धापि भिक्षावृत्तिकस्य भैक्षमात्रोपजीवनस्य कुक्षिसंवलस्य सुक्तमात्रपाथेयस्य न सन्निधिकरणस्य निरग्नि-
 शरणस्य अग्नागारविहितस्य संप्रक्षालितस्य क्षालितसर्वपापमलस्य त्यक्तदोषस्य परिहृतरागादेः गुणग्राहिणो
 गुणानुरक्तस्य निर्विकारस्य इन्द्रियमनोविकारत्यक्तस्य निर्धृत्तिलक्षणस्य सर्वव्यापारनिवृत्तिचिह्नस्य पञ्चमहा-
 व्रतयुक्तस्य असन्नसंयतस्य संयमेऽश्रान्तयतेः औपसंवादिकस्य । पूर्वापरयोर्वचनयोरेकार्थता उपसंवादः उप-
 संवादेन युक्त औपसंवादिकः तस्य संसारपारगामिनः भवतारकस्येत्यर्थः । निर्वाणगमनपर्यवसानवलस्य
 निर्वाणगमन मोक्षगमनमेव पर्यवसानं परमार्थरूपं बलं यस्य स तस्य ईदृशस्य धर्मस्य पूर्वं अज्ञानतया अत्र-
 वणतया जनाकर्षणेन अर्थाधितः अभिगमेन प्रवाहप्राप्त्या अनभिगमेन अप्राप्त्या प्रमादेन रागद्वेषप्रतिबद्ध-

तथा बालतया मूढत्वेन शिशुत्वेन वा मोहतया सिध्यात्वादिमोहेन भण्डतया रागपरादिपारवश्येन क्लिष्ट-
तथा क्लेशकर्मत्वेन त्रिगौरवगुरुतया ऋद्धिरससातगौरवेण एतैः प्रकारैः अस्य धर्मस्य अतीचारैरिति योजना ।
कथंभूतेन मयेत्याह—चतुःकषायोपगतेन पञ्चेन्द्रियवशात्तेन परिपूर्णतया सातासौर्यमनुपालयता तथा मया
अस्य धर्मस्य अज्ञानतया अस्मिन्वा भवे वर्तमानजन्मनि अन्येषु वा भवग्रहणेषु अतीतानागतेषु प्राणान्ति-
पातः कृतो वा कारितो वा क्रियमाणो वा परैः समनुज्ञातः तं निन्दाभिर्गर्हे त्रिविधं त्रिविधेन मनसा वाचा
कायेन अतीतं निन्दाभि प्रत्युत्पन्नं वर्तमानं संवृणोभि अनागतं प्रत्याख्याभि सर्वे प्राणान्तिपातं यावज्जीवम-
निःश्रितोऽहं निश्रारहितो विप्रमुक्त इत्यर्थः । नैव स्वयं प्राणान् अतिपातयेत् नैव अन्यैः प्राणान् अतिपात-
येत् प्राणान्तिपातयतोऽन्यान्न समनुजानीयात् । तद्यथा । अहत्साक्षिकं सिद्धसाक्षिकं साधुसाक्षिकं देवसा-
क्षिकं गुरुसाक्षिकं । केचिदाहुः आत्मसाक्षिकं । अत्र अहत्सिद्धसाधुदेवात्नसाक्ष्यत्वे यन्निषिद्धं तदकरणीय-
मेवेत्यर्थः । केवलावधिज्ञानेन्द्रियादीनां सर्वप्रत्यक्षत्वात् एवं भवति । अहमितिकथने कः पालक इत्याह । भि-
श्रुर्वा भिश्रुकी वा साधुर्वा साध्वी वा संयतविरतप्रतिहत्प्रत्याख्यातपापकर्मासंयतं नियमितं विरतं निवृत्तं
प्रतिहत्तं शुभकर्मभिर्घातितं प्रत्याख्यातं निराकृतं । कदा कर्मेत्याह । दिवा वा रात्रौ वा । कीदृशो भिश्रुर्भि-
श्रुकी च । एकको वा पर्षदि गतो वा स्वसो वा जाग्रद्वा एतत्त्वलु प्राणान्तिपातस्य विरमणं हितं श्रुतं क्षमं
तादृणसमर्थं निःशेषितं संपूर्णं पालितं आत्मानुगामि परानुगामि परप्रतिपादनीयं । पुनः क-

विद्या पाणे अइवार्यतेवि अणेण समणुजाणामि जावज्जीवाए तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न
 केरमि न कारवेमि करंतंपि अण्णं न समणुजाणामि तस्स भंते पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि अप्पाणं वो-
 सिरामि ॥ तत्र महाव्रतोच्चारणे खलु निश्चयेन भंते भद्रंत इति गुर्वे प्रतिक्रमणार्थं पूज्यसंबोधनं । प्रथमे
 महाव्रते प्राणातिपाताद्विरमणं । विरमणं सर्वथा निवृत्तिरिति सर्वत्र व्याख्येयं । कैश्चिदत्र ससमीस्थाने प्रथमा
 कथ्यते । प्रथमं महाव्रतं इति सर्वत्रापि प्रथमां कथयंति । सर्वे भद्रन्त प्राणातिपातं प्रत्याख्यामि परित्य (जा)-
 क्ष्यामि । केषां प्राणिनामतिपातमित्याह । से तत् इति व्रतवाचकं सूक्ष्मं वा पञ्चेन्द्रियान्तरूपं । स्यावरं वा
 दृथिव्यम्बुवनस्परूपं । अस्मी प्राणा जीवाः तानित्याह । नैव स्वयं प्राणान् अतिपातयेत् हन्यात् । नैव अन्यैः
 प्राणान् अतिपातयेत् विधातयेत् । प्राणान् अतिपातयतोऽन्यान् न समनुजानामि जावज्जीवाए इति पूर्ववत् ।
 पुनरपि द्रव्यादिभेदैः प्राणातिपातव्याख्यानमाह—से पाणाइवाए चउविहे पन्नत्ते । तंजहा । दव्वओ खित्तओ
 कालओ भावओ दव्वओणं पाणाइवाए छसु जीवनिकाएसु खित्तओणं पाणाइवाए उट्टलोए वा अहोलोए
 वा तिरियलोए वा कालओणं पाणाइवाए दिया वा राओ वा भावओणं पाणाइवाए रागेण वा दोसेण वा
 जंपिय मए इमस्स केवलपन्नत्तस्स अहिसालक्खणस्स सचाहिट्ठियस्स विणयमूलस्स खंतिपहाणस्स
 अहिरणसुवणिगयस्स उवसमपभवस्स णववंभचेरगुत्तस्स अप्पयमाणस्स भिक्खावित्तिगयस्स कुक्खीसंब-
 लस्स णिवग्गिसरणस्स संपक्खालियस्स चत्तदोसस्स गुणग्गाहियस्स निवियारस्स निवित्तीलक्खणस्स पंच-

महवयजुत्तस्स असणिहिसंचयस्स अविंसवाइयस्स संसारपारगाम्भियस्स णिद्वाणगमण पय्यवसाणफलस्स पुंत्विं अणाणयाए असवणयाए अबोहियाए अभिगमेणं वा पमाएणं रागदोसपडिबद्धयाए बालयाए मोहयाए मंदयाए किट्टुयाए तिगारवरुयाए चउक्कसाउवगएणं पंचिंदियवसहेणं पडिपुणभारियाए सायासुक्खमणुपालयंतेणं इहं वा भवे अण्णेसु वा भवगहणेषु पाणाइवाओ कओ वा काराविओ वा कीरंतो वा । परेहिं समणुण्णाओ तं निंदामि गरिहामि तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए कएणं अईयं निंदामि । पडिपुणं संवरेमि अणागयं पच्चक्खामि । सबं पाणाइवायं जावल्लीवाए अणिसिओहं नेव सयं पाणे अइवाएज्जा नेवणेहिं पाणे अइवा याविज्जा पाणे अइवायंतेवि अन्नेण समणुजाणिज्जा । तं जहा । अरिहंतसक्खियं सिद्धसक्खियं साहुसक्खियं देवसक्खियं (धम्मसक्खियं) अप्पसक्खियं एवं भवइ भिक्खू वा भिक्खुणी वा । संजयविरयपडिहयपच्चक्खायपावकम्मे दिया वा राओ वा एगओ वा परिसागओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा । एस खल्लु पाणाइवायस्स वेरमणे हिए सुए खमे निस्सेसिए आणुगामिए पारगामिए सब्बेसिं पाणाणं सब्बेसिं भूयाणं सब्बेसिं जीवाणं सब्बेसिं सत्ताणं अहुक्खणयाए असोयणयाए अजूरयणाए अतिप्पणयाए अपीडणयाए अपरियावणियाए अणुदवणयाए महत्थे महाणुणे महाणुभावे महापुरिसाणचिन्ने । परमरिसिदसिए पसत्थे तं दुक्खक्खयाए कम्मक्खयाए बोहिलाभाए संसारदुत्तारणाए त्तिक्कडु उवसंपल्लित्ताणं विहरामि पढमे भंते महवए उवट्ठिओम्मि सवाओ पाणाइवायाओ वेरमणं ॥ १ ॥ स प्राणातिपात्तश्चतुर्विधः प्रज्ञसः

अंशुतम् । एताभिर्युक्तिभिर्महार्थम् । कामिरित्याह । सर्वेषां प्राणानां सर्वेषां भूतानां पूर्वोक्तानां सर्वेषां
 जीवानां पूर्वोक्तानां सर्वेषां सत्वानां पूर्वोक्तानां अदुःखकरणतया अशपनया अजीर्णनया अखण्डनेन अती-
 व्रतया संतोषकरणेन अपीडनया अपरितापनया महार्थं महागुणं महानुभावं महापुरुषानुचीर्णं
 परमर्षिदेशितं प्रशस्तं तत्प्राणतिपातात् विरमणं । दुःखक्षयाय कर्मक्षयाय बोधिलाभाय संसारोत्तारणाय
 त्रिःकृत्वा त्रिःकरणशुद्ध्या त्रिवेले वा उपसंयुज्य उपसपथ वा व्रतेन संघटित्वा । णं इति वाऽप्यालंकारे ।
 विचरामि तिष्ठामि प्रथमे भदन्त महाव्रते उपस्थितोसि सर्वस्मात्प्राणतिपाताद्विरमणं ॥ १ ॥ अहावरे दुचे
 भते महद्वए सुसावायाओ वेरमणं सब भंते सुसावायं पधक्खामि । से कोहा वा लोहा वा भया वा हासा
 वा नेव सयं सुसं वइज्जा । नेवनेहि सुसं वयाविज्जा सुसं वयंतेवि अन्ने न समणुजाणामि जाव० शेषं पूर्ववत् ।
 से सुसावाए चउधिहे पन्नसे । त जहा । दवओ खित्तओ कालओ भावओ दवओणं सुसावाए सवदवेसु
 खित्तओणं सुसावाए लोए वा अलोए वा कालओण सुसावाए दिया वा राओ वा भावओणं सुसा-
 वाए रागेण वा दोसेण वा जं पि० शेषं० सुसावाओ - भासिओ वा भासाविओ वा भासिज्जंतो वा परेहि
 समणुजाओ तं नि० गरिहामि शेष पूर्ववत् । सबं सुसावाय जाव० शेषं० । नेव सयं सुसं वाइज्जा नेवनेहि
 सुसं वायाविज्जा सुसं वयंतेवि अन्ने न समणुजाणिज्जा - तंजहा । शेषं० । एस खल्ल सुसावायएस चेरमणे
 शेषं० । दुचे भते महद्वए उवट्ठिओमि सवाओ सुसावायाओ वेरमणं ॥ २ ॥ अय अपरस्मिन् द्वितीये भदन्त महा-

व्रते । अथापरं द्वितीयं महाव्रतं वा मृषावादात् प्रत्याख्यामि । स कस्मान्नवती-
त्याह । क्रोधाद्वा लोभाद्वा भयाद्वा हासाद्वा नैव स्वयं मृषा वदेत् नैवान्यैर्मृषा वादयेत् मृषा वदन्तमन्यं स-
म्यगनुजानामि । शेषं पूर्ववत् । स मृषावादश्चतुर्विधः प्रज्ञसः । स यथा । द्रव्यतः १ क्षेत्रतः २ कालतः ३ भा-
वतः ४ । द्रव्यतः सर्वद्रव्येषु जीवाजीवात्मकेषु । क्षेत्रतः सर्वलोकै चतुर्दशरज्ज्वात्मके । अलोकै तद्वाह्ये शेषं ।
मृषावादो भाषितो वा भाषयितो वा भाष्यमाणो वा परैः समनुज्ञातः शेषं । सर्वं मृषावादं शेषं । द्वितीये
भदन्त महाव्रते उपस्थितोऽस्मि । सर्वस्मान्मृषावादात् विरमणं ॥ २ ॥ अहावरे तच्चे भन्ते महद्वए अदिन्नादाणाओ
वेरमणं सध्वं भन्ते अदिन्नादाणं पञ्चखामि से गामे वा नयरे वा रणे वा अप्यं वा बहु वा अणु वा थूलं वा
चित्तमतं वा अचित्तमतं वा णेव सयं अदिणं गिह्लिजा नेवन्नैहिं अदिन्नं गिह्लाविजा अदिन्नं गिह्लन्तेवि
अन्ने न समणुजाणामि शेषं । से अदिन्नादाणे चड्विहे पन्नत्ते तंजहा शेषं । दधओणं अदिन्नादाणे गहण-
धारिणिल्लेसु दधेसु खित्तओणं अदिन्नादाणे गामे वा नयरे वा शेषं । अदिण्णादाणं गहियं वा गाहावियं
वा धिप्पंतो वा परेहिं समणुज्जायं शेषं । सध्वं अदिन्नादाणं शेषं । अदिन्नादाणं गिह्लिजा नेवन्नैहिं ।
अदिन्नादाणं गिह्लाविजा । अदिन्नं गिह्लन्तेवि अन्ने न समणुजाणिल्ला शेषं । एस खलु अदिन्नादाणस्स वेर-
मणे शेषं । तच्चे भन्ते महद्वए उवट्ठिओमि सघाओ अदिन्नादाणाओ वेरमणं । अदिन्नादाणं संपूर्णं ॥ ३ ॥
अथापरे तृतीये भदन्त महाव्रते प्रथमान्तपदानि वा । अदत्तादानाद्धिरमणं सर्वं भदन्त अदत्तादानं प्रत्या-

ख्यामि तद्रामे वा नगरे वा अरण्ये वा अल्पं वा बहु वा अणु वा स्थूलं वा चित्तमद्वा अचित्तमद्वा नैव स्वयं
 अदत्त गृहीयात् नैवान्यैरदत्त ग्राहयेत् अदत्तं गृह्णन्तमन्य न समनुजानामि शेषं० तददत्तादानं चतुर्विधं
 प्रज्ञ० शेष० । द्रव्यतो ग्रहणीयघारणीयेषु द्रव्येषु क्षेत्रतो ग्रामे वा नगरे वा अरण्ये वा शेष० । अदत्तादानं
 गृहीतं वा ग्राहितं वा गृह्यमाणं वा परैः समनुज्ञातं० शेषं० । सर्वं अदत्तादानं शेषं० नैव स्वयमदत्तं गृही-
 यात् नैवान्यैरदत्तं ग्राहयेत् अदत्तं गृह्णन्तमन्यं न समनुजानीयात् शेषं० । एतत्खलु अदत्तादानस्य विरमणं
 शेष० तृतीये शेषं० । अदत्तादानाद्विरमण ॥ ३ ॥ अहावरे चउत्थे भंते महद्वए मेहुणाओ वेरमणं सधं भंते मे-
 हुणं पञ्चखामि से दिधं वा माणुसं वा तिरिक्खजोणियं वा णेव सयं मेहुणं सेविज्जा णेवणेहिं मेहुणं सेवा-
 विज्जा मेहुणं सेवंतेवि अन्ने न समणुजाणामि शेषं० । से मेहुणे चउ० शेषं० । दधओणं मेहुणे ख्वेसु वा
 ख्वसुहगेषु वा खित्तओण मेहुणे उद्धलोए वा अहोलोए वा तिरियलोए वा शेषं० । मेहुणं सेचियं वा
 सेवाचिय वा सेविज्जंत वा परेहि समणुन्नायं शेषं० सधं मेहुण शेषं० । नेव सयं मेहुणं सेविज्जा नेवन्नेहिं मे-
 हुण सेविज्जा मेहुएणं सेवंतेवि अन्ने न समणुजाणिज्जा शेषं० । एस खलु मेहुणस्स वेरमणे शेषं० । चउत्थे
 भंते महद्वए उ० शेष० । मेहुणाओ वेरमण ॥ ४ ॥ अथापरे चतुर्थे भदन्त महात्रते प्रथमान्तपदानि वा । मैथु-
 नाद्विरमणं सर्वं भदन्त मैथुनं प्रत्याख्यामि तद्धिव्यं वा देवदेवीसक्तं मानुपं वा स्त्रीपुरुषसक्त तिर्यग्योनिजं
 वा बडवाश्वादिसक्त नैव स्वयं मैथुन सेवेत नैवान्यैर्मैथुनं सेवयेत् मैथुन सेवमानमन्यं न समनुजानामि

शेषं । तन्मैथुनं चतुर्विधं प्रज्ञसं शेषं । द्रव्यतो रूपेषु वा आकृतिमयेषु रूपसुभगेषु वा रूपलावण्यादियु-
क्तेषु क्षेत्रतः ऊर्ध्वलोकै वा अधोलोकै वा तिर्धग्लोकै वा शेषं । मैथुनं सेवितं वा सेवयितं वा सेव्यमानं वा
परैः न समनुजानीयात् शेषं । एतत् खलु मैथुनस्य विरमणं शेषं चतुर्थं शेषं । मैथुनाद्विरमणं ॥ ४ ॥
अहावरे पंचमे भंते महद्वए परिगगहाओ वेरमणं सव्वं भंते परिग्रहं पचक्खामि से अप्पं वा वहुं वा अणुं
वा थूलं वा चित्तमंतं वा अचित्तमंतं वा णेव सयं परिग्रहं परिगिल्लिजा णेवणेहिं परिगगहं परिगिल्लाविज्जा
परिगगहं परिगिल्लंतेवि अन्ने न समणुजाणामिं शेषं । से परिगगहे च० शेषं । द्वओणं परिग्रहे सचित्ता-
चित्तमिस्सेसु द्वेषेसु खित्तओणं परिगगहे गामे वा नयरे वा अरण्णे वा० शेषं । परिगगहो गहिओ वा गाहा-
विओ वा धिप्पंतो वा परेहिं समणुन्नाओ० शेषं । सव्वं परिगगहं शेषं । नेव सयं परिगगहं परिगिल्लिजा
नेवणेहिं परिगगहं परिगिल्लाविज्जा परिगगहं परिगिल्लंतेवि अन्ने न समणुजाणिज्जा० शेषं । एस खलु परि-
गगहस्स विरमणं शेषं० पंचमे भंते० शेषं० परिगगहाओ वेरमणं ॥ ५ ॥ अथापरे पंचमे भदन्त महाव्रते प्रथ-
मन्तपदानि वा । परिग्रहाद्विरमणं सर्वं भदन्त परिग्रहं प्रत्याख्यामि तत् अल्पं वा वहुं वा अणुं वा स्थूलं
वा चित्तमद्वा अचित्तमद्वा नैव खयं परिग्रहं परिगृहीयात् नैवान्यैः परिग्रहं परिग्राहयेत् परिग्रहं परिगृ-
ह्णन्तमन्यं न समनुजानामि शेषं० स परिग्रहः शेषं० । द्रव्यतः सचित्ताचित्तमिश्रितेषु द्रव्येषु क्षेत्रतो ग्रामे
वा नगरे वा अरण्ये वा शेषं० परिग्रहो गृहीतो वा ग्राहीतो वा गृह्यमाणो वा परैः समनुज्ञातः शेषं० सर्वं

सुख्यमानं वा परैः समनुज्ञातं शेषं० सर्वं रात्रिभोजनं शेषं० नैव स्वयं रात्रौ सुश्रीत नैवान्यै रात्रौ भोजयेत्
रात्रौ सुशानानन्यान्न समनुजानीयात् शेषं० एतत्स्वल्पु रात्रिभोजनाद्विरमणं शेषं० षष्ठे भदन्त व्रते उपस्थि-
तोस्मि शेषं० रात्रिभोजनाद्विरमणं ॥ ६ ॥ अथ सर्वेषां व्रतानां समकालोच्चारसाह । इच्छेइयाइं पञ्चमहव्रयाइं
राइभो यणवेरमणछट्टाइं अहिअयाए उवसंपज्जित्ताणं विहरामि । इत्येतानि पञ्च महाव्रतानि रात्रिभोजन-
विरमणषष्ठानि आत्महितार्थं उपसंपद्य सम्यक् प्रतिपद्य विचरामि ॥

अथ प्रकारान्तरेण महाव्रतव्युत्पत्तिमाह—‘अप्पसत्था य जे जोगा परिणामा य दारुणा । माणावायस्स
वेरमणे एस वुत्ते अइक्कमे ॥ १ ॥ तिक्वरागा य जा भासा तिक्वदोसा तेहेव य । मुसावायस्स वेरमणे एस वुत्ते
अइक्कमे ॥ २ ॥ उग्गहं च अजाइत्ता अवदिले य उग्गहे । अदिण्णादाणस्स वे० ॥ ३ ॥ सद्दा रूवा रसा गंधा
फासाणं ववियारणे । मेहुणस्स० ॥ ४ ॥ इच्छा सुच्छा य गेहे य कंखपओय दारुणे । परिग्गहस्स वे० ॥ ५ ॥
अइमित्ते अ आहारे सूरे खित्ते य संकिए । राइभत्तस्स वे० ॥ ६ ॥’ अप्रशस्ता द्रोहपैशुन्यादिकराः परिणा-
माश्च दारुणाः हिंसाव्यवच्छेदादिकरा ये योगा मनोवाक्कायाः कर्मविशेषा वा प्राणातिपातस्य विरमणे एषो-
ऽतिक्रमोऽतिचार उक्तः ॥ १ ॥ तीव्ररागाय प्रचुरानुरागबन्धना या भाषा तथैव च तीव्रद्वेषा या भाषा मृपा-
वादस्य विरमणे एषोऽतिक्रमोऽतिचार उक्तः ॥ २ ॥ अवग्रहे शुर्वाद्यान्नाविशेषे दत्तेपि पूर्वं व्रतयोगेन गृही-
तोपि कार्यकाले तस्य गुरोरवग्रहं अयाचित्वा कार्यकरणमिति शेषः । अदत्तादानस्य वि० ॥ ३ ॥ शब्दरूप-

रसगन्धस्पर्शानां प्रविचारण शुभाशुभादिचिन्तन मैथुनस्य वि० ॥ ४ ॥ इच्छा वांछा सूर्छा नितरां लोभः
 ग्राहिता सर्वसग्रहबुद्धिः काङ्क्षा परधनग्रहणबुद्धिः प्रदोषश्च दारुणः इदं ग्रहीष्यामीति हठः परिग्रहस्य वि०
 ॥ ५ ॥ अतिमात्र आहारः निशि क्षुद्रयेन दिवैव बहुभोजनं सूर्यास्ताक्षिसं शङ्कितं सूर्योस्ति नवेति चिन्ता
 रात्रिभोजनस्य वि० ॥ ६ ॥ ॥ अथालापद्मादशकेन महाव्रतोच्चारणं द्विराह—'दसणनाणचरित्ते अचिरा-
 ह्मिन्ना ठिओ मसणधम्मे । पढमं वयमणुरक्खे विरियामो पाणाइवायाओ ॥ १ ॥ दंसणनाणचरित्ते० । बीयं
 वयमणुरक्खे चिरियामो मुसावायाओ ॥ २ ॥ दंसण० तइयं० विरियामो अदिन्नादाणाओ ॥ ३ ॥ दंसण० च-
 उत्थं वयमणुरक्खे विरियामो मेहुणाओ ॥ ४ ॥ दंसण० पचमवयमणुरक्खे विरियामो परिग्गहाओ ॥ ५ ॥
 दंसण० छट्ठं० राइभोयणाओ ॥ ६ ॥' दर्शनज्ञानचारित्राण्यचिराध्योपस्थितः स्थिरीभूतः श्रमणधर्मे प्रथमं
 व्रतमनुरक्षामि चिरतोस्मि विरमामि वा प्राणात्तिपातात् ॥ १ ॥ दर्शनज्ञानचारित्राण्यचिराध्य उपस्थितः श्रम-
 णधर्मे द्वितीय व्रतमनुरक्षामि विरमामि मृपावादात् शेषं पू० ॥ २ ॥ तृतीयं व्रतमनुरक्षामि विरमाम्यदत्तादा-
 नात् शेषं ॥ ३ ॥ चतुर्थव्रतमनुरक्षामि विरमामि मैथुनात् शेषं ॥ ४ ॥ पञ्चमं व्रतमनुरक्षामि विरमामि
 परिग्रहात् शेषं ॥ ५ ॥ षष्ठ व्रतमनुरक्षामि विरमामि रात्रिभोजनात् शेषं ॥ ६ ॥ पुनरप्याह—'आलय-
 निहारसमिओ जुत्तो गुत्तो ठिओ समणधम्मे । पढमं वयमणुरक्खे विरियामो पाणाइवायाओ ॥ १ ॥ आल०
 बीव० वय० मुसावायाओ ॥ २ ॥ आल० तइअ वय० अदिन्नादाणाओ ॥ ३ ॥ आल० चउत्थं वय० मेहु-

जाओ ॥ ४ ॥ आल० पंचमं वय० परिगृह्णाओ ॥ ५ ॥ आल० छट्ठं वयमणुरक्खे विरमामो राहभोयणाओ
॥ ६ ॥' प्रथमं व्रतमनुरक्षामि विरमामि प्राणातिपातात् आलयविहारसमितः आलयः स्थितिः विहारो गमनं
तत्र सभितः पञ्चसमितियुक्तः युक्तः संयमयोगभृत् गुप्तस्त्रिगुप्तिसुसः उपस्थितः श्रमणधर्मं ॥ १ ॥ द्वितीयं व्र-
तम० सृषावादात् शेषं ॥ २ ॥ तृतीयं व्रतम० अदत्तादानात् शेषं ॥ ३ ॥ चतुर्थं व्रतम० मैथुनात् शेषं
॥ ४ ॥ पंचमं व्रतम० परिग्रहात् शेषं ॥ ५ ॥ षष्ठं व्रतमनुरक्षामि विरमामि रात्रिभोजनात् शेषं ॥ ६ ॥ ॥
अथैकाद्यैकादशान्तहेयोपादेयत्यागग्रहणद्वारेण पौनःपुन्येन महाव्रतरक्षणमाह—'तिविहेण अप्पमत्तो रक्खामि
महद्वए पंच । सावज्जाजोगमेगं मित्थत्तं एगमेव अन्नाणं । परिवज्जंतो गुत्तो रक्खामि महद्वए पंच ॥ १ ॥ अ-
णवज्जजोगमेगं संमत्तं एगमेव नाणंओ । उवसंपन्नो जुत्तो रक्खामि महद्वए पंच ॥ २ ॥ दो चेव रागदोसे
दोणिय ज्ञाणाहं अट्टरुद्दाहं । परि० ॥ ३ ॥ दुविहं चरित्तधम्मं दोणिय ज्ञाणाह धम्मशुक्काहं । उव० ॥ ४ ॥
किळा नीला काऊ तिणियलेसाउ अप्पसत्थाओ । परि० ५ ॥ तेओ पद्मासुक्का तिणिय लेसाउ सुप्पस-
त्थाओ । उव० ६ ॥ ३ ॥ मणसा मणसव्विओ वायासच्चेण करणसच्चेण । तिविहेणवि सच्चविर । उव० ७ ॥ ३ ॥
चत्तारि य दुहसिज्जा चउरो सन्ना तथा कसायाउ । परि० ८ । चत्तारि य सुहसिज्जा चउविहं संवरं समाहिं
च । उव० ९ ॥ ४ ॥ पंचेव य कामगुणे पंचेव य निह्वे महादोसे १० । पंचिदिय संवरणं तत्तो पंचविहमेव
सज्झायं । उव० ११ ॥ ५ ॥ छल्लीवनिकायविहं छविहभासाउ अप्पसत्थाओ । परि० १२ । छविह मज्झित-

राय च्छर्मणि प्र उचितं तत्रोक्तं उच्यते ॥ ३ ॥ मरा भयट्टाणां सत्तथिहं चैव नाणमिभंगं । परि० १४ ॥
 निचंभंग पायेस्य उगहसत्तक्रिया महम्मयणा । उच्यते १५ ॥ ७ ॥ अट्ट भयट्टाणां अट्टय रुम्माह तेसि पं
 च । परि० १६ । अट्टय पयगणमाया द्विटा अट्टथिहण्णिअट्टेहिं । उच्यते १७ ॥ ८ ॥ नयविहदसणवरणं नयद
 नियान्नाइ अणमत्ताद । परि० १८ । नययमचेरगुत्तो दुनयविह चभचेरपरिसुदं । उच्यते १९ ॥ ९ ॥ उचघायं
 च यमविह अमंयार तह्य मक्किलेसं च । परि० २० ॥ वस चित्तसमाहिठाना वस चैव दसाउ समणधम्मं
 य । उच्यते २१ ॥ १० ॥ आसायणं च सब तियुणयगारसथिहं त्रिवत्तो । परि० २२ । णं त्तिदंउधिरओ
 त्तियुत्तिगुत्तो तिमह्निमहो । त्तिथिहण पण्णिको रम्माभि० २३ ॥ ११ ॥ व्यास्या—थियिधेन मनोयाक्का-
 णयोगेन अममत्ताः प्रमाप्ररहितः पञ्चमहाव्रतानि रक्षामि परिपालयामि । एकं सावययोगं एकं सिं पालं एकं
 अन्नानं परिवर्जयन् गुप्तः त्रियुत्तिगुप्तः पञ्चमहाव्रतानि रक्षामि । एकं अनययोगं एकं सम्यपत्वं एकं ज्ञान
 उगमंयस्य मंमासः युक्तः संयमयोगयुक्तः पञ्चमहाव्रतानि रक्षामि १ । द्वौ चैव रागद्वेषौ द्वे ध्याने आर्तरीद्रे च
 परिवर्जयन् ० शेष० । द्विगुण चारित्र्यमं यतिल्यगार्हस्थ्यरूपं द्वे धर्मशुक्ले ध्याने उपसंपन्नः ० शेष० २ । कृष्णा
 श्रीया कापोतां तिखो लेदया अमशस्ताः परि० शेष० । तेजःपद्मशुक्लस्त्रिखो लेदयाः सुप्रशस्ताः उप० शेष० ३ ।
 मनमा मनःमलेन मत्यापितः याया यतःमलेन काधेन करणमलेन त्रियिधेनापि सत्यापिनः पंचमहाव्रतानि र-
 क्षामि ३ । यतखो दुःशशत्याः चतुरः कयायान् क्रोधमानमायालो मरुपान् चतस्रः मंडा आहारभयमैधुनपरिप्र ह-

महव्यवहारणा कथा । कायथिरत्तं सद्गुद्धरणं धिइबलं ववसाओ । पडागाहरणं णिज्जुहणाराहणा गुणाणं संव-
रजोगो पसत्थज्झाणोवगतता जुत्ततावन्नाणे परमडे उत्तमडे अ । एस खलु तित्थंकरेहिं रयरगदेसमहणेहिं
देसिओ पवयणस्स सारो छज्जीवनिकायसंजमो उवहसिओ तिच्छक्कस्स कयं ठाणं । अब्बुवगया नमुत्थु ते
सिद्धबुद्धमुत्तनीरयनिस्संगनिस्सल्लमाणमूरण गुणरयणसायरमणं तमहप्पमेय नमुत्थुते समणस्स भगवओ
महइ महावीरवद्धमाणसाभिस्स नमुत्थुते अरहओ नमुत्थुते भगवओ तिकहु एसा खलु महव्यवहारणा
कथा इच्छासो सुतकित्तणं काडं ॥ व्याख्या—इत्येषा खलु महाव्रतोच्चारणा कृता कः प्रभावो महाव्रताना-
मित्याह । कायस्थिरत्वं धर्मशरीरस्य स्थैर्यं, शल्योद्धरणं मायामिथ्यात्वनिदानशल्यपापगमः, धृतिबलं धीबलं
वा, व्यवसायो विगतविषादान्तःसंयमोपक्रमो वा, पताकाहरणं संयमयशसोरुद्रावनास्थापनाराधनागुणानां
संवरयोगः प्रसिद्धः प्रशस्तध्यानोपगतताशुभध्यानस्थिरूपसंपन्न प्रसिद्धा, युक्ततावज्ञाने परमार्थे उत्तमा-
र्थश्च प्रसिद्धपर्यायाः । एतत् खलु तीर्थकरैः रजोरागद्वेषमथनैः देशितं प्रवचनस्य सारं षड्जीवनिकायसंयम
उपदिष्टः । पञ्चमहाव्रतपालनेपि परमार्थतः षड्जीवनिकायक्षैवेत्यर्थः । त्रैलोक्यस्य कृतं स्थानं सुखं स्थिति-
हितहेतुत्वात् । अतएव तान् जिनान् नमस्करोति । तत्रापि वर्तमानतीर्थत्वात् भगवंतं श्रीवर्धमानस्वामिनं
नमस्करोति । यथा नमोस्तु तुभ्यं अरहन्त भगवन्त संसारतीर्णं सिद्धबुद्धमुत्तनीरजोनिस्सङ्गनिःशल्यमानह-
रण गुणरत्नसागर अनन्ताप्रमेय । एतेषां पर्यायाः प्रसिद्धाः । नमोस्तु तुभ्यं श्रमणाय भगवते महते महावी-

रवर्धमानस्वामिने नमोस्तु तुभ्यमर्हते । नमोस्तु तुभ्यं भगवते । एवं भगवन्तं नमस्कृत्य तदग्रत एव कथितव-
 क्ष्यमाणख्यापनमाह । त्रिःकृत्वस्त्रिवेलं खलु महात्रतोच्चारणा कृता । महद्वयउच्चारणा पंचविहा पन्नत्ता इत्या-
 रभ्य इचेइयाइं पंचमहद्वयाइं इतिपर्यन्तं एकवेलं अप्सस्थाय जे जोगा इत्यारभ्य आलयविहारसमिओ
 जुत्तो गुत्तो उवट्टिओ समणघम्मे इतिपर्यन्तं द्विवेल । तिचिहेणं अप्पमत्तो इत्यारभ्य एवं तिदण्डविरओ
 इतिपर्यन्तं त्रिवेलं ॥ अथ इच्छामः सूत्रकीर्तनं कर्तुं श्रुताधाराणां मुनीनां नमस्कारद्वारेण श्रुतनामकीर्तनमाह ॥
 नमो तेसिं खमासमणाणं जेहिं इमं वाइयं छविहमावस्सयं भगवन्तं । तंजहा । सामाइयं चउवीसच्छओ
 वंदणं पडिक्कमणं काउसग्गो पच्चफ्खाणं सवेसिंसिपि एवंमि । छविहे आवस्सए भगवंते समुत्ते सअत्थे सग्गंथे
 सणिज्जुत्तिए ससंगहणिए जे गुणा वा भावा वा अरहंतेहिं भगवतेहिं पन्नत्ता वा परुविया वा ते भावे सद्ध-
 हामो पत्तिपामो रोग्गो फासेमो पालेमो अनुपालेमो ते भावे सद्धंतेणं पत्तियंतेणं रोयंतेणं फासिं० तेणं पा-
 लित्तेण अणुपालित्तेणं अंतोपक्खस्स जं वाइयं पढियं परियट्ठियं पुच्छियं अणुपालियं तं दुक्खक्ख-
 याए कम्मक्खयाए बोहिलाभाए संसारुत्ताराणाए तिक्कहु उवसंपजित्ताणं विहरामि अंतोपक्खस्स जं न वा-
 इयं न पढियं न पुच्छियं न परियट्ठियं नाणुपालियं नाणुपेहियं संते बले संते वीरिए संते पुरिसक्कारपडिक्कमे ।
 तस्स आलोएमो पडिक्कामो निंदामो गरिहामो चिउट्टेमो विसोहेमो अकरणयाए अब्बुट्टेमो । अहारिहं
 तवोकम्म पायच्छित्त पडिबज्जामो तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥ नमो तेसिं खमासमणाण जिहिं इमं वायाइं (वा-

इयं) अंगबाहिरं उक्कालियं भगवंतं । तंजहा । दसवेयालियं कप्पाकप्पियं खुल्लकप्पसुयं महाकप्पसुओ उव-
वाइयं रायपसेणियं जीवाभिगमओ पणवणा महापन्नवणा नंदी अणुओगदाराइं देविंदत्थओ तंदुलवेया-
लियं चंदाविज्जयं पमायप्पमायं पोरिसिमंडलं मंडलिपवेसो गणिविजा वरणविणिच्छिओ आयविसोही
मरणविसोही ज्झाणविभत्ती मरणविभत्ती संलेहणासुयं वीयरागसुयं विहारकप्पो चरणविही आउरपच्चवखाणं
महापच्चवखाणं सवेसिंपि एयंमि अंगबाहिरे उक्कालिए भगवंते० शेषं पूर्ववत् ॥ नमो तेसिं खमासमणाणं
जेहिं इमं वाइयं अंगबाहिरं कालियं भगवंतं । तंजहा । उत्तरज्झयणाइं दसाकप्पो ववहारो इसिभासियाइं
निसीहं महानिसीहं जंबूदीवपणत्ती चंदपणत्ती सूरपणत्ती दीचसागरपणत्ती खुड्डियाविमाणपणत्ती
महल्लियाविमाणपन्नत्ती अंगचूलियाए वंगचूलियाए विवाहचूलियाए अरुणोववाए वरुणोदावाए गरुलोववाए
धरणोववाए वेलंधरोववाए वेसमणोववाए देविंदोववाए उट्टाणसुए समुट्टाणसुए नागपरियावलियाणं निरयाव-
लियाणं कप्पियाणं कप्पवडिसियाणं पुप्फियाणं पुप्फचूलियाणं वएहीदसाणं आसीविसभावणाणं दिट्ठीविस-
भावणाणं चारणसमणभावणाणं महासमणभावणाणं तेयगिनिसग्गाणं सवेसिंपि एयंमि अंगबाहिरे कालिए
भगवंते० शेषं० ॥ नमो तेसिं खमासमणाणं जेहिं इमं वाइयं दुवालसंगं गणिपिडगं भगवंतं । तंजहा । आ-
यारो सूयगडो ठाणं समवाओ विवाहपणत्ती णाया धम्मकहाओ उवासगदसाओ अंतगडदसाओ अणु-
त्तरोववाइयदसाओ पल्लावागरणं विवागसुयं दिट्ठिवाओ सवेसिंपि एयंमि । दुवालसंगे गणिपिडगे भग-

वते० शेषं० । नमो तेसिं खमासमणां जेहिं इमं वाह्यं दुवालसंगं गणपिडगं भगवंतं सम्मं काएणं
 फासंति पालंति पूरंति किंदंति तीरंति सम्मं आणाए आराहंति अहं च नाराहंति तस्स मिच्छामि दुक्कड ॥
 नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो धैरिदं वाचित पड्ढियमावश्यकं । पड्ढिययनमावश्यकप्रवचनमित्यर्थः । भगवन्
 तथया । सामायिकं चतुर्विंशतिस्तवो वंदनं प्रतिक्रमणं कायोत्सर्गः प्रत्याख्यानं । सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन् पड्ढिधे
 आवश्यके भगवति सख्त्रे सार्थं सग्रन्थे सनिर्युक्तिके ससंग्रहणीके वस्तुनः सूचनामात्रकृत् वीजस्वरूपं सूत्र-
 धृत्तिदीकाभाष्यवार्तिकचूर्णिव्याख्यातो अर्थः अखण्डितः सूत्रार्थादिसमूहपाठो ग्रन्थः विविधानुक्रमणिका-
 पाठो विस्तरसहितो निर्युक्तिः शास्त्रान्तः । कथितस्य वस्तुनोऽन्ते सूचनं संग्रहणी एभिः पदैः सह बहुव्रीहिस-
 मासः । तस्मिन्ने गुणाः प्रवोधाचरणप्रचारणाध्ययनफलानि स्वर्गमोक्षवाञ्छितार्थप्रदानि । भावा जीवाजीवा-
 दयः अर्हङ्किः भगवद्भिः प्रज्ञसा वा प्ररूपिता वा प्रज्ञसाः कथिताः प्ररूपिता विस्तरेण व्याख्याताः तान् भा-
 वान् श्रद्धयामः श्रद्धयेच्छामः प्रतीमः असंदेहतया प्रतिपद्यामहे रोचयामः तेषु वाल्छभ्यं वहाम इत्यर्थः । स्पृ-
 शामः क्रियामात्रेण कुर्मः पालयामः आचरामः अनुपालयामः स्वपराचरणोपदेशैः ख्यापयामः इत्यादिवहुव-
 चनान्तपदैर्वयमिति संयोजयेत् । अथ मयेत्येकवचनं संबुद्धयन्तं । तान् भावान् श्रद्धयता प्रत्ययता रोचयता
 स्पर्शयता पालयता अनुपालयता अन्तर्मध्ये पक्षस्य चातुर्मासिकस्य सांवत्सरिकस्य वा यद्वाचितं परिपा-
 व्योक्तं पठितं अधीतं परिष्ठित साध्वनुष्ठितं वृष्टं प्रेक्षितं मतिज्ञानेनावलोकितं अनुपालितं कष्टानुष्ठानैर्धारितं

अनुप्रेक्षितं उक्तानुक्तदुरुक्तचिन्तनैः शोधितं उक्तसिद्धान्तबध्यादित्यर्थः । तत् दुःखक्षयाय कर्मक्षयाय बोधि-
लाभाय संसारोच्चारणाय त्रिःकृत्वः उपसंयुज्य संधार्य उपसंपद्य वा । णं इति वाक्यालंकारे । विचरामि
अंतपक्षस्य चातुर्मासिकस्य सांवत्सरिकस्य यन्न वाचितं न पठितं न परिनिष्ठितं न पृष्टं न प्रेक्षितं नानुपा-
लितं नानुप्रेक्षितं सति बले सति वीर्ये सति पुरुषाकारपराक्रमे बलं देहसंभवं वीर्यसुत्साहसंभवं पुरुषाका-
रपराक्रमो धैर्यगाम्भीर्यरूपः तस्य अवाचनादिरूपस्य पापस्य आलोचयामः प्रतिक्रमामः आलोचनाप्रतिक्र-
मार्हप्रायश्चित्तात् निन्दामो गर्हामहे पूर्ववत् वर्तयामः पुण्येन पापं हन्यः विशोधयामः तच्छुद्धिं कुर्मः अक-
रणतया अकारित्वेन अभ्युत्तिष्ठामः तदुपक्रमं कुर्मः यथार्हत्तपःकर्मप्रायश्चित्तं तद्योग्यनपोवृत्तिशोधनार्हं प्राय-
चित्तं प्रतिपद्यामहे । तस्य मिथ्या मे दुष्कृतं पूर्ववत् । पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो वैरिदं वाचितं अङ्ग-
बाह्यं । उत्कालिकं भगवता अङ्गबाह्यं द्वादशाङ्ग्या अतिरिक्तं उत्कालिकं योगेषु कालग्रहणसंघट्टादिवर्जितं
भगवत इति पूर्ववत् । तद्यथा । दशवैकालिकं १ कल्पाकल्पिकं २ क्षुल्लककल्पश्रुतं ३ महाकल्पश्रुतं ४ उपपा-
तिकं ५ राजप्रश्रेणिकं ६ जीवाभिगमः ७ प्रज्ञापना ८ महाप्रज्ञापना ९ नन्दी १० अनुयोगद्वाराणि ११ देवे-
न्द्रस्तवः १२ तन्दुलवैकल्पिकं १३ चन्द्रविध्वजः १४ प्रमादप्रमाथः १५ पौरुषीमण्डलं १६ मण्डलीप्रवेशः १७
गणिविद्या १८ विद्याचरणविनिश्चयः १९ आत्मविशुद्धिः २० मरणविशुद्धिः ध्यानविशुद्धिः २१ मरणविशुद्धिः
२२ संलेखनाश्रुतं २३ वीतरागश्रुतं २४ विहारकल्पः २५ चरणविधिः २६ आतुरप्रत्याख्यानं २७ महाप्रत्या-

ख्यानं २८ सर्वसिन्धु अद्भवाह्ये उत्कालिके शेषे ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो धैरिदं वाचितं अद्भवाह्यं
 कालिक कालग्रहणसंघट्टयोगसहितं भगवन् ज्ञानमाहात्म्यमयं । तद्यथा । उत्तराध्ययनानि दशाः कल्पः
 व्यवहारः ऋषिभाषितानि निशीथो महानिशीथः जम्बूद्वीपप्रज्ञप्तिः चन्द्रप्रज्ञप्तिः सूर्यप्रज्ञप्तिः द्वीपसागरप्रज्ञप्तिः
 क्षुल्लकीविमानप्रज्ञप्तिः महतीविमानप्रज्ञप्तिः अद्भुतचूलिकाः व्यदचूलिकाः व्यवहारचूलिकाः अरुणोपपातः गरु-
 डोपपातः बरुणोपपातः धरणोपपातः वेलंघरोपपातः देवेन्द्रोपपातः वैश्रमणोपपातः उत्थानश्रुतं समुत्थानश्रुतं
 नागपर्यावलिकाः निरयावलिकाः कल्पावतंसिकाः पुष्पिकाः पुष्पचूलिकाः वह्निदशाः आशीविष-
 भावनाः दृष्टिविषभावनाः चारणभावनाः महाश्रमणभावनाः तेजोत्रिविसर्गाः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्नद्भवाह्ये
 कालिके भगवति । शेषं ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो धैरिदं वाचितं । कालिकमित्यनुवर्तते । द्वादशाद्
 गणिपिटकं भगवन् । तद्यथा । आचारः सूत्रकृतं स्थान समवायः विवाहप्रज्ञप्तिः ज्ञाताधर्मकथाः उपासक-
 दशा' अन्तकृद्दशाः अनुत्तरोपपातिकदशाः प्रश्रव्याकरणं विपाकश्रुतं दृष्टिवादः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्द्वादशाद्
 गणिपिटके भगवति । शेषं । एतेषां सर्वेषां सिद्धान्ताना अन्तः कथितं नामग्रहणमेव कथितं । एतेषां भेदाः
 शास्त्राध्ययनोद्देशप्रमाणानि ग्रन्थविस्तरभयाद्बोदितानि महाशास्त्रेभ्योऽवसेयानि ॥ पुनरपि सिद्धान्तप्रधान-
 त्वात् प्रान्ते द्वादशाङ्गीनमस्कारमाह । नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो धैरिदं वाचितं द्वादशाङ्गं गणिपिटकं भगवन् ।

एतद्वाद्वाङ्मकथितं कालिकोत्कालिकावद्यककथितं साधवः इत्यध्याहारः सम्यक्काथेन स्पृशन्ति पालयन्ति पूरयन्ति कृतार्थीकुर्वन्ति तरन्ति सम्यक् आराधयन्ति । अहं च नाराधयामि तस्य मिथ्या मे दुष्कृतं ॥
 ॥ अथ प्रतिश्रुतदेवतास्तवमाह । श्रुतदेवता भगवती सरस्वती ज्ञानावरणीयकम्मसंघायं । तेसिं खवेड सययं जेसिं सुयसायरे भक्ती ॥ १ ॥ पुनरपि नमस्कारपाठः । इति पाक्षिकसूत्रविवरणम् ॥ अथ आद्धप्र-
 क्षपयन्तु येषां श्रुतसागरे भक्तिः ॥ पूर्व नमस्कारपाठः पश्चात् आद्धसामायिकदण्डकं । पश्चादालोचनादण्डक-
 तिक्रमणसूत्रसंक्षेपव्याख्या । पूर्व नमस्कारपाठः पश्चात् आद्धसामायिकदण्डकं । पश्चादालोचनादण्डक-
 पाठः । एतत्पूर्वमेव व्याख्यातम् ॥ वंदेतु सवसिद्धे धम्मायरिए य सवसाहू य । इच्छामि पडिक्कमिडं सावग-
 धम्माहयारस्स ॥ १ ॥ आवकधर्मातिचारात् प्रतिक्रमितुं निवर्तितुं इच्छामि । किं कृत्वा । वन्दित्वा नमस्कृत्य ।
 कान् । सर्वसिद्धान् । अत्र सिद्धग्रहणेन जिनाजिनादिपञ्चदशभेदकथने अर्हत्सिद्धयोः प्रणामः धर्माचार्यान्
 पूर्वोक्तान् । अत्रोपाध्यायानामप्यन्तर्भावः । सर्वसाधूंश्च वन्दित्वेति शेषः ॥ १ ॥ 'जो मे वयाइयारो नाणे
 तह दंसणे चरित्ते य । सुहुमो य वायरो वा तं निदे तं च गरिहामि ॥ २ ॥' अतिचारः केल्याह । यो मे मम
 व्रतातिचारो व्रतातिक्रमः ज्ञाने दर्शने चारित्रे च पूर्वोक्ते । एतदतिचारकथनं तद्गाथासु पूर्वमेवोक्तं । सुद्धमः
 केवलिंगम्यः बादरश्रुतावसेयः । वा इति समुच्चये । तं निन्दामि तं च गहं । द्विवेलं तद्ग्रहणं विशेषप्रतिक्रम-
 णार्थं ॥ २ ॥ 'दुविहे परिग्गहम्भी सावले बहुविहे य आरंभे । कारावणे य करणे पडिक्कमे देवसियं सबं ॥ ३ ॥'

द्विविधे परिग्रहे बाह्याभ्यन्तरसंग्रहे मूर्च्छारूपे । बहुविधे च सावधे आरम्भे एतयोः कारणे च करणे च अमु-
मतिनिवर्तनाभावात् । प्रतिक्रमामि निराकरोमि । अतिआचारमित्यर्थः । देवसिकं दिवसकृतं सर्वं पापात्मक
केचिदाहुः । देसियं देशिकं देशविरतिमध्यगं ॥ ३ ॥ 'जं बद्धमिदिष्टिं चडहिं कसाएहिं अप्पसत्थेहिं ।
रागेण व दोसेण व तं निन्दे तं च गरिहामि ॥ ४ ॥' कर्मबंधस्य अतिचारस्य कारणमाह । यत् अप्रशस्तैर्गा-
ढलोलुपैर्दुष्टक्रियासक्तैरिन्द्रियैः स्पर्शनादिभिः अप्रशस्तैः चतुर्भिः कर्पायैः क्रोधादिभिः यत्कर्म-
बद्ध रागेण वा द्वेषेण वा सर्वकर्मबन्धसहचारिणा तं निन्दामि तच्च गहं ॥ ४ ॥ 'आगमणे निगमणे ठाणे
चंकमणे अणाभोगे । अभिओगे य निओगे पडिक्कमे देवसियं संधं ॥ ५ ॥' आगमने कार्यसमाप्तिनिवर्तने
निर्गमने कार्यार्थयाने स्थाने स्थितौ शयनोपवेशादौ चक्रमणे गमने सर्वं अनाभोगो विस्पृत्या अयत्नतया
कृते अभियोगे स्वयं रचने नियोगे अन्यस्सात्कारणे प्रतिक्रमामि देवसिकं सर्वं ॥ ५ ॥ ॥ सर्वातिचारोपा-
यानाश्याय सम्यक्त्वातिचारानाह । 'संका कंकल विगिच्छा पंसस तह संधवो कुलिंगीसु । सम्मत्तरस
इयारे पडिक्कमे देवसियं संधं ॥ ६ ॥' शङ्का अर्हद्धर्मोस्ति नवेति काङ्क्षा, परसमयागमेव्वपि वांछा, जुगुप्सा
मलधारिसाध्ववलोकनात्, अर्हद्धर्मस्य निन्दा तथा कुलिङ्गिपु मिथ्यादृष्टियतिपु प्रशंसा श्लाघनं, तैरेव सह-
संस्तवः परिचयः इति सम्यक्त्वस्यातिचारान् पञ्च देवसिकं सर्वं प्रतिक्रमामि ॥ ६ ॥ पुनर्व्रतखण्डनहेतूनाह-
'छक्कायसमारंभे पयणे पयावणे य जे दोसा । अत्तद्दा य परद्दा उभयद्दा चेष तं निंदे ॥ ७ ॥' पद्द-

कायसमारम्भे पङ्क्तिजीविकायघातिन्यारम्भे तेषां पद्मकायानां पचने पाचने वा पतने वा आत्मारम्भे वा उभयार्थं वा घे दोषाः ताद्विन्दामि ॥ ७ ॥ 'पंचल्लअणुवयाणं गुणवयाणं च तिल्ल मह्यारे । सिक्खाणं च उल्लं पडिक्कमे देवसियं सब्बं ॥ ८ ॥' चरान्प्रतिक्रमामि ॥ ८ ॥ तानेवाह । 'पद्मानां अणुव्रतानां त्रयाणां गुणव्रतानां चतुर्णां शिक्षाव्रतानां च अति-पमायप्पसंगेणं ॥ ९ ॥' वहवंधच्छविच्छेए अह्यारे भत्तपाणवुच्छेए । पहमवयस्स अह्यारे पडिक्कमे देवसियं दप्रसंगेन अणुव्रतमिति यत्तुचित्तमहाव्रतापेक्षया स्थूलप्राणातिपातविरत्तौ आचीर्णं अप्रशस्ते । अत्र प्रमादीनां हिंसननिवृत्तिः । अथवा वधवन्धविच्छेदादिरूपाणां स्थूलप्राणातिपातानां विरतिः अतिचरितमिति अतिचारो नियमातिक्रमकृतः । अप्रशस्ते क्रोधादिकषायवैषम्ये पञ्चेन्द्रियाती वा । अत्र व्रते प्रमादप्रसङ्गेन मयादिप्रमादोपनयेन अतिचारानाह । वधो द्विपदचतुःपदादीनां निर्दयताडनं, वन्धो द्विपदादीनां रज्ज्वा-द्विभिः, छविच्छेदः चर्मनाशादि कर्णादिकर्तनं, अतिभारः प्राणिनां शक्त्यनपेक्षया बहुभारदानं भक्तपानव्य-वच्छेदः प्राणिनामाहारजलादिनिषेधः । प्रथमव्रतस्यातिचारे प्रतिक्रमामि शेषं ॥ १० ॥ 'वीए अणुवयंमी परिथूलगअलियवयणविरत्तौ । आयरियमप्पसत्थे इत्थ पमायप्पसंगेण ॥ ११ ॥ सहसा रहस्स दारे मोल्ल-वएसे अ कूटलेहे अ । वीयवयस्स इयारे पडिं ॥ १२ ॥' गाथाद्वयेन संबन्धः । द्वितीये अणुव्रते परिस्थूला-

लीकचचनचिरतेः कन्यागोभूम्यलीकन्यासापहारकूटसाद्यचिरतिरूपायाः अतिचरितं शेषं । सहसाम्भ्या-
 ख्यानं अश्रुतादृष्टपरविरूपकथनं । रहस्स इति परगुह्यभाषण । दारोति परस्य विश्वासेन निवेदितस्य प्रका-
 शन । मृपोपदेशः ज्ञात्वाऽज्ञात्वा वा भेषजमन्त्रादीना कूटकथनं । कूटलेखोऽसत्यवार्तालिखनं द्वितीयव्रतस्या-
 तिचारे शेषं ॥ १२ ॥ 'तइण अणुव्यमी थूलगपरद्वहरणचिरईओ । आयरियमप्पसत्थे इत्थपमायप्पसंगेण
 ॥ १३ ॥ तेनाहडप्पओगे तप्पडिरूवे य विरुद्धगमणे य । कूडतुलकूडमाणे पडिं ॥ १४ ॥' तृतीये अणुव्रते
 स्थूलपरद्रव्यहरणचिरतेः राजनिग्रहकरचौरनामकरादत्तादानवर्जनात् अतिचरितं शेषं । तेनाहृतवस्तुग्रहण
 मृत्येनापि । प्रयोगः चौर्यार्थं परप्रेरणं तत्प्रतिरूपं चस्तुसदृशवस्तुमीलनं विरुद्धगमनं नृपतिनिपिद्धदेशग-
 मनं । कूटतुलकूटमानं प्रसिद्धं प्रतिक्रमामि शेषं ॥ १४ ॥ 'चउत्थे अणुव्यमी णिच्चं परदारगमणविरईओ ।
 आयरियमप्पं ॥ १५ ॥ अपरिग्गहिया इत्तर अणंगवीवाह तिच्चअणुरागे । चउत्थवयस्स अइयारे पडिं
 ॥ १६ ॥' गाथाद्वयेन संबन्धः । चतुर्थे अणुव्रते नित्यं परदारगमनचिरतेः अतिचरितं शेषं पू० । अत्र परदारग-
 मनचिरतौ वेद्याविधयोपेक्षितागमने निर्दोषता तथाप्यतिचारमाह । अपरिगृहीतागमनं वेद्याविधवादेर-
 स्वीकृताया अभिगमः । इत्तरा केनापि या स्तोत्रकालं द्रव्यादिना वेद्याविधवा स्वीकृता तस्याभिगमः । अ-
 नङ्गक्रीडा पुरुपस्य पुरुपादिसंगो हस्तकर्मादि वा । विवाहोऽन्यकन्यापुत्रविवाहकारिता । तीव्राङ्गुरागः काम-
 क्रीडादिकामशास्त्रोचितं कर्म चतुर्थस्य व्रतस्यातिचारान् शेषं ॥ १६ ॥ 'इत्तो अणुव्ये पंचममि आयरिय-

मप्पसत्थंमि । परिमाणपरिच्छेपे इत्थ प्पमायप्पसंगेणं ॥ १७ ॥ धणधन्नखित्तवत्थू रूप्पसुवण्णे य कुवियप-
रिमाणे । दुप्पय चउप्पयंमी पडि० ॥ १८ ॥ गाथाद्वयेन संबन्धः । इतोऽनन्तरं पञ्चमे अणुव्रते मितपरिग्रहो
नास्ति । अप्रशस्ते अतृप्तिरूपे । अत्र प्रमादप्रसङ्गेन अतिचरितं । किं परिमाणपरिच्छेदं अङ्गीकृतप्रमाणाति-
क्रमः । तदेवाह । धनं द्रव्यं धान्यं अन्नं क्षेत्रं केदारभूमिः वास्तु गृहादिभूमिः रूप्यं तारं सुवर्णं काञ्चनं कुप्यं
कांस्यताम्रादि द्विपदा दासदास्यादयः चतुष्पदा गोमहिषीवृषभाश्वादयः एतेषां परिमाणे कृते अतिक्रमः
अतिचारः शेषं० ॥ १८ ॥ 'गमणस्स उ परिमाणे दिसासु उहुं अहे य तिरियं च । बुद्धि सहअंतरट्ठा पढमंमि
गुणवए निंदे ॥ १९ ॥' गमनस्य परिमाणे दिग्भिरतौ दिक्षु अष्टासु । ऊर्ध्वं अधः तिर्यक्च । वृद्धिः क्षेत्रवृद्धिः ।
यथा दिगष्टके योजनशतं अभिग्रहे कृते एकस्यां दिशि सार्धयोजनशतं गमनं । अन्यस्यां पञ्चाशद्योजनीयं ।
अत्रातिचारः स्मृत्यन्तर्धानं मार्गविस्मृतिः पहले गुणव्रते पञ्चातिचारान्निन्दामि ॥ १९ ॥ द्वितीयगुणव्रतमाह ।
गाथाद्वयेन संबन्धः । 'मज्जंमि य मंसंमि य पुण्फे य फले य गंधमल्ले य । उवभोगे परिभोगे वीयंमि गुणव्वए
निंदे ॥ २० ॥ सच्चित्ते पडिबद्धे अपोलदुप्पोलिए य आहारे । तुच्छोसहि भक्खणया पडि० ॥ २१ ॥ मये
मांसे पुष्पे फले गन्धे माल्ये एतेषु उपभोगपरिभोगे अघोण्ये अपरिमिते द्वितीये गुणव्रते निंदामि । अति-
चारमाह । सच्चित्तं अप्रासुकीकृतं प्रतिबद्धं सच्चित्तयुक्तं अनिर्वाजीकृतं बदिरराजादनादि अपकं दुःपकं पृथु-
कादि आहारे भोजने संथानादि तुच्छौषधीतुच्छवनस्पतिखादनं प्रतिक्रमामि शेषं ॥ २१ ॥ अत्र द्वाविंश-

तिवस्तुवर्जनं यथा—‘पंचुवरि ५ चउविगई ९ हिम १० विस ११ करमे य १२ सधमद्वीय १३ । राईभोयण
 गंचिय १४ बहुवीय १५ अणत १६ संघाणा १७ ॥ १ ॥ घोलवडा १८ वायंगण १९ अमुणियनामाई पुष्फफल-
 याई २० । तुच्छफलं २१ चलयरसं २२ वज्जह वज्जाणि वावीसं ॥ २ ॥’ भोगोपभोगव्रते भोजनातिचारा-
 नाख्याय कर्मातिचारभूतानि पञ्चदशकर्मादानान्याह । गाथाद्वयेन संबन्धः । ‘इंगाली णव साडी भाडी
 फोडी सुचज्जए कम्मं । वाणिज्जं चैव दंत लम्बरसकेसविसविसय ॥ १ ॥ एवं खुज्जंतपीलणकम्मं निहंछणं च
 दवदाणं । सरदहतलावसोसं असईपोसं च वज्जिजा ॥ २ ॥’ अंगारजीविका अंगारकरणभ्राष्ट्री पाचनकु-
 म्भकारखर्णकारलोहकारकांस्यकारकर्मेष्टिपाकादिकरणरूपा १ नवजीविका पुष्पपत्रफलखच्चिन्नपरिच्छिन्नविक्र-
 यधान्यदलनपेणरूपा २, शकटजीविका शकटयन्त्रादिघटनविक्रयरूपा ३, भाटकजीविका मूल्येन करभाश्वतरदृ-
 पभादीनां भारवाहनरूपा ४, स्फोटकजीविका सरःकूपखननशिलापादनकर्मरूपा ५, एतत्कर्म वर्जयेत् । वाणि-
 ज्यं दन्तवाणिज्यं तद्रुत्पत्तिस्थाने दन्तकेशनलचर्मरोमग्रहरूपं ६, लाक्षावाणिज्यं लाक्षानीलीमनःशिलाट-
 ङ्कणघातुकीक्रयविक्रयरूपं ७, रसवाणिज्यं माक्षिकनवनीतमद्यप्रभृतिविक्रयरूपं ८, केशवाणिज्यं द्विपदचतुः-
 पदविक्रयरूप ९, विपवाणिज्यं विपशस्त्रहलयन्त्रहरिताललोहादिविक्रयरूपं १०, विपयं तत्प्रकारमित्यर्थः । एवं
 तु यन्नपीडनकर्म अरघद्यादिजलयन्त्र-एरण्डसर्पपेशुपीडनदलनतैलादानरूपं ११, निर्लोछनं हयगजादीनां
 मुष्ककर्णकम्मलादिच्छेदरूपं १२, दवदानं व्यसनात्पुण्यबुद्ध्या वा वहिना वनदहनरूप १३, सरःशोषं तडा-

गकेदारप्रहादिशोषणं १४, असतीपोषः चित्तनिमित्तं दास्याद्विपोषणं सारिकाशुकमाजार्कुकुट्टमगूरुश्वान-
पालनरूपं १५, एतत्कर्मोदानपञ्चदशकं द्वितीयान्तं कृत्वा वर्जयेदिति शेषः ॥ २३ ॥ अथानर्थदण्डं गाथा-
त्रयेणाह । “सत्यगिग सुसल जंतग तणकंठे संतमूलभेसजे । दिसे द्वाविये वा पडिक्खमे देवसियं सवं ॥ २४ ॥
न्याणुवट्टण वन्नग विलेवणे सहखवरसगन्धे । वत्थासण आभरणे पडिं ॥ २५ ॥ कंदप्पे कुकुइए मोहरिअ-
हिगरिणभोग अहरित्ते । दंडमि अणट्टाए तइयंमि गुणधए निंदे ॥ २६ ॥ शस्त्रे अग्री सुसले चन्ने तणे काष्ठे
मन्ने मूले भेपजे दत्ते दापिते वा प्रतिक्रमामि शेषं ॥ इति हिंसोपकारिदानहिंसोपदेशदानविरमणेनान-
र्थदण्डविरमणसुखत्वा प्रमादविरमणेन तद्विरमणमाह । स्वानोद्धर्तनवर्णकधिलेपनादौ अतिमात्रे कृते अन्य-
स्मात्कारिते वा अनर्थदण्डः । शब्दे रूपे रसे गन्धे अतिमात्रे अविधिकृते व्यसनरूपे चन्ने आसने आभरणे
अतिमात्रे प्रतिक्रमामि शेषं ॥ अतिचारानाह । कंदर्पः परोपहासः, कौतुक्यं कुटिलालापसव्याहृतार्थव-
चनं, मौख्यमतिवाचकतया परस्तुतिनिन्दे, अधिकरणातिरेकः उद्वृत्तलसुसलाद्विपापोपकरणाधिक्यं संयु-
क्ता वा, भोगातिरेकः कामशास्त्रत्रयणदोलान्दोलनमहामैथुनरूपः, अनर्थदण्डे तृतीयगुणव्रते अतिचाराद्वि-
न्दासि ॥ २६ ॥ अथ सामायिकातिचारानाह । ‘निविहे दुप्पणिहाणे अणवट्टाणे तहासयविहीणे । सा-
माहए वितहकहे पढमे सिक्खावए निन्दे ॥ २७ ॥’ त्रिविधे दुःप्रणिधाने मनोवाक्यायानां दुष्टस्थितिरूपे अन-
वस्थाने स्मृतिभ्रंशे तथा आशयविहीने अमादरकृते सामाधिके वितथकृते सातिचारनिमित्तौ प्रथमशिक्षाया-

व्रते अतिचारान्निन्दामि ॥ २७ ॥ 'आणवणे पेसवणे सदे ख्वे य पुगलखेवे । देसावगासियम्मी वीए सि-
 क्खावए निंदे ॥ २८ ॥' देशावकाशिकनियमे गृहीते अवग्रहवर्हिर्भागात् वस्तुनो जीवादेवा आनयनं प्रेषणं
 तत्रैव मनुष्यादेः प्रेषणं शब्दस्तद्वह्निर्गतस्याकारणरूप तद्वह्निर्गतस्य स्वरूपं दर्शयित्वा संज्ञादिकरणं पुद्गल-
 क्षेपः तद्वह्निर्मुत्खण्डादिक्षेपः देशावकाशिके नियमे द्वितीये शिष्याव्रते अतिचारान्निन्दामि ॥ २८ ॥ ॥ पौ-
 ष्यातिचारमाह 'सथारुचारविही पमाय तह चैव भोयणाभोए । पोसहविहिचिवरीए तइए सिक्खावए निंदे
 ॥ २९ ॥' संस्तरकविधिः उच्चारविधिव्ये अप्यविधिना कृते प्रमादः प्रसिद्धः । तथा चैव भवत्यनाभोगो वि-
 स्मरण पौष्यविधिविपरीतान्पौष्यभङ्गकारिणः तृतीये शिक्षाव्रते अतिचारान्निन्दामि ॥ २९ ॥ ॥ अतिथि-
 संविभागव्रतातिचारानाह । 'सचित्ते निखिवणे पिहणे ववएस मच्छरे चैव । कालाइक्कमद्राणे चउत्थे सि-
 क्खावए निंदे ॥ ३० ॥' सचित्ते निक्षेपः सचित्तेन पिधानं व्यपदेशोऽपरकीयवस्तुस्व्यापनं । मत्सरोऽन्यदाना-
 स्वययादानं कालातिक्रमदानं चतुर्थशिष्याव्रते अतिचारान्निन्दामि ॥ ३० ॥ ॥ अथ मिथ्यात्वप्रतिक्रमणं
 प्रकारान्तरेणाह । 'सुहिएसु य दुहिएसु य जा मे असंजएसु अणुंफा । राणेण व दोसेण व तं निंदे तं च
 गरिहामि ॥ ३१ ॥' सुखितेषु वा दुःखितेषु वा गृहिलिङ्गि-कुलिङ्गि-द्रव्यलिङ्गिपु राणेण वा दोषेण वा या मे
 अनुकम्पा तां च निन्दामि तां च गर्हे ॥ ३१ ॥ ॥ सम्यक्त्वभङ्गप्रतिक्रमणं प्रकारान्तरेणाह । 'साहसु संवि-
 भागो न कओ तवचरणकरणजुत्तेसु । संते फासुयद्राणे तं निंदे तं च गरिहामि ॥ ३२ ॥' यन्मया सलयि

प्राशुकदाने तपश्चरणकरणयुक्तेषु सायुषु संविभागो न कृतः तं नि० ॥ ३२ ॥ संलेखनायां प्रतिक्रमणमाह ।
‘इहलोए परलोए जीविय मरणे य आससपयोगे । पंचविहो अइयारो मा मज्जं हुज्ज मरणंते ॥ ३३ ॥’ इह-
लोके आशंसा जीवितव्योत्सवादिक्लान्ना, परलोके आशंसा स्वर्गमोक्षादिवांछा, जीविते आशंसा जीविते-
च्छा, मरणे आशंसा मरणेच्छा, प्रयोगो निदानादिबन्धेन राज्यदेवत्वादिकाङ्क्षा । अयं पञ्चविधोऽतिचारः मम
मरणान्ते माभूत् ॥ ३३ ॥ अथ योगत्रयसमस्तातिचारप्रतिक्रमणमाह । ‘काएण काइयस्स पडिक्कमे वा-
इयस्स वायाए । मणसा माणसियस्स सव्वस्स वयाइयारस्स ॥ ३४ ॥’ कायिकस्य कायेन कृतस्य वधबन्धा-
दिरूपस्य व्रतातिचारस्य कायेन तपःकर्मादिकरणेन प्रतिक्रमामि, वाचिकस्य असत्यादिवचनोपाजितस्य व्रता-
तिचारस्य वाचा मिथ्यादुःकृतं तन्निन्दापुरस्कृतया प्रतिक्रमामि, मानसिकस्य दुश्चिन्ताजितस्य व्रतातिचारस्य
सर्वस्य मनसा शुभध्यानयुतेन प्रतिक्रमामि ॥ ३४ ॥ अथ सर्वानतिचारानाह । ‘वंदणवयसिक्खवागार-
वेसु सन्नाकसायदंडेसु । गुत्तीसु य समईसु य जो अइयारो अ तं निंदे ॥ ३५ ॥’ वन्दनव्रतशिक्षागौरवेषु
संज्ञाकषायदण्डेषु गुप्तिषु च समितिषु च योऽतिचारस्तं निन्दामि । वन्दनचैत्यवन्दने अनादराद्यतिचारः,
गुरुवन्दने अनादृतादिद्वान्निशङ्गेदः व्रतेषु द्वादशस्वपि पञ्चपञ्चातिचारपञ्चदशकर्मादानरूपः, शिक्षायां श्रुता-
दानादिरूपायां अविनयादिरूपः, गौरवेषु ऋद्धिरसातरूपेषु तत्तल्लोभरूपः, संज्ञासु आहारभयमैशुनपरि-
ग्रहरूपासु तत्तदाधिक्यरूपः, कषायेषु क्रोधमानमायालोभेषु तत्तदाधिक्यरूपः, दण्डेषु मनोवाक्कायेषु तत्त-

दुःप्रणिधानरूपः, गुप्तिषु मनोवाक्कायरूपासु तदकरणरूपः, समितिषु ईर्याभापैपणादाननिक्षेपोत्सर्गरूपासु
 तत्प्रमादरूपः, एवं पूर्वोक्तेषु योऽतिचारस्तं निन्दामि ॥ ३५ ॥ अथ सम्यग्दृष्टेरल्पं कर्मबन्धमाह । 'सम्म-
 धिटी जीवो जह्वि ह्यु पावं समायरइ किंचि । अप्योसि होइ बधो जेण न निद्धंघसं कुणई ॥ ३६ ॥' सम्य-
 ग्दृष्टिर्जीवः यद्यपि किंचित्पापं कर्म बलात्कारेण समाचरेत् तस्याल्पो बन्धो भवति येन स निद्धंघसं नि-
 शङ्कं न करोति शङ्कमानस्य कर्मादिवलात्कारेण पापं कुर्वतो न दृढः कर्मबन्धः ॥ ३६ ॥ तस्याप्यल्पकर्मब-
 न्धस्य विनाशमाह । 'त पि हु सपडिक्कमणं सप्परियावं सउत्तरगुण च । खिप्पं उवसामेई वाहिव सुसि-
 खिओ विज्जो ॥ ३७ ॥' सम्यग्दृष्टिर्जीवः तमपि कर्मबन्धं सप्रतिक्रमणं सपरितापं सचित्तात्मनिन्दं सोत्तर-
 गुणं सपुण्यप्रतिबन्धं क्षिप्रमुपशमयति । यथा सुशिक्षितो वैद्यो व्याधिं क्षिप्रमुपशमयति ॥ ३८ ॥ अथ
 कर्मोपशमं दृष्टान्तद्वारेण गाथाद्वयेनाह । 'जहा विसं कुट्टगंयं मंतमूलविसारिया । विज्जा हणंति मंतेहिं तो
 तं हवइ निधिसं ॥ एवं अट्टविहं कम्मं रागदोससमज्जियं । आलोयतो य निंदतो खिप्पं हणइ सुसावओ
 ॥ ३९ ॥' यथा मूलमन्त्रविशारदा वैद्याः कोष्ठगतं देहमध्यगतं विषं मन्त्रैर्घ्नन्ति ततस्तत्कोष्ठं निर्विषं भ-
 वति एवं सुश्रावकः आलोचयन् निन्दन् रागद्वेषसमर्जित अष्टविधं कर्म क्षिप्रं हन्ति ॥ ३९ ॥ अथ वि-
 शुद्धिमाह । 'कयपावोवि मणुस्सो आलोइय निदिओ गुरुसगासे । होइ अइरेगलहुओ ओहरियभरुव भार-
 वहो ॥ ४० ॥' कृतपापोपि मनुष्यः गुरुसकाशे आलोच्य निन्दत्या अतिरेकलघुर्विगतपापभारो भवति ।

यथा भारवाहः अपहृतभरः सन् अतिरेकलघुर्भवति इति शेषं ॥ ४० ॥ अथावश्यकफलमाह । 'आव-
स्सएण एएण सावओ जइवि बहुरओ होइ । दुक्खाणमंतकिरियं काही अचिरेण कालेण ॥ ४१ ॥' आवको
यद्यपि बहुरजा बहुपापमलो भवति तथापि एतेनावश्यकेन षड्विधेन अचिरेण कालेन दुःखानामन्तक्रिया-
कर्ता ॥ ४१ ॥ विस्मृतातिचारप्रतिक्रमणमाह । 'आलोयणा बहुविहा नय संभरिया पडिक्कमणकाले ।
मूलगुणउत्तरगुणे तं निंदे तं च गरिहामि ॥ ४२ ॥' मूलगुणे पञ्चाणुव्रतरूपे उत्तरगुणे गुणव्रतशिक्षाव्रतरूपे
बहुविधा आलोचना प्रतिक्रमणकाले न संस्मृता तां निन्दामि तां च गर्हे ॥ ४२ ॥ अथोर्ध्वीभूय धर्मनि-
श्चयकथनं ॥ 'तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स अब्भुट्ठिओमि आराहणाए विरओमि विराहणाए य । तिवि-
हेण पडिक्कतो वंदामि जिणे चउवीसं ॥ ४३ ॥' तस्य धर्मस्य केवलप्रज्ञसस्य अभ्युद्यतोस्मि आराधनायां विर-
तोस्मि विराधनायां त्रिविधेन प्रतिक्रान्तश्चतुर्विंशतिजिनान्वन्दे ॥ ४३ ॥ अथ चैत्यवन्दनं सायुवन्दनं ।
'जावंति चेइआइं० जावंति के०' इति गाथाद्वयव्याख्यानं पूर्ववत् ॥ ४४ ॥ अथ कर्मक्षयहेतुं मनोरथमाह ।
'चिरसंचियपावपणासणीए भवसयसहस्समहणीए । चउवीसजिणविणिग्गय कहाए वोलंतु मे दियहा ॥ ४५ ॥'
चिरसंचितपापप्रणाशिन्या भवशतसहस्रमाशिन्या संसारतारिण्येत्यर्थः । चतुर्विंशतिजिनविनिर्गतकथया
मम दिवसा व्यपलीयन्तां अतिक्रमन्तु ॥ ४६ ॥ अथ प्रतिक्रमणानन्तरं स्वस्येहासुत्रं च मङ्गलयाचनमाह ।
'मम मंगलमरिहंता सिद्धा साह् सुयं च धम्मो य । सम्मदिही देवा दिंतु समाहिं च बोहिं च ॥ ४७ ॥' अ-

रिहन्तः सिद्धाः साधवः श्रुत च घर्मश्च सम्यग्दृष्टयो देवाः सम मङ्गल समाधिं बोधिं च ददतु ॥ ४७ ॥ ॥
 प्रतिक्रमणकारणमाह । 'पडिसिद्धानं करणे किचाणं अकरणे पडिक्कमणं । अस्सइहणे य तथा चिवरीयपरू-
 वणाए य ॥ ४८ ॥ प्रतिपिद्धानां हिंसादीना करणे कृत्यानां यतनावश्यकानां अकरणे प्रतिक्रमणं । अत्र
 किल प्रायश्चित्तविधौ यत्प्रतिक्रमणशोधनीयं पापं तत्र प्रतिक्रमणमित्यर्थः ॥ ४८ ॥ अथ क्षामणमाह ।
 'खामेमि सव० एवमहमालो' इत्यादिगाथाद्वय यतिप्रतिक्रमणसूत्रवद्ब्याख्येयम् ॥ इति श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्र-
 छायायर्थः ॥ अत्र सर्वत्र यतिश्राद्धप्रतिक्रमणछायायर्थ उक्तः । चालनादिव्याख्या न कृता ग्रन्थविस्तरभयात् ।
 इत्यावश्यकं प्रतिक्रमणम् ॥

अथ कायोत्सर्गः । कायस्य निश्चेष्टत्वादिना उत्सर्जनं कायोत्सर्गः । तस्येयं व्याख्या । तत्र पूर्व पापकर्म-
 निर्घातनार्थं पापविशुद्ध्यर्थं वा विघ्नोपशमार्थं वा कस्यचिदपि देवादेराराधनार्थं वा कायोत्सर्गकरणं । तत्र
 करेमि काउत्सर्ग अथवा ठामि काउत्सर्गं अन्नत्थ उत्सर्पणं नीसर्पणं खासर्पणं छीएणं जंभाइएणं
 उहुएणं वायनिसर्गेणं भमलिए पित्तमुच्छाए सुहुमेहिं अगसंचालेहिं सुहुमेहिं खेलसंचालेहि सुहुमेहिं दि-
 टिसंचालेहिं एवमाइएहिं आगारेहिं अभग्गो अविराहिओ हुज्ज मे काउत्सर्गो जाव अरिहंताणं भगवंताणं
 नमुक्कारेण न पारेमि तावकायं ठाणेणं मोणेणं द्वाणेणं अप्पाणं वोसिरामि । व्याख्या । करोमि कायोत्सर्गं
 तिष्ठामि वा अन्यत्र अनन्तरोक्तचेष्टासमागमे अभग्नत्वे सतीत्यर्थः । अन्यत्रशब्दः सर्वत्र योज्यः । उच्छृत्सि-

तात् श्वासोत्सर्गात् कासितात् कासोदयात् क्षुतात् जृम्भितात्प्रसिद्धात् उद्गारात्प्रसिद्धात्तनिसर्गात् अधो-
वातनिर्गमात् भ्रमेः प्रसिद्धायाः पित्तमूर्च्छाया ईषत्पित्तमूर्च्छायाः क्षुतादीनां मूर्च्छादीनामुदये मुखवस्त्रिकया
मुखपिधाने पाते सत्युपवेशे वा अभग्नः कायोत्सर्गः । अन्यथा तु उद्धादितमुखस्य कासजृम्भमादिकरणे मूर्च्छा-
दौ पतने संयमात्मविराधना स्यात् । तथा सूक्ष्मेभ्योऽङ्गसंचयेभ्यः रोमोत्कम्पादिरूपेभ्यः सूक्ष्मेभ्यः खेलसंचा-
लेभ्योऽन्तःश्लेष्मादिचलनरूपेभ्यः सूक्ष्मेभ्यो दृष्टिसंचालेभ्यः निमेषादिभ्यः । मतान्तरेत्वङ्गसंचालादीनि तृती-
याबहुवचनान्तानि तत्रापादानेन करणेन वा न दोषः । एवमादिभिराकारैः अभग्नः अखण्डितः अविराधितः
अनपराद्धः भूयान्मे कायोत्सर्गः । कियन्तं कालमित्याह । यावत् अर्हतां भगवतां नमस्कारेण नमोअरिहं-
ताणं इति वचनेन पारयामि तावत्कालं कार्यं देहं स्थानेन ऊर्ध्वस्थानादिना मौनेन अभाषणेन ध्यानेन
प्रस्तुतशुभध्यानेन आत्मनेन कार्यं व्युत्सृजामि अनपेक्षं करोमीत्यर्थः ॥ अथ भङ्गकरान्तराणि कायो-
त्सर्गस्योच्यन्ते । 'अगणी १ उच्छंदिज्जाय २ बोही ३ खोहाओ ४ दीह ५ डक्को वा ६ । आगारेहिं अभग्गो
उत्सर्गो एवमाईहिं ॥ १ ॥' अग्निर्वसतौ तत्समीपे वा यद्युपद्रवः १ अवच्छेदः स्थापनाचार्यधार्मिकयोरन्त-
राले यदि कश्चित्पञ्चन्द्रियः प्रयाति २ । बोधिश्चौराद्युपद्रवः ३ क्षोभो मलश्लेष्मवातादेः ४ दीर्घ इति सर्प-
सिंहादिसंकटः ५ दृष्टः कस्मिंश्चिदपि यतिश्रावकादौ यदि सर्पादिवृश्चिकादिदंशो भवति एवमादिभिराकारैः
उत्सर्गः अभग्नो भवति आदिशब्दात् एतेषूक्तेषु विद्युन्मेघसंपाते स्वचक्रपरचक्रभये राजादिभये उपसर्गो-

द्ये च कायोत्सर्गं पारयतां न दोषः । कायोत्सर्गदोषा उच्यन्ते । 'घोडग १ लयाय २ खंभे ३ कुड्डे ४ मालेय
 ५ मयरी ६ घट्ट ७ निलये ८ । लंबुत्तरे ९ धणउद्धी १० संजय ११ खलिए य १२ वायस्स १३ कविठे १४
 ॥ १ ॥ सीसोकपिय १५ मूर्हे १६ अगुलिभमुहा य १७ वारुणी १८ पेहा १९ । नाहीकरयलकुप्पर उस्सारिय
 पारियंमि थुई ॥ २ ॥' घोटकवत् विषमपादः १ वाताहतलतावत् कम्पमानः २ स्तम्भे ३ कुड्डे अवष्टब्धः ४
 माले न्यस्तशिराः ५ शबरीवत् ग्राह्यात्रे कृतकरः ६ बधूवन्नाननः ७ निगडयद्धवत् संकोचितविस्तारितपदः
 ८ नाभेरुपरि जान्वोरथश्च प्रसारितवस्त्रो लम्बोत्तरीयः ९ स्तनवद्धः दंशाविरक्षणार्थं हृदयन्यस्तवस्त्रः १०
 शकटोद्धिवत् (संपतौ) पादद्वयाङ्गुष्ठौ पाष्णी वा मीलियन्, संपतीवत् प्रावृत्तदेहः ११ खलीनवत् रजो-
 हरणमग्रतः कृत्वा धारयन् १२ वायसवधक्षुपी भ्रमयन् १३ कपित्यवत्परिधानं पिण्डयन् १४ धैक्षाविष्ट इव
 शिरः कम्पयन् १५ मूकवत् हृहकरणं १६ अडुलीध्रुवौ नमस्कारादिगणनार्थं चालयन् १७ वारुणीवत् बुब्बु-
 दायमानः १८ अनुपेक्षमाणो वानर इव ओष्ठपुटौ चालयन् १९ कायोत्सर्गं करोतीत्येकोनविंशतिः कायोत्स-
 र्गदोषाः तथा सर्वमप्यनुष्ठानं साधूचितमिति विशेष उच्यते । नाहिति नाभेरघश्चत्वार्यङ्गुलानि चोलपट्टः ।

१ पदपरिकाभयेन कपित्यवदुष्पाकारयेत् सधृत्य जघादिमन्थे कृत्वा तिष्ठयुरमर्गं इति कपित्यदोषः । २ एवमेव मुष्टिं बद्ध्वा (१) इत्यनेनाविष्टस्य च
 शीपं कम्पयत कायोत्सर्गकरण शीपोत्कषिपतदोषः । ३ तथा छिद्यमानेषु केनत्रि (१) इत्यायादिना कायोत्सर्गं व्यवस्थितप्रत्यासन्नप्रदेशवर्तिषु हरितादिषु तदधि-
 वारणार्थं मूक इव हु हु इत्युक्त दान्द कुर्वन् तिष्ठति उत्सर्गं इति मूकदोषः ।

करयलत्ति दक्षिणोत्तरपाणिभ्यां मुखवस्त्रिकारजोहरणः । कुप्परत्ति कूर्पराभ्यां चोलपट्टश्च धारणीयः । उत्सा-
रिच्य पारियंमि शुईत्ति उत्सारिते पूरिते कायोत्सर्गे नमस्कारेण पारिते जिनस्तुतिर्भणनीया पाठान्तरं च ।
गायोत्रारार्धे एगुणवीसदोसा काउत्सर्गगे विवल्ज्जा सर्वत्र कायोत्सर्गे चतुर्विंशतिस्तवचिन्तने अरिहंताणं
स्मलयरापर्यन्तं चिन्तनं । नमस्कारचिन्तने नवपदपरिपूर्णचिन्तनं सर्वत्र कायोत्सर्गपारणे नमो अरिहंताणं
इति पदं ततः स्तुतिपाठादि यथायोग्यं । इत्यावश्यकं कायोत्सर्गः ॥

अथ प्रत्याख्यानम् । तच्च द्विधा । मूलगुणप्रत्याख्यानं साधूनां पञ्चमहाव्रतानि देशमूलगुणप्रत्याख्यानं पञ्चाणुव्र-
देशसर्वभेदात्सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानं साधूनां सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानमनेकधा । यथा ।
तानि । उत्तरगुणप्रत्याख्यानमपि द्विधा । देशसर्वभेदात् । साधूनां सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानमनेकधा । यथा ।
‘पिंडस्स जा विसोही समिहो भावणा तओ इविहा । पडिमा अभिग्गहाथि य उत्तरगुणमो विघाणाहि
॥ १ ॥’ आद्धानां देशोत्तरगुणप्रत्याख्यानं त्रीणि गुणव्रतानि चत्वारि शिष्याव्रतानि । उभयोरपि सर्वोत्तर-
गुणप्रत्याख्यानमनागतादिभेदाद्दशविधं । यथा । ‘अणागय १ मइकंतं २ कोडीसहिंयं ३ नियंष्टियं चव ४ ।
सागार ५ मणागारं ६ परिमाणकडं ७ निरवसेसं ८ ॥ १ ॥ संकिय ९ मविअट्टाप १० पच्चक्खाणं तु दसविधं
होइ । सयमेव अणुपालणीयं द्वाणुचप्पसे जहसमाही ॥ २ ॥’ व्याख्या । तत्र पर्युपणादौ ग्लानत्ववैमावृत्त्यक-
रणव्यग्रत्वेन पूर्वमपि षट्प्रमाद्यालोचनतपः क्रियते तदनागतं १, पर्युपणचतुर्मासकादिषु अशक्तौ वैघावृत्त्ये

अतिक्रान्ते पर्वणि षट्शालोचनादितपः क्रियते तदतिक्रान्तं ३, एकस्य तपसः समाप्तौ द्वितीयतपस आरम्भे
 तद्दिने एव प्रत्याख्याननेन कोटिद्वयमीलनं कोटिसहितं ३, मासे मासे इयन्ति दिनानि अष्टमादिविधेयमेव
 रत्नानत्वेपि सति तन्नियञ्चितं ४, एतच्च प्रथमसंघननेन सह व्यवच्छिन्नं सहस्रकारैर्महत्तरादेर्वचस इति सा-
 कारं ५, आकारैर्वर्जितमनाकारं ६, यत्र दत्तिकवलसंख्यादि तत्परिमाणकृतं ७, सर्वचतुर्विधाहारकृतपरित्या-
 गाद्विरवशेषं ८, अद्भुष्टमुष्टिग्रन्थादिचिह्नोपलक्षितं संकेतनं ९, अद्धा कालस्तदुपलक्षितं अद्धाप्रत्याख्यानं १०, ॥
 एतद्दशधा यथा । 'नवकार १ पोरिसीए २ पुरिमटि ३ इक्कासणे ४ गट्टाणेअ ५ । आर्यथिल ६ अभत्तट्टे ७
 चरमेय ८ अभिग्गहे ९ विगह १० ॥ १ ॥ नमस्कारसहितं दिनोदये घटीद्वयपर्यन्तं १, पौरुपी पुरुपप्रमाण-
 च्छायया प्रहरमात्रादिनोदये २, पूर्वार्धमध्यमाह्वपर्यन्त ३ एकासनं एकेनासनेन एकवेलं भोजनं ४, एकस्थानं
 आकृत्रितप्रसारितादिवर्जितमेकासनं ५, आचाम्लं एकवेलमेकात्रजलभोजन ६, अभक्तार्थं उपवासः त्रिवि-
 धाहाररहितो वा ७, चरम द्विवसचरम भवचरमपर्यन्तं प्रत्याख्यानं ८, अभिग्रहो ग्रन्थिमुष्टिपर्यन्तं प्रत्या-
 ख्यानं ९, विहृतिः विहृतीनां सर्वथा त्यागः संख्या वा १० ॥ अथैपामागारसंख्या । 'दो चेव नमुक्कारे आ-
 गारा छच पोरिसीए ७ । सत्तेव य पुरिमट्टे एगासणम्मि अट्टेव ॥ १ ॥ सत्तेगट्टाणस्स ३ अट्टेव य अंवलम्मि
 आगारा । पंचेय य अभत्तट्टे छप्पाणे चरमचत्तारि ॥ २ ॥ पंच चउरो अभिग्गहे निवीए अट्टनवय आगारा ।
 अप्पावरणे पचउ हवति सेसेसु चत्तारि ॥ ३ ॥' नमस्कारसहिते द्वावेवाकारी यथा । 'उंगए खूरे नवकार-

सहियं पञ्चक्लाहि चउद्विहं पि आहारं असणं पाणं खाइमं साइमं अन्नत्थणाभोगेणं सहस्सागारेणं । पौरुष्यां यथा । षडाकाराः पोरसियं पञ्चक्लाहि उग्गए सूरं चउद्विहं पि आहारं असणं पाणं खाइमं साइमं अन्नत्थणाभोगेणं सहसागारेणं पञ्चन्नकालेणं दिसामोहेणं साहुवयणेणं सबसमाहिवत्तियागारेणं । सप्ताकाराः पू-
र्वीधं यथा । सूरुउग्गए पुरिमहुं पच्चं चउ० अस० ४ अन्न० सहसा० पच्च० दिसा० साहु० महत्तरागारेणं सव्व० । एकासने अष्टैव यथा । एकासणं पच्च० दुविहं तिविहं चउद्विहं पि वा आहारं अस० ४ अन्न० सह० सागारियागारेणं आउंटणपसारणेणं गुरुअब्भुट्टाणेणं पारिट्ठावणियागारेणं मह० सव्व० । सप्तैकस्थानके यथा । एकलट्टाणं एकासणं पञ्चक्लामि चउ० असणं ४ अन्न० सहसागारेणं सा० गुरु० परि० मह० सव्व० । अष्टै-
वाचाम्ले आकारा यथा । आयंथिलं पच्चक्लामि अन्न० सह० लेवालेवेणं गिहत्थसंसट्टेणं उक्खिलत्तविवेगेणं पारि० मह० सव्व० । अभक्तार्थं पञ्चैवाकारा यथा । सूरं उग्गे अब्भत्तट्ठं पच्चक्लामि तिविहं चउद्विहं० अ ।
क्ला । सा । अ । पा । क्वा । सा । अन्न० सह । पारि० मह० सव्व० । पानप्रत्याख्याने षडाकारा यथा । पा-
णस्स लेवेण वा १ अलेवेण वा २ अच्छेण वा ३ बहुरेण वा ४ ससित्थेण वा ५ असित्थेण वा ६ वोसिरामि ।
चरमे द्विधामूते । दिवसचरिमे भवचरिमे वा । चत्वारः आगारा यथा । दिवसचरिमे भवचरिमे वा पच्च०
तिविहं० चउ० अ । पा । खा । अ । अस० ४ अन्न० सह० सव्व० । अभिग्रहे ग्रन्थिमुष्टिग्रहोच्छ्वासअहुष्ट-
प्रभृत्यभिग्रहप्रत्याख्याने पञ्चचत्वारश्च आकारा यथा । गंठिसहियं पच्च० चउ० अन्न० सह० सव्व० ।

अथवा अन्न० सह० पारि० मह० सव० । निर्विकृतिके अष्ट नव चाकारा यथा । निविगइयं । पञ्च० अन्न०
 सह० लेवालेवेणं गिह० उखिख० पडुच्चमखिखणं पारि० मह० सव० । अमीएव पडुच्चमखिखणं वर्जिता
 अष्टौ । अप्रावरणे पञ्चाकारा यथा । यतयः एकान्तमवलोक्य मूलधर्मत्वाद्मावरणा भवन्ति । तत्राकारा
 यथा । अप्पावरणं पञ्च० चउ० ४ अन्न० सह० सागा० मह० सव० । शोषेच्चभिग्रहप्रत्याख्यानेषु साधुवन्द-
 नाचैत्यवन्दनाद्यभिग्रहयुक्तेषु चत्वार आगारा यथा । अन्न० सह० मह० सव० । 'यद्यदेव परित्यक्तं प्रत्या-
 र्थ्याने पुरस्कृते । तस्यैवाचरणान्द्रङ्गः सोऽशुद्धः स्यात्स्वयं द्रुतः ॥ १ ॥' उग्गए सूरे नवकारसहियं पञ्चक्खाहि
 अथ व्याख्या । उद्गते सूर्ये सूर्योदये नमस्कारसहितं सुहूर्तमात्रेपि गते नमस्कारपाठेन पारणीयमिति नम-
 स्कारसहितं । गुरुः कथयति । पञ्चक्खाहि । अथवा बहूनां संगमे गुरुः कथयति । पञ्चक्खाह प्रत्याख्याहि प्र-
 त्याख्यात वा । उक्तं वस्तुपरित्यजेत्यर्थः । शिष्यः कथयति । पञ्चक्खामि प्रत्याख्यामि चउविहंपि आहारं चतु-
 विधमप्याहारं असणं पाण ख्वाइमं साइमं अशनं पानं ख्वादिमं स्वादिमं । असणं अशनं । यथा । 'असणं
 ओअण सत्तुग सुग्ग जगारा य ख्वागविही य । खीराह सूरणार्इ मंडगपभिईइ विन्नेयं ॥ १ ॥' अश्यते सु-
 ज्यते बलक्षुधानाशार्थिभिरित्यशनं । तत्तिकमित्याह । ओअणं ओदनं भक्तं तच्च शालिकक्षुचीनककोद्रवप्रभृ-
 तिमयं सत्तुग सत्तवः धानाचूर्णमयाः ते च यवमसूरकुलत्थत्रीहिचणकादिमयाः सुग्ग सुद्धाः तद्ग्रहणेन सुक्कु-
 ष्टमसूरतुवरीमापकुलत्थप्रभृति द्विदलान्नं ज्ञेयं । जगारा य जगारा तत्क्रमिश्रितान्नपक्का रब्बा । ख्वागविही य

खाद्यकविधिर्नानापक्वानानि । खीराह क्षीरादि क्षीरदधितकृतादि । स्त्रणाई स्त्रणादिसर्वाप्याद्रौ कन्द-
जातिः । मंडगपभिर्है मण्डकप्रभृतिग्रहणात् पूषपोलिकाकृसरामृति विन्नेयं विन्नेयं । पाणं यथा । 'पाणं
सोवीर जवोदगाह चित्तं सुराह्यं चैव । आउक्काओ सवो कक्कडिगजलाह्यं च तथा ॥ १ ॥' पीयते तृष्णातै-
र्दाहातैर्वा इति पानं । तत्किमित्याह । सोवीर सौवीरं काञ्चिकं जवोदगाह यवोदकतिलोदकतु-
षोदकप्रभृति । चित्तं चित्रं नानाप्रकारं । सुराह्यं चैव सुरादिकं चैव । सुराग्रहणेन काष्टपिष्टपुष्पफलरसक्षौ-
द्रनिष्पन्नं मद्यं यदपुष्टिकरमृत्सिकरं । ततः सर्वपानं आउक्काओ सवो । सर्वोप्यप्यायः हिमकरकशुद्धोदकप्र-
भृतिः कक्कडिगजलाह्यं च तथा कर्कटिकाजलादिकं तथा । कर्कटिकाजलग्रहणेन इक्षुरसवर्जितः पुष्टिकरण-
हितः सर्वोपि पुष्पफलरसः । खाइमं खादिमं यथा । 'भत्तोसं दंताई खजूरं नालिकेर दकखाई । कक्कडिअं-
बगफणसाह बहुविहं खाइमं होइ ॥ १ ॥' भत्तोसं भक्तोपं येन सुक्तेन भक्तभोजनवत् तृप्तिर्भवति तद्भक्तोपं
गुडक्षौद्रविकारादि । दंताई दन्त्यादि दन्तसरिप्रभृतिवृक्षनिर्यासाः सर्वेपि आराद्धाः शाकाश्च । खजूरं नालि-
केरदकखाइ खजूरनारिकेलद्राक्षाः प्रसिद्धाः आदिशब्दात् वातामप्रभृतयः । कक्कडिअंबफणसाह कर्कट्यादि
कर्कटीग्रहणेन बिम्बीफलादिसुखादमबलकरं फलं । आमग्रहणेन नारिङ्गजम्बीरबीजपूरादिषड्सफलं । पन-
सग्रहणेन कदलीफलबोदिकादिप्रभृति वृंहणं मधुररसफलं । बहुविहं खाइमं होइ इत्यादि । बहुविधं खादिमं
भवति खाद्यते पुष्टिसुखखादाथिभिरिति खादिमं । साइमं खादिमं यथा । 'दंतवणं तंबोलं चित्तं तुलसी

कुहेडगाईयं । महत्तपिप्पलि सुंठाई अणेगहा साइमं होई ॥ १ ॥ दन्तवणं दन्तधावनं प्रसिद्धं । तंबोलं ता-
 म्बूलं पञ्चसौगन्धिक । चित्तं चित्रं नानाप्रकारं । तुलसीकुहेडकादि तुलसीग्रहणेन सर्वाण्यपि सुरभिकपाय-
 द्दुमपत्राणि । कुहेटकग्रहणे भर्भर्यायिकादि । मधु मधुयष्टी । पिप्पली पिंपली । सुंठाई शुण्ड्यादि प्रसिद्धं ।
 आदिशब्दात् त्रिफलात्रिकटुपूगलवङ्गैलाजातीफलप्रभृति सर्वमपि अपुष्टिकरं शुष्कं पुष्पपत्रफलादि । अणे-
 गहा साइमं होई अनेकधा स्वादिम भवति स्वाद्यते वक्रसौरभप्रमोदाधिभिरिति स्वादिमं । अन्नत्थणाभोगेण
 सहसागरेणं । अत्र आकारग्रहणं नियमभङ्गेपि अदोषार्थं । अनाभोगात् अन्यत्र सहसाकारात् अन्यत्र प्र-
 त्याख्यामीति शेषः । आभोगः खचित्तावधानेन कर्तव्यकरणं । अनाभोगो वैपरीत्येन विस्मृत्यान्यकार्यव्याक्षे-
 पेण कार्यकरणं तस्मात् । सहसाकार इति सहस्रात्सुख्येन कार्यकरणं, अथवा स्वयमेव कार्योत्पत्तिः यथा
 पवनाथाहृतं किञ्चिन्मुखे निपतति इति सहकारस्तस्मात् । पोरसियं पचक्खाहि पौरुपी यावत्प्रत्याख्याहि
 प्रहर यावदित्यर्थः । प्रत्याख्यामि उद्गतेसूर्ये सूर्योदयादारभ्येत्यर्थः । चतुर्विधमप्याहारं अशनं ४ पूर्ववत् अन्नं
 सह० पूर्ववत् । प्रच्छन्नकालेणं प्रच्छन्नकालात् अत्रजदृच्छन्नसूर्यसंयोगे प्रच्छन्नकालः तत्र दिनप्रमाणं न ज्ञायते
 तस्मात् । दिसामोहेणं दिशोहात् पूर्वदक्षिणपश्चिमादिदिशामज्ञाने रविस्थितावज्ञातायां न कालपरिमाण-
 ज्ञानं । साधुवयणेणं साधुवचनात् यथा साधवः पादोनेपि प्रहरे अतिक्रान्ते 'भयवं बहुपडिपुत्रा पोरिसी सा-
 हवो उवत्ता होह' इति वचनात् । सबसमाहिवत्तियागारेणं सर्वसमाधिवर्तिताकारेण सर्वेषां साधुसाध्वीश्रा-

वकश्राविकाणां गणस्य च समाधिर्वर्तनताच्छील्यस्य भावः सर्वसमाधिवर्तिता स एवाकारस्तस्मात् । सर्वेषां समाधिकरणे व्रतभङ्गेऽपि न दोषः । सुरे उगए पुरिमढं पञ्च० सुर्ये उद्गते पूर्वार्धे दिनपूर्वप्रहरद्वयं प्रत्या-
 वृत्तवचनेन साधुवच-
 नानामि । चतुर्विधमप्याहारं अशनं ४ पूर्ववत् अन्न० अन्नं ४ पूर्ववत् अन्न०
 नादिति ज्ञाते अज्ञातेऽपि काले गीतार्थसाध्वादेशात् । महात्तरागारेणं महत्तराकारादिति गच्छमुख्यश्राद्धमु-
 ख्यपुरमुख्यविद्यागुणस्येष्टवृत्तपाद्यग्रहान् । सव० पूर्ववत् । एकासनं पञ्च० एकाशनं प्रत्याख्याहि । द्विविधं
 त्रिविधं चतुर्विधं वा आहारं अशनं १ खादिमं २ खादिमं ३ अशनं पानं खादिमं ४ पूर्ववत् अन्न०
 सव० पूर्ववत् । सागारियागारेणं सागारिकासहवासिनः प्रातिवेशिमकाः शय्यातरा वा तेषां प्रार्थनारूप-
 आकारस्तस्मात् । आडंणपसारणेणं आकुञ्चनप्रसाराणात् आकुञ्चनं गात्राणां संकोचः प्रसारणं विस्तारणं समाहा-
 रद्वन्द्वस्तस्मात् । गुरुअम्बुद्धानेणं गुरुभ्युत्थानात् गुरौ दृष्टे मुञ्जानस्याप्यासनत्यागात् । पारिष्ठापारिष्ठाप-
 पारिष्ठापनिकाकारात् । अन्नादिपरित्यागः पारिष्ठापनिका तस्या आकारः अनुरोधस्तस्मात् । अन्नादिपारिष्ठाप-
 निकायां प्राणिवधादिदोषाः तन्निवारणार्थं मुञ्जानस्यापि न प्रत्याख्यानं पूर्ववत् । आकरव्याख्यानं पूर्ववत् । अन्न० सह० सह०
 एकस्थानं एकाशनं प्रत्याख्याहि चतुर्विधं अशनं० अशनं० पूर्ववत् । आचाम्लं प्रत्याख्याहि अन्न० सह०
 पारि० सह० सव० पूर्ववत् । अत्र आकुञ्चनप्रसारणं न विधेयं । आर्घविलं पञ्च० आचाम्लं प्रत्याख्याहि अन्न० सह०
 पूर्ववत् । लेवालेवेणं लेपालेपात् लेपो दधिघृततैलादिनाभ्यङ्गः तेन सह आलेपः तल्लग्न्यापितवस्तुनः स्निग्धी-

भावः आलेपस्तस्मान्न दोष इति । गिहत्थसंसृष्टेणं गृहस्थसंसृष्टात् गृहस्थेन संसृष्टात् अभ्यक्तात् चिकृतिग-
 तकृताद्वा ग्रहणे साधूनां न दोषः । एतदाकारपठनं श्राद्धानां प्रत्याख्यानं अखण्डितसूत्रपाठार्थं । उखिलत्त-
 चिवेगेणं उत्क्षिप्तविवेकात् कस्मिंश्चिदपि चिकृतिवर्जिते वस्तुनि चिकृतिं वस्तु संस्थाप्य तदपनयने उत्क्षिप्त-
 विवेकः । यदुक्तं । 'नवणीओगाहिमए अइव महिपिसियघयगुडे वेव । नव आगारा एसिं अट्टेव य सेसइ-
 वाणं ॥ १ ॥' नवनीतं उत्कथितं पक्कान्नं द्वयमप्यद्रवं पिण्डरूपं तथा दधि पिशितं मासं घृतं गुडश्च एते सर्वे-
 प्यद्रवा यदि भवन्ति वस्तुन उपरि तदा तानपनीय निर्विकृतिवस्तुग्रहणे न दोषः । अमी च सद्रवाश्चेद्भ-
 वन्ति तदापनयने तल्लेशस्यितौ चिकृतिदोषः । तेषां निर्विकृतिकप्रत्याख्याने नवाकाराः शेषाणां द्रव्याणाम-
 संसक्तानामष्टैवाकाराः उत्क्षिप्तविवेकवर्जनात् । परमखण्डितसूत्रतया पठनीयमेव । तस्मात् पारि० मह०
 सध० पूर्ववत् ॥ सूरे उग्गए अब्भत्तट्टं पच्च० सूर्ये उद्गते अभक्तार्थं उपवासं प्रत्याख्यामि त्रिविधं चतुर्विधं वा
 आहारं अशनं १ स्वादिमं २ स्वादिमं ३ अशनं पानं ४ पूर्ववत् अन्न० सह० पारि० मह० सध० पूर्ववत् ॥
 पाणस्स इत्यादि । लेचालेवेण वा अलेचालेवेण वा अच्छेण वा बहुलेण वा ससित्थेण वा असित्थेण वा ले-
 पालेपात् अन्नादिलेपसहितात् अलेपालेपात् निर्लेपात् अच्छात् निर्मलात् बहुलात् कलुपात् ससित्थात्
 सान्नकणात् असित्थाम् निरन्नकणात् । एतत्प्रत्याख्यानं केवलं साध्वर्थमेव नानाविधस्यभावप्राशुकजलपा-
 नात् गच्छान्तरेषु श्राद्धेष्वपि निर्दिश्यते । दिवसचरिमं भवचरिमं पच्च० दिवसचरिमं प्रत्याख्याहि दिवसो-

दयान्तमित्यर्थः । भवचरिमं आयुःपूर्णतापर्यन्तं प्रत्याख्याहि । त्रिविधं चतुर्विधं वा आहारं अशनं स्वादिमं स्वादिमं ३ अशनं ४ अन्नं सह० सह० पूर्ववत् । गण्डिसहितं सुष्टिसहितं अहुष्टसहितं इत्यादि प्रत्याख्याहि चतुर्वि० अशनं पानं ४ अन्नं सह० सह० परि० सह० पूर्ववत् ॥ निविगइयं विगइयो सेसिआओ वा पच्च० निर्विकृतिकं गृहीतशेषा वा विकृतीः प्रत्याख्याहि अन्न० सह० लेवा० गिह० उक्खि० पूर्ववत् । पडुच्चमक्खिएणं प्रत्युतपुरस्कारेण अक्षितात् घृततैलादिनाभ्यक्तात् परि० सह० संबं० पूर्ववत् । यत्रोक्तं अष्टनव च आकारा अत्र च नवणीओगाहिमए इति वचनात् अद्रवविकृतिस्पर्शात् उक्खित्तचिवेगेणं कथनं द्रवविकृतिस्पर्शात् न इत्यष्ट नव चाकाराः । अत्र विकृतय इति मनोवाक्कायानां कामाचार्यकारकत्वात् विकारिसद्भावात् विकृतय उच्यन्ते । ताश्च सूत्रोक्ताश्च दशधा । यथा । 'दुद्धं १ दहि २ घय ३ तिल्लं ४ गुडं ५ तहोगाहिमं ६ छ भक्खाओ । महु ७ मज्झ ८ मंस ९ मक्खण १० चत्तारि अभक्खविगइओ ॥ १ ॥' दुग्धं गोमहिषीच्छागीमेष्युष्टिकाभवं दधि नवनीतं घृतं तासामेव । उट्टीणां दध्याद्यभावात् । तैलं तिलात् सीलद्वासर्पपोद्भवं चतुर्धा । गुडः पिण्डद्रवभेदो द्विधा । उत्कथितं अवगाहितं वा घृततैलाभ्यां केवलाभ्यां पक्वं । पक्वान्नं पट्ट भक्ष्या विकृतयः । चतस्रोऽभक्ष्याः मधुमद्यमांसनवनीतरूपाः । अथ कटाहिकायां घृततैलादिपूर्णायां चलाचलं स्वाद्यकादि पच्यते तेनैव स्नेहेन द्वितीयं तृतीयं च तद्विकृतिः । ततः परं पक्वं योगवाहिनं निर्विकृतिकप्रत्याख्यानेपि आगाढकारणे कल्पते । एवं शेषाण्यपि विकृतिगतानि निर्विकृतिकप्रत्या-

लयाने कल्पन्ते । तानि कथ्यन्ते यथा । 'अह पेआ १ इद्धंटी २ इद्धवलेही य ३ इद्धसाडी य ४ । पंच य
 विगयगयाइ इद्धम्मि य खोरिसहियाइ ५ ॥ १ ॥' क्षीरेयीपेये प्रसिद्धे । त्रयं च व्याख्यायते । 'अथिलेयम्मि
 इद्धे इद्धंटी दक्खमीसदुद्धमि । पइसाडी तह तंडुल चुन्नय सिद्धम्मि अवलेही ॥ १ ॥ इति दुग्धचिकृत्तिग-
 तानि ॥ अथ दधिविकृत्तिगतानि यथा । 'दहिए विगयगयाइं घोळवडा १ घोळ २ सिद्धिरिणि ३ करयो ४ ।
 लवणकणदहियमहियं ५ संगरिगायम्मि अप्पडिए ॥ १ ॥' घृतविकृत्तिगतानि यथा । 'पक्कधिअं १ घयकिट्ठी
 २ पक्कोसहिउवरितरियसप्पि च ३ । निज्झंजण ४ वीसंदण ५ गाईधिअ विगइ विगइगया ॥ १ ॥' तैलवि-
 कृत्तिगतानि यथा । 'तिल्लमली १ तिलकुट्ठी २ दढतिल्लं ३ तहो सहुचरियं ४ । लक्खाइदवपक्कं तिल्लंतिंल्लंमि
 पचेव ॥ १ ॥ गुडविकृत्तिगतानि यथा । अद्धक्कडिइक्खुरसो १ गुलवाणीयं व २ सक्करा ३ खंडं ४ । पायगुलं
 ५ गुलविगई ६ विगयगया इति पंचेव ॥ १ ॥' अथ अवगाहितविकृत्तिगतानि यथा । 'एगं एगं सुवरि १
 तिक्खेवरि वीयगं च जं पक्कं । तुप्पेणं तेणं चिय २ तइयं गुलहाणिआ पभिई ३ ॥ १ ॥ चउत्थं जलेण सिद्धा
 लप्पसिआ ४ पंचमं तु पूयलिया । चुपडियतावियाए परिपका ५ तीसमिलिएसु ॥ २ ॥' एवं पट्टसु भक्ष्य-
 विकृत्तिपु त्रिंशत् विकृत्तिगतानि निर्विकृत्तिकेषु भक्ष्याणि । अभक्ष्यविकृतयस्तु मधु पौतिकमाक्षिकत्रामरभे-
 दात्रिविधं । मयं काष्ठपिष्टभेदात् द्विधा । मांसं जलचरस्थलचरखरभेदात्रिधा । नवनीतं चतुर्धा पूर्वमे-

वोक्तं । गृहस्थसंस्तुष्टादिति गृहस्थेन खनिमित्तं दुग्धादिना ओदनं संस्तुष्टं तदुपरि ओदने अधःकृते चत्वा-
र्यङ्गुलानि गम्भीरक्षीरं निर्विकृतिकं । एवमन्यान्यपि वस्तूनि यथा । 'क्षीरदहीविड्याणं चत्तारिअ अंगुलानि गु-
संसिद्धं । फाणियतिह्यघयाणं अंगुलमेगं तु संसिद्धं ॥ १ ॥ महुपुग्गलरसयाणं अद्धंगुलयं तु होइ संसद्धं । गु-
लपुग्गलनवणीए अद्दामलगं तु संसद्धं ॥ २ ॥' इति विकृतौ विकृतिप्रत्याख्याने गृहस्थसंस्तुष्टविवेशेषव्याख्या ॥
अप्पावरणं पच्चक्खामि । अप्रावरणं प्रत्याख्यामि चतुर्थिं अशनं ४ अन्नं सहं सागां महं सव्वं पूर्व-
वत् । शेषेषु भोगपरिभोगदेशावकाशिकादिषु चत्वार आकारा यथा । देशावकाशिकं भोगपरिभोगं प्रत्या-
ख्यामि अन्नं सहं महं सव्वं पूर्ववत् । इति प्रत्याख्यानव्याख्या ॥

अथ प्रत्याख्यानशुद्धिः पड्विधा यथा । 'सा पुण सदहणा १ जाणणाय २ विणय ३ अणुभासणा चैव ४ ।
अणुपालणावि सोही ५ भावविसोही ६ भवे छट्ठा ॥ १ ॥' एतासां व्याख्या यथा । 'पच्चक्खाणं सव्वत्तदे-
सियं जहिंजहिं जयाकाले । तं जो सदहइ नरो तं जाणसु सदहणसुद्धं ॥ १ ॥ पच्चक्खाणं जाणइ कप्पे जं
जम्मि होइ कायवं । मूलगुणउत्तरगुणे तं जाणसु जाणणासुद्धं ॥ २ ॥ किइकम्मस्स विसुद्धिं पडंजए जो
अहाण मयरित्तं । मणवयणकायगुत्तो तं जाणसु विणयपरिसुद्धं ॥ ३ ॥ अणुभासइ गुरुवयणं अक्खरप-
यवंजणेहिं परिसुद्धं । पंजलिउडो अभिसुद्धो तं जाणसु भावणासुद्धं ॥ ४ ॥ कंतारे इडिभक्खे आयंके वा
महासमुप्पन्ने । जं पालियं न भगं तं जाणसु पालणासुद्धं ॥ ५ ॥ रागेण व दोसेण व परिणामेण व य दूसियं

जं तु । तं खलु पचक्खाणं भावचिसुद्धं सुणेयवं ॥ ६ ॥' अन्यथा पङ्क्तिविधा शुद्धिर्यथा । 'फासियं १ पालियं
 चैव २ सोहियं ३ तीरियं ४ तहा । किट्टिय ५ माराहियं ६ चैव पडियरियमी पएयवं ॥ १ ॥' एतेषां व्याख्या ।
 'उच्चिए काले विहिणा पत्तं जं फासियं तयं भणिय १ । तह पालियं च अ सम्मं उवओगपडियरिअ २ ॥ १ ॥
 गुरुदत्तसेसभोयण सोहणयाएय सेवियं जेण ३ । पुण्णेवि थेवकाला वत्थाणा तीरियं होइ ४ ॥ २ ॥ भोय-
 णकालो अमुगं पचक्खाणं तु सरइ किट्टियय ५ । आराहियं पयारेहि सम्ममएहि पडिअरिय ६ ॥ ३ ॥'
 प्रत्याख्यानफलं यथा । 'पचक्खाणस्स फलं इहपरलोगे अ होइ इविह तु । इहलोइ धम्मिमाई दामंतगमाइ
 परलोए ॥ १ ॥ पचक्खाणंमि कए आसवदाराइं हुति पिहिआई । आसवपुच्छेएण य तहाबुच्छेअयं होइ
 ॥ २ ॥ तन्हाबुच्छेएणं अयलोवसमो भवे मणुस्साणं । अयलोवसमेण पुणो पचक्खाणं इवइ सुद्धं ॥ ३ ॥
 तत्तो चरित्तघम्मो कम्मविवेगो य पुव्वकरणं च । तत्तो केवलनाणं तत्तो सुखं सयासुखो ॥ ४ ॥' अथ
 च देशचिरतिसर्वचिरतिप्रभृतिव्रतोच्चारः सर्वोपि प्रत्याख्यानं कथ्यते । तत्र सप्तचत्वारिंशदधिकं भद्रशतं
 यथा । 'तिन्नि तिया तिन्नि दुया तिन्नि एकिक्का य हुंति जोगेसु । तिदुइक्कं तिदुइक्कं चैव करणाइं
 ॥ १ ॥ पहले लब्भइ इक्को सेसेसु पएसु तियतियतियंति । दोनवतिय दोनवगातिगुणियसीयालभं
 गसयं ॥ २ ॥ सीयालं भंगसयं पचक्खाणंमि जस्स उवलद्धं । सो खलु पचक्खाणे कुसलो सेसा अकु-

सलत्ति ॥ ३ ॥' प्रथमकोष्टकत्रये मनसा वचसा कायेन न करोमि न कार्यामि नतु जानामि १ इति एको
भङ्गः । द्वितीयकोष्टकत्रये भङ्गत्रयं यथा । मनसा वचसा कायेन न करोमि न कार्यामि १, मनसा वचसा
कायेन न करोमि नतु जानामि २, मनसा वचसा कायेन न कार्यामि २, मनसा वचसा कायेन न कार्यामि २, मनसा
तृतीयकोष्टके भङ्गत्रयं मनसा वचसा कायेन न करोमि १, मनसा वचसा कायेन न कार्यामि २, मनसा
वचसा कायेन नतु जानामि ३, एवं ७ ॥ अथ चतुर्थकोष्टकत्रये भङ्गत्रयं यथा । म० व० नक० नका० नातु०
१, मन० व० का० नक० नातु० २, व० का० नक० नका० नातु० ३ एवं १० । अथ पञ्चमकोष्टकत्रये भङ्गनवकं
यथा । म० व० करोमि० कार्यामि १ । म० व० करोमि अनुजानामि २ । म० व० कार्यामि अनु० ३ । म०
काये० करो० कार० ४ म० का० करो० अनु० ५ । म० का० कार० अनु० ६ । व० का० करो० कार० ७ ।
व० का० करो० अनु० ८ । व० का० कार० अनु० ९ एवं १९ ॥ अथ षष्ठकोष्टकत्रयस्य भङ्गा यथा । म०
नक० १ । म० का० नक० २ । व० का० नक० ३ । म० व० नका ४ । म० का० नका ५ । व० का० नका०
६ । म० व० नातु० ७ । म० का० नातु० ८ व० का० नातु० ९ एवं २८ ॥ अथ सप्तमकोष्टकत्रयस्य भङ्गत्रयं
यथा । म० नक० नका० नातु० १ । व० नक० नका० नातु० २ । का० नक० नका० नअ० ३ एवं ॥ ३१ ॥
अष्टमकोष्टकत्रयस्य भङ्गनवकं यथा । म० करो० कार० १ । म० करो० अनु० २ । म० कार० अनु० ३ । वच०
करो० कार० ४ । व० करो० अनु० ५ । व० कार० अनु० ६ । का० करो० कार० ७ । का० करो० अनु० ८ ।

का० कार० अनु० ९ एव ४० ॥ नवमकोटरुद्रयस्य भद्रा नव यथा । म० क० ३ । म० कार० २ । म० अनु० ३ । व० करो० ४ । व० कार० ५ । व० अनु० ६ । का० करो० ७ । का० कार० ८ । क० अनु० ९ एवं सर्व-
मीलने भद्रका० ४९ । एवं सर्वमीलने एकत्रित्रिनवनवभद्रोत्पादने एकोनपञ्चाशद्भद्राः । एते च
नाकार्यं न करोमि न कारयिष्यामीति कालत्रयमाने त्रिगुणीकृते सप्तचत्वारिंशदधिकं शतं भद्रानां भवति ।
इत्यावश्यकं प्रत्याख्यानं संपूर्णं ॥ इत्युक्तं पङ्क्तिमावश्यकं क्रमेण सामायिकं ३ चतुर्विंशतिस्तव २ वन्दन ३

३	३	३	३	३	३	३	३	३	३
३	३	३	३	३	३	३	३	३	३
३	३	३	३	३	३	३	३	३	३

प्रतिक्रमण ४ कायोत्सर्ग ५ प्रत्याख्यान ६ रूपं संक्षेपतः । अवश्यं
क्रियते इत्यावश्यकं । तन्नित्यमेव करणीयं साधूनां आवकाणां च ।
तच्च न योजनां विना करणीयानुष्ठानमुपयाति तदर्थं योजना क-
थ्यते । प्रथम सामायिकस्य योजना यथा । सर्वविरतिसामायिकं प्रव्रज्याग्रहणविधेरवसितं । श्रुतसम्भवत्व-
देशविरतिसामायिकानि आद्धत्रताधिरोपाधिकारादवसितानि ॥

अयुना च आवश्यकसामायिकं यदवश्यं आद्धैरनुष्ठीयते । सर्वकर्मारम्भे पूर्वं परमेष्ठिमन्त्रपाठः किं पुनरा-
वश्यकं । अतः पूर्वं नमस्कारं पठेत् । 'मुहपत्ति नमुष्कार दंडग मिरियासणस्स पडिलेहा । सज्झायपच्चक्खलाणे
गुरुमुणिसद्दाइय पणामो ॥ ३ ॥' पूर्वं आद्धः पुरोधृतासनो गुरुं नत्वा इच्छाकारेण संदिसह भगवन् सामाह-
यमुहपुत्तियं पडिलेहेमि इत्युत्त्वोपविश्य सुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयति । तत ऊर्ध्वोभूय नमस्कारं त्रिकेवलं

वा पठति । ततः कथयति गुरोरेभ्ये भगवन्, सामाधिकदण्डक उचरावओ । ततो गुरुखिरेकवेलं वा सामा-
 यिकदण्डकं पठति । आद्धोपि गुरुमनुपठति । ततः आद्धो विधिनेर्यापथिकीं प्रतिक्रामति । तत उपविश्य
 क्षमाश्रमणपूर्वकं भणति भगवन्, बइसणं संदिसावेमि । बइसणं पडिलेहेमि इत्युक्त्वा काष्ठासनं पञ्चविं-
 शतिप्रतिलेखनाभिः प्रतिलेखयेत् पादप्रौढनं च । तथैव पुनः क्षमाश्रमणं दत्त्वा भणति भगवन्, सज्झायं
 करेमि । ऊर्ध्वीभूय नमस्कारत्रयं अथवा जयजीवजोणीगाथापञ्चकं पठति । ततः क्षमाश्रमणपूर्वं भणति भग-
 वन्, पसाउकरी पच्चक्खणं करावड । पूर्वोक्ते सामाहयचरियं पच्च० चउ ४ अन्न० सह० मह० सव्व० वोसि-
 राइ । अपराहे दिवसचरिमं पच्च० यथाशक्ति तु २ त्रि ३ चउ ४ अन्न ४ वोसिरइ तदनन्तरं आचार्योपाध्या-
 यगुरुसर्वसाधुवन्दनं । गच्छान्तरेषु च 'हरिया सुहपत्ती मंतदंडगं आसणं च सज्झाओ । पच्चक्खणं गुरुसा-
 हुवंदणं होइ सामइयं ॥ १ ॥ पारणसुहपत्ति पारणारिहं दुगजुअं खमासमणं । पारणगाहा परमिट्ठिमंतपढणं
 च अवसाणे ॥ २ ॥' सामाईके पूर्णे द्विघटिकान्तरं इच्छाकारेण संदिसह भगवन्, सामाधिकपारणसुहपत्ति
 पडिलेहेमि । इत्युक्त्वा सुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयति । पुनः क्षमाश्रमणपूर्वं भणति भगवन्, सामाधिकपा-
 रउं । द्वितीयक्षमाश्रमणेन भणति भगवन्, सामाधिकपारियड । गुरुवाक्यं पुणोवि कायवो आधार नमु-
 त्तवो । ततो सुखवस्त्रिकापिहितवदनः आद्धो भणति भून्यस्तशीर्षः । 'भयवं दंसणभदो सुदंसणो थूलभद
 वयरो य । सफलीकयगिहचाया साहू एवंविहा हुंति ॥ १ ॥ साहूणवंदणेणं नासइ पावं असंकिया भावा ।

विभागः २
 आवश्यक-
 विधिः

॥ ३१९ ॥

आचार-
 दिनकरः

॥ ३१९ ॥

फासुद्राणे निखर अणुगहो नाणुमाईणं ॥ २ ॥ छडमत्थो मूढमणो किच्चियमित्तंपि संभरइ जीवो । जं च न
 सुभरामि अं मिच्छा मे दुक्कडं तस्स ॥ ३ ॥ जं जं मणेण वडं जं जं वायाइ भासियं किच्चि । जं जं काएण
 कयं मिच्छा मे दुक्कडं तस्स ॥ ४ ॥ सवे जीवा कम्मवसि महियलि जे य भमंति । ते मए सवे खमाविया
 मज्झवि तेय खमति ॥ ५ ॥ खमिउ खमाविउ मइं खमिउ सवह जीवनिकाओ । सिद्धहद्विअलोयण नम्म-
 हवइरुनपाओ ॥ ६ ॥ सामाहयवयजुत्तो जाव मणो होइ नियमसंजुत्तो । छिंदइ असुहं कम्मं सामाहय ज-
 त्तिया वारा ॥ ७ ॥ सामायिकविधिलीघडं विधिपारियउ विधिमाहि जि काई अविधिआसातना की तस्स
 मित्था मि दुक्कडं ॥ ततः परमेष्ठिमन्नपाठः । इति सामायिकप्रकरणम् ॥

अथ सामायिकप्रसंगेन पौषधविधिरभिधीयते । यस्मिन्दिने आद्धो वा आद्धी वा पौषधं विवरिपति तदा
 प्रातर्वा संध्यायां वा साधुसमीपे साध्वीसमीपे वा गत्वा अङ्गप्रतिलेखनां कृत्वा प्रचवणोच्चारमात्रकानि त-
 ङ्गमिं च प्रतिलेखयेत् । 'इरिया पोसहपुत्ती नवकार तहय दंडगुचारो । सामाहयपुत्ती मंतदंडकं आसणे पेहा
 ॥ १ ॥ सज्झायं गुरुजुत्ती पडिलेहा उवहिमतवसहीणं । वंदणयं साहरसस होई इय पोसहे जुत्ती ॥ २ ॥'
 ततो गुरुसमीपे स्थापनाचार्यं वा संस्थाप्य ऐर्यापथिकी प्रतिक्रम्य इति भणति । इच्छाकारेण संदिसह भग-
 वन्, पोसहसुहपत्तियं पडिलेहेमि । ततो सुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य क्षमाश्रमणं दत्त्वा भणति भगवन्, पोसह
 संदिसावेमि । द्वितीयक्षमाश्रमणेन भणति भगवन्, पोसहं ठापमि । गुरुः कथयति संदिसावेह ठापह ।

ततः आद्ध ऊर्ध्वीभूय नमस्कारं त्रिकेकेलं वा पठति । ततो शुर्वे कथयति । भगवन्, पोसहदंडकं उचरा-
वड । ततो गुरुखिरेकेकेलं वा पौपघदण्डकं वदति आद्धोपि तमनु वदति । दण्डको यथा । 'करेमि भंते पो-
सहं आहारपोसहं सबओ सरौरसकारपोसहं सबओ अघवारपोसहं सबओ वंभनेरपोसहं सबओ काणुणं न
सहं आहारपोसहं सबओ रत्तिं वा अहोरत्तं वा पल्लावासामि दुविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काणुणं न
पोसहे ठामि जाव द्विवसं वा रत्तिं वा अहोरत्तं वा पल्लावासामि दुविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काणुणं न
करेमि न कारवेमि तस्स भंते पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि १ अत्र च यः किल द्विव-
सौषधे अहोरात्र्यौषधे वा आहारार्थं तस्य आहारपोसहं देसओ इत्युच्चारः शेषं तथैव । तत उपविश्य
इच्छाकारेण संदिसह भगवन्, सामाहकसुहपत्तिं पडिलेहेमि इत्युक्त्वा सुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयति । ततो
आद्ध ऊर्ध्वीभूय परमेष्ठिमन्त्रं त्रिकेकेलं वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकदंडकं उचरावड । ततो
गुरुखिरेकेकेलं वा सामायिकदंडकमुच्चारयति यथा करेमि भंते सामाह्यं सावज्जं जोगं पन्नक्खामि जाव पो-
सहं पल्लुवासामि दुविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काणुणं न करेमि न कारवेमि तस्सभं ॥ १ ॥ १ । ततः
क्षमाश्रमणं दत्त्वा भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्टासणं संदिसावामि । कट्टासणं पडिलेहेमि । ततः
सेसु पांडुण्डं सदिसावेमि । पांडुण्डं पडिलेहेमि । इत्युक्त्वा पट्टकं पादप्रोच्छनं वा प्रतिलेखयेत् । ततः
क्षमाश्रमणं दत्त्वा भणति भगवन्, सज्झायं संदिसावेमि । सज्झायं करेमि । तत ऊर्ध्वीभूय नमस्कारत्रय
पठित्वा । जयइ जगजीवजोणी इत्यादिगाथापञ्चकं पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाश्रमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसदिसावडं उपधियपडिलेहडं इत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वस्त्रं पौषघागारायप्रतिले-
 खितं स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्वं भणति भगवन्, वसतिसंदिसावडं वसतिपडिलेहडं इत्युक्त्वा यदि वसतिमात्रकादि पूर्वं प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखितं स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं दण्डप्रो-
 छनेन । ततः पुनः गुरुसमीपमागल्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसाउकरी पञ्चक्वाण करावड ।
 ततो गुरुर्यदि आह्व आहारार्थी भवति तदा दिवसपौषधे प्रातर्गृहीते नमस्कारसहितं प्रत्याख्यानमुच्चारयेत्
 यथा । उग्गए सूरे नयकारसहियं पच० चड० ४ अन्न० सह० वोसिरइ । स्वाध्यायकाले पुनराचाम्लैकभक्त-
 निर्धिकृतिकादित्रिविधाहारं उपवासं वा दद्यात् । संध्याकृते रात्रिपौषधे तु दिवसचरिमं पच० चड० ४ अन्न०
 सह० मह० सव० वोसिरइ । तत्र यः किल आहारग्राही भवति तदा स वन्दनकद्वयं ददाति । यो न आहा-
 रग्राही तस्य न आचार्योपाध्यायगुरुसाधुवन्दन । अयं च सामान्यपौषधग्रहणविधिः । यत्किल अहोरात्रिकं
 पौषधं गृह्णाति तस्येयं चर्मा । ब्राह्मे शुद्धं पूर्वाक्तविधिना पौषधं गृह्णाति । अतीतसंख्याप्रतिलेखितोपधिव-
 सतिः । ततो जातायां प्रतिक्रमणवेलायां प्राभातिकप्रतिक्रमणं करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं बहुबेलं संदि-
 सावेमि बहुबेल करेमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् वन्दते । ततो जाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्वयेन भणति भग० पडिलेहणं संदिसावेमि पडिलेहण करेमि इत्युक्त्वा सुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयति । ततः

पुनः क्षमा० द्वयेन भणति भग० अंगपडिलेहणं संदिसावेमि अंगपडिलेहणं करेमि इत्युक्त्वा स्वपरिधानं प्रतिलिख्य स्थापनाचार्यं प्रतिलेखयति । पुनरिच्छाकारेण संदिसह भग० उपधिसुहपत्तिं पडिलेहेमि । मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य क्षमा० द्वयपूर्वकं भणति भग० उपधिं संदिसावडं उपधिं पडिलेहडं इत्युक्त्वा वस्त्रकंबलादि प्रतिलेखयति । पुनः क्षमाश्रमणद्वयेन भणति भग० वसतिं संदिसावडं वसतिं पडिलेहडं इत्युक्त्वा वसतिं मात्रकादि प्रमार्जयति । पुनरैर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य क्षमा० द्वयपूर्वं भणति भग० सज्झायं संदिसावेमि सज्झायं करेमि । ततः पश्चिमरात्रिकृतनमस्कारसहितप्रत्याख्यानः तदा स्वशक्त्या एकभक्तं निर्विकृतिकं आचाम्लं उपवासं वा प्रत्याख्याति । ततः परमेष्ठिसमन्त्रं जपति पुस्तकादि वाचयति साधुभ्य आगमं वा शृणोति । ततो जाते पादोनप्रहरे क्षमा० द्वयपूर्वं भणति भग० पडिलेहणं संदिसावेमि पडि० करेमि । मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य सर्वं वस्त्रपात्रोपकरणादि प्रतिलेखयेत् । ततो भग० आवस्सी इत्युक्त्वा निष्क्रम्य चैत्येषु देववन्दनं करोति । ततो यद्याहारग्राही भवति तदा प्रत्याख्याने पूर्णे इच्छाकारेण संदिसह भगवन्, पारणसुहपत्तिं पडिलेहेमि । मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य ततः क्षमाश्रमणं दत्त्वा भणति पारावेमि पोरसीए पुरिमहेण वा चडविहाहारेण वा तिविहाहारेण वा निविएण वा अंचिलेण वा एगासणेण वा पाणाहारउपवासेण वा पारावेमि जाव काइवेलातीए । ततः शक्रस्सवं पठति विंशतिगाथाषोडशगाथापर्यन्तं स्वाध्यायं करोति । ततः अन्नस्य यथासंभवं अतिथिसंविभागं विधाय मुखहस्तपादादि प्रतिलिख्य नमस्कारं पठित्वाऽऽरक्तदुष्टो गृह-

स्वपात्रे प्राशुकं मुंक्ते । पञ्चसभित्तियुतः स्वगृहे गत्वा स्वयोगनिष्पन्नं प्राशुकं मुञ्जीत । पौषघशालायां वा पूर्व-
 निर्दिष्टस्वजनानीतं भिक्षाटनेन वा । ततो भोजनानन्तरमैर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य शक्रस्तवं भणित्वा द्वादशा-
 वर्तचन्दनं दत्त्वा दिवसचरिमं त्रिविधाहारेण चतुर्विधाहारेण वा प्रत्याख्याति । यदि पुनः शरीरचिन्तार्थी
 तदा आत्मद्वितीयो भगवन् आवस्सी इत्युक्त्वा साधुषट्पयुक्तो निर्जीवे स्थण्डिले गत्वा विधिनोच्चारप्रश्रवणे
 निश्चय्य पुनरपि विधिना पौषघागारमागत्य निस्सीही इत्युक्त्वा प्रविश्य ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य क्षमाश्रमणं
 दत्त्वा भणति इच्छा० भगवन् गमणागमण आलोएमि आवस्सीकरीय पुषपच्छिमअचरदक्खिणदिसिहिं जा-
 इउ दिसालोयं करिय संडासए थंडिलं च पमल्लिय उच्चारपासवणं वोसरिय निस्सीहिंयं करिय पोसहसा-
 लाए पविट्ठा । आवंत जंतोहिं जं खडियं जं विराहियं तस्स मिच्छामि इक्कडं । ततः स्वाध्यायेन शुभध्यानेन
 दिनमतिवाहयति यावत्प्रथमप्रहरः तदा च प्रतिलेखनावेलाया क्षमा० द्वयपूर्वं भणति भग० पडिलेहणं सं-
 दिसावेमि पडि० करोमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य पुनः क्षमा० पूर्वं भणति भग० पोसहसालं पम-
 ज्जेमि । ततो मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य पादप्रौढनकं च । पुनः क्षमाश्रमणद्वयं दत्त्वा भणति भग० अंगपडिले-
 हण संदिसावेमि अंगप० करोमि । भक्तार्थी स्थापनाचार्यं प्रतिलिख्य पश्चात्परिधानं प्रतिलिखयति । ततः पौष-
 घशालां प्रमृज्य अक्करमुद्धृत्य प्रतिलेखितं स्थापनाचार्यं संस्थाप्य पुनः क्षमाश्रमणं दत्त्वा मुखवस्त्रिकां प्रति-
 लेखयति । ततः स्वाध्यायं करोति पूर्ववत् । ततः क्षमा० द्वयपूर्वं भणति भग० ओहीथडिल्ले सदिसावेमि ।

ओहीथंडिल्ले पडिलेहेमि । ततो वस्त्रकम्यलादि प्रतिलिख्य पुनः शुभध्यानेन तिष्ठति । संप्रासायां कालवे-
लायां चतुर्विंशतिस्थण्डलानि प्रतिलेखयति उच्चारप्रसवणार्थं । ततस्तद्विवसानुसारेण सांवत्सरिकं चातुर्मा-
सिकं पाक्षिकं वा दैवसिकं वा प्रतिक्रमणं करोति । तदनन्तरं साधुविश्रामणं करोति । ततः स्वाध्यायेन
निशाप्रथमप्रहरमतिवाहयति । ततः शरीरचिन्तां कृत्वा ऐर्ष्यापथिकीं प्रतिक्रम्य सुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य क्ष-
मा० द्वयपूर्वं भणति भग० राईसंथारए संदिसावेभि राईसंथारए ठापमि इत्युक्त्वा शक्रस्तवं पठति । ततः
संस्तारकं शरीरं च प्रमृज्य जानूपरि संस्तारकोत्तरपट्टं मीलयित्वा भूमौ संस्थाप्य । अणुजाणह निस्सीही
नमो खमासमणाणं इत्युक्त्वा संस्तारकोपरि उपविशति । तत्र नमस्कारत्रयं भणित्वा त्रिवेलं चतुःशरणं च
पठित्वा गाथात्रयं त्रिः पठति यथा । 'अणुजाणह परमगुरु गुरुगुणरयणेहि भूसियशरीरा । बहुपडिपुन्ना पो-
रसि राईसंथारए टापमि ॥ १ ॥ अणुजाणह संथारं वाहुवहाणेण वामपासेण । कुक्कुडपायपसारण अतरंतु
पमज्जए भूमिं ॥ २ ॥ संकोडियसंडासा उवटंते य कायपडिलेहा । द्वाइअणुओगं ऊसासनिहंभणा लोए
॥ ३ ॥' इति त्रिः पठित्वा संकोचितपाणिर्वाग्मवाहूपधानो वामपार्श्वेन शेते । यद्युद्धर्तनां करोति तदा संस्ता-
रकं शरीरं च प्रतिलेखयेत् ॥ अथ शरीरचिन्तार्थमुत्तिष्ठति तदा शरीरचिन्तां कृत्वा ऐर्ष्यापथिकीं प्रतिक्रम्य
एकवेलं अणुजाणह प० इत्यादिगाथात्रयं पठति । पुनः शेते । सुप्तस्य चेन्निद्रा नायाति तदा शुभध्यानेन
धर्मजागर्षी करोति । ततो रजन्याः पश्चिमप्रहरे उत्थाय देहचिन्तादिविधाय ऐर्ष्यापथिकीं प्रतिक्रम्य कुसुमि-

णडुस्सुमिणराईपायच्छिसं चित्तविशोधनार्थं कायोत्सर्गं करोति शुकस्तवं च पठति । ततो मुखवस्त्रिकां
 प्रतिलिख्य सामायिकदण्डकमुच्चार्य स्वाध्यायपर्यन्तं करोति । पुनः शुभधानेन रात्रिशेषमतिवाहयति । ततः
 प्रतिक्रमणवेलायां प्राभातिकं प्रतिक्रमणं करोति । ततः पूर्ववत्सर्वं प्राभातिकं कर्म विदध्यात् । जाते पौषध-
 पारणावसरे इच्छा० भगवन् पौसहपारणमुहपत्तिं पडिलेहेमि । मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य क्षमा० द्वयपूर्वकं
 भणति भगवन् पौसहं पारु भग० पौसहं पारियड । मुखवस्त्रिकापिहितवदनो भूयस्तशीर्षः पौषधपारण-
 गाथाः पठति यथा-‘सागरचंदो कामो चंदवडिसो सुदंसणो धन्नो । जेहिं पौसहपडिमा न खंडिया जीवि-
 यतेवि ॥ १ ॥ जो गब्भवासभीओ ताडुल्लिओ महासुणी अभओ । उम्मुक्कमणिमुवन्नो पडियुन्नं पौसहं
 कुणइ ॥ २ ॥ पौसइसुहे भावे असुहाइ खवेइ नत्थि संदेहो । छिदइ नरनिरियगइ इह भणियं पौसहं कुणइ
 ॥ ३ ॥ पौसहसामाइयसंठियस्स जीवस्स जाइ जो कालो । सो सफलो बोधवो सेसो संसारफलहेइ ॥ ४ ॥
 चक्कवट्ठित्तमिदत्तं सुक्खो कालओ विक्खिओ । इच्चेअं पौसहस्सेव फलं विंति महेसिणो ॥ ५ ॥’ ततो नम-
 स्कारं भणित्वा सामायिकपारणमुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य पूर्ववत्सामायिकं पारयति । ततः पौषधपारणके
 साधुषु सत्सु नियतमतिथिसविभागो विधेय एव । इत्याहोरात्रिकपौषधविधिः ॥ सामायिकं च द्विघट्यन्तं
 नमस्कारजापप्रतिक्रमणादिभिः पूरयेत् । केचित्सथूलमतयः परमेष्ठिमन्त्रपञ्चशतीजपान्तं ब्रुवते । तदनन्तरं
 तत्पारयित्वा पुनः सामायिकं गृहीयादिति रुढिः । इत्यावश्यके सामायिकयोजना संपूर्णा ॥

अथ चैत्यवन्दनयोजना । तत्र स्थापनाचार्यस्थापनं । ततो गुर्वश्रे वन्दनप्रतिक्रमणालोचनक्षामणादिकर्मो-
चितं भवति किंतु चैत्यवन्दनं भगवतोऽर्हतो वन्दनं कर्म तच्च तदग्र एवोचितं एतदर्थं स्थापनाचार्यस्थापनं ।
यतः परमेष्ठिमन्त्रस्थापितस्य स्थापनाचार्यस्य भगवत्कल्पना गुरुकल्पना च तदग्रत उभयमपि क्रियमाणं
श्रेयस्करं । यत उक्तमागमे । 'गुरुविरहंमि य ठवणा गुरुवएसोवि दंसणत्थं च । जिणविरहंमि य जिणविं-
बसेवणामंतणं सहलं ॥ १ ॥' अपिच । रत्तोवि परूखस्स वि जह सेवा मंतदेवया एव । तह चैव परूख-
स्सवि गुरुणो सेवा विणयहेज्ज ॥ २ ॥' अतएव स्थापनाचार्यस्थापनं । तस्य प्रमाणशुद्धिर्यथा । 'चउवीसंशु-
लमाणं ठवणायरियं च होइ उक्कोसं । मज्झं च बारसंगुल मइहीणं सुट्टिमज्झगयं ॥ १ ॥ उत्तमदारुमयं वा
रणमयं वा ठविज्ज तं पुरओ । बारस अंगुलदीहा दारुमइ कालदंडीय ॥ २ ॥ केविहु भणंति बहुं ठवणा-
यरियं च रयणसंखमयं । इय कप्पणाविहाणं न दूसणिज्जं अणेगंते ॥ ३ ॥ इत्येवं स्थापनाचार्यं स्थाप-
येन्मुखवाससि । उभयोः कालयोः साधुः आद्धो वा प्रतिलेखयेत् ॥ ४ ॥' तदग्रे चैत्यवन्दनं । यतीनां चैत्यव-
न्दनं ससवेलमहोरात्रि नियतं । आद्धानां तु विभाषा । यदुक्तं । 'साहूण सत्तवारा होइ अहोरत्त मज्झया-
रम्मि । गिहिणो पुण चियवंदण तिय पंचय सत्त वा वारा ॥ १ ॥' यतीनां सप्तवारं । यथा । ब्राह्मणे सुहूते
निद्रागमे एका १, प्राभातिकप्रतिक्रमणे द्वितीया २, चैत्यपरिपाठ्यां तृतीया ३, पारणमुखवस्त्रिकायां चतुर्थी
४, भोजनानन्तरं पञ्चमी ५, संध्याप्रतिक्रमणे षष्ठी ६, शयनकाले सप्तमी ७, गृहिणां तु स्वप्नादौ १ जागर-

णादौ २ भोजनादौ ३ इति तिस्रः । चैत्यपरिपाद्यां भोजनानन्तरं च पञ्च ५ उभयकालं प्रतिक्रमणकरणे स-
 क्ष्मी ७ एवं गृहिणां चैत्यवन्दने विभाषा । सा चैत्यवन्दना त्रिविधा । यथा । 'नमुष्कारेण जहन्ना दंडयुगधु-
 इजुअलमज्जमा नेया । संपुण्णा उक्कोसा विहिणा खलु वंदणा तिविहा ॥ १ ॥' जघन्या नमस्कारेण जिना-
 व्रतः परमेष्ठिमंत्रं पठेत् । एतावज्जघन्या चैत्यवन्दना पूर्यते । दण्डकस्तुतियुगलपाठात् मध्यमा । यथा । जि-
 नात्रे स्थापनाचार्यात्रे वा गत्वा । 'जिणठवणं सक्कथय चेइयथय साहुवंदण चेव । पत्थुअजिणथयपढणं पत्थ-
 णगाहाउ गुरुनमणं ॥ १ ॥' व्याख्या । पूर्वं अर्धसिहनिपयोपविष्टो सुखे वस्त्रिकावस्त्राञ्जलाञ्जलिश्लिष्टसुखो
 भणति इच्छा० भग० चैत्यवन्दना करउ । वरकनकशंखविट्टुममरत्तघनसन्निभं विगयमोहं । सप्ततिशतं
 जिनानां सर्वामरपूजितं वंदे ॥ १ ॥' इत्यार्यापठनं । ततः शक्रस्तवपाठः । ततो जावंति चेइयाहं इति गाथा-
 पठन । ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा जावंति के० इति गाथापठनं । ततः नमोर्हत्तिसद्ध० इत्युक्त्वा प्रस्तुतजिनस्तोत्र-
 पाठः । ततो जयवीराराय इति गाथापठनं । तत आचार्योपाध्यायगुरुसाधुवन्दनं । इति मध्यमा चैत्यवन्दना
 संपूर्णा ॥ उत्कृष्टा यथा । 'जिणथय सक्कथय तह् चेइयथयमपि जिणंदयुइ कहणं । चउवीसत्थय सधा रिहा-
 णयमेव ताण युई ॥ १ ॥ सुअथयकाउस्सगं सुयथुइकहणं तहेव सिद्धयं । वेयावच्चगराण य उस्सगो
 ताण युइकहणं ॥ २ ॥ पुणरवि सक्कथयं चिय चेइय साहूण युइ जिणिंदत्थय । [पत्थणं गाहा] चेइय वंदण-
 मिय भणिय सुक्कोसं ॥ ३ ॥' ष्येर्पापथिकीं प्रतिहन्त्य प्रथमं इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन् चैत्यवन्दनं करउ इत्यु-

कत्वा वरकनकआर्यां पठेत् । ततः शक्रस्तवं पठित्वा । अरहंत चेहघाणं करेमि काउस्सगं अन्नत्थं यावत्
अप्पाणं वोसिरामि । ततो नमस्कारं विचिन्त्य नमो अरिहंताणं इति पारयित्वा नमोहेतिसद्धां० इति कथयित्वा
प्रस्तुतजिनस्तुतिमेकां पठेत् । पुनश्चतुर्विंशति भणित्वा सवलोए अरिहंतं वंदणवत्तियाए जाव अप्पाणं०
पूर्ववत् । नमस्कारं विचिन्त्य नमस्कारेण पारयित्वा सर्वजिनस्तुतिभणनं । ततः श्रुतस्तवं पठित्वा सुअस्स
भगवओ करेमि काउ० वंदणव० जाव अप्पाणं वो० पूर्ववच्चिन्तनं श्रुतस्तुतिभणनं । ततः सिद्धस्तवपठनं ततो
वेयावच्चगराणं संतिगराणं समदिट्टिसमाहिगराणं करेमि काउस्सगं अन्नत्थं ऊ० यावदप्पाणं वो० पूर्ववच्चि-
न्तनं नमस्कारेण पारयित्वा नमोहेतिसद्धां० पूर्वकं वेयावृत्त्यकरस्तुतिपाठः । पुनरुपविश्य शक्रस्तवपाठः । तत-
श्चैत्यगाथासाधुगाथापाठः ततो नमोहेतिसद्धां० कथनपूर्वं प्रस्तुतजिनस्तोत्रपाठः ततः जयवीथारायगाथापठनं
तत आचार्योपाध्यायगुरुसाधुवन्दनं । इत्युत्कृष्टचैत्यवन्दना । इत्यावश्यके शक्रस्तवचतुर्विंशतिस्तवयोजना ॥
अथ वन्दनकयोजना ॥ यथा । तत्र वन्दनकं द्वादशावर्तं । तदुक्तं पूर्वं । 'पडिक्कमणे सज्जाए काउस्सग्गा
वराहपाहुणए । आलोअणपडिसुणणे उत्तम अट्टेय वंदणयं ॥ १ ॥' तत्र सामान्यवन्दनकं उत्कृष्टचैत्यव-
न्दनां विधाय सुखचस्त्रिकां प्रतिलिख्य द्वादशावर्तवंदनं दद्यात् । ततः इच्छां० भगव० देवसियं आलोएमि०
पुनः द्वादशावर्तवन्दनकं दत्त्वा इच्छां० भग० देवसियं स्वामिभि० इति क्षामणं पुनः द्वादशावर्तवन्दनं दत्त्वा
प्रत्याख्यानोच्चारं कुर्यात् । तत आचार्योपाध्यायगुरुसाधुवन्दनं चैत्यवन्दनाभावेपि गुरुभक्त्यर्थं वन्दनकं दत्त्वा ।

ततः प्रतिक्रमणमध्ये यथायुक्त्या वन्दनकानि । स्थाध्यायकरणेषु वन्दनक कायोत्सर्गे च क्षामणे आलोचने गुरुपासनायां सर्वेष्वपि उत्तमार्थेषु वन्दनकदानं । एकमुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनेन त्रिद्वीदशावर्तवन्दनक भवति । एकवेल द्वादशावर्तवन्दनकदाने आलोचन क्षामणं प्रत्याख्यानं क्रमेण विदध्यात् । वन्दनकादौ सर्वत्र ध्यायीपथिकीं प्रतिक्रमेत् । इत्यावश्यके वन्दनकयोजना संपूर्णा ॥

अथ प्रतिक्रमणम् ॥ यथा । गुर्वग्रे स्थापनाचार्याग्रे वा क्षमाश्रमणपूर्वं कथयति इच्छा० भग० इरियावहियं पडिक्कमामि यावत् अप्पाण वोसिरामि । चतुर्विंशतिस्तवचिन्तन पारयित्वा मुखेन चतुर्विंशतिस्तवनं । 'चि-
इवदणंमि तह वंदणंमि पडिक्कमणयमि सज्झाए । पडिलेहणाइं आहारसंगहे तहय आलोए ॥ १ ॥ आगम-
पढणारभे लोए मलमुत्तमाइ उरसग्गे । गमणागमणे भिक्खारियाइ आलोअणाकाले ॥ २ ॥ वसई उवहि-
ज्जाणे आरंभे लेवमाइए विहिए । कालगहणे सज्झायमाइपढाणकालेय ॥ ३ ॥ अप्पडिलेहियमगं निसि-
संचरणे य वीसधणुगमणे । इरियावहिया साहूहिं फासियचेवमाइहिं ॥ ४ ॥' इति इर्यापथिकी ॥ अथ
वैलवन्दनवन्दनक्षामण आलोचनकायोत्सर्गप्रत्याख्यानादिभिर्मिलितैः प्रतिक्रमणयुक्तिर्भण्यते । यथा । पूर्व
प्राभातिकप्रतिक्रमणं यथा । 'इरियावहिया कुसमिण काउस्सग्गे गुरुणनमणं च । पडिक्कमणगणं चिय
सक्कच्छय कहण मह उवरिं ॥ १ ॥ सामाइयदडयकाउस्सग्गा चउवीसधयंमि उस्सग्गे । सुयययउस्सग्गे
विय सिद्धत्थय कहण सुहपत्ती ॥ २ ॥ वंदणयं आलोयण संथासुचरण सुत्तकहणाइ । वंदणय खामण चिय

वेयावचं तद्देव सञ्ज्ञाओ । ज्ञाणं उस्सगोचि य अविंभतरओ तवो होइ ॥ ७ ॥ अणग्रहिययलविरिओ परि-
 क्कमइ जो जहुत्ता भाउत्तो । जुंजइ य यहाथामं नायदो वीरियायारो ॥ ८ ॥ इति अतीचारगाथाष्टकं ॥ ततः
 पारयित्वा सिद्धस्तवं पठित्वा उपविश्य मुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयेत् । मुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनं वन्दनकार्तः
 सर्वत्रोत्कटिकासनेन । ततो वन्दनकं दत्त्वा इच्छा० भग० राइयं आलोएमि इत्यालोचनं पठेत् । ततः साधवो
 ज्येष्ठाचनुक्रमेण सथाराउवट्टणाए परियट्टणाए० तस्समि० इतिपर्यन्तं पठति । आद्धास्तु सधस्सवि राइय-
 दुचि० इति पठन्ति । ततो यतयो गृहिणश्च स्वखोचितं प्रतिक्कमणसूत्रं पठन्ति । ततः पुनर्वन्दनकं दत्त्वा
 इच्छा० भग० राइय खामेमि इच्छं खामेमि राइय० इति क्षामणक कृत्वा पुनर्वन्दनकं दत्त्वा आद्धल्लारे न्य-
 स्ताञ्जलयः आयरिय उवज्झाए इति गाथात्रयं पठति । गच्छान्तरेपु साधवोपि पठन्ति । ततः सामायिकमा-
 लोचनं तस्स उत्तरीकरणेणं इत्यादिकायोत्सर्गः । अत्र पाणमासिकवर्धमानतपचिन्तनमेकवेल प्रसिद्ध पार-
 यित्वा चतु० स्तवं भणित्वा मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य वन्दनं दद्यात् । ततः प्रत्याख्यानकरणं यथाशक्त्या ।
 ततः इच्छामोणुसट्टियमित्युक्त्वोपविश्य नमोऽर्हत्सिद्धा० पूर्वकं स्तुतित्रय पठेत् । ततः शक्रस्तवं पठित्वा
 चतस्रभिः स्तुतिभिरुत्कृष्टं चैत्यवन्दनं । पुनः शक्रस्तवं पठित्वा आचार्योपाध्यायगुरुसर्वसाधुवन्दनं । गच्छा-
 न्तरेपु शक्रस्तवपाठानन्तरं स्तोत्रान्तरं पठित्वा तत आचार्यादिवन्दनं । ततः क्षमा० द्वयपूर्वं भग० बहुवेलं
 संदिसावेमि बहुवेलं करोमि । ततो जाते रोमकूपालोरूपे प्रतिलेखनाकाले क्षमा० द्वयपूर्वं कथयेत् भग०

पडिलेहणं संदिसावेमि पडि० करेमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयेत् । अत्र—'मुहपत्ति चोलपदो कप्प-
तिगं तहय चैव रयहरणं । संथारुत्तरपदो दसपोहा उग्गए सुरे ॥ १ ॥ बहुवेलं पडिलेहण अंगोवहिचसहि
इरियसज्झायं । उपथोगकाडसगो मुनिगुरुवयणं च गुरुनमणं ॥ २ ॥' ततो मुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनानन्तरं
क्षमा० द्वयपूर्वकं वदेत् भग० अंगपडिलेहणं साधुप्रतिलेखनाचेष्टितादवसेयं । ततः क्षमाश्रमणं दत्त्वा इच्छा०
रजोहरणं प्रतिलेखयेत् । एतेषां प्रतिलेखनं साधुप्रतिलेखनाचेष्टिते इच्छा० भग० उपधि संदिसावडं उपधि
भगव० उपधिसुहपत्तिं पडिलेहेमि । ततः क्षमा० द्वयपूर्वकं कथयेत् इच्छा० भग० वसति संदिसावडं
पडिलेहडं इत्युक्त्वा संस्तारकोत्तरच्छदादिप्रतिलेखयेत् । क्षमा० द्वयपूर्वकं कथयेत् । ततः क्षमा० पूर्व
वसति पडिलेखडं इत्युक्त्वा वसतिमात्रकप्रभृति दंडप्रोञ्जनेन माजयेत् । ततः क्षमा० अप्पाणं वोसि०
क्षमा० द्वयपूर्वकं वदेत् इच्छा० भग० सज्झायं संदिसावेमि । नमस्कारं पठित्वा दशवैकालिकादिमाध्ययनद्वयं
एकलघयनं वा । अथवा जयह जगजी० गाथापञ्चविंशतिं गाथापञ्चकं वा उपविष्टः पठेत् । ततः क्षमा० अप्पाणं वोसि०
भणति भग० उपयोगं करेमि उपयोगस करायणत्थं करेमि काडस्सगं० अन्नत्थं यावत् अप्पाणं वोसि०
कायोत्सर्गः नमस्कारचिन्तनं पारयित्वा नमस्कारभणनं ततः इच्छाकारेण संदिसह साधुभिरित्युक्ते गुरुः
कथयति लात्तु । पुनः साधवः कथयन्ति भग० कहेलसह गुरु० जह गहिंयं पुषसाह्हिं । पुनः साधुः कथयति
इच्छं आवस्सियाए जस्स विजुगत्ति । ततः क्रमेण साधुवन्दनं ततो धर्मव्याख्यानं पठनपाठनकर्म साधवः

कुर्वन्ति । संप्राप्ते पादोनग्रहरे पुनः प्रतिलेखना तस्याः कालसूचन यथा सर्वत्र प्राग्वत् विशेषस्तूच्यते । पु-
 रूपः प्रमाणमस्याः सा पौरुषी छाया । कथं कर्कसक्रान्तेः पूर्वाह्ने अपराह्ने वा यदा शरीरप्रमाणा छाया भवति
 तदा सर्वदिनेषु पौरुषी यथा । पुरुषस्योर्ध्वस्य दक्षिणकर्णनिवेशितार्कचिम्बस्य दक्षिणायनाद्यदिने । यदा तु
 छाया द्विपदी भवति तदा पौरुषी यथा । 'आसाढे मासे दुपया पोसे मासे चउप्यया चित्ता । सोएसु मा-
 सेसु तिपया हवइ पोरसी ॥ १ ॥' इति निवृद्धित्वे एव । अगुलं सत्तरत्तेण पक्खेणं तु इरंगुलं । बहुए हावए
 वाचि मासेण चतुरंगुलं ॥ २ ॥ साहुवयणेणमित्यत्र पादोनग्रहरेणाप्यधिकारोऽतस्तत्र पौरुषीछायोपरि प्रख्येयं ।
 'जिहामूले आसाढसावणे छहिं अगुलेहिं पडिलेहा । अट्टाहि वीयतयंसी तइए दस अट्टाहिं चउत्त्ये ॥ १ ॥'
 सार्धपौरुपत्वे एवं । 'पोसे तणुछायाए नवहि एएहिं तु पोरसी सट्टा । ताविक्किक्काहाणी जावा साढे पया
 तिन्नि ॥ १ ॥' पूर्वार्धे अत्रे वक्ष्यमाणोपि प्रमाणविशेषप्रस्तावादेवं विशेष्यं । 'पोसेवि हत्थछाया चारस अंगु-
 लपमाण पुरिमहे । मासि दुअंगुलहाणी आसाढे निट्टिआ सत्ता ॥ १ ॥' सुखावबोधार्थं स्थापना चैषां । द्वाद-
 शारंयन्नकन्यासः ॥ तदनन्तरं क्षमा० पूर्वं साधवः कथयन्ति । भयव बहुपडिपुन्नापोरसी साहवो लय जहा
 होह । इत्युक्त्वा सुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य सर्वं मृगारिकेलकाष्ठालाबुमयं पात्रनिचयं प्रतिलेखयेत् । ततश्चैत्यं
 परिपाटीप्रमृत्तिकर्म विधाय ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य पारणा सुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयेत् । तत इति कथयेत् ।

१ अस्याङ्कितरसिन्मयेऽन्यत्र योजितास्ति ।

‘पारावडं भातपाणी निविय आंबिल एकासनं कारेहं । पोरसिपुरिमहचडविहाहारेहिं जीवकाचि वेला तइए पारावेमि’ इत्युक्त्वा चैत्यवन्दनं विदध्यात् । ‘दोसु पडिक्कमणेसुं चिहपरिवाडीह चेव उक्किडं । चिहवंदणमन्नथयमडिक्कम माहिंसु जिणनाहा ॥ १ ॥’ अतो भोजनाद्यन्तेषु स्वप्नजागरणकालेषु मध्यमैव चैत्यवन्दना । ततः क्रमेण सर्वा पूर्वोक्तां दिनचर्यामधिष्ठाय चतुर्थप्रहरस्यादौ संजाते पूर्वोक्ते प्रतिलेखनाकाले प्रभातवत् क्रमेण प्रतिलेखनां कुर्यात् । अत्र भाण्डोपकरणादिप्रतिलेखनमधिकं । वसतिप्रमार्जानन्तरं पुनरैर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य भग० सञ्ज्ञायसुहृपत्तिं पडिलेहेमि इत्युक्त्वा सुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य क्षमा० द्वयपूर्वकं इति वदेत् । भगवन् सञ्ज्ञायं संदिसावेमि सञ्ज्ञायं करेमि । तत्र नमस्कारं पठित्वा जयह जगजीवजोणी इत्यादिगाथापञ्चकं पठित्वा कृताहारो वन्दनकं दद्यात् । अकृताहारो न । ततः क्षमा० द्वयपूर्वकं वदेत् । भगव० उही थंडि-ह्यासंदिसावडं उहीथंडिछापडिलेहडं । ततो दिवसचरिमं प्रत्याख्यानं त्रिचिधाहारं चतुर्विधाहारं वा यथाशक्ति । ततः संजाते संध्यासमये सर्वे संनिधिसुत्सृज्य मुनिर्मण्डलीस्थितः श्राद्धोपि पूर्वोक्तविधिगृहीतसामाधिकः प्रतिक्रमणाय यतते । ‘इरिया गोयर तह पच्चक्खाण उक्किट्टेववंदणयं । सामाह्य आलीयण दंड-गडसगगकरणं च ॥ २ ॥ वंदणखामणयं वंदणं च आयरियखामणं चेव । सामाह्यदंडालोअणं च उस्सगगकरणं च ॥ ३ ॥ चउवीसथयं चेह्य उस्सगगो सुयथयं तउस्सगगो । सिद्धत्थयं सुयेवेवय काउस्सगगं थुईकहणं ॥ ४ ॥ खित्ताहिव उस्सगगो तत्थुइकहणं च पुत्तिपडिलेहा । वंदणं थुइतिगकहणं सक्कथओ अरिहथुइकहणं

च ॥ ५ ॥ पाइच्छित्तस्सगो खुदोपद्दवहरो य उस्सगो । देवसियपडिक्कमणे एवं अणुक्कमणिया नेया ॥ ६ ॥
 पूर्वं ऐर्यापथिर्की प्रतिक्रम्य ततो यतिः गोयरचरीपडिक्कमणत्थं करेमि काउसगं अन्नत्थं यावत् अप्पाणं
 वोसिरामि । नमस्कारचिन्तनं । ततः कालोयोगोयरचरिया० इति गाथापठनं । ततो दिवसचरिमं प्रत्याख्यानं ।
 ततः प्रतिक्रमणारम्भः । तत्र पूर्वं उत्कृष्टविधिना चैत्यवन्दनं तदनन्तरं इच्छा० भग० देवसियं पडिक्कमणं
 ठाउं । सधस्सवि देव० ततः करेमि भते सामाइयं इच्छामि ठामि काउसगं जो मे देवसिउ० तस्स० । उत्तरी०
 कायोत्सर्गकरणं यतीनां । सयणासणन्नपाणे गाथाचिन्तनं । आद्धानां नाणंमि दंसणमिय इति गाथाष्टकचि-
 न्तन । तदनन्तरं चतु० भणन मुलवच्चिकाप्रतिलेखनं बंदनकं तत इच्छा० भग० देवसियं आलोएमि जो०
 इत्यादि आलोचनं । यतिभिर्यथाक्रमं ठाणे कमणे इत्यादि उच्यते । आवकैः समकालं सधस्सवि देव० कथनं ।
 ततः आद्धाः यतयश्च स्वस्योचितं प्रतिक्रमणसूत्रं पठन्ति । ततो वन्दन तत इच्छा० भग० देवसियं खामेमि
 इच्छ खामे० इत्यादि क्षामणं । ततः पुनर्वन्दनकं । ततः आद्धाः आयरिओ उवज्झाए० इति गाथाकथनं ।
 कचिद्गच्छान्तेरपु यतयोपि कथयन्ति । ततः करेमि भते सामा० तत इच्छामि ठामि काउसगं जो मे० इति
 आलोचनं । तस्स उत्तरीकरणेण० यावत् अप्पाणं० कायोत्सर्गः चतु० द्वितय० चिन्तनं मुखेन भणनं सर्वचै-
 ल्यस्तनः कायोत्सर्गः । एकचतु० चिंतनं श्रुतस्तवभणनं कायोत्सर्गः एकचतु० चिन्तनं सिद्धस्तवपठनं श्रुतवैव-
 ताकायोत्सर्गः नमस्कारचिन्तनं स्तुतिः क्षेत्रदेवताकायोत्सर्गः स्तुतिः । अत्र च गच्छान्तररीत्या शासनदे-

वता वैरोढ्याप्रभृतीनां कायोत्सर्गस्तुतयः । ततो नमस्कारपूर्वं मुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनं वंदनकं । तत इच्छामो-
 णुसद्वियं नमोर्हत्सिद्धा० पूर्वकं । 'नमोस्तु वर्धमानाय स्पर्धमानाय कर्मणा । तज्जयावासमोक्षाय परोक्षाय कुती-
 र्थिनां ॥ १ ॥ येषां विक्रारविन्दराज्याज्यायः क्रमकमलावलं दधत्या । सटशैरिति संगतं प्रशस्यं कथितं सन्तु-
 शिवाय ते जिनेन्द्राः ॥ २ ॥ कपायतापार्जितजन्तुनिर्वृतिं करोतु यो जैनमुखाम्बुदोद्गतः । स शुक्रमासो-
 द्भववृष्टिसंनिभो दधातु तुष्टिं मयि विस्तरो गिरां ॥ ३ ॥' इति स्तुतित्रयपाठः । शक्रस्तवपाठः । स्तोत्रकथनं
 आचार्योपाध्यायगुरुसाधुनमनं दैवसिकप्रायश्चित्तविशोधनाकायोत्सर्गः चतु० चतुष्टयचिन्तनं चतु० भणनं
 क्षमा० द्वयपूर्वं भणति भग० सज्झायं संदिसावेमि सज्झायं करेमि इत्युक्त्वा नमस्कारत्रयपाठः । ततः
 क्षुद्रोपद्रवोपशमनार्थं कायोत्सर्गः चतुष्टयचिन्तनं मुखेन चतु० भणनं० । ततः प्रवज्याविधानपाठः । इति
 दैवसिकप्रतिक्रमणविधिः ॥

अथ पाक्षिके तु । 'सुहपत्नी वंदणयं संबुद्धाखामणं तथा लोए । वंदणपत्तये खामणाणि वंदणय सुत्तं च
 ॥ १ ॥ सुत्तं उवभट्टाणं उस्सगो पुत्तिवंदणं तह्य । पळ्ळत्तिय खामणयं तह चउरो तथोभवंदणयं ॥ २ ॥' प्रति-
 क्रमणसूत्रकथनं यावत् दैवसिकप्रतिक्रमणवत् । ततः क्षमा० पूर्वकं इति वदेत् भग० पक्खियसुहृपत्तियं प-
 ङ्खिलेहेमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयेत् । ततो वंदनकं । ततः इच्छा० भग० संबुद्धाखामणेणं अब्भुट्टि-
 ओमि अडिभतरपक्खियं खामेमि । इत्थं खामेमि पक्खियं जं किंचि अपत्तियं पर० इत्यादि यावत् तस्स

मिच्छामि दुक्कडं । तत ऊर्ध्वीभूय भग० पक्खिअं आलोएमि इत्थं आलोएमि पक्खियं जो मे० इत्यादि ।
 तदन्तर गुरुः कथयति चउत्थेणं पडिक्कमह इच्छाकारि जीणिआलोयउ तेहरिहि एकउपवास लेखइ तपश्चरणु
 एकु उपवासु । अथवा विआविल अथवा ३ निवी अथवा ४ एकासणा अथवा २ सहस्र सज्जायए तलइ
 तपश्चरणि करी । यथाशक्ति पक्षदिवसमाहि प्रवेश करिज्जउ । पुनर्वन्दनकं । तत ऊर्ध्वीभूय इति वदेत् देव-
 सियं आलोइयं वइक्कंतं प्रत्येकखामणेणं अबुट्टिओमि अडिभतरपक्खियं खामेमि इत्युक्त्वा पूर्वं गुरुः स्था-
 पनाचार्यं क्षामयति इच्छा० भग० पक्खिय खामेमि इत्थं खामेमि पक्खिय जं किंचि इति दण्डकमुक्त्वा
 पुनः क्षमा० पूर्वं भग० सुखतपु । पुनः क्षमाश्रमणेन भग० सुखपाक्षिक्कु । पुनः क्षमाश्रमणेन भग० पक्षदि-
 वसमाहि अभक्तिआसातना मनवचनकायखण्डनाविराधना कीधी हुइए तस्स० । ततः शिष्याः गुरुं ज्ये-
 ष्ठादिअनुक्रमेण क्षमयन्ति । शिष्यो यदा भणति भग० पक्खियं खामेमि तदा गुरुः क० अहमवि खामेमि
 तुब्भे । शिष्यः क्षामणदण्डकं कययति तदा गुरुः क० जं किंचि अपत्तियं परपत्तियं अविणया सारिया वारिया
 चोइया पडिचोइया तस्स० । यदा शिष्यः क्षमा० पूर्वं सुखत० पाक्षिकइतिक० तदा गुरुः क० देवगुरुप्रसादेन ।
 यदा शिष्यः क्षमाश्रमणेन भग० पक्षदिवसमाहि अभक्तिआसातना इत्यादिक० तदा गुरुः क० पक्षदिव-
 समाहि अप्रत्यउअ समाधान उपजाव्यउ तस्स० । एवं ज्येष्ठकनिष्ठानुक्रमेण यतिश्राद्धानां क्षमितिक्षामणा ।
 ततो गुरुः कथयति इच्छाकारेण चउरासीलखजीवयोनिमध्ये पृथ्वीकायअप्कायतेजस्कायवायुकायवनस्प-

तिकायएकेन्द्रिय ५ देवतिर्यचमनुष्यनारकीसूक्ष्मबादरपर्यासापर्यासविराधना कीधी होई तस्स० । देवप्रति-
मापूजोपकरणज्ञानोपकरणगुरुसाधुसाध्वीश्रावकश्राविकाआसातनाविरा० तस्स० । प्राणतिपात ५ क्रोध ४
रागद्वेषकलहाभ्याख्यानपैशून्यपरपरिवादमिथ्यादर्शन किया होई तस्स० । पुनर्वन्दनकं । ततो गुर्वग्रे सर्वे
कथयन्ति देवसियं आलोइयं वइकंतं पवित्रयं पडिक्कमावेह । गुरुः कथ० सम्मं पडिक्कमह । ततः सामाधिक-
दण्डकआलोचनं तस्स उत्तरी० कायोत्सर्गः तत्रैको भणति क्षमा० इयपूर्वे० भग० पाखीसूत्र काढलं भग०
पाखीसूत्र भणउ० गुरुः क० काढउ भणउ । तत ऊर्ध्वीभूय पाक्षिकसूत्रं कथयति । अन्ये प्रलम्बितमुजङ्गन्दाः
शृण्वन्ति । तदन्ते पारयित्वा नमस्कारं पठित्वा पुनः प्रतिक्रमणसूत्रं वदेत् । तदनन्तरं सामाधिकदण्डकआ-
लोचनकायोत्सर्गाः । तत्र द्वादशचतु० चिन्तनं पारयित्वा सुखेन चतु० भणनं । ततो सुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनं
वन्दनकं । ततः सर्वेपि कथयन्ति समासिखामणेणं पवित्रयं खामेमि जं किंचि इत्यादिदण्डकं पठेत् । तदन्ते
क्षमाश्रमणं दत्वा पियं च मे जम्भे इत्यादि । गुरुः क० तु०भे साहूहिं समंति । पुनः क्षमाश्रमणं दत्वा पुर्विं चे
इत्यादि गुरुः क० अहमवि चेहयाइं वंदावेमि । पुनः क्षमाश्रमणं दत्वा वदेत् उपट्टिओ० । गुरुः क० गच्छस्स
संतियं । पुनः क्ष० वदेत् कार्यांचि मे० । गुरुः क० नित्थारगपारगो होह । इत्थंकारि पाक्षिक हुयओ । अतः
परु देवसी पडिक्कमावउ । ततो देवसिकप्रतिक्रमणसूत्रकथनानन्तरं यो विधिः स एव विधिः । अयं च वि-

१ आयरियसंतिय इति पाठः ।

शेषः । सुवनदेवतादिस्तुतिकथनं स्तोत्रस्थाने अजितशान्तिस्तवपाठः चातुर्मासिकसांवत्सरिकयोरपि अय-
 मेव विधिः । नवर चातुर्मासिकालोचने छट्टेणं पडिक्कमह इत्यंकारि जीणिआल्लोयडत्तिहि किहि चिहु उप-
 वासलेखइ तपश्चरणु ३ । उपवास अथवा ४ आंवल अथवा ६ निवी अथवा ८ एकासणा अथवा ४ सह-
 स्ससज्झायण तलइ तपश्चरणि करीउप० । यथाशक्ति चातुर्मासिकमाहि प्रवेश करिज्जड । द्वादशचतुर्विंश-
 तिस्तवस्थाने विंशतिचतु० चिन्तनं । सांवत्सरिके तु अट्टमेणं पडिक्कमह इत्यका० त्रिहु उपवासलेखइ तप-
 श्चरणु ३ उपवास अथवा ६ आंवल अथवा ९ निवी तथा १२ एकासणा अथवा ६ सहस्रसज्झाय एतलइ०
 सांवत्सरमध्यप्रवेश० द्वादश चउ० स्थाने चत्वारिंशचतु० चिन्तनं देवसिकस्थाने सर्वत्र रात्रिप्रतिक्रमणे
 राई इत्युचारः । पाक्षिके सर्वत्र पाक्षिरूप इत्युचारः । चातुर्मासिके सर्वत्र चतुर्मासिए इत्यु० । सावत्सरिके
 सर्वत्र सावत्सरिए इत्यु० । चातुर्मासिकक्षामणे चउल्ल मासाणं अट्टाणं पक्खाणं वीसुत्तरसउरायंदिआणं
 जं किंचि अप० इति ज्येष्ठकनिष्ठसाधुश्रावकादिक्रमेण क्षामणं श्राद्धश्राद्धीनां परस्परक्षामण चारिमास आ-
 ठपक्ख वीसोत्तरसठराइदियाणं भणइ भासियइ वोळइ चालियइ तस्स० सांवत्सरिके वारसल्ल मासाणं
 चउवीसाणं पक्खाणं तिणिसयसठ राइदियाणं जं किंचि० श्राद्धानां परस्परक्षामणके वारमासे
 चउवीसपक्ख ३६० राइदियाणं भणइ भासइ तस्स० । इति सर्वप्रतिक्रमणानि । 'बहुपडिपुण्णा पोरसि मुह-
 पत्ती मज्झमं चियनमणं । साहूणरयणि पोरसि होइ दिणे पुत्ति पत्तपडिलेहा ॥ १ ॥' ततो व्यतीते रात्रे

प्रथमे यामे साधुः कथयति भग० बहुपडिपुत्रा पोरसी राहसंथारए ठामि । मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य शक्रस्तवं पठेत् । मध्यरीत्या चैत्यवन्दनकं ॥ ॥ आह्वानां व्यग्रत्वे कदाचिन्न प्रतिक्रमणसामग्री भवति तदा प्रभातसं-
ध्ययोः आह्वानाः ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य उत्कृष्टचैत्यवन्दनेन देववन्दनं विधाय गुरोरे मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य
वन्दनमालोचनं प्रत्याख्यानं कुर्वन्ति ज्ञानपूजारात्रिकमङ्गलप्रदीपान्ते श्रुतकायोत्सर्गं यथा । तमतिमिरपडल-
विद्धंसणसस इत्यादिश्रुतस्तवं पठित्वा पूर्ववत् श्रुतकायोत्सर्गः नमस्कारं स्मृत्वा पारथित्वा श्रुतस्तुतिकथनं ।
ततः निव्वुहपसासणयं जयइ सया सबभावदेसणयं ॥ अथ कायोत्सर्गयोजना । तत्र कायोत्सर्गः जिनचैत्यश्रुततीर्थज्ञान-
इत्यावश्यकौत्तप्रतिक्रमणयोजना ॥ ॥ अथ कायोत्सर्गयोजना । तत्र कायोत्सर्गः जिनचैत्यश्रुततीर्थज्ञान-
दर्शनचारित्रसमस्तपूजाराधनार्थं क्रियमाणः कायोत्सर्गः वंदणवत्तिया इत्यादिपूर्वकं करणीयः । प्रायश्चित्तवि-
शोधनार्थं उपद्रवनिवारणार्थं श्रुतदेवताराधनार्थं क्रियमाणः कायोत्सर्गः वंदणवत्तिया एकचतुर्विंशतिस्त्वमयः
करणीयं किंतु अन्नत्थ० इत्याद्येव वाच्यं । तथाच ऐर्यापथिकी कायोत्सर्गः सर्वत्रापि एकचतुर्विंशतिस्त्वमयः
प्रायश्चित्तविशोधनार्थं श्रुद्रोपद्रवोपशमनार्थं चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं इष्टार्हत्प्रणमनार्थं कायोत्सर्गोस्ते चतु-
गताः कायोत्सर्गास्तत्रैव निवेदिताः । अन्ये च ये अभिग्रहैः साग्भिः एकनमस्कारचिन्तनरूपाः प्रतिक्रमणमध्य-
गताः कायोत्सर्गास्तत्रैव निवेदिताः । अन्ये च ये अभिग्रहैः साग्भिः कायोत्सर्गाः क्रियन्ते स्वमनीषितचतु०

नमस्काराभिग्रहचिन्तनरूपाः । तथा सम्यक्त्वारोपणनन्दीयोगोद्धहनोद्देशादिषु ये कायोत्सर्गस्ते एकचतु-
 चिन्तनरूपाः । इत्यावश्यकै कायोत्सर्गयोजना ॥ ॥ अथ प्रत्याख्यानं । तत्र दशविधप्रत्याख्यानानि । उगगए
 सूरे नवकारसहिय पचक्खाहि चउद्विहंपि आहारं असणं साइमं साइम अन्नत्थणाभोगेणं सहसागा-
 रेण विगइसेसिआओ पचक्खाहि अन्नं सह० लेवालेवेणं गिहत्यसंसट्टेणं उक्खित्तविवेगेणं पडुच्चमक्खेणं
 पारिट्ठावणियागारेणं महत्तरागारेणं सधसमाहिवत्तियागारेणं विआसणं पचक्खा० दुविहंपि आहारं असण
 खाइम अन्नत्थ० सह० सागारियागारेणं आउटणपसारणेणं गुरुअब्बुट्टाणेणं पारि० मह० सध० द्रव्यसचि-
 त्तदेसावगासियं भोगं परिभोगं पच० अन्न० सह० मह० सध० वोसिरइ २ पोरसियं पच० उगगए सूरे चउ०
 अ० पा० खा० सा० अन्न० सट० पच्छन्नकालेणं दिसामोहेण साहुवयेण सध० विगइसेसियाउ पच० अ-
 न्न० सह० लेवा० गिहत्य० उक्खि० पडुच्चमक्खिएण पारि० मह० सधसमा० एकासणं पच० त्रिविहंपि आ-
 हारं असणं खाइम साइम अन्नत्थ० सह० सागा० आउं गुरु० पारि० मह० सध० द्रव्यसचित्तदेसावगा-
 सियं भोगपरिभोगं पचक्खाहि अन्न० सह० मह० सध० वोसिरामि ४ साढपोरसहियं पच० उगगए सूरे
 चउ० असणं ४ अन्नत्थ० सह० पच्छ० दिसा० साहु० सध० निविगइयं पच० अ० सहसा० लेवा० गिहत्य०
 उक्खित्त० पडु० पारि० मह० सध० एकासणं पच० त्रिविहं० अ० खा० सा० अन्न० सह० सागा० आउं०
 गुरु० पारि० मह० सध० द्रव्यसचित्तनियसु० देसा० भोग० अन्न० सह० मह० सध० वोसिरइ ६ सूरेउग्गे

पुरिमहं पच० चउ० असणं ४ अन्न० सह० पच० दिसा० साहु० मह० सव० आंबिलं पच० अन्न० सह०
 लेवा० गिह० उक्खि० पारि० मह० सव० एकासणं पच० त्रिवि० ३ आ० खा० सा० अ० सह० सागा०
 आउं० गुरु० पारि० मह० सव० द्रव्य० २ सचित्तनियसु० देसा० भोग० अन्न० सह० मह० सव० वोसिरइ
 ८ सूरे उगए अन्न० सह० पच० दिसा० साहु० मह० सव० द्रव्य० १ सचित्तनियसु० देसा० भोग० अन्न० सह०
 पच० अन्न० सह० पच० दिसा० साहु० मह० सव० चउ० असणं ४ अन्न० सह० सव० देसाव० भोग० अ-
 मह० सव० वोसिरइ १० दिवसचरिमं पच० चउ० असणं ४ अन्न० सह० सव० देसाव० भोग० अ-
 न्न० सह० महत्तरा० सव० वोसिरइ । इति संध्यायां कथनीयं । इति दशविधप्रत्याख्यानानि ॥ 'परमेष्टि-
 द्विघसनं यामैकाशनमथापि निर्विकृति । सार्धप्रहरेण समं साचाम्लं चैव मध्याह्नं ॥ १ ॥ परमेष्टि-
 प्रत्याख्यानं विधापयेत् । प्रत्याख्यानं पिण्डितं च दश चैव प्रकीर्तितं ॥ २ ॥ अपराहं सोपवाले
 सिक्थकं । मितग्रासं निर्विकृति दत्तिश्चोपोषणं तथा ॥ ३ ॥ परमेष्टिप्रहरादि तथाभिग्रहमेव च । पानं भो-
 गोपभोगादि प्रत्याख्यानं सहालपेत् ॥ ४ ॥ दत्त्येकसिक्थे चाचाम्ले मितग्रासैकसंस्थिती । अन्तर्दधेते निय-
 तमेकभक्ते विवक्षिते ॥ ५ ॥' गंठिसहियं सुष्टिसहियं वा पच० चउ० असणं ४ अन्न० सह० पारि० मह०
 सव० विगइसे सियाओ पच० अन्न० सह० लेवा० गिह० उक्खि० पच० पारि० मह० सव० विआसणं ए-
 कासणं पच० द्वि २ त्रि ३ अ० खा० सा० अन्न० सह० सागा० आउं० गुरु० पारि० मह० सव० द्र० स०

देसा० भोग० अन्न० सह० मह० सध० वोसिरइ विआसणा एकासणं पचक्खाणं गंठिसहियं मुट्टिसहियं
 वा पचक्खाहि चउ० असणं ४ अन्न० सह० मह० सध० निविगइयं पच० अन्न० सह० लेवा० गिह० उक्खि
 पडु० पारि० मह० सध० एकासण पच० त्रिवि० ३ अ० खा० सा० अन्न० सह० सागा० आउ० गुरु० पारि०
 मह० सध० द्रव्य० सनियमु देसा० भोग० अन्न० सह० मह० सध० वोसिरइ । निवीपचक्खाणं गंठिगं० मुट्टिं०
 वा० पच० चउ० असणं ४ अन्न० सह० मह० सध० आविलं पच० एकलसित्य दत्तिं वा पच० अन्न० सह०
 लेवा० गिह० उक्खित्त० पारि० मह० सध० एकासणं पच० त्रिवि० अ० खा० सा० अन्न० सह० सागा०
 आउटण० गुरु० पारि० मह० सध० द्रव्य० ३ सचित्तनियमु० देसा० भोग० अन्न० सह० मह० सध० वो-
 सिरइ आंखिल एकलसिक्खकत्तिपचक्खाणं । सूरे उग्गए अब्भत्तं पच० त्रिवि० ३ अस० खा० सा० अ-
 न्न० सह० पारि० मह० सध० पाणाहारपोरसहियं पुरिमढं वा गठिसहियं मुट्टिसहियं वा पच० अन्न० सह०
 मह० सध० द्रव्य १ सचित्तनियमुदेसा० भोग० अन्न० सह० मह० सध० वोसिरइ । तिविहारउपवासपच्च-
 क्खाण । सूरे उग्गए अब्भत्तं पच० चउ० असणं ४ अन्न० सह० पारि० मह० सध० द्रव्यसचित्तदेसा०
 भो० अन्न० सह० मह० सध० वोसिरइ । चउविहारउपवासपचक्खाण । दिवसचरिमं पच० तिविहं० ३ चउ०
 अस० खा० सा० ४ अन्न० सह० मह० सध० द्रव्यसचित्तदेसा० भोग० अन्न० सह० मह० सध० वोसिरइ ।
 रात्रौ गंठिसहियं पच० चउ० असण ४ अन्न० सह० मह० सध० विगइसेसि० अन्न० सह० लेवा० गिह०

उक्त्वित्तं पडु० पारि० मह० सव० एकासणं एकलट्टाणं पच्च० त्रिवि० ३ अ० खा० सा० अन्न० सह० सा-
गारि० गुरु० पारि० मह० सव० द्र० स० नि० देसा० भोग० अन्न० सह० सव० वोसिरह । एकलटा-
णापच्चक्खाणं । गंठि० चउ० असणं ४ अन्न० सह० मह० सव० विगइसेसि० अन्न० सह० लेवा० गिह०
उक्खि० पडु० पारि० मह० सव० एकासणं अट्टकवलं पच्च० त्रिवि० ३ अ० खा० सा० अन्न० सह० सागा०
आउ० गुरु० पारि० मह० सव० द्र० स० नि० देसावगासियं भोगपरिभोगं पच्चक्खाहि । अन्न० सह० मह०
सव० वोसिरह अट्टकवलं ॥ इति पिण्डितपच्चक्खाणानि ॥ ॥ 'पच्चक्खाहि परस्येति पच्चक्खामि तथात्मनः ।
पाणस्सेति च साधूनां द्रव्यादि गृहिणां पुनः ॥ १ ॥' यथा साधूनां पाणस्स लेवाल्लेवेण वा अलेवाल्लेवेण वा
अत्थेण वा बहुलेण वा ससित्थेण वा असित्थेण वा वोसिरह । इति साधूनां वाक्यं कथ-
नीयं ॥ ॥ गृहिणां यथा । द्रव्यसच्चित्तनियमेति । 'नक्कारपोरसीए पुरिमहेक्कासणे अभत्तट्ठे । उप्पो० सा०
सू० सू० नेयां पढमक्खरा कमसो ॥ १ ॥' सार्धपोरुषी अपार्धपोरुषी पूर्वार्धपोरन्तर्द्धते तयोराराकारादि
तद्धत् ॥ ॥ अभिग्रहास्तु मनःकल्पिताः यथा । 'अद्भुट्टुट्टिगंठी घरसे उरसास थिसुगजोइक्खे । भणियं
संकियमेयं धीरोहिं अणंतनाणीहिं ॥ १ ॥' तथाच सुनयः प्रत्याख्यानान्ते पाणस्स लेवाल्लेवेण वा इत्यादि प्र-
त्याख्याति । आद्धास्तु द्रव्यसच्चित्तदेसावगासियं इति । तत्रागारचतुष्कं पूर्वमेवोक्तं यथा । हवंति सेसेसु
चत्तारि इति वचनात् । तथाच आद्धाः प्राभातिकप्रतिक्रमणमध्ये प्रत्याख्यानादौ सच्चित्तादिसंख्यां कुर्वन्ति

यथा । 'सचिच्च १ दृष २ विगई ३ वाहण ४ तंयोल ५ वत्य ६ कुसमेसु ७ । आसण ८ सयण ९ विलेचण १०
 बंभ ११ दिसि १२ न्हाण १३ भत्तेसु १४ ॥ १ ॥ सचित्तानि अप्रासुकभक्ष्याणि १ द्रव्याणि प्रासुकभक्ष्याणि
 २ विकृतयः पूर्वोक्ता दश ३ वाहनानि अश्वादीनि ४ ताम्बूलं क्रसुकपत्रादि ५ वस्त्राणि आच्छादनानि ६
 कुसुमानि माल्यानि ७ आसनानि वेत्रासनपट्टप्रभृतीनि ८ शयनानि खट्वात्तूलिकादीनि ९ विलेपनानि चन्द-
 नकस्तूरिकादीनि १० ब्रह्मव्रत ११ दिक्षु देशावकासिकं १२ स्नानं स्नेहोद्धर्तनजलमयं १३ भक्तं अन्नं १४
 एतेषा गृहिणो यथाशक्ति प्रतिदिनं संख्यां कुर्वन्ति । बोसिरामि वोसिरइ व्युत्सजामि व्युत्सज इति परि-
 त्यागवाचक पदं । इत्यावश्यकं प्रत्याख्यानयोजना ॥

नृपादीना नियोगिनां परसेवकानां बहुव्यवसायानां च कृते आवश्यकविधिर्यथा । सर्ववस्त्रालंकारसहि-
 तोपि शुचिर्भूत्वा देवाग्रे शुचिस्थाने वा पूर्वोद्देशुखः कृतोत्तरासङ्गः उपविष्टः सन् पूर्वं परमेष्ठिमन्त्रं पठेत् ।
 ततः । 'पंचमहद्वयजुत्तो पंचविहायारपालणसमत्थो । पञ्चसमिधो तिगुत्तो छत्तीसगुणो गुरु मज्झा' ॥१॥ ततः
 इच्छाका० भग० इरियावहियं इत्यारभ्य यावत्तस्स मिच्छामि दुक्कड इतिपर्यन्त एर्यापथिणीं पठेत् । ततः
 करेमि भंते सामाइय सावज्ज जोगं पचक्खामि जाव आवस्सयं पज्जवासामि दुविहं० शेपो दण्डकः पूर्ववत् ।
 तदनन्तरं शक्रस्तव सधेसि तेसि पुणो तिविटेण तिदंषवीरियाणं इतिपर्यन्त पठेत् । चतुर्विंशतिस्तवं सिद्धा
 सिद्धि मम दिसन्तु इतिपर्यन्तं, श्रुतस्तवं धम्मुत्तारं वढउ इतिपर्यन्तं, सिद्धस्तवं सिद्धा सिद्धिं मम दिसंतु

इतिपर्यन्तं । ततः । 'अज्ञानतिमिरान्धानां ज्ञानाञ्जनशलाकया । नेत्रमुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥१॥'
इति पठित्वा आयरिड उवञ्क्षाए इति गाथात्रयं पठेत् । ततो ये मया क्रोधमानमायालोभाः कषायाः शब्द-
रूपरसगन्धस्पर्शलालसतया कृताः तेषां मिथ्या मे द्रुष्कृतं । यद्देवस्य प्रतिमादि दुःस्थापनतच्छासनलङ्घननि-
न्दनोपहासादि कृतं तद्भगवन्तोऽर्हन्तः क्षम्यन्तां । यच्च गुरुणां त्रयस्त्रिंशदाशातनारूपं अविनयं कृतं तद्गुरवः
क्षम्यन्तां । यच्च मिथ्यात्वहिंसानृतस्तेयमैथुनपरिग्रहार्तरोद्रैः धर्मलङ्घनं कृतं तद्भगवान् धर्मः क्षम्यतां । यत्पु-
स्तकादिदुःस्थापनेन अदेशकालादिपाठेन ज्ञानाशातनं कृतं तद्भगवानागमः क्षम्यतां । यच्च शङ्काविधिः मि-
थ्यात्वपोषणेन दर्शनलङ्घनं कृतं तद्भगवद्दर्शनं क्षम्यतां । यावद्बन्धच्छविच्छेदाप्यतिभाराहारान्नपानरोधैः
प्राणातिपाताणुव्रतलङ्घनं तस्य मिथ्या मे द्रुष्कृतं ? मिथ्योपदेशाभ्याख्यानपृतलेद्योखोक्तिमन्त्रभेदैः सृषावा-
दाणुव्रतलङ्घनं कृतं तस्य मिथ्या मे द्रुष्कृतं ? स्तेयानुज्ञातस्तदादानराज्यलङ्घनप्रतिरूपकरणकूटमानादिभिः
यददत्तादानाणुव्रतं ? इत्वरानार्त्तागमपरविवाहनातिरागानङ्गकीडाभिः यन्मैथुनाणुव्रतं ? धनधान्यरूप्य-
कुप्यक्षेत्रवास्तुद्विपदचतुष्पदसंख्यालङ्घनेन यत्परिग्रहाणुव्रतं ? ऊर्ध्वार्धस्तिर्यग्व्यतिक्रमस्मृत्यभावक्षेत्रवृ-
द्धिभिर्यद्द्विग्वरतिगुणव्रतं ? सच्चित्तत्संबद्धतत्संमिश्रसंधानदुःपक्वाहारैः अङ्गारवनशकटभाटकस्फोटजी-
विकाभिः दन्तलाक्षारसकेशविपवाणिज्यैर्यत्रपीडानिर्लाञ्छनासतीपोपधद्वदानसरःशोषैः खरकर्मभिर्घट्टो-
गोपभोगमानगुणव्रतं ? संयुक्ताधिकरणोपभोगातिरेकमौख्यैर्यदन्तर्पकौत्सुक्यैर्यदनर्थद्वपडचिरतिगुणव्रतं ?

मनोवाक्कायदुःप्रणिधानानादरस्मृत्यनुपस्थानैः सामायिकशिष्याव्रत० ९ प्रयोगानयनपुङ्गलक्षेपशब्दरूपानुपा-
तैर्यद्देशावकाशिकाशिक्षाव्रत० १० अनादरस्मृत्यनुपस्थापनअदृष्टाप्रमार्जितोत्सर्गादानसस्तरणैर्यत्पौपघगुण-
व्रत० ११ सचित्तक्षेपविधानकालातिक्रममत्सरान्यापदेशैर्यदतिथिसविभागगुणव्रतलङ्घनं कृत तस्य मिथ्या
मे दुष्कृतं १२ । सर्वमपि द्विवारात्रौ यदुश्चरितं (दुश्चिन्तितं) दुर्भाषितं दुश्चेष्टितं तस्य मिथ्या मे दुष्कृतं
इति पठित्वा । ततः चत्वारिमङ्गल अरिहन्तामङ्गलं सिद्धामङ्गलं साहूमङ्गलं केवलपन्नतो घम्मो मङ्गल १
चत्वारिलोगुत्तमा अरिहन्तालोगुत्तमा सिद्धालोगुत्तमा साहूलोगुत्तमा केवलपन्नतो घम्मो लोगुत्तमो २
चत्वारिसरण पवज्जामि अरिहन्ते सरणं पवज्जामि ३ इति पठेत् । तदनन्तर जिनस्तोत्रपाठः । ततः । शिव-
मस्तु सर्वजगतः परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः । दोषाः प्रयान्तु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥ १ ॥
इति कथन । ततः परमेष्ठिमन्त्रं पठित्वा । मनोवाक्काययोगानां शुभसस्थापनान्मया । शुभावश्यककार्थेण पूर्णं
सामायिकं कृतं ॥ १ ॥ अतीचारैरभग्न मे सामायिकमनुत्तरं । अर्हद्गुरुप्रसादेन पुनरस्तु क्षणे क्षणे ॥ २ ॥ पुनः
पुनरस्तु सामायिकं इति सामायिकपारणश्लोकः । ततः प्रत्यक्षतया वा मनसा वा गुरुवन्दनं । इति नृपति-
योगिकार्यव्याक्षिसाना गृहिणा संक्षेपतः प्रतिक्रमणविधिः सपूर्णः ॥ ॥ कदाचित्कस्यचित्प्रज्ञामान्द्येन सा-
मायिकप्रत्याख्यानदण्डकं मुखपाठेन नायाति तेन चित्ताभिग्रहेणैव सामायिकप्रत्याख्यानं करणीये परं चाय-
विशेषः दण्डकोच्चारणेनादृतं सामायिक प्रत्याख्यानं च । अतीचारागमनैरभग्नं भवति । तन्मध्याकारोच्चारणव-

शात् मनस्यादत्ते तु दण्डकोच्चारवर्जिते सामायिके प्रत्याख्याने भग्रे भवतः तद्भङ्गे प्रायश्चित्तविधिप्रक्रमोक्तं प्रायश्चित्तमाचरणीयं । तथा च । 'जिनार्चनशुरोः पूजा सिद्धान्तपठनं तथा । वैयावृत्यं सुनीनां न विम्बपुस्तकयोरपि ॥ १ ॥ धर्मोपदेशश्रवणं व्याख्यानं धर्मशास्त्रकं । प्रमार्जनादि वा कार्ये प्रतिपत्तिर्गुरोरपि ॥ २ ॥ परमेष्ठिमन्त्रजापः स्तोत्रपाठोर्हतामपि । इत्यादिधर्मवैयर्थ्यं सर्वमावश्यकं विदुः ॥ ३ ॥ मध्याह्नान्मध्यरात्रं च यावद्दैवसिकं विदुः । मध्यरात्राच्च मध्याह्नं यावत्कर्म च रात्रिकं ॥ ४ ॥' इत्याचार्यश्रीवर्धमानसूरिकृते आचारदिनकरे उभयधर्मस्तम्भे पङ्क्तिधावश्यककीर्तनो नामाष्टत्रिंशत्तम उदयः ॥ ३८ ॥ ग्रन्थाग्रं २५०० ॥

एकोनत्रिंशत्तम उदयः ।

अथ तपोविधिरुच्यते ॥ सचायं । यद्वरं यदुराराध्यं यच्च दूरे व्यवस्थितम् । तत्सर्वं तपसा साध्यं तपो हि दुरतिक्रमम् ॥ १ ॥ ततः शिवकुमारवचरति मन्दिरस्थोपि यः स देवपरिपश्यति शुक्तिमहत्त्वविस्फूर्तिभृत् । कृशत्वकृशतापनोल्लसितकर्णकं काञ्चनं सुधालुषु विशिष्टतां नृपतिमौलितामेति च ॥ २ ॥ ततः सकलकर्मभिर्द्विविधलब्धिकृत्तिश्चितं गृहे पुरि च दुर्भरोप्यहह वन्दिषेणो द्विजः । व्रते शमतपःपरः सुरनरैकवन्द्यो भवेद्ब्रविज्वलनतापितः अयति दीसिमाद्यो घटः ॥ ३ ॥ यस्तगोविधिराम्नातो जिनैर्गीतार्थसाधुभिः । तं तथा कुर्वतां सन्तु मनोवाञ्छितसिद्धयः ॥ ४ ॥ असत्यां दानशक्तौ च देहशक्तिमवेक्ष्य च । अदुष्टेयं पुण्यवद्भिस्त-

पःकर्म सुदृक्करं ॥ ५ ॥ तद्धि द्वादशरूपं स्याद्वाह्याभ्यन्तरभेदतः । संयोज्य पद्धिधं बाह्यमुपवासादिकर्मभिः ।
 ॥ ६ ॥ तपोविधिः श्रेणियुक्त्या प्रोक्तोऽर्हद्विश्च साधुभिः । कश्चित्केवलसंदिष्टः कश्चिद्गीतार्थभाषितः ॥ ७ ॥
 कश्चित्फलादिभिश्चीर्णस्त्रिविधः स तपोविधिः । योगोपवानमुख्यो यः स विधिः केवलीरितः ॥ ८ ॥ कल्याणा-
 दिपुण्डरीकतपोमुख्यो मुनीरितः । रोहिणीकल्पवृक्षादिविधिः फलतपोमयः ॥ ९ ॥ एव समील्य विद्वद्भिस्तपः-
 श्रेणिः प्रदर्शिता । कार्यं न साधुसाध्वीभिः प्रतिमावाद्युपासकैः ॥ १० ॥ कृतोपधानैः सम्यक्त्वधारिभिः फलदं
 तपः । नोढ्या योगा गृहस्थैश्च शेष सर्वं तपोपि हि ॥ ११ ॥ विधेयं आर्चकैः शान्तैः आविकाभिस्तथाविध । शा-
 न्तोऽल्पनिद्रोऽल्पाहारो निष्कामो निःकपायकः ॥ १२ ॥ धीरोऽन्यनिन्दारहितो गुरुशुश्रूषणे रतः । कर्मक्ष-
 यार्थं प्रायेण रागद्वेषविवर्जितः ॥ १३ ॥ दयालुर्विनयापेक्षी प्रेत्सेहफलनिःस्पृहः । क्षमी नीरुक् निरुत्सेको जी-
 वस्तपसि योज्यते ॥ १४ ॥ घणमासिके वार्षिके च मासोर्ध्वं तपसि स्फुटे । त्यक्तं प्रतिष्ठादीक्षासु काल तस्मि-
 न्नपि त्यजेत् ॥ १५ ॥ शुभे सुहृते प्रारब्धे काण्डान्यायान्तु यान्तु वा । पक्षमासदिनाब्दानि न पश्येत्तत्र दूषण
 ॥ १६ ॥ मृदुशुचरक्षिप्रैर्वारैर्ममं शनि विना । आद्यादन्तपोनन्यालोचनादिषु भं शुभं ॥ १७ ॥ क्रियमाणे
 तपस्यन्तस्तपः पुण्यतिथौ यदि । आयाति नियमात्कार्यं दुर्लभ्यो नियमः सतां ॥ १८ ॥ प्रवर्धमानः संस्थाप्य
 पश्चात्तत्क्रियता तपः । तपोमध्ये तपः कार्यं गरिष्ठ तप आचरेत् ॥ १९ ॥ अवशेषं लघु तपः कार्यं पश्चात्त-
 तोपि हि । अनाभोगादिभिर्भग्ने तपःकर्मणि मध्यतः ॥ २० ॥ आलोचनीयं तत्तत्र कार्यं पश्चात्तपोऽथवा ।

तपः २० भद्रोत्तरतपः २१ सर्वतोभद्रतपः २२ गुणरत्नसंवत्सरतपः २३ अङ्गतपः २४ संवत्सरतपः २५ नन्दी-
श्वरतपः २६ पुण्डरीकतपः २७ ॥ माणिक्यप्रस्तारिकातपः २८ पञ्चोत्तरतपः २९ समवसरणतपः ३० द्वितीय-
समवसरणतपः ३१ गणधरतपः ३२ अशोकवृक्षतपः ३३ सप्ततिशततपः ३४ नमस्कारतपः ३५ चतुर्दशपूर्व-
४१ चतुर्विधसंघतपः ४२ घनतपः ४३ महाघनतपः ४४ वर्णतपः ४५ अणितपः ४६ मेरुतपः ४७ दृष्टपञ्चमीतपः
ल्याणकतपः ४८ च्यवनतपः ४९ जन्मतपः ५० लोकनालितपः ५१ कल्याणकाष्ठाहिकातपः ५२ द्वात्रिंशत्क-
५३ आचाम्लवर्धमानतपः ५४ महावीरतपः ५५ माघमालातपः ५६ लक्षप्रतिपत्तपः ५७ इति गीतार्थोचीर्णानि
तर्पांसि ॥ ॥ 'सर्वाङ्गसुन्दरतपो १ निरुजशिवं २ सुभगता त्रिदशवृक्षं ३ । दमयन्त्या ४ यतिजनकं ५ सा-
क्षयनिधि ६ सुकुटससमी ७ च तपः ॥ १ ॥ अंथा ८ श्रुतदेवी ९ रोहिणी १० च माजरितपश्च ११ सुखसंपत्
१२ । अष्टापदसोपानं १३ निर्द्वित्दण्डं १४ लडुःखदशियुगं १५ ॥ २ ॥ गौतमपात्रं १६ निर्वाण १७ दीपकं
परमेष्ठिफल २४ मैथव्यदशमिका २५ चैव । नन्धावर्तयुगं २६ । २७ पुनरेतत्फलतप इति ख्यातं ॥ ४ ॥ कर्मचतुर्थं २३
यन्यादेर्दृष्टान्तदर्शनाद्रोहिणीगुणअवणात् । कार्यं फलार्थिभिरिदं गृह्णिभिः फलतप इति ख्यातं ॥ ५ ॥ दम-
ङ्गसुन्दरतपः १ निरुजशिवतपः २ सौभाग्यकल्पवृक्षतपः ३ दमयन्तीतपः ४ आयतिजनकतपः ५ अक्षयनि-

धितपः ६ मुकुटसप्तमीतपः ७ अम्घातपः ८ श्रुतदेवीतपः ९ रोहिणीतपः १० माडरितपः ११ सर्वसुखसंपत्तितपः
 १२ अष्टापदपावडीतपः १३ मोक्षदण्डतपः १४ अदुःखदशितपोद्धय १६ गौतमपडिगहातपः १७ निर्वाणदीप-
 तपः १८ अमृताष्टमीतपः १९ अखण्डदशमीतपः २० परतपालितपः २१ पावडीतपः २२ कर्मचतुर्थतपः २३
 नवकारफलतपः २४ अविधवादशमीतपः २५ बृहन्नन्धावर्ततपः २६ लघुनन्धावर्ततपः २७ इति सप्तविंशति-
 फलतपासि ॥ तत्र उपधानतपो त्रतारोपाधिकारादवसेयं १ गृहस्यस्यैकादशप्रतिमात्रतारोपसंस्कारादवसेयाः
 २ यत्तद्द्विदशप्रतिमातपो यतिधर्मोत्तरायणात्प्रतिमाधिकारादवसेयं ३ सैद्धान्तिकायोगयोगोद्ग्रहनाधिकाराद-
 वसेयाः ४ ॥ अथावशेषा व्याख्यायन्ते चत्वारि व्याख्यातानि । तेषु पूर्व जिनोक्तानां कथनं । पञ्चममिन्द्रिय-
 जयतपः । 'पूर्वार्धमेकभक्तं च विरसाम्ले उपोषित । प्रत्येकमिन्द्रियजयः पञ्चविंशतिवासैः ॥ १ ॥' इन्द्रियाणा

स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुःश्रोत्ररूपाणां जयार्थं तप इन्द्रियजयतपः । तत्र एकमे-
 कमिन्द्रियं प्रति क्रमेण पूर्वार्धे १ एकभक्त २ निर्विकृतिक ३ आचाम्ल ४ उ-
 पवास ५ रूपाणि । एव पञ्चपञ्च प्रत्याख्यानानि पञ्चविंशत्या दिनैः पर्यन्ते ता-
 वद्भूमिशयनं ब्रह्मचर्यं यत्र कन्यासः । उद्यापने जिनाग्रतः सर्वपक्वान्नमध्यफ-
 लप्रकारान्तराणां पञ्चविंशतिसंख्यया ढौकनं । एतत्संख्यया साधुभ्योपि
 दानं । एतत्करणे सर्वेन्द्रियाणां दुःप्रवृत्तिनिषेधः फलं । इति यतिश्राद्धकर-

५ इन्द्रियजयतप आगाढदिन २५					
स्पर्श	पु १	पु १	नि १	आ १	उप १
रस	पु १	पु १	नि १	आ १	उप १
घ्राण	पु १	पु १	नि १	आ १	उप १
चक्षु	पु १	पु १	नि १	आ १	उप १
श्रोत्र	पु १	पु १	नि १	आ १	उप १

६ कषायजयतपआगाहं १६

क्रोध	ए १	लि १	ओं १	उप १
मान	ए १	लि १	ओं १	उप १
माया	ए १	लि १	ओं १	उप १
लोभ	ए १	लि १	ओं १	उप १

इति यतिश्राद्धकरणीयमागाहं

७ योगशुद्धतपआगा ९

मन	लि १	ओं १	उ १
वचन	लि १	ओं १	उ १
काया	लि १	ओं १	उ १

इति यतिश्राद्धकरणीयमागाहं
तथा । उपवासं धर्मचक्रे
धर्मचक्रं तत्प्रासिहेतुत्वाद्भूमचक्रं । तत्र पूर्वं पष्ठतपः ततोऽनन्तरं षष्टिरुपवासा एकान्तरिताः । एवं विंशत्यु-

जय एकस्मिन्कषायेऽन्येष्वपीदृशं ॥ १ ॥” कषायाणां क्रोधमानमायालोभानां
आचाम्लो ३ पवासौ ४ रूपं प्रत्याख्यानचतुष्कं दिनचतुष्टयं । शेषेष्वप्येवं षोड-
शभिर्दिनैः पूर्यते । यत्र क्रन्यासः । उद्यापने षोडशसंख्यसर्वफलजातिपक्वावृण्ड-
विकृतिढौकनं देवाग्रे । यतिभ्योऽप्येतद्वस्तुदानं । एतत्फलं सर्वकषायविनाशः ।
पोषितं । एवं नवदिनैर्योगशुद्धिः संपूर्यते ततः ॥ १ ॥” योगानां मनोवाक्कायानां शुद्धि-
कारित्वाद्योगशुद्धिः । तत्र मनःप्रति प्रथमेहि निर्विकृतिकं ? । द्वितीये आचाम्लं २ तु-
तीये उपवासः ३ एवं वचःकायौ प्रत्यपि । एवं नवभिर्दिनैः पूर्यते । यत्र न्यासः । उद्यापने
जिनाग्रे षड्विकृतिढौकनं । साधुभ्यस्तदानं । एतत्फलं मनोवाक्कायानां शुद्धता भवति ।
तथा । उपवासं धर्मचक्रे कुर्याद्ब्रह्मचर्यासुरैः ॥ १ ॥” धर्मस्य चक्रं समूहः । अथवा भगवतोऽर्हतोऽतिशयरूपं
धर्मचक्रं तत्प्रासिहेतुत्वाद्भूमचक्रं । तत्र पूर्वं पष्ठतपः ततोऽनन्तरं षष्टिरुपवासा एकान्तरिताः । एवं विंशत्यु-

शक्तिसंघपूजा । एतत्फलं दुर्गतेरभावः । इति यतिश्राद्धविधेयं आगाढं लघुअष्टाहंकातपोद्वयं ॥ १० ॥
अथ कर्मसूदनतपः । प्रत्याख्यानान्यष्टौ प्रत्येकं कर्मणां विधाताय । इति कर्मसूदनतपः पूर्णं स्याद्युगारस ६४

११ कर्मसूदनतपः आगाढं दिन ६४	
ज्ञाना	उ ए सी एग एद नि ओं अह
दर्शना	उ ए सी एग एद नि ओं अ०
वेद	उ ए सी एग एद नि ओं अ०
मोह	उ ए सी एग एद नि ओं अ०
आयु	उ ए सी एग एद नि ओं अ०
नाम	उ ए सी एग एद नि ओं अ०
गोत्र	उ ए सी एग एद नि ओं अ०
अंत	उ ए सी एग एद नि ओं अ०

मिताहोभिः ॥ १ ॥ उपवास १ मेकभक्तं २ तथैकसिक्थे ३ कसं-
स्थिती ४ दत्तिं ५ । निर्विकृतिक ६ माचाम्लं ७ चाष्टशासं ८ क्रमा-
त्कुर्यात् ॥ २ ॥' कर्माणि ज्ञानावरण १ दर्शनावरण २ वेदनीय ३
मोहनीय ४ आयु ५ नाम ६ गोत्र ७ अन्तराय ८ रूपाणि सूदयति
सर्वथा छिनत्तीति कर्मसूदनं । तत्रैकं कर्म १ प्रति उपवासं २ एकसिक्थं
३ एकस्थानं ४ एकदति ५ निर्विकृतिक ६ आचाम्ल ७ अष्टकवल ८
रूपं । दिनाष्टके प्रत्याख्यानाष्टकं कुर्यात् । एवं कर्माष्टकेपि । एवं च-
तुःपष्ट्या दिनैः पूर्यन्ते । यत्रकन्यासः । उद्यापने रूप्यमयं वृक्षं स्वर्ण-
मयं कुठारं मोदकचतुःषष्टिं पुस्तकाग्रे ठोकयेत् । बृहत्स्नात्रविधिना
जिनस्नात्रं संघपूजा च । एतत्फलं कर्मक्षयः । इति यतिश्राद्धविधेयमागाढं कर्मसूदनतपः ॥ ११ ॥ इत्येवं यति-
श्राद्धकरणीयानि जिनोक्तान्येकादशतपांसि संपूर्णानि ॥ ११ ॥ उद्यापने च गृहिभिः कार्यं कर्म यथोदितं ।
काराप्यं यतिभिः श्राद्धात्तदभावे च मानसं ॥ १ ॥ यद्दिनान्तरितं कार्यं तदनागाढमुच्यते । एकश्रेण्यां वि-

विभागः २
तपोविधिः

धेय यत्तदागाढं जगौ जिनः ॥ २ ॥' इति जिनोक्तानि तपासि ॥ अथ गीतार्थाचीर्णानि तपांस्यभिधी-
 यन्ते । यथा । तत्र प्रथमं कल्याणकतपः । उपजातिः- 'यस्मिन्दिने तीर्थकरस्य गर्भवतारजन्मव्रतकेवलानि ।
 मोक्षो बभूवात्र दिने तपो यत्कल्याणकं तत्समुदाहरन्ति ॥ १ ॥ कल्याणक एकसिन्नेकाशनमेतयोर्द्वये वि-
 रस । आचाम्ल त्रितयेपि हि चतुष्टयेप्यनशनं प्राहुः ॥ २ ॥ एवं कृत्वा प्रतिवर्षं पूर्यते वर्षसप्तकात् । कल्या-
 णतप एतद्धि तद्विनान्यागमाद्धदेत् ॥ ३ ॥'-सम्म नमिऊण जिणे चउवीसं तेसि चव पत्तेयं । बुच्छं खुइजम्म-
 णदिव्खानाणनिघाणकल्लाणे ॥ १ ॥ कत्तियबहुले पंचमि संभवनाणं दुवालसीएऊ । नेमि खुइ पउमजम्मो
 तेरसि पउमप्पहे दिक्खा ॥ २ ॥ पनरसि सुक्खो वीरे सिअवारसि तइअ अरसुविहिनाणं । मग्गसिरक-
 सिणपंचमि जम्मो सुविहिस्स छट्ठवयं ॥ ३ ॥ दसमीइ वीरदिव्खा इक्कारसि पउमनाहनिघाणो । सिअद-
 समि जम्म सुक्खो अरस्स इक्कारसीइ पुणो ॥ ४ ॥ अरदिव्खा नमिनाण मल्लिजिणे जम्मदिव्खनाणाइं ।
 चउइसि जम्मो पुत्तिम निक्खमणं संभवजिणस्स ॥ ५ ॥ पोसाइदसमिगारसि पासे बारसीतेरसीससिणो । अमि-
 जहसंखं जम्मवया सीयलनाणं चउइसीए ॥ ६ ॥ सुद्धेलट्ठी विमले नवमी संतिस्स कारसी अजिए । अमि-
 नन्दणे चउइसि पुत्तिमधम्मे अ नाणाइं ॥ ७ ॥ माहाइछट्ठी पउमचुइ बारसी सीअलस्स जम्मवया । तेरसि
 सुक्खाउसभे सिज्जंसेऽसावसा नाणं ॥ ८ ॥ सियबीयनाणजम्मा वसुपुज्जभिन्दणाण अह जम्मो । तइआई
 विमलधम्माण चउत्थि दिक्खाइ विमलस्स ॥ ९ ॥ अट्ठमि जम्मो अजिए नवमीबारसीतेरसीसु वयं । अजि-

अभिनन्दणधम्माण फणुणे कसिणछ्ठीए ॥ १० ॥ नाणसुपासे सत्तमि सुपाससुक्खो ससिस्स नाणं च ।
 सुविहियुईनवमीए इक्कारसि नाणसुसभस्स ॥ ११ ॥ सिजंसजम्मसुवयं नाणं बारसहिदिकखसेअंसे । तेरसि
 चउदसि जम्मो पनरसि दिक्खाह वसुपुज्जे ॥ १२ ॥ सियबीय चउत्थि अट्टमि चवणं अरमल्लिसंभवजिणाणं ।
 बारसि सुक्खो मल्लिस्स जयह सुणि सुवयवयं च ॥ १३ ॥ चित्ताहचउत्थि पासे चवणं नाणं च पंचमी चवणं ।
 ससिणो उसभे अट्टमि जन्मवया सुदतहयाए ॥ १४ ॥ कुंथुनाणं पंचमि सिद्धीसंभव अणंतअजियाणं ।
 नवमिहिं सुक्खो सुविहस्स नाण मिक्कारसीए उ ॥ १५ ॥ तेरसिजम्मो वीरे पुत्थिमपउमस्स नाणमह बहुले ।
 वहसाहपडिचबीआ कुंथु तह सीअले सुक्खो ॥ १६ ॥ पंचमीहिं कुंथुदिकखा सीअलउह छट्ठि दसमि नमि-
 नंदणो जयह । सत्तमि धम्मोवि चुओ अट्टमि अभिनंदणो सिद्धो ॥ १७ ॥ चउदसि जाओ कुंथु सिअचउत्थिचुओभि-
 दसमि केवलं वीरे । बारसि तेरसि चुअ विमल अजिय अह जिट्ठबहुलंमि ॥ १९ ॥ छट्ठि चुई सेअंसे सुवय-
 जम्मइमी नवमिसुक्खो । तेरसि जम्म सुक्खो चउदसि दिक्खा य संतिस्स ॥ २० ॥ सिअपंचमी य सुक्खो धम्म-
 नवमीह वासपुज्जचुई । बारसि सुपासजम्मो तेरसि दिक्खा सुपासस्स ॥ २१ ॥ आपाहाहचउत्थी उसभउई
 सत्तमी विमलसुक्खो । नमिदिक्खा नवमीए सिअछट्ठिहिं वीरजिणचवणं ॥ २२ ॥ अट्टमि सिद्धो नेमी
 वसुपुज्जो निव्बुओ चउदसीए । सावणबहुले तइआ सिद्धिगओ जयह सेअंसो ॥ २३ ॥ सत्तमि चवणमणंते

अट्टमि नमिजम्मु नवमि कुंथुचुई । सिअवीअ चुओ सुमई पंचमि छट्टि नेमिजम्मवया ॥ २४ ॥ पासस्सट्टमि
 मुस्खो सुवयचुइ पुत्तिमाइ भइवए । संतिससि चवणमुक्खो सत्तमि अट्टमि सुपासचुई ॥ २५ ॥ सियनवमि
 सुविहिमुक्खो नेमिस्सा सोअवमावसानाणं । पुत्तिम चुनअनमिजिनवल्लहं पयंदेसु पणयाणं ॥ २६ ॥ नार-
 काणामपि सुहृत्प्रमोदकारित्वाद्धिभ्वत्रयस्य कल्याणकराणीति कल्याणकानि । तानिच शुभदिने कल्याणकदिने
 प्रारभ्यन्ते । यस्यां यस्यां तिथौ आगमवचनेन जिनानां कल्याणकमायाति तच्च च्यवनजन्मदीक्षाज्ञाननि-
 र्वाणलक्षणं । तद्दिने एकस्मिन्कल्याणके एकभक्त द्वयोर्निर्धृत्तिकं त्रिष्व्याचाम्लं चतुर्पूर्ववासः । पञ्चकल्याणक-
 संगमे प्रथमदिने उपवासो द्वितीयदिने एकभक्त ॥ एग उववासो दो अंबिलाइं निविआइं तेरस हवंति ।
 एगासणाइं बुलसी कल्लाणतपस्स परिमाणं ॥ १ ॥ एवं वर्षं सपूर्णं वर्षसप्तकमेवमेव कुर्यात् । तदन्ते उद्यापने
 जिनाग्रतश्चतुर्विंशतिसंख्यया खानपट्टलात्रकलशवन्दनपात्रधूपदहनपात्रपरिधापनिकानैवेद्यपात्रकुम्पिकाप्रभृ-
 त्तिपूजोपरकरणानां दृष्टलात्रविधिना जिनलात्रं चतुर्विंशतिसंख्यया सर्वपक्कान्नजातिफलजातिदौकनं चतुर्विंश-
 तिखर्णमयरन्नजटितिलकदानं साधुभ्यो वस्त्रान्नपात्रदानं संघवात्सल्यं संघपूजा च । अथवा जिनानां च्यवन-
 जन्मदिनेषु प्रत्येकमेकैकोपवासः । दीक्षाज्ञाननिर्वाणेषु येन तीर्थकरणे यादृक् तपो रचितं तादृगैवैकान्तरोपवा-
 सरीत्या विधीयते । इय द्वितीया कल्याणकतपोरीतिः ॥ यत्रकन्यासः । उद्यापनं पूर्ववत् । एतत्फलं तीर्थकर-

१ उपवास एकना चार एकासणा ४ आचाम्ल एकना त्रण गणता ६ निविना वेगणता २६-८४ एकासणा सर्व मब्बिने १२० एकासणाणि० ।

ज्ञान	उ	उ	उ	अथ	उ	पा	उ	पा	उ	पा
दर्शन	उ	उ	उ	अथ	उ	पा	उ	पा	उ	पा
चारी	उ	उ	उ	अथ	उ	पा	उ	पा	उ	पा

४ ज्ञानादित्रीणि तपांसि आगाहानि ३

नामकर्मबन्धः । इति यतिश्राद्धविधेयमागाढं कल्याणकृतपः ॥ १ ॥ अथ ज्ञानतपः । एकान्तरोपवासैश्च त्रिभिर्वापि निरन्तरैः । कार्यं ज्ञानतपश्चोद्यापने ज्ञानस्य पूजनं ॥ १ ॥ ज्ञानाराधनार्थं तपः ज्ञानतपः । तत्रोपवासत्रयं एकान्तरं निरन्तरं वा यथाशक्ति विधीयते । उद्यापने साधुभ्यः वस्त्रान्नपात्रदानं । इति श्राद्धकरणीयमागाढं ज्ञानमागाढं दर्शनतपः ॥ ३ ॥ चारित्र्यतपोपि ज्ञानवत् । नवरं उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिना स्नात्रं जिनप्रतिमात्रे पङ्कितिदौकनं स्नात्रपात्रदानं । एतत्फलं विमलबोधिप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं दर्शनतपः ॥ ३ ॥ चारित्र्यतपोपि ज्ञानवत् । नवरं उद्यापने यतिभ्यः पङ्कितिव-
चान्द्रायणतपः ॥ चान्द्रायणं च द्विविधं प्रथमं यवमध्यमं । द्वितीयं वज्रमध्यं तु तयोश्चर्या विधीयते ॥ १ ॥ अथ मध्ये प्रतिपदं शुक्लामारभ्य वृद्धितः । एकैकयोर्ग्रासदत्तयो राकां यावत्समानयेत् ॥ २ ॥ ततः कृष्णप्रतिपद-
कार्या पञ्चदशग्रासदत्तिभ्यां हानिरिरेकतः ॥ ४ ॥ अमावास्याश्च परतो ग्रासदत्ती चिबर्धयेत् । यावत्पञ्चदशैव स्युः पूर्णमास्यां च मासतः ॥ ५ ॥ एवं मासद्वयेन स्यात्पूर्णं च यववज्रकं । चान्द्रायणं यतेर्दत्तेः संख्या ग्रासस्य

जम्मो विमलस्स जम्मो धम्मनाहस्स दिव्खा विमलस्स जम्मो अजिअजिणस्स दिव्खा अजिअजिणस्स दिव्खा अभिनंदस्स दिव्खा धम्मस्स	३ ३ ४ ८ ९ १२ १३	नि पु पु पु पु पु पु	१ १ २ १ २ २ २	उ उ उ उ उ उ उ	जम्मो अणंतजिणस्स सुक्खो अजियजिणस्स सु० सुभइजिणस्स नाणं सुभइजिणस्स जम्मो महावीरस्स नाणं पउमप्पहस्स	५ ५ ९ ११ १३ १५	पु पु पु पु पु पु	३० ३० ३० २ १ २	उ उ उ उ उ उ
फागुणसुदि चवणं अरजिणस्स चवणं महिजिणस्स चवणं संभवजिणस्स सुक्खो महिजिणस्स दिव्खा सुणिसुव्वयस्स	२ ४ ८ १२ १२	पु पु पु नि नि	१ ३ १ १ २	उ उ उ उ उ	वैशाखवदि	७ मास	१ २ ५ ६ १० १३ पुआं १४ १४	३० ३० २ १ ३० १ २ २ १	उ उ उ उ उ उ उ उ
चैत्रवदि चवणं पासजिणस्स नाणं पासजिणस्स चवणं चंदप्पहस्स जम्मो रिसहजिणस्स दिव्खा रिसहजिणस्स	६ मास	४ ४ ५ ८ ८	१ ३ १ १ २	उ उ उ उ उ	चैत्रसुदि नाणं कुंथुजिणस्स सुक्खो संभवजिणस्स	३ ५	३ ३० २ १ ३ १ २ २ १ १	उ उ उ उ उ उ उ उ उ उ	
फागुणवदि नाणं सुपासस्स सुक्खो सुपासस्स नाणं चंदप्पहस्स चवणं सुविहिस्स नाणं रिसहस्स जम्मो सेअंसस्स नाणं सुव्वयजिणस्स दिव्खा सेयंसस्स जम्मो वासुपुज्जस्स दिव्खा वासुपुज्जस्स	५ मास	६ ७ ७ ९ ११ १२ १२ १३ १४ १५	३ ३ ४ ८ ९ १२ १२ १३ १४ १५	नि पु नि पु पु नि पु पु पु पु	५ मास	३ ५	३ ३० २ १ ३ १ २ २ १ १	उ उ उ उ उ उ उ उ उ उ	

वैशाखसुदि चवण अभिनदनस्त चवण धम्मस्तजिनस्त मुक्खो अभिनदनस्त जम्मो सुमहजिणस्त दिक्खा सुमह०” नाण वीरजिणस्त चवण विमलजिणस्त चवण अजियणिणस्त	४ ७ ८ ८ ९ १० १२ १३	पु पु ति पु पु पु पु	१ १ ३० १ १ २ १ १	उ उ उ उ उ उ उ उ	ज्येष्ठसुदि मुक्खो धम्मनाहस्त चवण वासुपुजस्त जम्मो सुपासस्त दिक्खा सुपासस्त	५ ९ १२ १३	पु पु पु पु	३० १ १ २	उ उ उ उ	श्रावणसुदि मुक्खो सेयसस्त चवण अणतस्त जम्मो नमिनाहस्त चवण कुथुनाहस्त	३ ७ ८ ९	पु पु पु पु	१ १ १ १	उ उ उ उ
ज्येष्ठसुदि चवण रिसहस्त मुक्खो विमलस्त दिक्खा नमिनाहस्त	६ ७ ९	पु पु पु	१ ३० २	उ उ उ	आपाढसुदि चवण वीरजिणस्त मुक्खो नेमिजिणस्त मुक्खो वासुपुजस्त	६ ८ १४	पु पु पु	१ ३० ३०	उ उ उ	श्रावणसुदि चवण सुमति० जम्मो नेमि० दिक्खा नेमि० मुक्खो पास० च० मुनिसु०	२ ५ ६ ८ २५	पु पु पु पु पु	१ १ २ ३० १	उ उ उ उ उ
वैशाखसुदि चवण सेयसस्त जम्मो सतिना० मुक्खो सतिना० दिक्खा सतिना०	६ ८ ९ १३ १३ १४	पु पु पु ति पु	१ १ ३० १ ३० २	उ उ उ उ उ उ	आपाढसुदि चवण वीरजिणस्त मुक्खो नेमिजिणस्त मुक्खो वासुपुजस्त	६ ८ १४	पु पु पु	१ ३० ३०	उ उ उ	भाद्रवावदि चवण सतिस्त मु० चदपभस्त चवण सुपासस्त	१ ७ ७ ८	पु पु पु	१ १ १	उ उ उ

सिद्ध्या आद्वयत्योः पूर्णिमां यावत्पञ्चदशम्यासदस्ती भवतः । एवं वज्रमध्यचान्द्रायणमपि मासेन पूर्यते ।
यन्न्यासः । एवं मासद्वयं पूरयित्वा उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिना स्नात्रं विधाय पङ्कितिनैवेद्यसहितं रूप्य-
मयं चन्द्रं सुवर्णमय वज्रं सुवर्णमयांश्च पट्टिकावत्कवलसंख्यया मोदकांश्चाशील्यधिकचतुःशतसंख्यानि ४८०
जिनप्रतिमात्रे ढौकयेत् । साधुभ्यो वस्त्राद्यपात्रदानं संघपूजा च । एतत्फलं सर्वपापापगमः पुण्यवृद्धिश्च । इति
यतिश्राद्धरुग्णीयमागाढं द्विविधं चान्द्रायणतपः ॥ ५ ॥ अथ वर्धमानतपः । 'ऋषभादेर्जिनसंख्यावृद्ध्या

६ वर्धमानतपदिन ६२५ अथैकैक जिनप्रति सत्यादि ६२५ आगाढदिन २५

ऋषभ	अ	सं	अ	सु	प	सु	च	सु	शी	श्रे	वा	वि	अ	घ	शा	कु	अ	सु	न	ने	पा	वर्ध	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४
प	प	प	प	प	प	प	प	प	प	अ	वि	वा	श्रे	नी	सु	च	सु	प	सु	अ	अ	ऋ	प
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४
ऋष	अ	सं	अ	सु	प	सु	च	सु	शी	श्रे	वा	वि	अ	घ	शा	कु	अ	सु	न	ने	पा	वर्ध	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४
प	प	प	प	प	प	प	प	प	प	अ	वि	वा	श्रे	नी	सु	च	सु	प	सु	अ	अ	ऋ	प
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४
ऋष	अ	सं	अ	सु	प	सु	च	सु	शी	श्रे	वा	वि	अ	घ	शा	कु	अ	सु	न	ने	पा	वर्ध	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४
प	प	प	प	प	प	प	प	प	प	अ	वि	वा	श्रे	नी	सु	च	सु	प	सु	अ	अ	ऋ	प

तावन्ति चैकभक्तानि । वीरादेरप्येवं बलमानं वर्धमानतपः ॥ १ ॥ अथवैकैकमर्हेतं प्रत्येकाशनकानि च । पञ्च-
विंशतिसंख्यानि षट्शताहेन पूर्यते ॥ २ ॥ वर्धते तद्वर्धमानं । तत्र ऋषभनाथस्यैकभक्तं अजितस्य द्वे एवं
क्रमेण यावच्छ्रीवर्धमानस्य चतुर्विंशतिः पुनर्वर्धमानरीत्या श्रीवर्धमानस्यैकभक्तं पार्श्वनाथस्य द्वे यावद्दृष-
भस्य पञ्चानुपूर्व्यां पञ्चविंशतिः इतिपरिवर्तनद्वयनैका रीतिः । अथवैकैकं जिनंप्रति पञ्चविंशतिसंख्यान्येक-
भक्तानि विधेयानि । इयं द्वितीया रीतिः । रीतिद्वयमपि षट्शताहात्पञ्चविंशत्युत्तरात् ६२५ समाप्यते ।
तपःकाङ्क्षिणा द्वयोर्मध्यादेका रीतिः षट्शताहेन पञ्चविंशत्युत्तरेण समाप्या । यन्नकन्यासः । उद्यापने चतु-
र्विंशतिजिनानां बृहत्स्नात्रविधिना स्नात्रं चतुर्विंशतिसंख्यपुष्पफलपक्कान्नजातिढौकनं । संघवात्सल्यं संघ-
पूजा च । एतत्फलं तीर्थकरनामकर्मबन्धः । इति आढ्यकरणीयमागाढं वर्धमानतपः ॥ ६ ॥ अथ परमभूषण-
तपः । शुद्धैर्द्वीत्रिंशदाचाम्लैरेकभक्तैस्तदन्तरे । वासराणां चतुष्पष्ट्या तपः परमभूषणं ॥१॥ परमाणि भूषणानि

७ परमभूषणतपः आगाढं दिनसंख्या ६४

आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए
आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए
आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए
आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए	आं	ए

ज्ञानदर्शनचारित्रादीनि यस्मात्तत्परमपूषणं । अत्रैकाशनैकान्तरितानि द्वात्रिंशदाचान्त्वानि कुर्यात् । चतुः
 पष्टिदिनैः पूर्यते । यन्नकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्त्रात्रविधिपूर्वकं जिनप्रतिमाया सुवर्णमयरतजटितसर्वाङ्गी-
 णामरणदानं द्वात्रिंशत्संख्यया सर्वपक्वान्नफलढौकन । एतत्फल परमसपदगुणप्राप्तिः ॥ दीक्षातपसि चार्ह-

८ दीक्षातप अनागाढ दिन ७२

क्र	अ	स	अ	सु	प	सु	च	सु	शी	श्रे	वा	वि	अ	घ	शां	कु	अ	म	सु	न	ने	पा	वीर
७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७
२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२
२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२

निर्येनैव तपसा व्रतं । जगृहे तत्तथा कार्यमेकान्तरितयुक्तितः ॥ १ ॥ तद्यथा । सुमइत्य निद्यभत्तेण वासु-
 पुज्जो जिणो चउत्थेण । सो मल्लीवि अ अट्टामेण सेसा उ छट्टेणं ॥ १ ॥ अर्हतां दीक्षयानुकरणीयं तपः दी-
 क्षातपः तत्र सुमतिर्निलभक्तेन दीक्षां जगृहे तत्रैकभक्त कार्ये । वासुपूज्यो जिणोपि चतुर्थेन पार्श्वो महिर-
 ट्ठमेन शेपाः पष्टेन एवमेकैकान्तरितैकभक्तरुपवासा विधीयन्ते । यन्नकन्यासः । उद्यापने एकभक्तं बृहत्स्त्रा-
 त्रविधिना जिनस्त्रात्रं अष्टप्रकारपूजा पङ्क्तिद्वौकनं । एतत्फल विमलव्रतावाप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीय-
 मनागाढं दीक्षातपः ॥ ८ ॥ ॥ अथ ज्ञानतपः । येन तीर्थकृता येन तपसा ज्ञानमाप्स्यते । तत्तत्तथा विधेयं

१ केवलज्ञानतपः अनागाढं दिन ७/१२

क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	य	र	ल	व	श	स	ह	ळ	फ	ब	भ	म	सु	अ	इ	उ	ए	ओ	ऋ	ॠ	ऌ	ॡ	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

अहमभक्तवसणे पासो सह महिरिद्धिनेत्रीणं । वासुपुञ्जचउत्थेणं छट्ट-
 स्यादेकान्तरितवृत्तितः ॥ १ ॥ यथा । अहमभक्तवसणे पासो सह महिरिद्धिनेत्रीणं । वासुपुञ्जचउत्थेणं छट्ट-
 भत्तेणं सेसाणं ॥ १ ॥ ज्ञानेनोपलक्षितं तपो ज्ञानतपः तत्र श्रीऋषभमल्लिनेमिपाश्वीनामष्टमेन वासुपुञ्जस्य
 चतुर्थेन शेषाणां पद्येन एवं मनुष्येणाप्येकान्तरितोपवासैकभक्तैः कार्यं । यत्रकन्यासः । उद्यापनं दीक्षावत् ।
 एतत्फलं विशुद्धिज्ञानावाप्तिः । इति गतिश्राद्धकरणीयमनागाढं केवलज्ञानतपः ॥ १ ॥ अथ निर्वाणतपः ।

१० निर्वाणतपः अनागाढं दिन ६/१२

क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	य	र	ल	व	श	स	ह	ळ	फ	ब	भ	म	सु	अ	इ	उ	ए	ओ	ऋ	ॠ	ऌ	ॡ	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

'मेन तीर्थं कृता येन तपसा मुक्तिराप्यते । तत्तत्तथा विधेयं स्यादेकान्तरितवृत्तितः ॥ १ ॥' यथा—निर्वाणमंत-
 क्रिरिया सा चउदसमेण पढमनाहस्स । सेसाणं मासिणं वीरजिणंदस्स छट्ठेण ॥ १ ॥ निर्वाणेनोपलक्षितं
 तपः प्रथमजिनेन्द्रस्य चतुर्दशमभक्तेन शेषाणां मासोपचासेन वीरस्य पष्ठेन एवमेकान्तरिकैरुभक्तविधेयानि ।
 यञ्जकन्यासः । उद्यापने दृष्टत्वात्रपूर्वं चतुर्विंशतिसख्यया सर्वं फलनैवेद्यपकानढौकन साध्वच्यनं संघपूजा
 च । एतत्फल भवाष्टकान्तमंक्षप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं निर्वाणतपः ॥ अत्र दीक्षाज्ञाननिर्वा-
 णतपसा कल्याणकृतपस्यप्यन्तर्भावोस्ति । परत्वेप विशेषः कल्याणकतपसां आगाढतया कल्याणकदिनाना
 प्रत्याग्यानस्पर्शनं सपद्यते । एतानि यथायोगमनागाढतया तत्कृततपःसख्यया यथायोगेन संपद्यन्ते । एकस्मि-
 न्दिने व्ययनादिकल्याणरुद्धये एकैकस्य जिनस्य वा दिनद्वयस्य वा आराधनं कृत्वा भोक्तव्य पारणकं कर्त-
 व्यमित्यर्थं नियमो नास्ति । परं दीक्षाज्ञाननिर्वाणकल्याणकत्रयेपि दिनत्रयस्याराधनं कृत्वा ततः पारण विधेयं ।
 एकस्याराधनं कृत्वा न करणीयं । एतानि तपास्येकान्तरोपवासैः कर्तव्यानि ॥ १० ॥ ॥ अथ जनोद्वर्धतपः ।
 तत्र पञ्चविंशमागमे । यथा । अप्पाहार १ अबह्वा २ दुभाग ३ पत्ता ४ तरेव देस्खणा ५ । अट्ट ८ हुवालस १२
 मोलस १३ चउतीस २४ तह्हिकतीसाय ३१ ॥ १ ॥ जनोदरस्य भाव जनोद्वर्ध १ । अथ यथासंख्यसम्बन्धः ।
 न यथा । एकादिभिरष्टान्तैः कवलैरल्पाहारा १ नवादिभिर्द्वादशान्तैः कवलैरपार्षा २ त्रयोदशादिभिः षोड-
 शान्तैर्द्दिभागा ३ सप्तदशादिभिश्चतुर्विंशत्यन्तैः प्रासा ४ पञ्चविंशत्यादिभिरेकत्रिंशदन्तैः किञ्चिद्दूना ५ । इयं

च पञ्चविधाप्यूनोदरिका प्रत्येकं त्रिभेदा भावनीया । सा यथा । एकादिभिः कवलैर्जघन्या द्वादिभिर्मध्यमा अष्टादिभिरुत्कृष्टा । एवं पञ्चविधापि तत्तद्भागकवलैस्त्रिविधा ज्ञेया । तत्राल्पाहारा एकग्रासेन जघन्या द्वित्रिचतुःपञ्चग्रासैर्मध्यमा षट्सप्ताष्टग्रासैरुत्कृष्टा १ । उपार्धा नवग्रासैर्जघन्या दशैकादशग्रासैर्मध्यमा द्वादशभिरुत्कृष्टा २ । द्विभागा त्रयोदशभिर्ग्रासैर्जघन्या चतुर्दशपञ्चदशभिर्मध्यमा षोडशभिरुत्कृष्टा ३ । प्रासा सप्तदशाष्टादशभिर्ग्रासैर्जघन्या एकोनविंशतिविंशत्येकविंशतिद्वाविंशतिभिर्मध्यमा त्रयोविंशतिचतुर्विंशतिभिरुत्कृष्टा ४ । किञ्चिदूना पञ्चविंशतिषड्विंशतिग्रासैर्जघन्या । सप्तविंशत्यष्टाविंशत्येकोनत्रिंशद्भिर्मध्यमा । त्रिंशदेकत्रिंशद्भिरुत्कृष्टा ५ । एवं द्वाविंशत्कवलसंख्यया पुरुषस्यैवमूनोदरिका पञ्चदशदिनैः पूर्यते । स्त्रियास्तु सप्तविंशतिकवलानुसारेण तत्तद्भागैः पञ्चविधाप्यूनोदरिका । सा यथा । एकादिसप्तान्तैरल्पाहारा १ । अष्टाद्येकादशान्तरुपार्धा २ । द्वादशादिचतुर्दशान्तैर्द्विभागा ३ । पञ्चदशाद्येकविंशत्यन्तैः प्रासा ४ । द्वाविंशत्यादिसप्तविंशत्यन्तैः किञ्चिदूना ५ । एभिरपि जघन्यमध्यमोत्तमभागैः प्रत्येकं त्रिधा । यथा । अल्पाहारा एकद्विग्रासा जघन्या त्रिचतुःपञ्चग्रासा मध्यमा षट्सप्तग्रासा उत्कृष्टा १ । उपार्धा अष्टग्रासा जघन्या नवग्रासा मध्यमा दशैकादशग्रासा उत्कृष्टा २ । द्विभागा द्वादशग्रासैर्जघन्या त्रयोदशभिर्मध्यमा चतुर्दशभिरुत्कृष्टा ३ । प्रासा पञ्चदशाषोडशभिर्ग्रासैर्जघन्या सप्तदशाष्टादशैकोनविंशतिग्रासैर्मध्यमा विंशतिएकविंशतिग्रासा उत्कृष्टा ४ । किञ्चिदूना द्वाविंशतित्रयोविंशतिग्रासा जघन्या चतुर्विंशतिपञ्चविंशतिग्रासा मध्यमा षड्विंशतिसप्तविं-

शक्तिशाली उत्कृष्टा ५ । पञ्चदशभिर्दिनेः पूर्यते । यत्र कन्यासः । एषा द्रव्योर्नोडरिका ॥ भावोर्नोडरिका

११ पुस्तकानि/दिना तप आगत मा०	उपनयनस्य रूपे	शोकप्रयासोर्नोड- रितप	स्त्रियशालोर्नोडर्यतप	आगत	ज म उ प्रास	द्विषा दिने	लोकप्रया सोर्नोडरी
अपरा हारा	ज ११ न २३३४५ उ ६०७८	कवल ८	१२३४५६७८	ज १२। म	३।४।५।६। ७।८	प्रथम- दिने	कवल ७
उपा पा	ज ११ म १०११ उ १२	कवल ८१२	८।९।१०।११	ज ८ म ९	उ० १०।११	द्वितीय दिने	कवल ८११
दिमा मा	ज ११ म १४। उ १५। १६	कवल ८१६	१२।१३।१४	ज १२ म १३	उ० १४	तृतीय- दिने	कवल ८१४
प्रासा	ज १०।१८ म १९।२० २१।२२ उ २३।२४	कवल ८२४	१५।१६।१७।१८।१९ २०।२१	ज १५।१६	म १७।१८।१९ उ २०।२१	चतुर्थ- दिने	कवल ८२१
किं तूना	ज २५।२६ म २७। २८।२९ उ ३०।३१	कवल ८३१	२३।२४।२५।२६।२७ २८।२९	ज २३।२४। २५।२७	म २४।२५। उ	पञ्चम- दिने	कवल ८२७

अ तवो छम्मासे परिमियं तु आयामं । अचरे वि अट्टमासे होइ विगिठं तवो रुम्मं ॥ २ ॥ वास कोडीस-
 दियं आयामाय तु आणुपुवीए । एसो चारसवरिसाई होइ संलेहणाइ तवो ॥ ३ ॥ संलिखितसर्वभावहुत

१३ सर्वसप्याश्रीमहावीरतप अनागाढ						
उप	१०८०	उप	६०	उप	१२०	१६
"	३६०	"	६०	"	१२०	"
"	४५	"	६०	"	१२०	"
"	४५	"	९०	"	१२०	"
"	७५	"	९०	"	१८०	"
"	७५	"	१२०	"	१७५	पुव दिा २५ ११ वर्ष १२
"	६०	"	१२०	"	४५८	मास ६ दिन
"	६०	"	१२०	"	३६	१५ एकान्तर
"	६०	"	१२०	"	३४९	पूयते इति

पक्ष पक्ष	मास ११	मास १२	मास १३	मास १४	मास १५	मास १६	मास १७	मास १८	मास १९	मास २०	मास २१	मास २२	मास २३	मास २४	मास २५	मास २६	मास २७	मास २८	मास २९	मास ३०	
उप	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२	२२

पापं विशोधयतीति सलेखना । एतद्ब्याख्यान यतिधर्मान्त्या-
 विकारादवसेय । एतत्फलं सद्गतिः । यन्नन्यासः ॥ इति यति-
 श्राद्धकरणीयमागाढं सलेखनातपः ॥ १२ ॥ ॥ अर्थसर्व-
 सख्याश्रीमहावीरतपः । महावीरेण कृतं तपो महावीरतपः ।
 तचेदं । नवकिरचाउम्मासे छक्किरदोमासिए उवासी अ ।
 चारस य मासिआई वावत्तरिअद्धमासाई ॥ १ ॥ इहं किर
 छम्मासं दो किर तेमासिए उवासीय । अट्टाइज्जाइ हुवे दो मंइ च महाभइ पडिमं

तत्तो अ सवओ भदं । दोचत्तारिदसेव य दिवसे ठासी अ अणुबद्धं ॥ ३ ॥ गोअरमभिग्गहजुअं खमणं
 छम्मासियं च कासी य । पंचदिवसेहिं ऊणं अवहिओ वच्छनयरीए ॥ ४ ॥ दसदोअकिरमहप्पा छाइसुणी-
 एगराहअं पडिमा । अहमभत्तेण जई इक्किं चरमरयणीयं ॥ ५ ॥ दो चेव य छट्टसए अडणातीसे उवासिओ
 भयवं । कायाह निच्चभत्तं चउत्थभत्तं च से आसि ॥ ६ ॥ तिणिसए दिवसाणं अडणापण्णे उ पारणा-
 कालो । उक्कुअरिसिब्भाणं पि अ पडिमाणं सए बहुए ॥ ७ ॥ सवंपि तवोकम्मं अप्पाणयं आसि वीरना-
 हस्स । पवज्जाए दिवसे पहमे खित्तंमि सब्भिमिं ॥ ८ ॥ बारस चेव य वासा मासा छचेव अद्धमासो अ ।
 वीरवरस्स भगवओ एसो छउमत्थपरियाओ ॥ ९ ॥ बावत्तरिअद्धमासा बारमासिअ इदिवहुय दोअट्टाह य
 छद्विमासा हुति नवचउमासि अ दो छम्मासा पंचदिनऊण छठदोस यगुणतीस य बारठम पारणाय तिसय
 एणुणपंचास य इह खिवसु सोल पडिमा दिवस वयदिवसेण सिउ मेलचिओ पक्खहिअसट्टवारस वरिस-
 अंति वीरकेवल्लिहिओ ॥ १ ॥ भगवान् श्रीमहावीरो द्वाससतिपक्षपणानि द्वादशमासक्षपणानि द्वे तिस-
 मासक्षपणे द्वे सार्धद्दिमासक्षपणे षट् द्विमासक्षपणानि द्वे त्रिमासक्षपणे नव चतुर्मासक्षपणानि द्वे सार्ध-
 सक्षपणं द्वितीयं च षण्मासक्षपणं पञ्चदिवसोत्तं कौशाब्ब्यां एकोनत्रिंशदधिकं पद्दशतद्वयं द्वादशाष्टमानि
 एकोनपञ्चाशदधिकं पारणादिनशतत्रयं षोडश प्रतिमादिनानि त्रतग्रहणं दिवसं च अकार्षीत् । एवं द्वाद-
 शवर्षाणि त्रयोदशपक्षाः श्रीमहावीरस्य छद्मस्थत्वे तर्पांसि । एतानि यथाशक्ति एकान्तरितोपवासैः करणी-

॥ २ ॥ तपस्विनां हृदयभूषणकारित्वात्कनकावली । तस्यां प्रथमं चतुर्थं कृत्वा पारणं ततः पष्ठं कृत्वा पारणं ततः अष्टमं कृत्वा पारणं इत्येका काहलिका पूर्यते । ततोष्टौ पष्ठानि कुर्यात् । इत्येकं दाडिमकं पूर्यते । तत एकशुपवासं कृत्वा पारयेत् । ततो द्वाशुपवासौ कृत्वा पारयेत् ततस्त्रीन् ततश्चतुरः पञ्च पट् सप्त अष्टौ नव दश एकादश द्वादश त्रयोदश चतुर्दश पञ्चदश षोडशोपवासान् क्रमेण कृत्वा पारयेत् । इत्येका लता पूर्यते । ततश्चतुस्त्रिंशत्यष्टानि विदध्यात् । एतावता पदकं पूर्यते । ततः पौडशोपवासान्कृत्वा पारयेत् । ततः पञ्चदशचतुर्दशत्रयोदशद्वादशएकादशदशनवअष्टसप्तपञ्चचतुरस्त्रीन्द्वौएकं उपवासान्कृत्वा पारयेत् इत्येवं द्वितीया लता पूर्यते । ततोष्टौ पष्ठानि विदध्यात् । इति द्वितीयं दाडिमकं पूर्यते । ततोऽष्टमं ततः पष्ठं ततश्चतुर्थं कुर्यात् । इति द्वितीया काहलिका पूर्यते ॥ एककाहलिकादाडिमकलतासमासौ पदकं कृत्वा ततः प्रति-लोमगत्या लतादाडिमककाहला विधीयन्ते । एते चोपवासाः चतुर्थाष्टमपष्टाद्याअपि उक्तप्राप्तपारणकाः निरन्तरा एव विधेयाः । एतन्मध्ये पारणका अष्टाशीतिः उपवासाश्चतुरशीत्युत्तराणि त्रीणि शतानि सर्वोत्तरेण एकोनवर्षेण त्रिभिर्मसैः द्वाविंशत्यादिनैः पूर्यते । एतन्मध्ये पारणकं चतुर्धा सर्वकामिताहरैर्वा निर्विकृति-केन वा अलेपद्रव्येण वा आचास्लेन वा । यत्रकन्यासः । उद्यापने उपवाससंख्यया सुवर्णदंकावलिमालया बृहत्स्नानविधिं विधाय प्रतिमाकण्ठं भूपयेत् । पङ्कितिबौकनं यतिभ्यो वस्त्रान्नपात्रदानं संघवात्सत्यं संघ-पूजा च । एतत्फलं स्वर्गभोगमोक्षप्राप्तिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढं कनकावलीतपः ॥ १४ ॥ अथ सुक्ता-

पुरुद्विष्टयुगामतो एव इमे संपादिते फाले अष्टाष्टममपदा विरचयेत् युक्त्या पुनर्दीडिमे । एताभ्योः
 मष्टु षोडशान्तगणितैः श्रेणीद्वयं च क्रमात् पूर्वं स्यात्तलोष्टमैरपि चतुस्त्रिंशन्मितैर्निर्मलेः ॥ ३ ॥ रत्नानां
 गुणमगानामास्त्री रत्नास्त्री । तत्र प्रथमकादृलिहायां एक उपवासः ततः पारणकं द्वौ उपवासौ पारणकं त्रय
 उपवासः पारणकं । ततो षोडशान्तगणितैः षोडशपर्यन्ता निरन्तरा उपवासाः । ततः पदके चतुस्त्रिंशदष्टमानि
 पारणकं एवं क्रमेण पारणकान्तरिताः षोडशपर्यन्ता निरन्तरा उपवासाः । ततः पदके चतुस्त्रिंशदष्टमानि
 ततो पिलोमगया षोडशायेकान्त उपवासाः पारणान्तरिता निरन्तराः इति द्वितीया लता पूर्यते । पारणक-
 र्तिनानि अष्टाशीतिः ८८ । यत्ररुग्नामः । उथापने दृक्त्वात्रविधिपूर्वकं बहुमूल्यनिर्ग्रासनिर्मलनानामकार-
 रत्नातिमयी रत्नमाला जिनप्रतिमाफण्डे समारोप्या संघवात्सर्यं संघपूजा च । एतत्फलं त्रिविधसंतानल-
 क्ष्मीप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाडरत्नाचलीतपः ॥ १३ ॥ ॥ अथ लघुसिंहनिःक्रीडिततपः । गच्छन्सिद्धो
 यथा नित्यं पश्चान्नागं विलोकयेत् । सिंहनिःक्रीडितार्य्य च तथा तप उदाहृतं ॥ १ ॥ एकछोकत्रियुग्मैर्युगगु-
 णयिशिगैर्वेदपट्टपत्रतार्क्ष्यैः पट्टकुन्धैर्निधानाष्टनिभिहयगजैः पट्टहयैः पञ्चपद्भिः । वेदैर्वाणैर्युगद्वित्रिश-
 विसुजकृन्विशोपवासैश्च मध्ये कुर्याणाना समन्ताद्दशनमिति तपः सिंहनिःक्रीडितं स्यात् ॥ २ ॥ सिंहयन्त्रिः-
 क्रीडितं पश्चाद्दयलोकन तथैव तपसा परिदृष्टोपवासकरणं सिंहनिःक्रीडितं । तत्र प्रथममेकोपवासः पुनः
 पारणकं द्वौ उपवासौ पारणकं त्रय उपवासाः पारणकं द्वौ उपवासौ पारणकं चत्वार

१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	
५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५

आचार-
दिनकरः
॥ ३५० ॥

१७ लघुस्निहसिःक्रीडिततपोदिन १५४ पारणकदिन ३३ आगाढं । सर्वदिन १८७

उपवासाः पारणकं त्रय उपवासाः पारणकं पञ्च उपवासाः पारणकं चत्वार उपवासाः पारणकं षट् उपवासाः
 पारणकं पुनः पञ्चोपवासाः पारणकं लसोपवासाः पारणकं पुनः पञ्चोपवासाः पारणकं अष्टोपवासाः पारणकं
 पुनः ससोपवासाः पारणकं नव उपवासाः पारणकं पुनरष्टोपवासाः पारणकं एतावता गतिसम्यं । पुनर्द्वितीया
 गतिरिथिलोमतथा यथा । नवोपवासाः पारणकं ससोपवासाः पारणकं अष्टोपवासाः पारणकं षट् उपवासाः
 पारणकं ससोपवासाः पारणकं पञ्चोपवासाः पारणकं चत्वार उपवासाः पारणकं त्रय उपवासाः
 पवासाः पवाणकं त्रय उपवासाः पारणकं चत्वार उपवासाः पारणकं द्वौ उपवासाः पारणकं त्रय उपवासाः
 पारणकं एकोपवासः पारणकं द्वौ उपवासाः पारणकं एकोपवासः पारणकं इति उपवासाः अत्रुः पञ्चाशदुत्तरं शतं
 १५४ पारणकदिनानि त्रयस्त्रिंशत् । यत्रकन्यासः । उद्यापने बृहत्लात्रविधिपूर्वकं उपवाससंख्यया पुष्प-

पञ्चपट्टसप्तसप्तयुग्मत्रिचतुष्टयोः ॥ ४ ॥ एवं
संपूर्यते सप्तश्रेणिभिर्मध्यपारणैः । महाभद्र-
तपः सप्तप्रस्तारपरिवारितं ॥ ५ ॥ महाभद्र-
कारित्वान्महाभद्रं । यञ्जकन्यासः । अत्रोप-
वासाः षण्णवत्युत्तरं शतं १२६ पारणक-
दिनान्येकोनपञ्चाशत् ४९ । उद्यापने बृह-
त्लात्रविधिना जिनपूजा संववात्सल्यं सं-
घपूजा च । एतत्फलं सर्वविघ्नविनाशः पु-

ण्यप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं महाभद्रतपः ॥ २० ॥
॥ अथ भद्रोत्तरतपः । भद्रेण कल्याणेन उत्तरं भद्रोत्तरं । आ-
द्यश्रेणौ पञ्चपट्टभिः सप्ताष्टनवभिस्तथा । द्वितीयायां च सप्ता-
ष्टनववाणरसैरपि ॥ १ ॥ तृतीयायां नन्दवाणपट्टसप्ताष्टभिरु-
त्तमैः । चतुर्थ्यां रससप्ताष्टनववाणमितैः क्रमात् ॥ २ ॥ पञ्च-
म्यामष्टनन्देषुपट्टसप्तभिरुपोषणैः । निरन्तरं पारणाभिर्भद्रोत्तर-

२० महाभद्रतप आगाढं उपवासाः १२६ पारणानि ४९ सर्व २४५

उ १	पा	उ २	पा	उ ३	पा	उ ४	पा	उ ५	पा	उ ६	पा	उ ७	पा
उ ४	पा	उ ५	पा	उ ६	पा	उ ७	पा	उ ८	पा	उ ९	पा	उ १०	पा
उ ७	पा	उ ८	पा	उ ९	पा	उ १०	पा	उ ११	पा	उ १२	पा	उ १३	पा
उ १०	पा	उ ११	पा	उ १२	पा	उ १३	पा	उ १४	पा	उ १५	पा	उ १६	पा
उ १३	पा	उ १४	पा	उ १५	पा	उ १६	पा	उ १७	पा	उ १८	पा	उ १९	पा
उ १६	पा	उ १७	पा	उ १८	पा	उ १९	पा	उ २०	पा	उ २१	पा	उ २२	पा
उ १९	पा	उ २०	पा	उ २१	पा	उ २२	पा	उ २३	पा	उ २४	पा	उ २५	पा
उ २२	पा	उ २३	पा	उ २४	पा	उ २५	पा	उ २६	पा	उ २७	पा	उ २८	पा
उ २५	पा	उ २६	पा	उ २७	पा	उ २८	पा	उ २९	पा	उ ३०	पा	उ ३१	पा

२१ भद्रोत्तरतप आगाढं दिन २००

उ ५	पा	उ ६	पा	उ ७	पा	उ ८	पा	उ ९	पा
उ ७	पा	उ ८	पा	उ ९	पा	उ १०	पा	उ ११	पा
उ ९	पा	उ १०	पा	उ ११	पा	उ १२	पा	उ १३	पा
उ ११	पा	उ १२	पा	उ १३	पा	उ १४	पा	उ १५	पा
उ १३	पा	उ १४	पा	उ १५	पा	उ १६	पा	उ १७	पा

तपो भवेत् ॥ ३ ॥ अत्र उपवासाः पञ्चसप्तत्युत्तरं शतं १७५ पारणकदिनानि पञ्चविंशतिः २५ । यत्र कन्यासः ।
उद्यापनं भद्रवत् । एतत्फलं वाञ्छितप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागढं भद्रोत्तरतपः ॥ २१ ॥ अथ
सर्वतोभद्रतपः । आद्याः पञ्चपडश्वनागनवभिर्दिग्शसुभिः श्रेणिका नागैर्नन्दककुपशिवाशररसैरश्वैर्द्वितीया
च सा । रूद्रैर्वाणरसाश्वना-
गनवभिर्दिग्भिस्तृतीयाभ-
वेचुर्या सप्तगजैश्च नन्दद्व-
शभिः श्रीकण्ठवाणै रसैः
॥ १ ॥ काष्ठारुद्रशरै रसैर्ह-
यगजैर्नन्दान्वितैः पञ्चमी
पष्टी पट्टुरगेभनन्दद्व-
शभिः श्रीकण्ठवाणैः परं ।
नन्दाशाशिववाणपट्टहय-

२२ सर्वतोभद्रतप आगढ उ० ३९२ पा० ४९ सर्व० ४४१

उ ५	पा	उ ६	पा	उ ७	पा	उ ८	पा	उ ९	पा	उ १०	पा	उ ११	पा
उ ८	पा	उ ९	पा	उ १०	पा	उ ११	पा	उ १२	पा	उ १३	पा	उ १४	पा
उ ११	पा	उ १२	पा	उ १३	पा	उ १४	पा	उ १५	पा	उ १६	पा	उ १७	पा
उ १४	पा	उ १५	पा	उ १६	पा	उ १७	पा	उ १८	पा	उ १९	पा	उ २०	पा
उ १७	पा	उ १८	पा	उ १९	पा	उ २०	पा	उ २१	पा	उ २२	पा	उ २३	पा
उ २०	पा	उ २१	पा	उ २२	पा	उ २३	पा	उ २४	पा	उ २५	पा	उ २६	पा
उ २३	पा	उ २४	पा	उ २५	पा	उ २६	पा	उ २७	पा	उ २८	पा	उ २९	पा
उ २६	पा	उ २७	पा	उ २८	पा	उ २९	पा	उ ३०	पा	उ ३१	पा	उ ३२	पा
उ २९	पा	उ ३०	पा	उ ३१	पा	उ ३२	पा	उ ३३	पा	उ ३४	पा	उ ३५	पा

गजैः पूर्णावलिः सप्तमी ते वै पारणकान्तरा निगदिता निलोपवासा बुधैः ॥ २ ॥ सर्वतो भद्रकारित्वात्सर्व-
तोभद्रं । एव सर्वतोभद्रतपसि उपवासानां द्विनवत्युत्तरा त्रिशती ३९२ पारणकदिनान्येकोनपञ्चाशत् ४९ ।

यत्रकन्यासः । उद्यापनं भद्रवत् । कश्चिदेतेषां चतुर्णामप्युद्यापने उपवाससंख्यया पुष्पफलपक्वान्नादिद्वौकनं
जिनाग्रे उदीर्यते । एतत्फलं सर्वशान्तिः कर्मक्षयान्मोक्षावासिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागण्डं सर्वतोभद्र-
तपः ॥ २२ ॥ अथ गुणरत्नसंवत्सरतपः । गुणरत्नं षोडशभिर्मासैः पूर्यते । तत्र प्रथममासे
षोडशान्ताः स्युरुपवासाः ॥ १ ॥ गुणरत्नानां प्राप्तिहेतुत्वाद्गुणरत्नं तच्च षोडशमासैः पूर्यते । द्वितीयमासे
एकैकनोपवासेन पारणकानि तत्रोपवासा विंशतिः पारणकानि दश सर्वदिनानि द्वात्रिंशत् ।
उपवासद्वयान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकान्यष्टौ सर्वदिनानि त्रिं-
यमासे उपवासत्रयान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकानि षट् सर्वदिनानि पञ्च-
चतुर्थमासे चतुरुपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकानि पञ्च सर्वदिनानि
शत् । पञ्चममासे षडुपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकानि चत्वारि सर्वदि-
त्रिंशत् । षष्ठमासे षडुपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा एकविंशतिः पारणकानि
नान्यष्टाविंशतिः । सप्तममासे सप्तोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः
त्रीणि सर्वदिनानि चतुर्विंशतिः । अष्टममासे अष्टोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः
पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि सप्तविंशतिः । नवमे मासे नवोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः
सप्तविंशतिः पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि त्रिंशत् । दशममासे दशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रो-

पवासास्त्रिंशत् पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि त्रयस्त्रिंशत् । एकादशमासे एकादशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासास्त्रयस्त्रिंशत् पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि षट्त्रिंशत् । द्वादशमासे द्वादशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकै द्वे सर्वदिनानि षड्विंशतिः । त्रयोदशमासे त्रयोदशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः षड्विंशतिः पारणे द्वे सर्वदिनान्यष्टाविंशतिः । चतुर्दशमासे चतुर्दशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा अष्टाविंशतिः पारणे द्वे सर्वदिनानि त्रिंशत् । पञ्चदशमासे पञ्चदशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासास्त्रिंशत् पारणे द्वे सर्वदिनानि द्वात्रिंशत् । षोडशमासे षोडशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा द्वात्रिंशत् पारणे द्वे सर्वदिनानि चतुस्त्रिंशत् । एतत्तपः समष्टुत्तितृद्धिदिनैः षोडशमासैरेव पूर्यते । उद्यापने बृहत्त्वात्रविधिपूर्वकं जिनपूजा संघवात्सल्यं संवपूजा च । एतत्फलं गुणस्थानारोहः । यन्नकन्यासः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं गुणरत्नसंवत्सरतपः ॥ २३ ॥

॥ अथाङ्गतपः । एकादश्यां समारब्धं शुक्लायां रुद्रसंख्यया । मासैस्तपो

२४ मास ११ एकादशी २२ आगाढं		११	कृ	११	शु	३	११	लि
प्रथमेमा	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि
द्वितीये	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि
तृतीये	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि
चतुर्थे	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि
पंचमे	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि
षष्ठेमा	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि
सप्तमे	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि
अष्टमे	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि
नवमे	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि
दशमे	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि
एकादशे	उ	११	कृ	११	शु	उ	११	लि

यथाशक्ति पूर्यतेऽद्रतपः स्फुटं ॥ १ ॥ अङ्गानां आचारादीनामेकादशानां तपः अङ्गतपः । तत्र शुभे मासे चन्द्र-
 चले शुल्लेनादश्या यथाशक्ति एकाशननिर्विकृत्तिकाचाम्लोपवासैस्तप आरभेत । पक्षे पक्षे एकादश्यां तदेव
 तपः कुर्वीत यावदेकादशमासैः पूर्यते । उद्यापन ज्ञानपञ्चमीवत् । यञ्चकन्यासः । एतत्फलं आगमावासिः ।
 इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढमङ्गतपः ॥ २४ ॥ अथ संवत्सरतपः । सांवत्सरंतपः सावत्सरिके पाक्षि-

केपि च । चातुर्मासे कृतलोचं क्रियते तद्दु-
 दीर्यते ॥ १ ॥ सवत्सरे निश्चयेन कृते
 सावत्सरं तत्र पाक्षिकालोचनं । प्रत्येकमे-
 कैकोपवासकरणे उपवासाश्चतुर्विंशतिः ।
 चातुर्मासिकालोचने प्रत्येकं द्वयोपवास-
 करणे उपवासाः पद् संवत्सरालोचने उ-
 पवासत्रयं एव वत्सरे उपवासास्त्रयस्त्रि-
 शत् । यञ्चकन्यासः । उद्यापन पूर्ववत् ।
 एतत्फलं संवत्सरकृतपापक्षयः । इति य-

२५ सप्तसरतप अनागाढ	उ २४
पक्ष २४ पपमध्ये	उ २
कार्तिकचतुर्मासे	उ २
परागणचतुर्मासे	उ २
आषाढचतुर्मासे	उ २
पर्युषणपर्याणि	उ ३

२६ नन्दीश्वर तप आगाढ चर्य ७												
१ वर्षे	उ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२ वर्षे	उ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३ वर्षे	उ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४ वर्षे	उ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५ वर्षे	उ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६ वर्षे	उ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७ वर्षे	उ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१२	उ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

तिश्राद्ध करणीयमनागाढं सावत्सरतपः ॥ २५ ॥ अथ नन्दीश्वरतपः । नन्दीश्वरतपो दीपोत्सवदर्शादुद्दी-

नान्दृश्याः पुरुषः पुत्र्या अगणितमण्डकैर्भोजन दद्यात् । पश्चात्तस्या हरिवारागं कौसुम्भवख्यगुलं ताम्बूलं कङ्कणनूपुरादि दद्यात् । साधुसाध्वीनां रजोहरणमुखवस्त्रिकावस्त्रपात्राद्यगणितमण्डकदानं सप्तसु श्राद्धगृहेषु अगणितमण्डकैर्लोभन । एतत्फलं सिद्धिप्राप्तिः । इति श्राद्धकरणीयमागढं पुण्डरीकतपः ॥ २७ ॥ ॥ अथ माणिक्यप्रस्तारिकातपः । माणिक्यप्रस्तारी चाश्विनशुक्लस्य पक्षसंयोगे । आरभ्यैकादशिकां राकां यावद्विदध्याच्च ॥ १ ॥ माणिक्यवत्तपसः प्रस्तारो यस्याः सा माणिक्यप्रस्तारी । तत्र आश्विनशुक्लादश्यामुपवासः

द्वादश्यामेकभक्तं त्रयोदश्यां निर्विकृतिकं चतुर्दश्यामाचाम्लं पूर्णिमास्यां द्विशुक्तं । अथवा एकादश्यामुपवासः द्वादश्यामाचाम्लं त्रयोदश्यां निर्विकृतिकं चतुर्दश्यामेकभक्तं पूर्णिमाया द्विभक्तं । परं प्रभाते सूर्ये अनुदिते पञ्चस्वपि दिनेषु स्वानपूर्वकं अविधवायाः सुभगाया सुखमण्डन उद्धर्तनं च कुर्यात् ।

२८ माणिक्यप्रस्तारिकातप आगढ

१	वर्षे	११३	१२९	१३नि	१४आ	१५दि	आशुशु
२	वर्षे	११३	१२९	१३नि	१४आ	१५दि	५थशु
३	वर्षे	११३	१२९	१३नि	१४आ	१५दि	५थशु
३	वर्षे	११३	१२९	१३नि	१४आ	१५दि	५थशु

ततः स्वयमपि शुचिमव्यवस्त्राणि कौसुम्भवख्यगुलं वा परिधाय यथासंपत्ति भूषणानि च धृत्वा अखण्डाक्षताञ्जलि भृत्वा उपरि जातीफलमेकं न्यस्य मङ्गलाचारपूर्वकं चैलस्य प्रदक्षिणां दत्त्वा जिनाग्रे न्यसेत् । द्वितीयप्रदक्षिणाया नालिकेरं तृतीयप्रदक्षिणायां सपत्र सवृन्तं वीजपूरं अक्षताञ्जलिसुपरिकरणं पूगीफलं देवाग्रे स्थापयेत् । चतुर्थप्रदक्षिणाया अक्षताञ्जलिसुपरि न्यस्य स्थालं देवाग्रे स्थापयेत् । चतुर्थप्रदक्षिणां दत्त्वा ततः

ससधान्यानि लवणं च । अष्टोत्तरशतहस्तप्रमाणं वस्त्रं रक्तगुञ्जा अष्टोत्तरशतं कौस्तुभमवस्त्रं देवाग्ने दौकयेत् । एवं वर्षचतुष्टयं कुर्यात् । उद्यापने अष्टोत्तरशतप्रमाणं सुकुमारिका पूर्णकुम्भप्रदीपादेया एकं रूप्यमयं दीपं स्वर्णवर्तिसहितं च दद्यात् । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं विमलगुणावासिः । इति यतिश्राद्धकरणी-यमागाढं माणिक्यप्रस्तारिकातपः ॥ २८ ॥ अथ पद्मवत् अत्रिया उत्तरं उत्कृष्टं पद्मोत्तरं । तत्र नव पद्मानि तेषु वासा मीलितानि स्युर्द्वाससतिरनुत्तराः ॥ १ ॥ पद्मवत् अत्रिया उत्तरं उत्कृष्टं पद्मोत्तरं । तत्र नव पद्मानि तेषु प्रत्येकमष्टावष्टौ दलानि तत्संख्यया द्वाससत्युपवासा एकान्तरा विधीयन्ते ॥ यत्रकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नानविधिपूर्वकं अष्टदलस्वर्णमयकमलनवकं दौकनीयं संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं महालक्ष्मीप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं पद्मोत्तरतपः ॥ २९ ॥ अथ समवसरणतपः । आवणमथ भाद्रपदं कृष्णप्र-

३० समवसरणतप आगाढं भाद्रपदैकार्थ्रावण

१वभा	उ१	ति	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१
२वभा	उ१	ति	१कृ	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	शु१
३वभा	उ१	ति	१कृ	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	शु१
४वभा	उ१	ति	१कृ	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	शु१

१ पद्मोत्तरतपः २९ अस्याकृतिरसिन्धुन्येऽन्यत्र योजितास्ति ।

विदध्यात् । षोडशदिनानि नित्यं समवसरणपूजा । एवं वर्षचतुष्टयं संपूर्य उद्यापने समवसरणस्य बृहत्स्ला-
 व्रविधिपूर्वकं स्थालचतुष्टये पङ्क्तिद्वैकनं संघवात्सत्यं संघपूजा च । यत्रकन्यासः । एतत्फलं साक्षाद्दे-
 दर्शनं । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं समवसरणतपः ॥ ३० ॥ अथ द्वितीयं समवसरणतपः । भाद्रपद-
 कृष्णचतुर्थीमारभ्य शुक्लचतुर्थी यावत् यथाशक्ति तपो विधीयते । शेष पूर्ववत् ॥ इति समवसरणतपोद्वयं
 ॥ ३१ ॥ अथ एकादशगणधरतपः । चरमजिनस्यैकादश शिष्या गणधारिणस्तदर्थं च । प्रत्येकमनश्चनान्यथा

चाम्लान्यथा विदध्याच्च ॥ ३१ ॥ गणधराराध-
 नार्थं तपो गणधरतपः । आराधनार्थं प्रत्येक-
 मेकादशोपवासानेकान्तरान् आचाम्लानि
 वा विदधीत । यत्रकन्यासः । उद्यापने

३२ एकादशगणधरतप आगाढं उ० ११ पा० ११

इन्द्रमूर्ति उ १	पा	अग्निमूर्ति उ १	पा	वायुमूर्ति उ १	पा	श्रीव्यक्त उ १	पा
अकपित उ १	पा	अचलमूर्ति उ १	पा	भैरव उ १	पा	प्रभास उ १	पा
सुयमो उ १	पा	महिक उ १	पा	मौर्यपुत्र उ १	पा		

गणधरमूर्तिपूजनं संघवात्सत्य संघपूजा च । एतत्फलं केवलावासिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं गणधर-
 तपः ॥ ३२ ॥ अथ अशोकवृक्षतपः । आश्विनशुक्लप्रतिपदमारभ्य तिथिश्च पञ्चजिनशक्त्या । कुर्यात्तपसा-
 सहिताः पञ्चसमा इदमशोकतपः ॥ १ ॥ अशोकवृक्षवन्मद्गलरूपमशोकवृक्षतपः । तत्र आश्विनशुक्लप्रतिपदमा-
 रभ्य पञ्चमी यावत् पञ्च दिनानि अशोकद्रुमसहितजिनपूजापूर्वकं यथाशक्ति तपो विदधीत यावत्पञ्च वर्षाणि ।

30
 (3) 5
 (1) 13.6 eV
 (2) dark h
 D₂ line
 observ
 sodium
 nucleu
 10⁻⁸ c
 10⁻¹⁴
 electr
 = ni
 e ang
 nh/
 α 1
 α 1
 1/
 1
 s²

विभाग: २
 तपोविधि:

॥ ३५७ ॥

यत्रकन्यासः । उद्यापने अशोकवृक्षसहितं नव्यं जिनबिम्बं कारयित्वा विधिना प्रतिष्ठाप्य षड्विकृतिपूगफलादिभिः पूजयेत् । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं सर्वसुखप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाहं अशोकवृक्षतपः ॥ ३३ ॥

३३ अशोकवृक्षतपः आगाहं

१ ऽथस्तु	१	२	३	४	५	ति	उ
२ ऽथस्तु	१	२	३	४	५	ति	उ
३ ऽथस्तु	१	२	३	४	५	ति	उ
४ ऽथस्तु	१	२	३	४	५	ति	उ
५ ऽथस्तु	१	२	३	४	५	ति	उ

३४ ससतिशततपः अनागाहं

तिशततपः । तत्र ससतिशतजिनानुद्दिश्य ससतिशतमेकभक्तानि कुत्वा पारणकानि । यत्रन्यासः । उद्यापने अशोकवृक्षसहितं नव्यं जिनबिम्बं कारयित्वा विधिना प्रतिष्ठाप्य षड्विकृतिपूगफलादिभिः पूजयेत् । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं सर्वसुखप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाहं अशोकवृक्षतपः ॥ ३३ ॥

अथवा विश्लेषकभक्तानि कुत्वा पारणकानि । यत्रन्यासः । उद्यापने अशोकवृक्षसहितं नव्यं जिनबिम्बं कारयित्वा विधिना प्रतिष्ठाप्य षड्विकृतिपूगफलादिभिः पूजयेत् । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं सर्वसुखप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाहं अशोकवृक्षतपः ॥ ३३ ॥

अथ नमस्कारतपः । नमस्कारतपश्चाष्टसंख्यैकभक्तकैः । विधीयते च तत्पाद-
 संख्यायाश्च प्रमाणतः ॥ १ ॥ नमस्कार आराधनार्थं तपः नमस्कारतपः । तत्र प्रथम-
 पदे वर्णसंख्याससैकभक्तानि द्वितीयपदे पञ्च तृतीये सप्त चतुर्थे सप्त पञ्चमे नव ष-
 ष्ठेऽष्टौ सप्तमेऽष्टौ अष्टमेऽष्टौ नवमे नव वाष्टौ वा गुर्वास्त्रायविशेषात् । एवं एकभक्ता-

एकभक्त	२०	पारणक	१
एकभक्त	२०	पारणक	१
एकभक्त	२०	पारणक	१
एकभक्त	२०	पारणक	१
एकभक्त	२०	पारणक	१
एकभक्त	२०	पारणक	१
एकभक्त	२०	पारणक	१
एकभक्त	२०	पारणक	१
एकभक्त	२०	पारणक	१
एकभक्त	२०	पारणक	१

आचार-
 दिनकरः
 ॥ ३५७ ॥

न्यष्टपष्टिः । यन्नकन्यासः । उद्यापने रूप्यमयपट्टिकायां सुवर्णलेखिन्या पञ्चपरमेष्ठिमन्त्रं लिखित्वा ज्ञानपूजां विदध्यात् । अष्टपष्टिसंख्यया फलपुष्पमुद्रापकान्नढौकनं सघवात्सल्यं सघपूजा च । एतत्फलं सर्वसुख-
प्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ नमस्कारतपः ॥ ३५ ॥ अथ चतुर्दशपूर्वतपः । शुक्लपक्षे तपः कार्यं

३५ नमस्कारतप आगाढ तपोदिन ६८

१ पदेऽक्षर	७ न	मो	अ	रि	हं	ता	ण	ए	=७
२ पदेऽक्षर	५	न	मो	सि	दा	ण	ए	५	=
३ पदेऽक्षर	७	न	मो	आ	य	रि	या	ण	ए ७
४ पदेऽक्षर	७ न	मो	उ	व	ज्जा	या	ण	।	ए ७
५ पदेऽक्षर	९ न	मो	लो	पु	स	व्य	सा	ह्रण	ए ९
६ पदेऽक्षर	८ ए	सो	प	च	न	मु	का	रो	ए ८
७ पदेऽक्षर	८ स	व्व	पा	व	प्य	णा	स	णो	ए ८
८ पदेऽक्षर	८ म	ग	ला	ण	च	स	व्व	सि	ए ८
९ पदेऽक्षर	९।८ प	ठ	म	ह	व	इ	म	ग	ए ९

३६ चतुर्दशपूर्वतप आगाढ ।

शुक्ल	चतुर्दशी	१४	२ अत्रायणीय	१४
ए	उत्पादपू १	१४	अस्तिप्रवाद ४	ए
ए	वीर्यप्रवाद ३	१४	सत्यप्रवाद ६	ए
ए	ज्ञानप्रवाद ५	१४	दर्भप्रवाद ८	ए
ए	आत्मप्रवाद ७	१४	विद्याप्रवाद १०	ए
ए	प्रत्यारयान ९	१४	म्राणावाथ १२	ए
ए	बल्याणनाम ११	१४	लोकविदुसार	ए
ए	त्रियाविशा १३	१४	ए	ए

दाडिमकस्याष्टमचतुर्थानि पारणान्तरितानि । तत एकद्विन्यादिभिः षोडशान्तैः पारणकान्तरैर्निरन्तरैरुप-
वासैरेका आवलिका पूर्यते । ततः षडकस्य चतुस्त्रिंशच्चतुर्थानि पारणान्तरितानि । ततो विलोमक्रमेण षोड-
शादिभिरेकान्तैः पारणान्तरितैर्निरन्तरोपवासैर्द्वितीयावलिका पूर्यते । पुनरष्टचतुर्थैः पारणान्तरैर्द्वितीयदा-
डिमक पूर्यते । ततस्त्रिंशोकोपवासैर्द्वितीया काहलिकां पूरयेत् । अत्रोपवासानां त्रिंशती चतुस्त्रिंशदुत्तरा ३३४
पारणकदिनान्यष्टाशीतिः ८८ । यत्रकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिना पूजां विधाय प्रतिमायां बृहन्मुक्ता-
वत्येकावलीद्वारं समारोपयेत् सघवात्सल्य संघपूजा च । एतत्फलं विमलगुणावासिः । इति यतिश्राद्धकर-
णीयमागाढमेकावलीतपः ॥ ३७ ॥ अथ दशविधयतिधर्मतपः । संयमादौ दशविधे धर्म एकान्तरा अपि ।

क्रियन्त उपवासा यत्तत्तपः पूर्यते हितैः ॥ १ ॥

दशविधस्य यतिधर्मस्याराधनार्थं तपः दशवि-
धयतिधर्मतपः । तत्र त्रयोदशोपवासा एका-
न्तरिता विधेयाः । यत्रकन्यासः । उद्यापने
बृहत्स्नात्रविधिपूर्वकं कुर्यात् संघवात्सल्य सं-

३८ यतिधर्मतप आगाढ

संयम	उ १	पा	सूनुत	उ १	पा	शौच	उ १	पा	ब्रह्म	उ १	पा
शक्ति	उ १	पा	मर्दव	उ १	पा	ऋजुता	उ १	पा	मुक्ति	उ १	पा
						आर्कचन्य	उ १	पा			

घपूजा च । एतत्फलं विशुद्धधर्मप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं यतिधर्मतपः ॥ ३८ ॥ अथ पञ्चपर-
मेष्ठितपः । उपवासैकस्थाने आचाम्लैकाशने च निर्विकृतिः । प्रतिपरमेष्ठि च षड्ङ्गं प्रत्याख्यानस्य भवतीदं ॥ १ ॥

पञ्चानां परमेष्ठिनामाराधनार्थं तपः परमेष्ठितपः । तत्र प्रथमपरमेष्ठिनं प्रति प्रथममुपवासः । तत एकाशनं तत आचाम्लं तत एकाशनं ततो निर्विकृतिकं ततोपि पूर्वार्धं अष्टयासं । एवं परेषां चतुर्णामपि परमेष्ठिनां इति पञ्चत्रिंशद्दिनैः पूर्यते । यत्रकन्यासः । उद्यापने ज्ञानपञ्चमीवत् पञ्चभिः पञ्चभिः पुस्तकादिभिर्विधिर्विधेयः । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं सर्वविघ्नोपशमः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं पञ्चपरमेष्ठितपः ॥ ३९ ॥ अथ लघुपञ्चमीतपः । लघुपञ्चम्यां द्वाशनादिपञ्चमासोत्तरं तपः कृत्वा । तत्पञ्चविधसमाप्तौ स-

६०। ३९। पञ्चपरमेष्ठितपः आगाढं						
नमोअरि०	उ	ए	आं	ए	नि	अठक०
नमोसिद्धा०	उ	ए	आं	ए	नि	अठक०
नमोआय०	उ	ए	आं	ए	नि	अठक०
नमोउवज्जा०	उ	ए	आं	ए	नि	अठक०
नमोलोपुस०	उ	ए	आं	ए	नि	अठक०

४० लघुपञ्चमीतप आगा०। ४१ बृहत्पञ्चमीतपआ०						
मास ५	द्विभक्तं	वर्ष	दि	शुक्र ५		
मास ५	एकभक्तं	वर्ष	ए	शुक्र ५		
मास ५	लिभक्तं	वर्ष	नि	शुक्र ५		
मास ५	आंघिल	वर्ष	आं	शुक्र ५		
मास ५	उपवास	वर्ष	उ	शुक्र ५		

माप्यते मासपञ्चविंशत्या ॥ १ ॥ पञ्चम्यां तपः तत्र चतुर्मासी आचणभाद्रपदआश्विनकार्तिकपौषचैत्रान्वर्जयित्वा पुरुषो महिला वा जिनभवने जाल्यादिपुरुषैर्विरचितजिनपूजां तदनु विनिवेद्य पुस्तकं तस्य विहित-

कुसुमादिचर्चः शुभतन्तुलैः प्ररिततदग्रः चारुस्वस्तिकोपरिघृतपरिपूर्णप्रदीपितपञ्चवर्तिप्रदीपः फलादिबलिवि-
 धानपूर्वं शिरःप्रक्षिपितगन्धाक्षतचन्दनः गुरुसमीपे शुक्लपञ्चमी प्रारभ्य तथा पञ्चमासी शुक्लपञ्चमीषु द्विभ-
 क्तानि पञ्चमासीं एरुभक्तानि पञ्चमासीं निर्विकृतिकानि पञ्चमासीमाचाम्लानि पञ्चमासीसुपवासाः एवं मा-
 संपंचविंशत्या पूर्यन्ते । केव्यपि गच्छान्तरेषु मासपञ्चविंशत्यामपि एकमेव यथारब्धं द्विभक्तमेकभक्तं वा नि-
 र्विकृतिकं वा आचाम्लं वा उपवासो वा विधीयन्ते । यत्रकन्यासः । उद्यापने जिनस्य बृहत्लात्रविधिः पञ्च-
 सख्यया विविधपक्वान्नफलसुद्राढौकनं पुस्तकाग्रे पुस्तकस्थं च वर्तिकादोरक उत्तरीयक वेष्टनक पिच्छिका नि-
 क्षपण जपमाला वासकुंपक लेखिनी मयीभाजन मुखवस्त्रिका छुरी कर्तरी नखहस्त्री दण्डप्रौढनक कमली ठव-
 णीदोरी पाटुला दावडी दीवी अगल्लहणाश्रीखण्डीवासपुडी वीजणीप्रभृति ज्ञानोपकरणं । अष्टप्रकारपूजापू-
 र्वक पञ्चपञ्चसंख्यदौर्गनीयं । सघवात्सत्यं संघपूजा च । एतत्फल ज्ञानलाभः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं
 लघुपञ्चमीतपः ॥ ४० ॥ ॥ अथ बृहत्पञ्चमीतपः । एवमेव तपो वर्षपञ्चरु कुर्वतां नृणां । बृहत्पञ्चमिकायास्तु
 तपः संपूर्यन्तेऽसिलं ॥ १ ॥ समाहारम्भौ लघुपञ्चमीवत् शुक्ल २ पञ्चमीषु वर्षमेकं द्वाशानानि वर्षमेकमेकभ-
 क्तानि वर्षमेकं निर्विकृतिकानि वर्षमेकमाचाम्लानि वर्षमेकसुपवासाः शुक्लपञ्चमीषु एवं पञ्चसंवत्सराः
 पूर्यन्ते । यत्रकन्यासः । उद्यापने लघुपञ्चमीवत् परं वस्तुसंख्या पञ्चविंशतिपञ्चविंशतिरूपा । एतत्फलं महा-
 ज्ञानावाप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं बृहत्ज्ञानपञ्चमीतपः ॥ ४१ ॥ ॥ अथ चतुर्विधसंघतपः । उपवा-

४२ चतुर्विधसंवतप आगाढं दिन १२२

उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा
उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा	उ१	पा

सद्व्यं कृत्वा ततो चत्सर ६० संख्यया । एकान्तरोपवासैश्च पूर्णं
संघतपो भवेत् ॥ १ ॥ चतुर्विधस्य संघस्याराधनार्थं तपश्चतु-
र्विधसंघतपः । तत्र उपवासद्वयं निरन्तरं विधाय पारणं कृत्वा
षष्टिरुपवासां एकान्तरा विधेयाः । यत्रकन्यासः । उद्यापने
संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं तीर्थकरनामकर्म । इति
यतिश्राद्धकरणीयमागाढं चतुर्विधसंघतपः ॥ ४२ ॥ अथ
घनतपः । एकद्वेकद्वेकयुग्मशशिसंख्ययोपवासैश्च । पारणका-
न्तरितैरपि निरन्तरैः पूर्यन्तेऽत्र घनं ॥ १ ॥ अङ्कानां घनयुक्त्या
तपो घनतपः । तत्र एकोपवासः पारणकं
द्वौ उपवासौ पारणकं एकोपवासः पार-
णकं द्वौ उपवासौ पारणकं पुनः द्वौ उप-
वासौ पारणकं एकोपवासः पारणकं द्वौ
उपवासौ पारणकं एकोपवासः पारणकं
एवं उपवासाः द्वादश पारणकान्वय्यौ ।

४३ घनतप आगाढं			
उ१	पा	उ२	पा
उ१	पा	उ२	पा
उ२	पा	उ१	पा
उ२	पा	उ१	पा

यञ्चकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वकं उपवाससंख्यया फलपुष्पक्वान्नजातिदौकनं संघवात्सत्यं संय-
 पूजा च । एतत्फलं महालक्ष्मीः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं घनतपः ॥ ४३ ॥ ॥ अथ महाघनतपः ।

महाघनतपः श्रेष्ठमेकद्वित्रिभिरेव हि । उपवासैर्नवकृत्वः पृथक्श्रेणिमु-
 पागतैः ॥ १ ॥ घनाङ्कबाहुल्यान्महाघनं । तत्र प्रथमश्रेणौ एकद्वित्रि
 उपवासा निरन्तराः पारणान्तरिताः द्वितीयश्रेणौ द्वित्र्येकोपवासाः ।
 तृतीयायां त्र्येकद्वयोपवासाः चतुर्थ्यां द्वित्र्येकोपवासाः पञ्चम्यां त्र्येकद्व-
 योपवासाः षष्ठ्यामेकद्वित्रिउपवासाः सप्तम्यां द्वित्र्येकोपवासाः अष्टम्यां
 एकद्वयोपवासाः नवम्यां द्वित्र्येकोपवासाः एवं उपवासाश्चतुःपञ्चाशत्
 पारणकानि सप्तविंशतिः सर्वदिनान्येकाशीतिः । यत्रकन्यासः । उद्या-
 पने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वकमेकाशीतिसंख्यया पक्वान्नफलजातिदौकन सघ-
 वात्सत्यं संघपूजा च । एतत्फलं सार्वभूमिर्द्विप्रासिः । इति यतिश्राद्धक-
 रणीयमागाढं महाघनतपः ॥ ४४ ॥ ॥ अथ वर्गतपः । एकद्वेककयुग्म-

४४ महाघनतप आगाढं									
उ १	पा	उ	३	पा	उ ३	पा	उ ३	पा	पा
उ २	पा	उ	३	पा	उ १	पा	उ १	पा	पा
उ ३	पा	उ	१	पा	उ २	पा	उ २	पा	पा
उ २	पा	उ	३	पा	उ १	पा	उ १	पा	पा
उ ३	पा	उ	१	पा	उ २	पा	उ २	पा	पा
उ १	पा	उ	२	पा	उ ३	पा	उ ३	पा	पा
उ २	पा	उ	३	पा	उ १	पा	उ १	पा	पा
उ ३	पा	उ	१	पा	उ २	पा	उ २	पा	पा
उ २	पा	उ	३	पा	उ १	पा	उ १	पा	पा

भूमियमलैरेकद्विभूमिर्द्विकैर्द्वेकद्वीन्दुयुगैकयुग्मधरणीयुग्मेन्दुयुग्मैकैकैः । एकद्वेकसुजद्विचन्द्रधरणीयुग्मैकयुग्मे-

न्यासः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं वर्णितपः ॥ ४५ ॥

४६ श्रेणितप आगाढ उ०८३ पा० २७ दिन ११०

			उ १	पा	उ २	पा	उ ३	पा
उ १	पा		२	पा	३	पा	४	पा
पा १	पा २	१०	३	पा	४	पा	५	पा
			पा	उ २	३	पा	४	पा
			पा ३	४	पा	५	पा	६
				पा	५	पा	६	पा

४७ पञ्चमेरुतप आगाढ

प्रथमेरुतप	उ	५	पा	५
द्वितीयेरुतप०	उ	५	पा	५
तृतीयेरुत०	उ	५	पा	५
चतुर्थेरेरुत०	उ	५	पा	५
पञ्चमेरुत०	उ	५	पा	५

॥ अथ श्रेणितपः । श्रेणौ पट् श्रेणयः प्रोक्ता एको द्वौ प्रथमे क्षणे । द्वितीयादिषु चैकाङ्ककमदृष्ट्या भिजायते ॥ १ ॥ श्रेणयङ्कैस्तपः श्रेणितपः । तत्र प्रथमश्रेणौ एकद्विउपवासा निरन्तराः पारणान्तरिताः । द्वितीयायां एकद्वित्रिउपवासाः तृतीयायां एकद्वित्रिचतुरुपवासाः चतुर्थ्यां एकद्वित्रिचतुःपञ्चोपवासाः । पञ्चम्यां एकद्वित्रिचतुःपञ्चपटुपवासाः एव पटुपवासाः पष्ठ्यां एकद्वित्रिचतुःपञ्चपटुसप्तोपवासाः एवं त्र्यशीत्युपवासैः सप्तविंशतिपारणैर्दशोत्तरशतदिनैः पट्भिः श्रेणिभिः पूर्यते । यत्रकन्यासः । उद्यापने दशोत्तरशतसंख्यया पक्वान्नफलजातिद्वौकनं बृहत्स्नात्रविधिः । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं क्षपणकश्रेणिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ श्रेणितपः ॥ ४६ ॥ अथ मेरुतपः । प्रत्येकं पञ्चमेरुणामुपोपणकपञ्चकं । एकान्तरं मेरुतपस्तेन संजायते शुभं ॥ १ ॥ मेरुसंख्यया तपः

मेरुतपः । तत्र पञ्चमेरुनुद्दिश्य पञ्चविंशत्युपवासा एकान्तरा विधीयन्ते । यत्रकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्र-
विधिपूर्वकं खर्णमयपञ्चमेरुदौकनं संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं उत्तमप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणी-
यमनागाढं पञ्चमेरुतपः ॥ ४७ ॥ अथ द्वात्रिंशत्कल्याणकतपः । उपवासत्रयं कृत्वा द्वात्रिंशदुपवासकाः ।

४८द्वात्रिंशत्कल्याणकतप आगाढं									
उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा
उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा
उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा
उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा
उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा
उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा
उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा
उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा	उ १	पा

एकभक्तान्तरास्तस्मादुपवासत्रयं वदेत् ॥ १ ॥ द्वात्रिंशदुपवासैरुप-
लक्षितानि कल्याणकानि द्वात्रिंशत्कल्याणकानि । तत्र प्रथमं नि-
रन्तरं उपवासत्रयं तत एकाशनं ततो द्वात्रिंशदुपवासाः एकाशना-
न्तरिताः ततो निरन्तरं उपवासत्रयं ततः पारणकं एवमुपवासा
अष्टत्रिंशत् पारणकानि चतुस्त्रिंशत् सर्वदिनानि द्वासप्ततिः । यत्र-
कन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वकं द्वात्रिंशत्संख्यया पक्वान्न-
फलजातिदौकनं संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं तीर्थकरना-
मकर्म । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं द्वात्रिंशत्कल्याणकतपः
॥ ४८ ॥

अथ च्यवनतपः । चतुर्विंशतितीर्थशानुद्दिश्य
च्यवनात्मकं । विना कल्याणकदिनैः कार्यानिशनपद्धतिः ॥ १ ॥ च्यवनार्थं तपश्च्यवनतपः । तत्र चतुर्विंश-

तितीर्थकरानुद्दिश्य तद्विनानि-
विनापि यथाशक्ति एकान्तरा-
श्रुतुविशत्युपवासा विधीयन्ते ।
उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वकं
जिनाग्रे चतुर्विंशतिसंख्यया प-

५० च्यवनजन्मतपोद्वय अनागाढ एकैवाकृति

उ १ ऋ	पा	उ १ अ	पा	उ १ ल	पा	उ १ अ	पा	उ १ सु	पा	उ १ प	पा
उ १ सु	पा	उ १ व	पा	उ १ सु	पा	उ १ क्षी	पा	उ १ श्र	पा	उ १ वा	पा
उ १ रि	पा	उ १ अ	पा	उ १ ध	पा	उ १ शो	पा	उ १ कु	पा	उ १ अ	पा
उ १ न	पा	उ १ सु	पा	उ १ न	पा	उ १ न	पा	उ १ पा	पा	उ १ व	पा

क्वान्नफलजातिदौकन संववात्सत्यं सद्यपूजा च । गतफल सद्गतिः । जन्मतपोप्येवमेव । यत्रकन्यासः । इति
यतिश्राद्धकरणीयमनागाढं च्यवनजन्मतपोद्वयं ॥ ५० ॥ अथ सूरायणतपः । सूरध्वयनं हनिवृद्ध्या यस्य

५१ यवमध्ये सूरायणतप कृष्णपक्षे हानि २ यवमध्ये सूरायणतप शुक्लपक्षे वृद्धि

कृष्ण	१५	१४	१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१	शुक्ल	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
तिथि	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	तिथि	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा

५२ वज्रमध्ये सूरायणतप कृष्णपक्षे हानि यवमध्ये सूरायणतप शुक्लपक्षे वृद्धि २

कृष्ण	१५	१४	१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१	शुक्ल	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
तिथि	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	तिथि	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा	श्रा

तत्सूरायणं । तत्र सूरायणतपो वज्रमध्ययवमध्यचंद्रायणवत् । नंबरं कृष्णप्रतिपदि प्रारम्भः । यत्रकन्यासः ।

देवाग्ने पुरुषप्रमाणतण्डुलपुञ्जोपरि ढौकनीयः नानाविधपक्वान्नं च संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं परमं ज्ञान । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ लोकनालितपः ॥ ५२ ॥ ॥ अथ कल्याणकाष्ठाहिकातपः । नवभक्ता-

ष्टकं कार्यमर्हत्कल्याणपञ्चके । प्रत्येकं पूर्यते तच्च बृहदृष्टाहिकातपः ॥ १ ॥ कल्याणकैश्च नवजन्मव्रतकैश्च लज्जाननिर्वाणरूपैः संयुक्तानि अष्टाष्टावहानि कल्याणाष्टाहिका । तत्र ऋषभाद्येकस्यैकस्याहृत एकैकं कल्याणकं प्रति अष्टाष्टावेकभक्तानि चत्वारिंशदेकभक्तैरेकस्याहृतः कल्याणकानि पूर्यन्ते । एवं परेषामपि पृथ्यधिकनवशतदिनैः पूर्यते । कदाचिद्दिनान्तरविच्छेदेन निजान्तरतपसि क्रियमाणे न दोषः ।

५३ अष्टाहिकातप अनागाढ एकस्य लिनस्य												
अन्यत्रिगानामपि पूर्वेव युक्ति कल्प्या												
ऋषभस्य	चप०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०
ऋषभस्य	ज०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०
ऋषभस्य	म०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०
ऋषभस्य	गा०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०
ऋषभस्य	ति०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०	प०

उद्यापने जिनाग्ने विशत्युत्तरशतसख्यया सर्वफलजातिसर्वपक्वान्नजातिढौकनं बृहत्लात्रविधिपूर्वकं यतिभ्यो चत्वारिंशत्पानदानं संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फल तीर्थकरनामकर्मबन्धः । यत्र कन्यासः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं कल्याणकाष्ठाहिकातपः ॥ ५३ ॥ ॥ अथ आचार्यवर्धमानतपः । उपवासान्तरितानि

१ एकभक्ताष्टकमिति पाठ ।

५५ माघमालातप आगाढं प्रथम चर्ये पोपवटिदशमी १०

४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
							ए	का	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८

माहसुदि पडिवा

१ ए २ ए ३ ए ०

एव द्वितीयवर्षे तृतीयचतुर्थेपि एवमेव त्रितीय

पूणोयाः । लात्वार्हन्तं सपूज्य चैकभक्त विदध्याच्च ॥ १ ॥ माघमासे मालारूप करणीय माघमाला । तत्र पौ-
पकृष्णदशमीमारुथ्य माघपूर्णिमापर्यन्तं स्नात्वा जिनार्चन एकभक्तं च कुर्यात् । एवं वर्षचतुष्टय कृत्वा उद्या-
पने वृहत्लात्रविधिपूर्वकं जिनाश्रे घृतमयं मेरुं सुवर्णमणिगर्भित ढौकयेत् । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एत-
त्फल परमसुखप्राप्तिः । यत्रकन्यासः । इति श्राद्धकरणीयमागाढ माघमालातपः ॥ ५५ ॥ ॥ अथ महावीर-

५६ महावीरतप आगाढ प्रथमवर्षे	उ	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा
१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा
१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा
१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा	१०	पा

तपः । महावीरतपो ज्ञेयं वर्षाणि
द्वादशैव च । त्रयोदशैव पक्षांश्च
पञ्चकल्याणपारणे ॥१॥ महावीरस्य
शुद्धस्थकालतपः महावीरतपः । तत्र
द्वादशवर्षत्रयोदशपक्षपर्यन्तं निर-

न्तर दशोपवासान्तरितानि पारणकानि । यत्रकन्यासः । उद्यापने वृहत्लात्रविधिपूर्वकं श्रीमहावीरप्रतिमाप्रे-
स्वर्णमयं न्यग्रोधतरु ढौकयेत् । संघवात्सल्य संघपूजा च । एतत्फल कर्मक्षयः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं

महावीरतपः ॥ ५६ ॥ ॥ अथ लक्षप्रतिपत्तपः । शुक्लप्रतिपदः सूर्यसंख्या एकाशनादिभिः । समर्थनीयास्त-
पसि लक्षप्रतिपदाख्येके ॥ १ ॥ शुक्लप्रतिपदमारभ्य प्रतिपत् १२ वर्षमेकं यावद्यथाशक्त्येकाशनादितपः लक्ष-
प्रतिपच्छ्रावकआविकाभिः कार्या । उद्यापने पूजापूर्वं लक्षधान्यं ढौकनीयं । लक्षसंख्याधान्यानां निबन्धो
यथा । चोषामाणा ५ पाहली १ सुगसेइ १ पाहली २ मोठसेइ १ पाहली २ जवसेइ २ तिलपाइ ७ गोधूमसेइ
८ चउलासेइ ३ चणासेइ १ कांगुमाणा ३ कोद्रवमाणा ३ उडदमाणा ५ तूवरिसेइ ४ जुवारिमाणा ५ । एत-
त्फलं अगण्यलक्ष्मीप्राप्तिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढं लक्षप्रतिपत्तपः ॥ ५७ ॥ इति तपोधिकारे गीतार्थो-
क्तानि तपांसि संपूर्णानि ॥

अथ फलतपांसि । यथा । तत्र प्रथमं सर्वाङ्गसुन्दरतपः । शुक्लपक्षेष्टोपवासा आचाम्लान्तरिताः क्रमात् ।

१ सर्वाङ्गसुन्दरतपः आगाढं दिन १५ पारणकं प्रतिपदायां

शुक्ल	१ म	२ द्वि	३ तृ	४ च	५ पं	६ प	७ स	८ अ	९ न	१० द	११ पु	१२ द्वा	१३ त्र	१४ च	१५ पू
तिथि	उ १	आं	उ	आं	उ	आं	उ	आं	उ	आं	उ	आं	उ	आं	उ

विधीयन्ते तेन तपो भ-
वेत्सर्वाङ्गसुन्दरं ॥ १ ॥
सर्वाङ्गाणि सुन्दराणि
जायन्ते यस्मात्तत्सर्वाङ्ग-

सुन्दरं । तत्र शुक्लपक्षे प्रतिपद्युपवासं विधाय अष्टोपवासाः सप्ताचाम्लान्तरिता विधेया यथाशक्ति संयमा-
द्विदशविधधर्मपालनं कपायपरिहारोपि पूर्णिमायां उद्यापयेत् । यत्रकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिं वि-

घाय जिनाग्रे स्वर्णमयपुरुषं रत्नजटितं ढौकयेत् । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं सर्वाङ्गसुन्दरता । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं सर्वाङ्गसुन्दरतपः ॥ १ ॥ अथ निरुजशिखतपः । तपो निरुजशिष्याख्यं विधेय तद्भद्रदेव हि । नवरं कृष्णपक्षे तु करण तस्य शस्यते ॥ १ ॥ निरुजा रोगरहिता शिखा चूला यस्य तन्निरुजशिख । तत्र कृष्णपक्षे सर्वाङ्गसुन्दरवद्विधिः । यन्नकन्यासः । एतत्फलं आरोग्यं । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं निरुजशिखतपः ॥ २ ॥ अथ सौभाग्यकल्पवृक्षतपः । सौभाग्यकल्पवृक्षस्तु चैत्रेऽ-

२ निरुजशिखातप आगाढं दिन १५ कृष्णपक्षप्रतिपदात्

कृष्ण	१ प्र	२ द्वि	३ तृ	४ च	५ प	६ ष	७ स	८ अ	९ न	१० द	११ प	१२ द्वा	१३ त्र	१४ च	१५ पू
तिथि	उ १	आ	उ	आ	उ	आ	उ	आ	उ	आ	उ	आ	उ	आ	उ

नशनसचयैः । एकान्तरैः पर कार्यास्तितौ चन्द्रादिके शुभे ॥ १ ॥ सौभाग्यस्य दाने कल्पवृक्ष

३ सौभाग्यकल्पवृक्षतप आगाढ चैत्रशुक्लप्रतिपदात्

चै शु	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा
चै कृ	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा

इव सौभाग्यकल्पवृक्षः । तत्र चैत्रमासे सर्वस्मिन् एकान्तरोपवासा विधेयाः । यन्नकन्यासः । उद्यापने बृहत्लात्रविधिपूर्वकं सुवर्णरूप्यमयसाक्षीपङ्ककल्पवृक्षढौकनं संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं सौभाग्य-

निरन्तरैः । एवं स्यादायतिशुभं तप उद्यापनान्वित ॥ १ ॥ आयतिं उत्तरकालं शुभं जनयति आयतिजनकं ।
यत्रकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वकं चतुर्विंशतिसंख्यया पुष्पफलपक्वान्नदौकनं संघवात्सल्यं संघ-
पूजा च । एतत्फलं उत्तरकाले शुभं । इति श्राद्धकरणीयमागाढं आयतिजनकतपः ॥ ५ ॥ ॥ अथाक्षयनि-

६ अक्षयनिधितप आगाढ भाद्रचावदि														
अ	ए	न	ए	द	ए	०	चतु	प	प	प	प	स	ए	०
							इत्याए	द्वा	प	त्र	पु	च	पु	अ
							भाद्रमुदि	पु	द्वि	ष	रु	पु	च	ण
														जा
														न

पक्ष तदक्षयनिधि स्फुटं ॥ १ ॥ अक्षयनिधिवदक्षयनिधि । तत्र भाद्रपदकृष्णचतुर्थीं जिनचिम्बात्रे गोमय-
लेपनं विधाय स्थापनकोपरि चित्रितं गन्धपुष्पपूजितं स्वर्णमणिमुद्राफलकमुकादिगर्भितं घटं स्थापयेत् । पक्षं
यावत्तस्य नित्यपूजनं जिनस्य प्रदक्षिणात्रयपूर्वकं अक्षताञ्जलिक्षेपः नैवेद्यदौकनं यथाशक्ति द्विमत्कैकभक्ता-
दिप्रत्याख्यानं नृत्यगीतोत्सवादि । एवं पर्युपणापर्यन्तं वर्षचतुष्टयं विधेयं । यत्रकन्यासः । उद्यापने बृहद्वि-
धिपूर्वकं नानापक्वान्नबलिदौकनं संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं सर्वसंपत् । अथवा अक्षतमुष्टिं प्रति-
दिनं घटे निक्षिपेत् यावत्स घटः पूर्यते तावद्दिनानि प्रतिदिनमेकाशनानि विदध्यात् । इति श्राद्धकरणीय-
मागाढ अक्षयनिधितपः ॥ ६ ॥ ॥ अथ मुकुटसप्तमीतपः । आपाढादि च पौषान्तं सप्तमासान् शितिष्वपि ।
सप्तमीपूषवासाश्च विधेयाः सप्त निश्चितं ॥ १ ॥ मुकुटोद्यापनेन उपलक्षिता सप्तमी मुकुटसप्तमी । तत्र आ-

७ मुकुटसप्तमीतप आगाढं		
आपढवदि	विमलनाथ	७ उ
श्रावणवदि	अनन्तनाथ	७ उ
भाद्रपदवदि	चन्द्रप्रभशान्ति	७ उ
आश्विनवदि	नेमिनाथ	७ उ
कार्तिकवदि	आदिनाथ	७ उ
मार्गशिरवदि	महावीर	७ उ
पौषवदि	पार्श्वनाथ	७ उ

पाहश्रावणभाद्रपदआश्विनकार्तिकमार्गशीर्षपौषकृष्णसप्तमीपूषवासाः । तासु क्रमेण विमलनाथ १ अनन्तनाथ २ चन्द्रप्रभशान्ति ३ नेमि ४ ऋषभ ५ महावीर ६ पार्श्वनाथ ७ तीर्थकृतां वृहत्स्नात्रविधिना पूजा । यन्नक्रन्यासः । उद्यापने वृहत्स्नात्रविधिपूर्वकं रूप्यसयलोकनालेरुपरि संस्थितं सुवर्णसयं रत्नजडितं मुकुटं ढौकयेत् । सप्तसंख्यया पक्वान्नफलजातिं च संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं वाञ्छितप्राप्तिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढं मुकुटसप्तमीतपः ॥ ७ ॥ अथ अम्बातपः । शुक्लादिपञ्चमीष्वेव पञ्चमासेषु वै तपः । एकभक्तादि वै कार्यसम्पत्पूजनपूर्वकं ॥ १ ॥

अम्बाराधनार्थं तपः अम्बातपः । तत्र पञ्चसु शुक्लपञ्चमीषु नेमिजिनाम्बापूजनपूर्वकं यथाशक्ति तपो विधेयं । यन्नक्रन्यासः । उद्यापने विमलधातुभिर्धथोक्तं अम्बामूर्तिविधापनं तत्प्रतिष्ठापनं कल्पोक्तविधिना निलयं तत्पूजनं संघवात्सल्यं संघपूजा च । तत्फलं अम्बावरप्राप्तिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढं अम्बातपः ॥ ८ ॥ अथ श्रुतदेवतातपः । एकादशेषु शुक्लेषु पक्षेष्वेकादशेषु च । यथाशक्ति तपः कार्यं वाग्देव्यर्च-

८ अंघातप आगाढं मास ५		
शुक्ल	पं	उ
शुक्ल	पं	उ
शुक्ल	पं	उ
शुक्ल	पं	उ
शुक्ल	पं	उ

९ श्रुतदेवीतप आगाढ

श्रुतदेवता	शुक्लपुकाद	उप
श्रुतदेवता	शुक्लपुकाद	उप
श्रुतदेवता	शुक्लपुकाद	उप
श्रुतदेवता	शुक्लपुकाद	उप
श्रुतदेवता	शुक्लपुकाद	उप
श्रुतदेवता	शुक्लपुकाद	उप
श्रुतदेवता	शुक्लपुकाद	उप
श्रुतदेवता	शुक्लपुकाद	उप
श्रुतदेवता	शुक्लपुकाद	उप
श्रुतदेवता	शुक्लपुकाद	उप

विधेय । यथेकापि रोहिणी विस्मरति तदा तपसः पुनः प्रारम्भः । यज्ञकन्यासः । उद्यापने श्रीवासुपूज्यप्र-
 तिभात्रे बृहत्लान्त्रविधिपूर्वकं स्वर्णमयमशोकदृक्षं ढौकयेत् सघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं अवैधव्य-
 सौभाग्यसुखप्राप्तिः । इति आद्धकरणीयमागाढं रोहिणीतपः ॥ १० ॥ अथ मातरतपः । मात्राराधनार्थं तपः मातरतपः ।
 पक्षे तु प्रारभ्य सप्तमी तिथिं । त्रयोदश्यन्तमाधेयं तपो मातरिसंज्ञक ॥ १ ॥ मात्राराधनार्थं तपः मातरतपः ।

नपूर्वकं ॥ १ ॥ श्रुतदेव्याराधनार्थं तपः श्रुतदेवीतपः । तत्र एकादशीषु शुक्लैका-
 दशीषु श्रुतदेवीपूजापूर्वकं यथाशक्ति तपो विधेयं । यत्रकन्यासः । उद्यापने श्रु-
 तदेवीमूर्तिनिर्माणे तत्प्रतिष्ठापनं विधिना पूजा संघवात्सत्य संघपूजा च ।
 एतत्फलं श्रुतप्राप्तिः । इति आद्धकरणीयमागाढं श्रुतदेवीतपः ॥ ९ ॥ अथ
 रोहिणीतपः । रोहिण्यां च तपः कार्यं वासुपूज्यार्चनायुत । सप्तवर्षं सप्तमासीसु-
 पवासादिभिः परं ॥ १ ॥ रोहिणीनक्षत्रे तपः रोहिणीतपः । तत्राक्ष(य)ततृती-
 यासन्नरोहिण्यां वासुपूज्यजिनपूजापूर्वकं तत्प्रारम्भः ।
 ततो रोहिणीनक्षत्रे समागते सप्तवर्षाणि सप्तमासानि
 यावदुपवासाचाम्लानि निर्विकृतिकादि यथारब्ध तपो

१० रोहिणीतप आगाढ		
रो	वर्षं ७	मास ७
		उपता

११ मातरतप आगाढं	
१ व	भाद्रशुक्ल स० आन० द० पु० द्वा० त्र० ए
२ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए
३ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए
४ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए
५ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए
६ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए
७ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए

दौकनं अष्टम्यां घृतदौकनं नवम्यां पक्वान्नदौकनं दशम्यां

११ मातरतप आगाढं	
१ व	भाद्रशुक्ल स० आन० द० पु० द्वा० त्र० ए
२ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए
३ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए
४ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए
५ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए
६ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए
७ व	भाद्रशुक्ल ७।८।९।१०।११।१२।१३ ए

तत्र भाद्रपदशुक्लसप्तमीभारथ्य त्रयोदशीपर्यन्तं दुग्धदधिघृतक-
रम्बपायसलपनश्रीघृतपूरैर्जिनमातृकां पूजयित्वा यथाशक्ति ए-
कभक्तादितपो विधेयं । तच्च सप्तवर्षपर्यन्तं । परं वर्षद्वये वर्षद्वये
उद्यापनं अनया रीत्या विधेयं । भाद्रपदशुक्लचतुर्दश्यां चतुर्विं-
शतिसंख्ययापूषकादाडिमादिफलजातिं क्षिप्रचढीपात्राणि जिन-
मातृणामग्रे दौकयेत् । सपुत्रश्राविकायाश्च वखाङ्गराग-ताम्बू-
लादि देयं । सप्तमवर्षोद्यापने च जिनमातृणाञ्जग्रे सप्तम्यां तैल-

गुडदौकनं दशम्यां गोदुग्ध दौकनं एकादश्यां दधिदौकनं द्वादश्यां
गुडदौकनं त्रयोदश्यां क्षिप्रचढी कणिकाहरीतकी
धान्याका मेथी गुंड अंजन शलाका सप्तसंख्यगतप-
त्रकशुकदौकनं सपुत्रश्राविकाया नालिकेरदानं संघ-
वात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं पुत्रप्राप्तिः । यन्न-
कन्यासः । इति आह्वकरणीयमागाढं मातरतपः
॥ ११ ॥ अथ सर्वसुखसंपत्तिपः । एकाद्विद्वृद्ध्या

तिथिषु तप एकाशनादिकं । विधेयं सर्वसंपत्ति सुखे तपसि निश्चितं ॥ १ ॥ सर्वसुखसंपत्तिहेतुत्वात्सर्वसु-
खसंपत्ति । तत्र प्रतिपत्सक्तमेकभक्तं द्वितीयायां द्वे एवं वृद्ध्या यावत्पूर्णिमायाः पञ्चदश । परं यदि कापि
तिथिर्विसरति तदा सा पुनरादितो विधेया । एवं विंशत्युत्तरशतदिनैः पूर्यते । यत्रकन्यासः । उद्यापने
बृहत्लान्त्रविधिपूर्वकं विंशत्युत्तरशतसंख्यया फलपक्वान्नजातिढौकनं संघवात्सल्य संघपूजा च । एतत्फलं
सुखप्राप्तिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढं सर्वसुखसंपत्तितपः ॥ १२ ॥ अथाष्टापदपावडीतपः । आश्विना-
ष्टाहिकाखेव यथाशक्तितपःक्रमैः । विधेयमष्टवर्षाणि तप अष्टापदः
परं ॥ १ ॥ अष्टापदारोहार्थं तपः अष्टापदपावडीतपः । तत्र आश्वि-
नाष्टाहिकासु यथाशक्ति तपो विधेयं । देवाग्रे स्वर्णमयं सोपानं सं-
स्याप्य अष्टप्रकारपूजाभिः पूजयेत् । एव अष्टवर्षाण्यष्टसोपानानि
विदध्यात् । यत्रकन्यासः । उद्यापने चतुर्विंशतिसंख्यया पक्वान्नफ-
लजातीनां बृहत्लान्त्रविधिपूर्वकं ढौकनं । संघवात्सल्यं संघपूजा च ।
एतत्फलं दुर्लभमस्तिः ॥ इति श्राद्धकरणीयमागाढं अष्टापदपावडी-
तपः ॥ १३ ॥ अथ मोक्षदण्डतपः । यावन्मुष्टिप्रमाणं स्याद्दुरुद-
ण्डस्य तावतः । विदधीतैकान्तराश्रोपवासान्मुसमाहितः ॥ १ ॥ मोक्ष-

१३ अष्टापदपावडीतप आगाढ

प १	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प २	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ३	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ४	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ५	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ६	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ८	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६

१७ गौतमपडिगहातप

शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१
शुक्र	५	उ	१

खदशि । तत्र एकस्यां शुक्रप्रतिपद्युपवासः । द्वितीयमासे शुक्रद्वितीयायासुपवासः । एव पञ्चदशसु मासेषु शुक्रपक्षेषु यावत्पूर्णिमायां उपवासाः पञ्चदश संख्यया भवन्ति । यद्येकापि तिथिर्विस्तरति तदा पुनरपि तिथिरारभ्यते । यत्रकन्यासः । उद्यापने श्रीऋषभदेवस्य पूजनं रूप्यमयवृक्षः तच्छाखायां सुवर्णमयपालनकं पटसूत्रग्रन्थितं पटसूत्रमयतूलिका तदुपरि सुवर्णमयपुत्तलिका पञ्चदशसंख्यया पक्वान्नफलजाति-द्वौकनं । पर तिथौ तिथौ नवं नवं नैवेद्य फलं च द्वौकनीयं संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं सर्वदुःखप्रणाशः । इति आर्द्धकरणीयमागाढ अदुःखदर्शितपः ॥ १५ ॥

द्वितीयादुःखदर्शितपसि पञ्चदशोपवासा एकान्तरिताः तिथिविनापि विधेयाः शेषं तथैव । इति द्वितीयं अदुःखदर्शितप आगाढ ॥ १६ ॥ अथ गौतमपडिगहातपः । एकासु पञ्चदशसु स्वशक्तेरनुसारतः । तपः कार्यं गौतमस्य पूजाकरणपूर्वकं ॥ १ ॥ गौतमपात्रोपलक्षित तपः गौतमपात्रतपः । तत्र पञ्चदशपूर्णिमा यावत् श्रीगौतम-मूर्तिपूर्वकं यथाशक्ति प्रत्याख्यानं विधेयं । उद्यापने श्रीगौतमस्य श्रीमहावीरस्य च बृहत्स्नात्रविधिपूजा । रूप्यमयपात्रं काष्ठमयं च द्वे पायसपूरिते सुरवे दद्यात् । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फल विविधलब्धयः । यत्रकन्यासः इति

चेष्टनकञ्चोलिकासहिते

श्राद्धकरणीयमागाढं गौतमपण्डिगहातपः ॥ १७ ॥ अथ निर्वाणदीपतपः । वर्षत्रयं दीपमाला पूर्वं मुख्ये दिनद्वये । उपवासद्वयं कार्यं दीपप्रस्तारपूर्वकं ॥ १ ॥ निर्वाणसार्गे दीप इव निर्वाणदीपः । तत्र दीपमालिकायाश्चतुर्दशमावासास्योः उपवासद्वयं विधेयं । तत्र हि रात्रद्वयेपि श्रीमहावीराग्रे अखण्डाक्षतदीपदानं । यत्रकन्यासः । उद्यापने वर्षत्रयान्ते बृहत्स्नात्रविधिपूर्वकं महावीरपूजा दीपसहस्रदानं संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं मोक्षमार्गप्राप्तिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढं निर्वाणदीपतपः ॥ १८ ॥ अथामृताष्टमीषु चाष्टासु आचाम्लादितपांसि च । विदधीत स्वशक्त्या च ततस्तत्पूरणं भवेत् ॥ १ ॥ अमृताभिषेकेणोपलक्षिता अष्टमी अमृताष्टमी । तत्र अष्टसु शुक्लाष्टमीषु आचाम्लान्येव विधेयानि । यत्रकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वकं घृतदुग्धभृतं कलशं माणकमात्रमोदकसहितं ढौकयेत् । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं आरोग्यं । इति श्राद्धकरणीयमागाढं अमृताष्टमीतपः ॥ १९ ॥ अथ खण्डदशमीतपः । शुक्लासु दशसंख्यासु निजशक्त्या तपोविधिं । विदधीत ततः पूर्तिस्तस्य संपद्यते क्रमात् ॥ १ ॥ अखण्डायां दशम्यां

१८ निर्वाणदीपतप आगाढं			
१ वर्षे	कार्तिकवदि	१४.०	उ
२ वर्षे	कार्तिकवदि	१४.०	उ
३ वर्षे	कार्तिकवदि	१४.०	उ

१९ अमृताष्टमीतप आगाढं					
शुक्ल	८	उ	शुक्ल	८	उ
शुक्ल	८	उ	शुक्ल	८	उ
शुक्ल	८	उ	शुक्ल	८	उ

२० अखण्डदशमीतप आगाढ

शुक्र	१०	उ	१	शुक्र	१०	उ	१
शुक्र	१०	उ	१	शुक्र	१०	उ	१
शुक्र	१०	उ	१	शुक्र	१०	उ	१
शुक्र	१०	उ	१	शुक्र	१०	उ	१
शुक्र	१०	उ	१	शुक्र	१०	उ	१

२१ परत्रपालितप आगाढ दिन ३५

उ ३	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १
नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १
नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १
नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १
नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १	नि १

तपः अखण्डदशमीतपः । तत्र दशसु शुक्लदशमीषु यथाशक्त्या तपो विधेय । यत्रकन्यासः । उद्यापने दशसंख्यया अन्नपक्वान्नफलजातिदौकनं अखण्डिताक्ष-
तेनैवेद्यं अखण्डपट्टेन परिधापनिका अखण्डद्यूतधारान्नयदानं चैत्यपरिधौ । संघ-
वात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं अखण्डसुखं । इति श्राद्धकरणीयमागाढं अख-
ण्डदशमीतपः ॥ २० ॥ अथ परत्रपालितपः । पञ्चवर्षाणि वीरस्य कल्याणि-
कसमाप्सितः । उपवासत्रयं कृत्वा द्वात्रिंशदरसांश्चरेत् ॥ ३ ॥ परलोके पालिरिव

परत्रपालिः । तत्र दीपोत्सवादारभ्य निरन्तरं तप उपवासत्रयं कृत्वा
निरन्तराणि द्वात्रिंशच्चिर्विकृतिकानि विदध्यात् । एवं पञ्चवर्षाणि । के-
चिदत्रोपवासान्येकान्तराण्याहुः । यत्रकन्यासः । उद्यापने प्रतिवर्षं
सेईसत्कल्पनश्रीपालिं स्थाले विधाय सुरभिघृतेनापूरयेत् । चरमोद्या-
पने बृहत्स्नात्रविधिः संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं परत्र स-
द्भितिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढं परत्रपालितपः ॥ २१ ॥ अथ
सोपान(पावडी)तपः । सप्ताष्टनवदशभिस्तदुणैस्तिथिसंक्रमैः । दत्तिभिः पूर्यन्ते चैव सोपानतप उत्तम ॥ २ ॥

मोक्षारोहे सोपानमिव सोपानतपः । तत्र सप्तमिकाद्याश्चतस्रः प्रतिपाद्यन्ते यथा सप्तसप्तमिका अष्टमिका नवनवमिका दशदशमिका चेति । अत्राद्या सप्तसप्तमिका एकोनपञ्चाशद्दिनानीत्यर्थः । तत्राद्यसप्तके प्रतिदिनमेकैका दत्तिर्गृह्यते । द्वितीयसप्तके प्रतिदिनं दत्तिद्वयं । तृतीयसप्तके प्रतिदिनं दत्तित्रिकं । चतुर्थे प्रतिदिनं दत्तिचतुष्टयं । एवमेकैकदत्तिवृद्ध्या ज्ञेयं । यावत्सप्तसप्तके प्रत्यहं दत्तिसप्तकं ग्राह्यं । द्वितीयाष्टमिका अष्टौ अष्टकान् क्रियते । चतुःषष्टिदिनानीत्यर्थः । अत्रापि प्रथमाष्टके प्रतिदिनमेकैका दत्तिर्गृ-

२२ सोपानतप आगाढं सप्तसप्तमिका तपः

१ सप्तके	दत्ति	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	दि ७
२ सप्तके	दत्ति	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	दि ७
३ सप्तके	दत्ति	३	३	३	३	३	३	३	३	३	३	दि ७
४ सप्तके	दत्ति	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	दि ७
५ सप्तके	दत्ति	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	दि ७
६ सप्तके	दत्ति	६	६	६	६	६	६	६	६	६	६	दि ७
७ सप्तके	दत्ति	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	दि ७

२२ सोपानतप आगाढं अष्टाष्टमिकातपः

१ अष्टके	दत्ति	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	दि ८
२ अष्टके	दत्ति	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	दि ८
३ अष्टके	दत्ति	३	३	३	३	३	३	३	३	३	३	दि ८
४ अष्टके	दत्ति	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	दि ८
५ अष्टके	दत्ति	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	दि ८
६ अष्टके	दत्ति	६	६	६	६	६	६	६	६	६	६	दि ८
७ अष्टके	दत्ति	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	दि ८
८ अष्टके	दत्ति	८	८	८	८	८	८	८	८	८	८	दि ८

नमस्कारफलतपः । कृत्वा नवकभक्तानि तदुद्यापनमेव च । शक्तिहीनैर्विधेयं च पूर्ववत्तत्समापनं ॥ १ ॥
नमस्कारफलदायितपः नमस्कारफलतपः । तत्र अष्टपद्यैकाशनेष्वसमर्थः पदसंख्यया नवैकाशनानि विद-

२४ नवकारफलतप	
१	२
नमोभरिंहताण १	१
नमोसिद्धाण २	
नमोज्ञायरियाण ३	
नमोउपज्यायाण ४	
नमोलोप्यन्वसाहूण ५	
पुसोपघनगुक्तागे ६	
सव्यपातप्यणासणो ७	
मगलाणघातचेति	
पदमहयमगल ९	

ध्यात् । यत्रकन्यासः । उद्यापनं च पूर्ववत् ।
एतत्फलं पूर्ववत् । इति आद्धकरणीयमागाढं न-
मस्कारफलतपः ॥ २४ ॥ अथ अविधवाद्-
शमीतपः । भाद्रपदशुक्लदशमी दिन एकाशन-
मथो निशायां च । अम्बापूजनजागरणकर्मणी
सुविधिना कुर्यात् ॥ १ ॥ अवैधव्यार्थं दशमी
अविधवाद्दशमी । तत्र भाद्रपदशुक्लदशम्यामे-
कभक्तं विदध्यात् निशि जागरण अम्बापूजनं
नालिकेरादि फलवानी १० पक्वान्त्वानी १० ढौ-
कनं एवं तावत्कर्तव्यं यावद्दशवर्षाणि । उद्या-
पने इन्द्राणीपूजा संघवात्सत्यं संघपूजा च ।

२५ अविधवाद्दशमी तप आगाढ	
१ वर्षे	भाद्रपदसुदि १०
२ वर्षे	भाद्रपदसुदि १०
३ वर्षे	भाद्रपदसुदि १०
४ वर्षे	भाद्रपदसुदि १०
५ वर्षे	भाद्रपदसुदि १०
६ वर्षे	भाद्रपदसुदि १०
७ वर्षे	भाद्रपदसुदि १०
८ वर्षे	भाद्रपदसुदि १०
९ वर्षे	भाद्रपदसुदि १०
१० वर्षे	भाद्रपदसुदि १०

एतत्फलं अवैधव्यं । यत्रकन्यासः । इति आद्धकरणीयमागाढं, अविधवाद्दशमीतपः ॥ २५ ॥ अथ बृहन्न-

न्यावर्ततपः । बृहन्न्यावर्तविधिसंख्यैकाशनादिभिः । पूरणीयं तपश्चोद्यापने तत्पूजनं महत् ॥ १ ॥ नन्द्या-
वर्ताराधनार्थं तपः नन्द्यावर्ततपः । तत्र प्रथममुपवासो नन्द्यावर्ताराधनाय । ततः सौधमेन्द्रईशानेन्द्रश्रुतदे-
वतानामाचाम्लत्रयं । ततोऽर्हदादि अष्टकानां आराधनार्थं अष्टाचाम्लानि । ततश्चतुर्विंशतिजिनमात्राराध-
नार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततः षोडशविद्यादेव्याराधनार्थं षोडशैकभक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिलोका-
न्तिकाराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततश्चतुःषष्टिरेकभक्तानि । ततश्चतुःषष्टीन्द्र-
देव्याराधनार्थं चतुःषष्टिरेकभक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिशासनयक्षाराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततश्च-
तुर्विंशतिशासनयक्षिण्याराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततो दशदिक्पालाराधनार्थं दशैकभक्तानि ।
ततो ग्रहक्षेत्रपालाराधनार्थं दशैकभक्तानि । ततश्चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं चत्वार्यैकभक्तानि । ततः सर्वा-
राधनार्थमुपवासः । अत्रोपवासद्वयं एकादशाचाम्लानि द्विशती चतुःषष्ट्युत्तरा एकभक्तानां । एवं सप्तसप्त-
त्यधिकेन दिनशतद्वयेन पूर्यते । यन्नकन्यासः । उद्यापने चैत्ये बृहत्स्नात्रविधिः धर्मागारे नन्द्यावर्तपूजा प्रति-
ष्ठाविधिवत् । संघपूजा संघवात्सल्यं । एतत्फलं परलोके तीर्थकरनामकर्म इहलोके सर्वर्द्धयः सर्वदेवतसा-
न्निध्यं । इति यतिश्राद्धकरणीयमागढं बृहन्नन्द्यावर्ततपः ॥ २६ ॥ अथ लघुनन्द्यावर्ततपः । नन्द्यावर्तारा-
धनार्थं तपः नन्द्यावर्ततपः । लघोश्च नन्द्यावर्तस्य तपः कार्यं विशेषतः । तदाराधनसंख्याभिरुद्यापनमिहादि-

वत् ॥ १ ॥ तत्र प्रथमं नन्द्यावर्ताराधनार्थमुपवासः । ततो धरणेन्द्राम्बिका श्रुतदेवीश्रीगौतमाराधनार्थं आचाम्लचतुष्टयं । ततः परमेष्ठिरब्रह्मत्रयाराधनार्थं आचाम्लाष्टकं । ततः षोडशविद्यादेव्याराधनार्थं षोडशैकभक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिशासनयक्षिण्याराधनार्थं चतुर्विंशत्येकभक्तानि । ततो दशदिक्पालाराधनार्थं दशैकभक्तानि । ततो ग्रहक्षेत्रपालाराधनार्थं दशैकभक्तानि । ततश्चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं चत्वार्येकभक्तानि । ततः सर्वाराधनार्थमुपवासः एवमुपवासद्वयं द्वादशाचार्याभ्यानि चतुःषष्ट्येकभक्तानि सर्वदिनान्यष्टाविंशतिः । उद्यापने चैत्ये बृहत्पञ्चविधिः । धर्मांगारे लघुनन्द्यावर्तपूजनं पूर्ववत् । संघवात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं परत्र तीर्थकरनामगोत्रं इह च सर्वदेवसान्निध्यं । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं लघुनन्द्यावर्ततपः ॥ २७ ॥ इति फलतपांसि सप्तविंशतिः । इति त्रिविधान्यपि तपांसि संपूर्णानि ॥

अथ विंशतिस्थानकानि । अर्हत्पूजा १ सिद्धपूजा २ प्रवचनपूजा ३ गुरुपूजा ४ स्यविरपूजा ५ बहुश्रुतपूजा ६ तपस्विपूजा ७ ज्ञानोपयोग ८ सम्यक्त्वपालन ९ विनयकरणं १० आवश्यककरणं ११ ब्रह्मचर्य १२ धर्मध्यानं १३ यथाशक्तितपः १४ वैद्यावृत्यं १५ समाधिः १६ अपूर्वज्ञानपाठः १७ श्रुतभक्तिः १८ ज्ञानपूजा १९ संघपूजादिकरणं २० इति विंशतिस्थानकाराधनं ॥ एतेषु तपःकरणस्य न निश्चयः किंत्वेपा मुक्तानां आराधनमेव करणीयं ॥ अरहंत १ सिद्ध २ पवयण ३ गुरु ४ थेर ५ बहुस्तु ए ६ तवस्सी ७ य । वत्सलया य एसिं अभिक्ख्वनाणोवडगे ८ य ॥ १ ॥ दंसण ९ विणए १० आवस्सए ११ य सील धए १२ निरइयारो ।

खण १३ लव १४ त वच्चियाणं वेया वच्चे १५ समा ही १६ ग्र ॥ २ ॥ अपुव्वनाणग १७ हणे सुघभत्ती १८ पव-
यणे १९ पभावणया २० । एएहिं कारणेहिं तिच्छयरत्तं लहह जीवो ॥ ३ ॥ एतत्फलं तीर्थकरनामकर्मैव ।
इति विंशतिस्थानकानि ॥ यत्कल्पना च यत्संख्या क्रियते तपसामपि । सिद्धान्तस्याविरोधेन ज्ञेयं तत्कल्प-
नातपः ॥ १ ॥ उद्यापनीयतपसां साधुभिः श्रावकैः सह । आरम्भः क्रियते येनोद्यापनं श्राद्धसंमतं ॥ २ ॥
उद्यापनं च सामर्थ्यं तपस्तेषु विधीयते । कालान्तरेपि सामग्र्याः संभवे निश्चयेन तु ॥ ३ ॥ इत्याचार्यश्रीवर्ध-
मानसूरिकृते आचारदिनकरे उभयधर्मस्तम्भे तपोविधिकीर्तनो नाम एकोनचत्वारिंशत्तम उदयः ॥ ३९ ॥

अथ चत्वारिंश उदयः ।

अथ पद्मरोपविधिः । सचायं । ऐहिकामुन्निकाणां च तपसां पुण्यकर्मणां । फलं तदेव यत्स्वस्वमारोहन्ति
पदं जनाः ॥ १ ॥ तत्र प्रथमं यतीनां पद्मरोपणमुच्यते । ततः क्रमेण ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रमहाशूद्रकारूणां
पशूनां च । अथ यतः विशुद्धकुलजातिरूपचरित्रस्य विधिभिर्गृहीतचारित्रस्य उद्धोढयोगस्य पद्मत्रिंशद्गुणोपे-
तस्य विधिक्रमप्रासाचार्यपदस्य गच्छनायकत्वपद्मरोपणं यथा । पूर्वगुरुः अथवा परलोकं गते पूर्वगुरौ यथोक्त-
गुणसहितं आचार्यं स्तोकजलेन संस्नाप्य धृतनूतनरजोहरणमुल्लवस्त्रशायनासनं सदृशश्वेतवस्त्रप्रावरणं सिंहा-
सने निवेशयेत् । तत्र बहव आचार्योपाध्यायसाधुसाध्वीश्रावकश्राविकाएकत्र मिलन्ति । संजाते लग्नसमये

आचार्यपदोचितलभे स्वगुरुरन्यो वा कश्चिद्व्योवृद्धो ज्ञानवृद्धो गीतार्थीचार्यः पूर्ववद्वासाभिमन्त्रणं विधाय
 वासक्षेपं कृत्वा गणधरविद्यया तिलकं करोति तदन्वये आचार्योपाध्यायसाधुसाध्वीश्रावकश्राविका अपि
 परमेष्ठिमन्त्रपाठपूर्वं तथैव श्रीखण्डेन तिलकं कुर्वन्ति । ततो वृद्धगुरुः पूर्ववदभिमन्त्रितवासाक्षतदानं साधु-
 श्राद्धेभ्यः करोति । ततो वृद्धाचार्यः-क्षमासमणानं सुत्तेण अत्येण तदुभयेण गुरुगुणेहि बुद्धाहि नित्यारग-
 पारगो रोहि इत्युक्ते सर्वेपि वासाक्षतक्षेपं कुर्वन्ति । ततो वन्दनकविधिः पूर्ववत् । अन्येषामुपाध्यायसाध्वा-
 दीना गणानुज्ञा गणमुख्यत्वकथनं वाचनानुज्ञाधिकारादवसेयं । इति पदारोपाधिकारे यतिपदारोपविधिः ॥
 ॥ अथ चिप्राणा । तेषां च आचार्योपाध्यायस्थानपतिकर्माधिकारिभेदाच्चतुर्धा पदक्रमः । तत्राचार्याः शुद्धस-
 म्यगृष्टयो द्वादशव्रतधरा अन्यदैवतलिङ्गिप्रणामसंभाषणसंस्तवविवर्जितास्त्यक्तसावद्याः दुष्प्रतिग्रहरहिता
 नित्यं कृतप्रत्याख्यानाना भवन्ति । तद्यथा—स्वभावादल्पसंतुष्टा अल्पभाषणतत्पराः । जिनागमात्परं नैव प-
 ठन्ति श्रुतमादरात् ॥ १ ॥ नित्यं धौतवस्त्रभाजो द्वादशव्रतधारिणः । सम्यगभ्यस्ततत्त्वार्थाः प्रमाणग्रन्थवेदिनः
 ॥ २ ॥ प्रायः सावद्यविरता मिथ्याहवकसङ्गवर्जिताः । धीराः शान्ता गुणोपेताः सर्वशास्त्रविदस्तथा ॥ ३ ॥
 प्रतिष्ठादिसर्वकर्मकरणाभ्यासशालिनः । प्रत्याख्यानरताः प्रायः प्रायः प्राशुकभोजिनः ॥ ४ ॥ नित्यस्नानरता दान्ता
 वाग्मिनो मन्त्रवेदिनः । पट्टकर्मसाधनाव्यग्रहृदयास्ते द्विधैव हि ॥ ५ ॥ साधुपास्तिपरा नित्य शुद्धवशसमु-
 द्भवाः । प्रायः कनकहस्ताश्च दुष्प्रतिग्रहवर्जिताः ॥ ६ ॥ प्राणालयेपि शुद्रान्नभोजनेऽतिपराश्रुत्वाः । वार्ताकम्-

लकादीनां पञ्चोदुम्बरकस्य च ॥ ७ ॥ परित्यागपरां नित्यं प्राञ्जलाः प्रियवादिनः । विद्याप्रवादपूर्वोत्थं माञ्जिकं
कल्पमार्हतं ॥ ८ ॥ ज्ञानन्तो जीवसंघाते सर्वत्रापि कृपापराः । आचार्यपदमर्हन्ति ईदृशा ब्राह्मणोत्तमाः ॥ ९ ॥
तेषामाचार्यपदस्थापनविधिरुच्यते यथा । स्वरिपदोचिते लश्रे यतिराचार्य उपाध्यायो वा विशुद्धागमार्थज्ञः
साधुर्वा प्रासाचार्यपदो ब्राह्मणो वा पूर्वोक्तगुणसंयुतं धृतमात्रब्रह्मचर्यं गृहिणं विप्रं कृतभद्राकरणं धृतशिखं
पौष्टिककरणपूर्वकं शुभे चैत्ये धर्मागारे गृहे आरामे तीर्थे वा वामपार्श्वे संस्थाप्य धृतैकपरिधानोत्तरासङ्गं सम-
वसरणाग्रतः प्रदक्षिणात्रयं कारयेत् । ततो द्वावपि शक्रस्तवपाठं कुरुतः वर्धमानस्तुतिभिः । ततः श्रुत १
शान्तिः २ क्षेत्र ३ सुवन ४ शासन ५ वैयावृत्तकर ६ देवताकायोत्सर्गस्तुतिकथनानि । ततः सम्यक्त्वदण्डकद्धा-
दशत्रतोच्चारणं । ततो गुरुर्निषद्यायामुपविशति । भाव्याचार्यस्तु त्यक्तनिषद्यो विनयवामनो गुरोरे उपवि-
शेत् । ततो गुरुः प्राप्ते लग्नसमये तस्य दक्षिणकर्णे षोडशाक्षरीं परमेष्ठिमहाविद्यां श्रीगौतममन्त्रसहितां त्रि-
दद्यात् । ततः शिष्यो गुरुं समवसरणं त्रिःप्रदक्षिणयित्वा संक्षिप्तशक्रस्तवं पठित्वा यदि यतिगुरुर्भवति तदा
द्वादशावर्तवन्दनं दद्यात् । गृहिणि च गुरौ नमोस्तु २ कथनपूर्वकं दण्डवत्प्रणामः कर्तव्यः । ततो गुरुः
शिष्यं निजार्धासने स्वदक्षिणपार्श्वे संनिवेश्य पूर्वोक्तरीत्याभिमन्त्रितवासान्दिक्षपन् प्रकटखरेणामुं वेदमन्त्रं
पठेत् । यथा । ॐ अर्हं नमोऽर्हतेऽर्हत्प्रवचनाय सर्वसंसारपारदाय सर्वपापक्षयंकराय सर्वजीवरक्षकाय सर्व-
जगज्जन्तुहिताय अत्रामुकपात्रेस्तु सुप्रतिष्ठितं जिनमतं नमोस्तु तीर्थंकराय तीर्थाय च शिवाय च शुभाय

च जयाय च विजयाय च स्थिराय च अक्षयाय च प्रबोधाय च सुप्रज्ञसाय च न-
 मोनमः सर्वार्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसाधुभ्यः सर्वसिन्धुप्राणिनि सुप्रतिष्ठितानि अणुव्रतानि पद्मकर्मनिरतो-
 स्वयं जन्तुः सत्क्रियोस्तु सद्गुणोस्तु पद्मव्रतोस्तु सन्मतोस्तु सद्गतिरस्तु अर्हं ॐ इति मन्त्रं वासक्षेपपूर्वं त्रिः
 पठेत् । ततः सद्यस्य वासाक्षतदानं पूर्ववत् पौष्टिकदण्डकपठनं च । ततः शिष्यं पुरः संस्थान्य संयप्रत्यक्षमि-
 त्यनुज्ञां दद्यात् । यथा । कार्यं वत्स त्वया नित्यं दृढसम्पत्त्वधारणं । उपासनं च साधूनां द्वादशव्रतपालनं
 ॥ १ ॥ पद्मकर्माणि विधेयानि वेदागमसुशीलनं । यद्वर्जित जिनमते कार्यं प्राणालये न तत् ॥ २ ॥ कार्याः
 षोडश सस्कारा गृहिणां भवता सता । अभावे व्रतिनां चैव विधेयं व्रतरोपणं ॥ ३ ॥ शान्तिकं पौष्टिकं चैव
 प्रतिष्ठोद्यापन तथा । बलिरावश्यकं चैव योगोञ्जिततपोविधिः ॥ ४ ॥ गृहिणां च तथाचार्यं पदाचारोपणं
 पुनः । प्रायश्चित्तविचारस्य कर्माण्येतानि सर्वदा ॥ ५ ॥ कार्याणि यतियोग्यं च नान्यत्कर्म समाचारैः । इत्य-
 नुज्ञाप्य त शिष्यं तिलकेनापि विवर्धयेत् ॥ ६ ॥ एवमनुज्ञां दत्त्वा शिष्यं गुरुः स्वयं नमस्कुर्व्यात् । संधोपि
 नमोस्तु वचनपूर्वकं नव्याचार्यं नमस्कुर्व्यात् । अत्रोत्सवोपि सर्वैः सूरिपदसदृशः । शिष्यो गुरुं स्वर्णकङ्कणमु-
 द्रावस्त्रैः पूजयेत् । इति पदारोपे आचार्यपदारोपविधिः ॥ ७ ॥ उपाध्यायपदयोग्यो यथा । वेदपारगतः शान्तो
 द्वादशव्रतधारकः । जितश्रमः क्षमी दाता दयालुः सर्वशास्त्रवित् ॥ १ ॥ गुरुभक्तः प्रजामान्यः कुशलः सरलः
 सुधीः । कुलीन ईदृशो विप्र उपाध्यायपदेऽर्हति ॥ २ ॥ ॥ अथोपाध्यायपदारोपणविधिः । तत्र पौष्टिकं वि-

धाय गुरुः सर्वविधिमाचार्यपदवत्कुर्यात् । विशेषश्चायं । केवलं श्रीगौतममन्त्रदानं । अत्र स्वार्थासनारोपो न वासक्षेपश्च । असुं वेदमन्त्रं पठेत् । ॐ अहं नमोऽहंतेऽहंदागमाय जगद्भ्योतनाय जगच्चक्षुषे जगत्पापहराय जगदानन्दनाय श्रेयस्कराय यशस्कराय प्राणिन्यस्मिन् स्थिरं भवतु प्रवचनं अहं ॐ इति मन्त्रं त्रिःपठित्वा पौष्टिकदण्डकं पठेत् । गुरुः स्वयं न प्रणमति संवस्य वासाक्षतदानं पूर्ववत् । संघस्तु तं सर्वः प्रणमति । ततो गुरुस्तस्मै अनुज्ञां दद्यात् । अत्र गुरुर्ग्रन्थाचार्योपाध्यायसुसाधुग्रहस्थाचार्यरूपः । अनुज्ञा यथा । “वत्स धार्यं व्रतयुतं सम्यक्त्वं भवता दृढं । अहंन्मते वर्जितं यत्कार्यं प्राणालये न तत् ॥ १ ॥ व्रतारोपं परित्यज्य संस्कारा गृहिणां च ये । विधेयाश्चैव निःशङ्कं त्वया पञ्चदशापि ते ॥ २ ॥” आचार्यादीनामभावे शान्तिकं पौष्टिकं तथा । ॥ ३ ॥ । । । । ।

.....दण्डवान् ॥ ४ ॥ एतान्येव हि कर्माणि विधेयानि त्वया सदा । इत्यनुज्ञाप्य तं शिष्यं तिलकेनापि वर्धयेत् । तत्रोत्सवविधिराचार्यपदवत् । इति पदारोपे उपाध्यायपदारोपविधिः ॥ ॥ स्थानपतिलक्षणं यथा । शान्तो जितेन्द्रियो सौनी पट्टकमनिरतः सदा । द्वादशव्रतधारी च प्राज्ञः सर्वप्रजा-प्रियः ॥ १ ॥ सर्वत्रापि हि संस्कारे निपुणः सर्वरञ्जकः । प्राञ्जलः सदयः सर्वं कुर्वन्समजसं ॥ २ ॥ बलिपूजादिकार्येषु कुशलो बोधिवासितः । ईदृशो योग्यतामेति स्थानपाल(१)द्विजोत्तमः ॥ ३ ॥ स्थानपतिप-

१ अत्रादर्शद्वयेपि कचिद्ग्रन्थपातोऽनुमीयते ।

दारोपे विधिः सर्वोपि उपाध्यायपदस्थापनविधिवत् । केवलं मन्त्रप्रदानं नास्ति । तत्रानुज्ञा यथा—विधेयो
 वत्स भवता विवाहादिक्रियाक्रमः । संस्कारपाददशकं गृहिणां व्रतवर्जितं ॥ १ ॥ शान्तिकं पौष्टिकं चैव
 यल्यावश्यककर्म च । कुरुष्व न प्रतिष्ठा च प्रायश्चित्तानुयोजनं ॥ २ ॥ इति ब्राह्मणपदारोपे स्थानपतिपदा-
 रोपः ॥ ॥ कर्माधिकारिलक्षणं यथा—द्वादशव्रतसम्यक्त्वधारको वेदपारगः । दक्षः सर्वशास्त्रवेदी प्रमाद-
 रहितो गुणी ॥ १ ॥ साधुभक्तः सर्वकर्मकुशलश्च कलानिधिः । शूरः कृतज्ञो दाता च मन्त्रविद्राजरञ्जकः ॥ २ ॥
 पटुः प्रवृत्ता धीरश्च साधुभक्तिपरायणः । विनीतो देशकालज्ञो विप्रः कर्माधिकारकृत् ॥ ३ ॥ अस्य पदारो-
 पणविधिः स्थानपतिपदवत् । मन्त्रदानं नास्ति । अस्यानुज्ञा । “शान्तिकं पौष्टिकं चैव संस्कारव्रतवर्जितं ।
 नृपसेवामपां च तथाधिकृतमेव च ॥ १ ॥ देशग्रामपालनं च नृपमन्त्रिविसर्जनं । कुरुष्व सर्वकर्माणि पापमु-
 त्तानि वत्स हे ॥ २ ॥” इति ब्राह्मणपदारोपे कर्माधिकारपदारोपविधिः ॥ ॥ अत्र जैनब्राह्मणानां पूर्वमनन्ताः
 शाखा अभूवन् वेदचतुष्कं चानन्तशास्त्रमभूत् अधुना च शास्त्राचतुष्टयं विप्राणां वेदस्य चतुष्कं तथैव ।
 यथा । इक्ष्वाकुशाखा १ गौतमशाखा २ प्राच्योदीच्यशाखा ३ नारदशाखा ४ एवं चतुःशाखा विप्रैः क्रमा-
 द्धत्तारो वेदाः संहितापदक्रमादिभिः पठनीयाः इत्यावश्यकसिद्धान्तोक्तिः । इति पदारोपणाधिकारे ब्राह्म-
 णपदारोपविधिः ॥

अथ क्षत्रियपदारोपविधिः ॥ तत्र नृपत्वं १ सामन्तत्वं २ मण्डलेश्वरत्वं ३ देशमण्डलाधिपत्वं ४ ग्रामाधि-

पत्यं ५ मन्त्रित्वं ६ सेनापतित्वं ७ कर्माधिकारित्वं चेति ८ । तत्र प्रथमं नृपत्वपदारोपविधिः । नृपलक्षणं यथा
 —“विशुद्धक्षत्रियकुले जातो राज्यक्रमान्विते । अहीनपटुसर्वाङ्गः क्षमी दाता च धीरधीः ॥ १ ॥ शूरः कृ-
 तज्ञो व्युत्पन्नो विद्याष्टादशके रतः । यशःप्रतापसंयुक्तो भक्तो देवे गुरौ दृढं ॥ २ ॥ न्यायप्रियः स्वपरयोरपे-
 क्षापथवर्जितः । प्राञ्जलश्च गुणग्राही परनिन्दाविवर्जितः ॥ ३ ॥ सूक्ष्मन्यायदृष्टिपरः परचित्तोपलक्षकः । स्व-
 भावादल्पभाषी च गम्भीरः पण्डितप्रियः ॥ ४ ॥ दृढप्रतिज्ञो धर्मात्मा सर्वव्यसनवर्जितः । अतिमानी चिनी-
 तश्च मृदुभाषी विवेकवान् ॥ ५ ॥ सर्वत्र दाने दण्डे च प्रमाणं रचयन्सदा । उपायानां चतुष्केपि देशकालं
 प्रकल्पयन् ॥ ६ ॥ संपूर्णससराज्याङ्गः षड्गुणाढ्यस्त्रिशक्तिभाक् । बृद्धोपसेवी लोकं च पितृवत्परिपालयन् ॥ ७ ॥
 अप्रमादपरो नित्यं सुरक्षितगृहादिकः । सर्वदर्शनभक्तश्च समानः सर्वलिक्षिणु ॥ ८ ॥ सुल्पसत्यक्तकपटः
 सलज्जः सौम्य एव च । स्थाने निजं चित्तं रक्षन्व्यापारयन्नपि ॥ ९ ॥ संप्रयापद्वि तुल्यश्च ऋद्धवैरस्तु
 शत्रुषु । अविवादी सत्क्रियश्च सुजनोऽमेयपौरुषः ॥ १० ॥ गूढमन्त्रः प्रसन्नश्च मर्यादावान्समुद्रवत् । यथाह-
 नीतिशास्त्रोक्तं दण्डं विरचयन्नपि ॥ ११ ॥ कवचे वाहने शस्त्रे योधे कृतवन्वययः । नानाकौतुकसंसक्तो दीने
 दुःस्थे दयाधिकः ॥ १२ ॥ योजयन्कायरक्षार्थं भिपजश्चासपूरुषान् । इत्यादिगुणसंयुक्तः क्षत्रियो राज्यमर्हति
 ॥ १३ ॥ इति ॥ तत्राभिषेकविधिः । तत्र पूर्वं शान्तिकं पौष्टिकं च विदध्यात् । तत्र ऊर्ध्वमुत्वनक्षत्रेषु विवा-
 हप्रतिष्ठोचितवर्षमासदिननक्षत्रलग्नुच्छिषु राज्याभियेकं रचयेत् । तत्र नक्षत्राणि लग्नाणि च । “सैत्रशाक-

क्रूरपुण्यरोहिणीवैष्णवेषु तिस्रपूत्तरासु च । रेवतीमृगशिशोर्ध्वनीष्वपि क्षमाशुजां समभिषेक इष्यते ॥ १ ॥
 अन्यच्च । पुष्याद्र्वाश्रवणोत्तराशतभिषगब्राह्मविष्ठाह्वयान्पूर्वार्धानि नयोदितानि शुनिभिर्धित्प्यान्यथैतेषु
 च । प्रासादध्वजधर्मवारणगृहप्राकारसत्तोरणोच्छ्रयारामविधिर्हितो नरपतेः पट्टाभिषेकादि च ॥ २ ॥ विल-
 प्रजन्मेशदशाधिनाथमार्तण्डघात्रीतनयैर्बलिष्ठैः । गुर्विन्दुशुक्रैः स्फुरदंशुजालैर्महीपतीनामभिषेक इष्टः ॥ ३ ॥
 सुहृत्रिकोणस्वगृहोचसंस्थाः श्रियं च कीर्तिं च दिशन्ति खेदाः । अस्तंगताः शत्रुभनीचगास्तु भयाय शोकाय
 भवन्ति राज्ञां ॥ ४ ॥ जन्ममादुपचये तथा स्थिरे लग्नवर्तिनि च मस्तकोदये । सद्रहैश्च सहिते विलोकिते
 क्रूरदृष्टिसमुपास्तिवर्जिते ॥ ५ ॥ तारकाशशश्रुतोर्वले दिने सद्रहस्य च तिथावरिक्तके । सद्युतौ व्ययत्रिको-
 णकण्टकस्वाष्टमेषु रहितेषु साधुभिः ॥ ६ ॥ घनान्लस्यैः क्रूरैर्भवति निघनो रोगभागलग्नसंस्थैश्चतुर्थबूनस्यैःश्रि-
 तजिनपदः पुत्रगैः सौख्यहीनः । निरुयोगः स्वस्थैः शुभविरहितो धर्मगैः स्यान्नरेन्द्रो निरायुर्मृत्युस्यैः सुखय-
 नयुतल्लयायशश्रुस्थितैश्च ॥ ७ ॥ निघनरिपुगृहस्थे शीतगोपाथदृष्टे यमसदनसुपैति द्राङ् नृपः सद्रहैश्च । व्यय-
 मृतिरिपुवर्जं सत्फलं द्युरिष्टाः सकलभवनसंस्थास्तेऽव्वनिष्टाश्च ते स्युः ॥ ८ ॥ यस्याभिषेके सुरराजमञ्जरी
 भवेद्विलम्बे यदि वा त्रिकोणे । शुक्रोऽम्बरे शत्रुगृहे महीजः स मोदतेऽवाप्य चिराय लक्ष्मी ॥ ९ ॥ त्रिलाम्भ-
 संस्यौ शान्तिगमरश्मी मेधूरण वन्धुगृहे गुरुश्च । यस्यात्र योगे क्रियतेऽभिषेकः संपत्तिरा तस्य चिरायुषः
 स्यात् ॥ १० ॥” तथात्र राजपुत्र पूर्वोक्तगुणयुक्तं बृहत्स्नात्रविधिकृतजिनस्नानोदकेन सर्वोपधिवर्गेण मङ्गल-

गीतवादित्रसहस्रोच्छ्वासपूर्वकं स्नापयित्वा महार्धश्वेतवस्त्रपरिधानं कृतोत्तरासङ्गं सर्वाङ्गाभरणभूषितं आवद्ध-
मुकुटं अविधवासासुत्रनारीभिर्धृतं समानीय पूर्वाभिमुखं मणिमये स्वर्णमये वा रूप्यमये वा शुभकाष्ठमये
वा पुरुषप्रमाणे सिंहासने कटीप्रमाणपादपीठसहिते सार्धहस्ताद्वयचतुःकोणविस्तरे कनककलशाङ्कितसदृशाश्वे-
तवस्त्रावृते पर्यङ्कासनेन निवेशयेत् । ततः सजलजलदखनानि वाद्यानि ढक्कायुक्कट्टुकपटहअल्लरीभेरीताम्र-
बुक्कझर्रप्रभृतीन्वादयेत् । ततश्च संप्राप्ते लग्नसमये समस्ततीर्थोदकैः गुरुगृह्यगुरुर्वाभिपिचेत् । यतिगुरुः
स्वरिमन्नवलयमन्त्रैः गृह्यगुरुस्तु वेदमन्त्रैः । वेदमन्त्रो यथा । ॐ अहं भ्रुवोसि जीवोसि नानाकर्मफलभागसि
शूरोसि पूज्योसि सान्योसि रक्षकोसि प्रबोधकोसि शासकोसि पालकोसि प्रियोसि सदयोसि यशोमयोसि
विभयोसि वीतशङ्कोसि तदत्र ध्रुवो भूयात् स्थिरो भूयात् दुःखहोसि जयोसि इन्द्रोसि धातासि संहर्तासि
उदितोसि उदेतुकामोसि अनिन्द्यो सि प्रभुरसि प्रभूरणुरसि तेजोमयोसि भूयात्ते दीर्घमाथुरारोग्यं राज्यं
यशश्च सन्तु ते विपुलाः श्रियो बलानि वाहनानि च अहं ॐ इति । अभिषेकमन्त्रः । ततश्चन्दनं सकुंकुमक-
स्तूरीमृगमदं प्रसिद्धपरमेष्ठिमन्त्रेणाभिमङ्गय यतिगुरुः स्वरिमन्त्रेणैव तिलकं कुर्यात् । गृह्यगुरुस्तु वेदमन्त्रेण ।
स यथा । ॐ अहं नमोऽर्हते भगवते रुद्राय शिवाय तेजोमयाय सोमाय मङ्गल्याय सर्वगुणमयाय दयाम-
याय सर्वर्द्धिदाय सर्वसिद्धिदाय सर्वशुभदाय सर्वगुणात्मकाय सिद्धाय बुद्धाय पूर्णकामाय पूरितकामाय
तदत्र भाले स्थिरीभव भगवन् प्रसादं देहि प्रतापं देहि यशो देहि बलं देहि बुद्धिं देहि वाञ्छितं देहि अहं

ॐ इति तिलकमन्त्रः । ततः पटं त्रिरेखं भाले मुकुटाघो वधीयात् सुवर्णमयं रत्नजटितं यतिगुरुः सुरिमन्त्रेण
 गृह्यगुरस्तु वेदमन्त्रेण । स यथा । ॐ अहं नमोऽर्हते सिंहासनस्थाय चैत्यदुमच्छायाप्रतिष्ठाय
 निःकल्मषाय निःकर्मकाय प्रियप्रबोधाय स्थिराय तदस्तु पटवन्धनानेन भगवान् अहं न सुप्रतिष्ठितः सुपू-
 जितः अहं ॐ इति पटवन्धमन्त्रः । ततोऽन्ये नृपाः सामन्ताः राजानका मण्डलाधिपाः ग्रामाधिपाः घर्माधि-
 कारिसेनानीमित्रिब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रास्तिलकं कुर्वन्ति । सर्वेपि प्रणम्य स्वस्वोचितामुपदां गजतुरगभूप-
 णासिंहासनशस्त्रवस्त्ररुचपुस्तकद्रव्यफलप्रभृतिकां समर्पयन्ति तेषां सर्वेषां तिलककरणे गुरुर्गृह्यगुरुर्वा पौष्टि-
 कदण्डकमेव पठेत् । ततः श्वेत मुक्ताजालाङ्कितं छत्रं तद्वंशकरेणानाययेत् । ततो गुरुर्गृह्यगुरुर्वा पुष्पाक्षतान्
 क्षिपन् इति मन्त्र पठेत् । ॐ अहं नमो रत्नत्रयाय विमलाय निर्मलाय ऊर्ध्वोर्ध्वाधिकाय भुवनत्रयदुर्लभाय
 दुर्गतिच्छादनाय कामितप्रदाय विश्वप्रशस्याय भगवन् रत्नत्रय इहातपत्रे स्थिरो भव शान्तिस्तुष्टिपुष्टिधृत्तिकी-
 र्तिमतीः प्रवर्धय अहं ॐ इति छत्रपूजनमन्त्रः । ततः—सर्वोपि लोको दिननाथपादान्निधाय शीर्षे लभते
 प्रदृत्ति । छत्रान्तरालेन महीश्वरोयं द्वितीयतां तस्य दधाति भूमौ ॥ १ ॥ इति काव्यं पठित्वा तद्वंशहस्तेन
 नृपशीर्षे छत्रं समुल्लासयेत् । ततश्चामरे समानीय पुष्पाक्षतैः पूजयन् गुरुर्गृह्यगुरुर्वा इति मन्त्रं पठेत् । यथा
 ॐ अहं नमोऽर्हते भगवते अष्टमहामातिहार्यकलिताय ललिताय चतुःपष्टिसुरासुरेन्द्रपूजिताय सर्वसंपत्क-
 राय सर्वोपद्रयनिवारणाय सर्वविश्वत्रयधारणाय जगच्छरणाय स्थिरोस्तु भगवन्नत्र तव प्रभावः अहं ॐ

इति चामरे अभिमन्त्र्य । ततः भूयादस्य पदन्यासः सर्वेष्वपि हि जन्तुषु । अन्यस्यापि पदन्यासो नासिन्क-
स्यापि जायतां ॥ १ ॥ इति पठित्वा वरकामिनीकराभ्यां तत्सेवककराभ्यां वा चामरे चालयेत् । ततः इन्द्र-
ध्वजमत्स्यध्वजप्रभृतीन्ध्वजान् पुर ऊर्ध्वीकृत्य पुष्पाक्षतपूजनपूर्वं गुरुरिति मन्त्रं पठेत् । ॐ अहं नमो नमो जग-
न्मूर्धस्थिताय स्थिराय परमेष्ठिने भगवतेऽर्हते अहं ॐ इति ध्वजान्संपूज्य नृपस्य दक्षिणहस्तेन संस्पृशयेत् ।
ततो बुद्धताम्रबुक्कप्रभृतिवाद्यगणं समानीय विविधपूजोपकरणैः संपूज्य इति पठेत् । यथाप्रतापी नरनाय-
कस्य महीतले पन्नगविष्टपेपि । सुरेन्द्रलोके भवतामुदात्तौ निःखानश्चन्द्रानुगतौ स चैव ॥ १ ॥ मनाक् नृप-
हस्तेन वाद्यानि वादयेत् । एवं विधाय नृपस्य शिक्षां दद्यात् । यथापूर्वं नियमाः—देवान्गुरुन्दिग्वांश्चैव
कुलज्येष्ठांश्च लिङ्गिनः । विहाय भवतान्येषां न विधेया नमस्कृतिः ॥ १ ॥ न स्पृष्टं क्वापि भोक्तव्यं नान्येन
सह भोजनं । न आह्नभोजनं कार्यं भोक्तव्यं नान्यवेद्मनि ॥ २ ॥ अगम्यास्पृश्यनारीणां विधेयो नैव
संगमः । परेण धारितं बह्वं न धार्यं भूपणं तथा ॥ ३ ॥ ज्ञयनं परशय्यायां आसनं च परासने । परपात्रे
भोजनं च वर्जयेः सर्वदा नृप ॥ ४ ॥ नैवारोप्या गुरुन्सुक्त्वा स्वशय्यासनवाजिषु । स्वस्थे वारणे चैव पर्याणे
क्रोड एव च ॥ ५ ॥ काञ्चिकं कथितान्नं च यवान्नं तैलमेव च । न भोक्तव्यं क्वचिद्राज्ञा पञ्चोदुम्बरजं फलं ॥ ६ ॥
इति नियमाः ॥ ॥ अथ नीतिशिष्या । अपराधसहस्रेपि योपि द्विजतपस्विनां । न बधो नाङ्गबिच्छेदस्तेषां
कार्यं प्रवासनं ॥ ७ ॥ देवद्विजगुरुणां च लिङ्गिनां च सदैव हि । अभ्युत्थाननमस्कारप्रभृत्या मानमाचरेः ॥ ८ ॥

धर्मार्थकामान्संदध्या अन्योन्यमविरोधितान् । पालयस्व प्रजाः सर्वाः स्मृत्वा स्मृत्वा क्षणे क्षणे ॥१॥ मन्त्रिभिः
 सेवकैश्चैव पीड्यमानां प्रजां नृप । क्षणे क्षणे पालयेथाः प्रमादं तत्र माचरेः ॥ १० ॥ अङ्गरक्षान्सौचिदद्वान्म-
 च्छिणो दण्डनायकान् । सूयकारान्द्वारपालान्क्षुर्याद्वंशक्रमागतान् ॥ ११ ॥ वर्जयेर्षुर्गया द्यूतं वेद्यादासीपर-
 स्त्रियः । सुरां वचनपारुष्यं तथा चैवार्थदूषणं ॥ १२ ॥ दृथाद्व्या दण्डपारुष्यं वाच्यं गीतं तथाधिकं । नृत्याव-
 लोकनं मूयो दिवानिद्रां च संततं ॥ १३ ॥ परोक्षनिन्दा व्यसनान्येतानि परिवर्जयेः । न्यायान्यायंपरामर्शो
 नीरक्षीरविवेचने ॥ १४ ॥ न पक्षपातो नोद्वेगस्त्वया कार्यः कदाचन । स्त्रीणां श्रीणा विपक्षाणां नीचानां
 रसितागसां ॥ १५ ॥ मूर्खाणां चैव लुब्धाना मा विश्वासं कृथाः क्वचित् । देवगुर्वाराधने च स्वप्रजानां च
 पालने ॥ १६ ॥ पोष्यपोषणकार्यं च मा कुर्याः प्रतिहस्तकान् । कार्यः सपदि नोत्सेको धैर्यच्छेदो नचापदि
 ॥ १७ ॥ एतद्वयं निगदितं बुधैरुत्तमलक्षणं । शास्त्रैर्दानैः कृपा भोज्यैः प्रासादैश्च जलाशयैः ॥ १८ ॥ यशस्कारै
 रमाभिश्च पूर्येः सकलामिलां । घातयेः शत्रुवंशानां पोष्येः सुहृदन्वयं ॥ १९ ॥ पालयेश्च प्रजाः सर्वाः स्वप-
 रापेक्षयोऽञ्जितः । दुष्टान्प्रजापीडकांश्च तथा राज्यपदैपिणः ॥ २० ॥ गुरुदेवभिदः शत्रून् चौरान्म्राणैर्वियोजयेः ।
 इत्येता भवता शिष्या करणीया दृढात्मना ॥ २१ ॥ दुष्टस्य दण्डः स्वजनस्य पूजा न्यायेन कोशस्य च संप्र-
 वृद्धिः । अपक्षपातोऽरिषु राज्यरक्षा पञ्चैव यज्ञाः कथिता नृपाणा ॥ २२ ॥” इत्येव शिष्ययित्वा नृपं पट्टाश्वं
 पट्टहस्तिन पट्टरथं समारोपयेत् । पदाश्वादीना अभिपेकविधिः पुरोऽभिधारयते । ततो दिग्विजयादि कर्म

समादिशेत् । अनन्ययोग्यानि नृपचिह्नानि यथा—“श्वेतं छत्रं चामरे च सिते रक्तं स्थूलादि च । रक्तांशु-
कवृता शय्या कनकालूर्नृपासनं ॥ १ ॥ पादपीठं तथा श्वेतौ पर्याणशरधी अपि । इन्द्रध्वजो बुक्कवाचं जय-
कारोऽन्यवक्तः ॥ २ ॥ सुद्रासुवर्णरूप्यादेरेतच्चिह्नं महीपतेः । स एव जायते सम्राट् राजसूयविधानतः ॥ ३ ॥
विजित्य सकलां पृथ्वीं यो शास्ति नृपमण्डलं । तस्याप्ययं विधिः कार्योऽभिषेके चक्रिणोपि हि ॥ ४ ॥ शेषा
युद्धादिसंवित्तिर्विज्ञेया नीतिशास्त्रतः । इदमाचारशास्त्रं तु वर्धतेऽन्यकथापथैः ॥ ५ ॥” इति पदारोपाधिकारे
क्षत्रियपदारोपे नृपपदारोपः संपूर्णः ॥ ॥ राज्ञीपदारोपस्तु भद्रासनाधिरोपणतिलककरणेन चामरचालनेन ।
तच्छिक्षा यथा—“वत्से कुलत्रयस्यापि भूयाः कीर्तिप्रकाशिनी । परमेश्वरवद्भक्तिं दध्याः स्त्रीये च भर्तारि ॥ १ ॥
सुरेन्द्रपदलाभेपि प्राणनाशेपि वर्णिनि । पतिव्रताव्रतस्यास्य सा विदध्याद्विघातनं ॥ २ ॥ खबन्धून्खसुतांश्चैव
तथा सर्वजनानपि । पश्येः समानदृष्ट्या यत् त्वं जनस्याम्बिकासमा ॥ ३ ॥ दीनेषु कारसंस्थेषु याचमानेषु
जन्तुषु । नृपेण निगृहीतेषु दयां कुर्यान्निरन्तरं ॥ ४ ॥ लोकोत्तरेषु सर्वेषु तथा वै लौकिकेषु च । महेषु तत्त-
न्नियमोत्सवादि परिभावयेः ॥ ५ ॥ पत्न्यौ च व्यसनासक्ते मध्यस्थमपि धारयेः । कोशस्य च परां रक्षां वि-
दध्याः सुकृतस्य च ॥ ६ ॥ पान्थेषु साधुषु तथा विद्वत्सु गुणवत्सु च । विशेषं पालनं कुर्याद्यृषेषु भाग्यतेषु
च ॥ ७ ॥ अवरोधजनस्यापि पालनं शासनं तथा । विदधीथा यथा तस्य स्याद्भक्तं सभयं मनः ॥ ८ ॥ रस-
वत्यादिकार्येषु यतः कार्यः सदाऽवने । दानं च प्रवरं दद्या यशो विपुलमर्जयेः ॥ ९ ॥ सपत्नीमण्डलं सर्वं स्वसृ-

वत्परिपालयेत् । तदपत्यान्धौरसवत्पोष्येः करुणापरा ॥ १० ॥ अत्यन्तविषयासक्तिं हृदि कुर्यां न कर्हिचित् ।
 राज्यव्यापारविषये न खेदं नित्यमाचरेः ॥ ११ ॥ त्रिवर्गसाधनं कुर्यां अविरोधात्परस्परं । इत्यादिशिक्षादा-
 नेन शिक्षयेन्महिषी गुरुः ॥ १२ ॥” अस्या उपकरणानि—“चामरे खर्णभृङ्गारश्छत्रं शिखिकलापजं । किरीटं
 पञ्चशिखरं वेत्रासनमनुत्तरं ॥ १३ ॥ चलने चामरमयी पताका मत्स्यकेतन । गजारोहश्च पुरतो गीतं वाद्यं
 नरेन्द्रवत् ॥ १४ ॥ इति पदारोपाधिकारे राज्ञीपदारोपविधिः ॥

अथ सामन्तपदारोपः । तत्र सामन्ता महीश्वरस्य सोदरास्तद्भूमिभागभुजो राजकुला इति प्रसिद्धाः ।
 अथवा किञ्चिद्भूमिमण्डलस्वामिनो राजशब्दधारिणो मध्यस्यससराज्याङ्गद्युतो सुद्राश्वेतच्छत्रादिवर्जिता महा-
 भूपत्याज्ञावशं वदाः सामन्ताः कथ्यन्ते तेपा पदारोपविधिः । तेषां वस्तुस्तोमः—सिंहासनश्वेतच्छत्रखर्णभृङ्गा-
 रुहन्द्रध्वजबुक्कासिंहनादाश्वेतपर्याणरक्तपटमण्डपाभुद्रावर्जितो भूपतिवत् । अभिषेको नास्ति । तिलक एव
 विधेयः । खगुरुपितृभगिनीकरात् ततो महाभूपतिकरात् । एतत्कर्ममन्त्रास्त एव । शिष्याविधिः स एव । स्वदे-
 शानुसारेण विशेषध्यायं । “आज्ञां महामहीशस्य खण्डयेनं कदाचन । अत्यन्तबलिना नैव विरोधं क्वापि
 वर्धयेः ॥ १ ॥” अस्योपकरणानि—“चतुरङ्गवलं चैव धवलं पटमण्डपं । चेत्रासनं चामरे च छत्रं शिखिकला-
 पजं ॥ २ ॥ केचिद्रक्तं च हरितं महाभूपसमर्पितं । छत्रं सामन्तवृन्दस्य कथयन्ति विचक्षणाः ॥ ३ ॥ मत्स्य-
 ध्वजादयः सर्वे केतनास्तस्य चाग्रतः । बुक्कवर्जितमातोद्यं पर्याणं श्वेतवर्जितं ॥ ४ ॥ आज्ञा स्वमण्डले चापि

तस्यैव परिकीर्तिता । किरीटं पञ्चशिखरमालू रूप्यमयी तथा ॥ ५ ॥” सामन्तपत्नीनामपि पदारोपः साम-
न्तवदेव । शिष्याविधिः स एव । छत्रचामरवर्जितान्युपकरणानि सामन्तवत् । छिष्याविधिः स एव । इति
पदारोपाधिकारे सामन्तपदारोपविधिः ॥ ॥ अथ मण्डलेश्वरत्वम् । तत्र मण्डलेश्वराः कियन्नगरग्रामाधिप-
तयो महानुपसामन्ताज्ञावशंवदाः राजानका इति प्रसिद्धाः तेषां पदारोपो गुरुजनमहाभूपतिसामन्तकृतं
तिलकमात्रमेव । शिष्या सामन्तवत् । तस्योपकरणानि यथा—“अश्वपत्तिमयं सैन्यं तथा वेत्रासनं पुनः ।
पटहो दुन्दुभिर्वाद्यं केतनं चामराङ्कितं ॥ १ ॥ पटगेहानि शुभ्राणि रथश्चैकः स्ववाहने । मण्डलेशस्य वस्तूनि
कल्पयेत्प्रभुतागमे ॥ २ ॥ गजा रथाश्चामरे च सर्वेच्छत्राणि बुक्कं । ताम्रवाद्यं मत्स्यकेतुः प्रणामो जयपूर्वकः
॥ ३ ॥ पट्टाभिषेको नारीणां मण्डलेशपदार्पणं । आरोहश्चैव हस्त्यादौ गीतं वाद्यं नृपान्तिके ॥ ४ ॥ भोजने
जलपानादौ सुधावचनकीर्तनं । इत्यादिमण्डलेशानां न कदाचन विद्यते ॥ ५ ॥ इति पदारोपाधिकारे मण्ड-
लेशपदस्थापनविधिः ॥ अथ देशमण्डलाधिपत्यं । तत्र देशमण्डलाधिपतयो राजधानीनगराधिपत्यव-
र्जिताः कियद्ग्रामाधिपतयः ठडुरा इति लोकप्रसिद्धास्तेषां पदारोपविधिः मण्डलेश्वरवत् । किंच मण्डलेश्वर-
कृतेपि तिलके तेषां पदारोपो भवति । तेषामुपकरणानि ध्वजवेत्रासनरथारोहवर्जितानि मण्डलेश्वरवत् ।
तेषां पर्यङ्कबन्ध एव पर्षदि नतु वेत्रासनादि । शिष्या मण्डलेश्वरवत् । इति पदारोपो देशमण्डलाधिपत्यप-
दारोपविधिः ॥ ॥ ग्रामाधिपतयस्तु स्वैकग्रामवासिनः सामन्तमण्डलाधिपतीनां ग्रामाधिपत्ये तु तिल-

कादि नास्ति किंतु महादृपसामन्तमण्डलेश्वरादिदत्तं वस्त्रं दण्डं खड्गादि तत्पदारोपहेतु । अस्योपकरणानि
 —“तुरगारोहण चैव दण्डादि क्षितिपार्षितं । पत्तिभिः सैन्यसंयोगो वाचं डिण्डिम एककः ॥ १ ॥” अस्य
 शिष्या—“स्वामिभक्तिः सदा कार्या कार्यं न्यायविचारण । सर्वोपि ग्राम्यलोकस्तु ज्ञातव्यो निजवन्धुवत्
 ॥ २ ॥ सर्वैश्च विनयः कार्यः प्रियवादित्वमेव च । क्रुद्धेषु कार्या ग्राम्येषु न कार्या भवता क्रुधा ॥ ३ ॥ नृपादौ
 स्वालुदानेन रक्षणीयो जनस्त्वया । दण्ड्या अदण्ड्या ग्राम्याश्च वाच्याः स्वामिपुरस्त्वया ॥ ४ ॥ अहर्निशं रक्ष-
 णीया ग्राम्या जागरणात्त्वया । पान्थानां यात्रिकाणां च न विधाप्य उपद्रवः ॥ ५ ॥ कर्षणात्पाशुपाल्याच्च
 भृत्तिर्ग्राम्यकरात्तव । इत्यादिशिक्षणीयोसौ गुरुणा ग्रामचिन्तकः ॥ ६ ॥” इति पदारोपे ग्रामाधिपतिपदा-
 रोपः ॥ ॥ अथ मञ्जित्वं । मन्त्रिणोपि सर्वकार्यकारिणः शौण्डीर्यमतिमन्तो नृपस्य जीवितमिव भवन्ति ।
 मन्त्रिपदयोग्यपुरुषलक्षण यथा—“कुलीनः कुशलो धीरो दाता सत्यसमाश्रितः । न्यायैकनिष्ठो मेधावी शूरः
 शास्त्रविचक्षणः ॥ १ ॥ सर्वव्यसननिर्मुक्तो दण्डनीतिविशारदः । पुरुषान्तरविज्ञाता सत्यासत्यपरीक्षकः ॥ २ ॥
 कृतापराधे सोदर्ये शत्रावपि समाशयः । धर्मकर्मरतो नित्यमनागतचिमर्शकः ॥ ३ ॥ अत्यत्तिष्यादिमतिपु
 चतसृष्वपि वद्वधीः । भक्तः पद्दर्शनेष्वेव गुरुदेवाद्युपासकः ॥ ४ ॥ नित्यमाचारनिरतः पापकर्मपराशुलः ।
 सदा विचारयश्यायं नीरक्षीरचिवेचनं ॥ ५ ॥ कुलक्रमागतं मन्त्रं नृपयोग्यमुदीरयन् । ईदृशः पुरुषो मन्त्री
 जायते राज्यवृद्धिकृत् ॥ ६ ॥ ॥ अथ मण्डलाधिपतिदेशमण्डलाधिपतिग्रामाधिपतिमन्त्रिसेनापतिकर्माधि-

कारिप्रभृतयः तिलकसुद्राप्रासितः पूर्वं पश्चाच्च शान्तिकं पौष्टिकं कारयन्तीति सर्वयुक्तिः । मन्त्रिपदे नृपहस्तात् सुद्रावल्खादिप्राप्तिरेव पदारोपः । अस्थोपकरणानि नृपादेशप्रसादलभ्यानि न तत्र नियमः । तस्य शिष्या सविस्तरा—सामनीतिकामन्दकीनीतिचाणक्यनीतिआवणेन गुरुणा देया । इति पदारोपाधिकारे मन्त्रिपदा-रोपविधिः ॥ ॥ अथ सेनापतित्वं । तत्र सेनापतयः समस्तनृपकटकयोधनिवर्तनबद्धकक्षाः नृपस्य प्राणा इव भवन्ति । सेनापतिलक्षणं यथा—“शूरः प्रियंवदो मानी बुद्धिमान्बहुबन्धुभाक् । सपक्षो बहुभृत्यश्च सर्व-देशपथानुगः ॥ १ ॥ दाता सौभाग्यवान्वाग्मी विश्वासपरिवर्जितः । कृतास्त्रः कृतयुद्धश्च सैन्यावेशकृतश्रमः ॥ २ ॥ अहर्निशं निःप्रमादः सर्वव्यसनवर्जितः । सेनाधिपत्ये योग्यः स्यादीदृशः पुरुषः सुधीः ॥ ३ ॥” सेना-धिपतीनां पदारोपः नृपदत्तवस्त्रसुवर्णदण्डरूपः । केचिच्च सेनापतीनां स्वामिहस्तात्तिलकमप्युदीरयन्ति । तस्य शिष्या यथा—“त्वया परवलावेशो बुद्ध्या बाहुबलेन च । भङ्गनीयो नो विधेयो विश्वासः कस्यचित्परं ॥ १ ॥ परस्य मण्डलं प्राप्य कार्या नाऽनवधानता । अल्पेपि परसैन्ये च महान्कार्यं उपक्रमः ॥ २ ॥ देशं कालं बलं पक्षं षाड्गुण्यं शक्तिसंगमं । विलोक्य भवता शत्रुरभियोज्यो न चान्यथा ॥ ३ ॥ स्वस्वामिनो जयो देयः कार्यं स्वप्राणरक्षणं । दण्डनायकसुत्कृष्टमित्येवं शिक्षयेद्गुरुः ॥ ४ ॥ इति पदारोपाधिकारे सेनापतिपदारोप-विधिः ॥ ॥ अथ कर्माधिकारिपदं । तत्र कर्माधिकारिणः । प्रतीहारः कोट्टपतिः दहपतिः नलरक्षकः शुल्का-धिपतिः रूप्याधिपतिः स्वर्णाधिपतिः कारुकाधिपतिः अन्तःपुराधिपतिः शूद्राधिपतिः किंकराधिपतिः रथा-

नीलाधिपतिः गजानीकाधिपतिः तुरगानीकाधिपतिः पदाल्यनीकाधिपतिः सैन्यसंवाहकः घर्माधिकारी मा-
 ष्टागारिकः कोष्ठागारिकः पुरोहितसंससकप्रभृतयो भवन्ति । तेषां सर्वेषां लक्षणानि यथा—“कुलीनाः
 कुशला धीराः शूराः शास्त्रविशारदाः । स्वामिभक्ता धर्मरताः पूजावात्सल्यशालिनः ॥ १ ॥ सर्वव्यसननि-
 मुक्ताः शुचयो लोभवर्जिताः । समाशयाश्च सर्वेषु नृपवस्तुसुरक्षकाः ॥ २ ॥ परोपेक्षाविनिमुक्ता गुरुभक्ताः
 प्रियंयदाः । महाशया महाभाग्या धर्मे न्याये सदा रताः ॥ ३ ॥ अप्रमादाः प्रसन्नाश्च प्रायः कीर्तिप्रिया अपि ।
 कर्माधिकारे योग्याः स्युरीहशाः पुरुषाः परं ॥ ४ ॥” एतेषां सर्वेषां कर्माधिकारिणां पदारोपो नृपादेशात्तद-
 त्तराद्गण्डाकुशकशावीरमुष्टिभिर्वचनमात्रैर्यो भवति । तेषां सर्वेषां शिष्या यथा—“स्वामिना यदिदं कर्म
 न्यस्तं विश्वासतस्त्वयि । अत्र प्रमादो नो कार्यो विधेयं स्वामिवाञ्छितं ॥ १ ॥ प्रजा न पीडनीयास्तु सण्ड्य
 पत्युर्न कर्म च । अर्जनीयं नयाद्वित्तं न हेयं सत्वमुत्तमं ॥ २ ॥ प्रजाधने नृपधने न कार्यो कर्हिचित्स्पृहा ।
 ण्य शिक्षा सदा देया सर्वकर्माधिकारिषु ॥ ३ ॥” इति पदारोपाधिकारे कर्माधिकारिपदारोपविधिः ॥ ॥
 अथ वैश्यशूद्रयोः मन्त्रिसेनाधिपतिकर्माधिकारिपदानि प्रसन्ननृपदत्तानि भवन्ति । तेषां विधिः पुरातन एव
 किंतु श्रेष्ठिसार्थनाहृहृपतिपदान्यधिकानि । तत्र श्रेष्ठिनस्सर्ववणिगवर्गश्रेष्ठा नृपपूज्याः कार्यकारिणो भव-
 न्ति । सार्थवाहाः सर्वदेशेषु सर्वभूपतिमानिताः विविधवाणिज्याः सार्थस्वामिनो भवन्ति । गृहपतयस्तु
 नृपाणां सर्वद्रव्याधिकारनिरता विश्वासपात्रं भवन्ति । तेषां पदारोपो नृपादेश एव । शिक्षा कर्माधिकारि-

सदृशी । इति पदारोपाधिकारे वैश्यशूद्रपदारोपविधिः ॥ अथ महाशूद्रा आभीराः तेषां पदारोपो ग्रामा-
ध्यक्षत्वं । स च नृपादेशादेव । शिक्षा तेषां ग्रामाधिपतित्वसदृशी पूर्वोक्तैव ॥ कारूणां च पदारोपः स्वस्व-
ज्ञातिमुख्यत्वकरणं स च नृपदत्तैर्वस्त्रादिभिः स्वर्णमयरूप्यमयैश्च तत्तत्कारूपकरणैर्भवति । तेषां शिक्षा
कर्माधिकारिसदृशी । इति पदारोपाधिकारे महाशूद्रकारूपदारोपविधिः ॥ अथ पशूनां पदारोपः । तत्र
हस्यश्ववृषभादयो मुख्यत्वमानीताः श्रेष्ठाः पद्मामुचन्ति । ते च पूर्वं पञ्चगव्यतीर्थोदकगन्धोदकैः संस्नापिताः
प्रशस्यवस्त्राच्छादिताः यक्षकर्मपुष्पमालादिपूजिताः गुर्वश्रे स्थाप्याः । गुरुश्च प्रतिष्ठाधिकारोक्तैस्तदधिवास-
नमन्नैस्तानधिवासयेत् । ततश्च नृपादिस्तान्सम्यक्संपूज्य अध्यस्ते । इति पशूनां पदारोपणविधिः ॥

अथ चातुर्वर्ण्यप्रशस्या तीर्थकरनामकर्मकृतानुबद्धा भोगमोक्षदायिनी सर्ववाञ्छितफलप्रदा चक्रवर्तिपदा-
दप्युत्कृष्टा सत्या संघपतिपदारोपयुक्तिरभिधीयते । तत्र सर्वद्विसम्पन्नः पुरुषः सर्वविशिष्टगृहस्थगुणश्रावक-
गुणसहितो विशुद्धवासनावान् संपूर्णधनः मीलितचातुर्विधसंघो विमुक्तक्रोधमानमायालोभो गुरुदेवभक्तोऽ-
नादितीर्थयात्रायै कल्पादितीर्थयात्रायै वा संघपतिपदं गृह्णाति तस्य चायं विधिः । तत्र लग्नं विवाहदीक्षाप्र-
तिष्ठासमं प्रास्थानिकनक्षत्रयुक्तं च । तत्र वर्षमासदिनलग्नानि सर्वाणि विवाहवत् शुद्धानि गवेष्यन्ते पदा-
रोपप्रस्थानयोग्यानि नक्षत्राणि च । तथा पूर्वं तद्गृहे शान्तिकं पौष्टिकं च विद्ध्यत् । ततो लग्नवेलायां संप्रा-
सायां महावाद्येषु वाद्यमानेषु महादानेषु मङ्गलेषु गीयमानेषु बन्दिचारणेषु पठत्सु चातुर्विधसंघ-

समक्षं गुरुवृद्धगुरुर्वा संघपतिं पीठे निवेशयेत् सभार्यं योजितग्रन्थि च । ततस्ताच्छरीरे क्षिप ॐ स्वाहा इत्या-
दिमन्त्रैः शरीररक्षां कुर्यात् सभार्यस्य । ततः परिधृतमनोज्ञवस्त्राभरणं संघपति सभार्यं शान्तिकजलैः कुशा-
प्रगृहीतैरभिषिञ्चेत् । ततः ॐ शिरसि श्रीं भाले ह्रीं नयनयोः श्रीं कर्णयोः जं मुखे वं कण्ठे ह्रीं स्कन्धयोः अं
सुजयोः क्षुण्णं हृदि ऐं नाभौ ब्रूं ऊर्वोः एवं चन्दनार्चनपूर्वं संघपतेः सभार्यस्य शरीरे वर्णन्यासं कुर्यात् । तत-
श्चन्दनं पौष्टिकदण्डक पठन् संघपतेः सभार्यस्य तिलकं कुर्यात् । अक्षतान्यारोपयेत् । अष्टविधमर्घं च
दद्यात् । चासक्षेपं व्रतारम्भविधिना कुर्यात् । ततो गुरौ पुनर्नियद्यां निषण्णे सर्वेप्यन्ये तपोधनाः आद्यकआ-
विकादयस्तिलकं कुर्वन्ति । ततः सघपतिगुरवे श्वेतकौशेयं स्वर्णमणिकङ्कणं मुद्रासहितं दद्यात् । ततः सर्व-
साधुभ्यो वस्त्रदानं । संघपूजा महाविस्तरेण विधेया । ततः संघपतिः माण्डलिकमहाघरभाण्डागारिककोट-
पतिपाणिग्रहप्रभृतीन् संघानुसारेण तिलककरणैः परिकल्पयेत् । एव संघपतिपदारोपण । तस्योपकरणानि
यथा । “देवालयो विम्बसमन्वितश्च तथातपत्रं चमरौ च कुम्भाः । ध्वजा महातोयसमुच्चयस्य चतुर्विधं
सैन्यमनुत्तरं च ॥ १ ॥ देवालयार्थं शकटाश्च शुभ्रवर्णौ च तस्मिन्चलिनौ महोक्षौ । कौसुम्भवस्त्रं घृतृणि-
कासु देवालयस्यावरणं विशिष्ट ॥ २ ॥ सधुरं नूपुरमण्डलं च महोक्षभूषाकरणं प्रशस्तं । घण्टास्तथा काञ्च-
नकुम्भयुक्तिचतुष्टयं हेममय च पीठं ॥ ३ ॥ कुम्भाक्षतादेश्च विशिष्टपीठान्यारात्रिकं पोडश धातुकुम्भाः ।
श्रीखण्डकर्पूरनिघर्षहेतोः पापाणपात्रे वरचन्दनं च ॥ ४ ॥ सतालवृन्तं शुभधूपपात्रं निर्माजनं कुम्भपिघा-

नवस्त्रं । करण्डिकामेरुथाम्बुकुण्डं भृङ्गारुरर्चीकरमानुषाश्च ॥ ५ ॥ नैवेद्यपात्राणि चतुष्किकाश्च चन्द्रोदयाः प्रोन्नतदीपकाश्च । तदर्थगन्त्री लघुदीपकाश्च वाद्यानि सर्वाणि मनोहराणि ॥ ६ ॥ तद्वाद्वा आर्हतगायनाश्च महाध्वजाः सद्गुरुविष्टराश्च । दौवारिकाः सत्पटमण्डपाश्च नानाप्रकारा धवला निवासे ॥ ७ ॥ प्रस्थानकाले बहुसंघपूजा जिनार्चनं बन्दिविमोचनं च । सत्साधुयोग्याः शकटाश्च तेषां भक्ताम्बुचिन्ताभृशसेवनं च ॥ ८ ॥ महाधरा माण्डलिका अमाल्या दौवारिकाः पार्ष्णिधरा भद्राश्च । वाचंयमार्थे पटमण्डपाश्च कौदालिकाः कारु-
जनाश्च सर्वे ॥ ९ ॥ महाचरुस्ताम्रकटाहिकाश्च सत्सूपकारा वणिजः सहस्राः । पानीयशाला तुरगोपयोगिव-
स्तूनि वैद्या बहुबन्दिनश्च ॥ १० ॥ पट्टालया वस्तुषु भिन्नरूपा मनुष्यवाह्यानि सुखासनानि । भोज्यार्थपा-
त्राणि च शुष्कशाकास्तथा च ताम्बूलविशेषयुक्तिः ॥ ११ ॥ लघुप्रयाणं सजले सवृक्षे बह्विन्धने भूमिपदे
निवासः । मयूरपिच्छातपवारणानि मार्गे च चैल्यानि विलोक्य सम्यक् ॥ १२ ॥ महापूजां ध्वजारोपं महः
संघार्चनं महत् । विधाय तद्वासिसुनीन्सार्थं कृत्वा ततश्चलेत् ॥ १३ ॥ एवं पुरेषु घेषु ग्रामेषु जिनालयाः ।
तेषु तेषु ध्वजारोपं महापूजां विधापयेत् ॥ १४ ॥” कुलकं । इति संघपतेरुपकरणानि ॥ ततोऽध्यवसिततीर्थं
संघपतिः संप्राप्य तीर्थदर्शनमात्रेण महोत्सवं महादानं कुर्यात् । ततः संघपतिः समस्तसंघसहितो गुरुन्सा-
धूनग्रे कृत्वा महाधर्यरत्नखर्णसुद्राफलोपायनहस्तोऽर्हदग्रे दौकनिकां कृत्वा दण्डवत्प्रणामं विधाय शक्रस्तवपा-
डेन तीर्थशान्त्वन्देत् । ततो बृहत्स्नात्रविधिना स्नात्रं महापूजा चैत्यपरिपाटी जिनमूर्तौ बहुमूल्याभरणरोपणं

जीर्णोद्धारनचैत्यरूपं महाध्वजारोपणं अनिवारितान्नदानं महासंघपूजा इन्द्रपद्मालारोपणं इत्यादि कर्माणि परत्रायकैः कार्यानि । इन्द्रमहाधरमालाधरपाणित्राहादिभिरपि महापूजाध्वजारोपसंघपूजा विधेया । इति तीर्थं संघपतिकार्याणि । ततस्तथैव रीत्या गृहे समागत्य देवभोज्यदानं सघवात्सल्य संघपूजा च । इति पद्मारोपाधिकारे संघपतिपदारोपविधिः ॥

अथ मुद्राविचारः । प्रतिष्ठायां पूजने च पदारोपे समस्तके । ध्याने मन्त्रोपासने च तथा वासाभिमन्त्रणे ॥ १ ॥ सर्वान्दु नन्दियु पुनर्मुद्राकरणमिष्यते । तदर्थं संग्रहस्तासां प्रसंगादभिधीयते ॥ २ ॥ परमेष्ठिमयीमुद्रा १ मौदरी २ चक्रमुद्रिका ३ । तथा गरुडमुद्रा च ४ जिनमुद्रा ५ तथैव च ॥ ३ ॥ ततो मुक्ताशुक्तिमुद्रा ६ ५५लि-मुद्रा ७ च सौरमी ८ । पद्ममुद्रा ९ चक्रमुद्रा १० मुद्रा सौभाग्यनामका ११ ॥ ४ ॥ यथाजाता १२ ५५रात्रिकी च १३ वीरमुद्रा १४ विनीतिका १५ । प्रार्थना १६ पर्शुमुद्रा च १७ छत्रमुद्रा १८ प्रियंकरी १९ ॥ ५ ॥ तथा गणधरीमुद्रा २० योगमुद्रा २१ तथैव च । ततः कच्छपमुद्रा २२ च घनुःसधानमुद्रिका २३ ॥ ६ ॥ योनिमुद्रा २४ वृण्डमुद्रा २५ सिंहमुद्रा २६ च शक्तिजा २७ । शङ्ख २८ पाश २९ खड्ग ३० कुन्त ३१ वृक्ष ३२ शाल्मलि-मुद्रिका ३३ ॥ ७ ॥ दीप ३४ कन्दुक ३५ मुद्राश्च मुद्रा नागफणाभिधा ३६ । माला ३७ पताका ३८ घण्टा ३९ च प्रापश्चित्तविशोभिनी ४० ॥ ८ ॥ ज्ञानरूपलता नाम ४१ मोक्षरूपलता ४२ तथा । व्याख्यानमासां निर्दिष्टं क्रमेण श्रूयतां पुरः ॥ ९ ॥ उत्तानहस्तद्वयेन वेणीवद्धं विधायानुष्ठाभ्यां कनिष्ठिके तर्जनीभ्यां मध्यमे संगृह्याना-

मिके समीकुर्यादिति परमेष्ठिसुद्रा १, वामकलाचिकाया उपरि दक्षिणकलाचिकां निधाय पराङ्मुखहस्ताभ्याम-
ङ्गुली विद्मर्भं तथास्थितावेव हस्तौ परिवर्त्य अङ्गुलीमध्ये विद्मर्भ्यात्सामुद्रसुद्रा दुष्टभञ्जनी २, वामहस्तोपरि
दक्षिणकरं कृत्वा कनिष्ठाङ्गुष्ठाभ्यां मणिवन्धं संवेष्ट्य शेषाङ्गुलीनां विस्फारितप्रसारणेन वज्रसुद्रा विषहरी ३,
आत्मनोभिमुखदक्षिणहस्तकनिष्ठिकया वामकनिष्ठिकां संगृह्याथःपरावर्तितहस्ताभ्यां गरुडसुद्रा ४, चतुरङ्गु-
लमग्रतः पादयोरन्तरं किञ्चिन्न्यूनं च पृष्ठतः कृत्वा समपादकायोत्सर्गेण जिनसुद्रा सुप्रतिष्ठाकरी ५, किञ्चिद्द-
भित्तौ हस्तौ समौ विधाय ललाटेदेशयोजनेन मुक्ताशुक्तिमुद्रापुण्यवृद्धिकरी ६, किञ्चिदाकुञ्चितकरशालौ
पाणी विधाऽपयेदित्यङ्गुलिमुद्रा विनयकरी ७, अन्योन्यग्रथिताङ्गुलीषु कनिष्ठिकानामिकयोर्मध्यमातर्जन्योश्च
संयोजनेन गोस्तनाकारा सुरभिमुद्रा वाञ्छितकरी ८, पद्माकारौ करौ कृत्वा मध्येऽङ्गुष्ठौ कर्णिकाकारौ विन्य-
स्येति पद्मसुद्रा लक्ष्मीप्रदा ९, वामहस्ततले दक्षिणहस्ततलं निवेश्य करशालौ विरलीकृत्य प्रसारयेदिति चक्र-
सुद्रा सर्वरक्षाकरी १०, परस्पराभिमुखौ ग्रथिताङ्गुलीकौ करौ कृत्वा तर्जनीभ्यामनामिके गृहीत्वा मध्यमे प्र-
सारयन् तन्मध्येऽङ्गुष्ठद्वयं निक्षिपेदिति सौभाग्यमुद्रा सौभाग्यकरी ११, हस्तद्वयस्य शिप्राकारकृतस्य यमल-
रीत्या स्थापितस्य मुखोपरि स्थापनं वन्दनवत् यथाजाता सुद्रा कर्मक्षयकरी १२, करद्वयङ्गुल्हयोः परस्परमीलि-
तयोः पञ्चसु स्थानेषु शिखावत्स्थापनं आरात्रिकसुद्रा पूजाप्रापणकरी १३, सुखासनस्थस्य वरदाकारौ हस्तौ
वीरसुद्रा सर्वरक्षाकरी १४, नम्रशिरसः करयोजने कृते विनीतसुद्रा पूजाद्युपयोगिनी १५, प्रसारितौ करौ

योजितकरभौ प्रार्थनामुद्रा वाञ्छितप्रदा १६, आकुञ्चिते दक्षिणहस्ते प्रसारिते भ्रूसंमुखं कृते वामहस्तेन धृते
 पशुमुद्रा विघ्नापहारिणी १७, मुकुलीकृतपञ्चाहुलौ वामहस्ते प्रसारितदक्षिणकरस्यापनं छत्रमुद्रा प्रसुत्वकरी १८,
 वप्राकारकृतयोर्मुजयोः स्फुन्धये हस्तस्थापनं प्रियंकरी मुद्रा स्तम्भनकरी १९, पद्मासनस्थितस्य वामहस्तस्य उत्स-
 न्नस्थापन दक्षिणहस्तस्य सजापस्य हृदि निधान गणधरमुद्रा सर्वलब्धिकरी २०, योगपदासनस्थस्य वामहस्तकरी
 जानुस्यं वा शिरो योगमुद्रा २१, खेच्छासुखासनासीनस्य वामहस्ते प्रसारिते उत्सद्गधृते तदुपरि दक्षिणहस्ते
 कच्छपाकारधृते कच्छपमुद्रा स्तम्भनकरी २२, पद्मासनस्थस्य वामबाहौ प्रलम्बिते भ्रूमावलम्बे दक्षिणे करे च
 दक्षिणाशागते बद्धमुष्टौ ऊर्ध्वस्थितस्य वा सैव स्थितिः धनुःसंधानमुद्रा सर्वभयहरी २३, सौभाग्यमुद्रैव
 मध्यमाद्वयमध्ये स्थापितया कनिष्ठिकया योनिमुद्रा वाञ्छितार्थकरी २४, सुखासनस्थस्य दक्षिणकरे बद्धमुष्टा-
 वूर्ध्वीकृते दण्डमुद्रा कुल्लृष्टिकरी २५, उत्कटिकासनस्थस्य वामकरे भ्रूमौ स्थापिते दक्षिणकरे च अभयवत्कृते
 सिंहमुद्रा भयहरी २६, करद्वयमध्यमासावित्र्योरग्राग्रयोजितयोः शक्तिमुद्रा प्रतिष्ठाद्युपयोगिनी २७, तर्जनी-
 मध्यमयोरुष्टाधःस्थापितयोः सावित्रीकनिष्ठिकाप्रसाराणात् शङ्खमुद्रा सर्वार्थजयदायिनी २८, कनिष्ठातर्जन्यो-
 र्वज्राकृतीकृतयोर्मध्यमासावित्र्योर्वक्त्रीकरण पादासुद्रा स्तम्भकरी २९, हस्तौ मीलिताहुली सरलीकृतौ खड्गव-
 त्त्यापितौ खड्गमुद्रा विघ्नविच्छेदिनी ३०, कर्णपार्श्वे बद्धमुष्टौ दक्षिणकरे धारिते कुन्तमुद्रा जनरक्षाकरी ३१,
 दक्षिणबाहौ आकुञ्चिते प्रसारिताहुलौ पाणौ वृक्षमुद्रा शान्तिकरी ३२, बाहुद्वये परस्परं बल्लीवद्भेष्टिते कराहु-

लीनां कङ्कतीकरणं शाल्मलीसुद्रा ज्ञानप्रकाशिनी ३३, दक्षिणकरे अधोमुखे प्रसारिताङ्गुली निरालम्बे स्थापिते कन्दुकसुद्रा विद्वेषणकरी ३४, दक्षिणहस्तस्य ऊर्ध्वकृतस्य किञ्चिदाकुञ्चिताङ्गुलीयोजनं नागफणसुद्रा विषट्-
तादिहरी ३५, दक्षिणे करे योजितप्रदेशिन्यङ्गुष्टे निरालम्बधारिते शालासुद्रा पूजाकर्त्तव्ययोगिनी ३६, ऊर्ध्वी-
कृते दक्षिणे सुजे करतले च लम्बिते पताकासुद्रा सर्वविघ्नोपशान्तये ३७, बद्धसुष्टेः करस्य कम्पनं घण्टासुद्रा
पूजाद्युपयोगिनी ३८, दक्षिणकरस्य वामकराच्छोटनं प्रायश्चित्तविशोधिनी सुद्रा यथाजाताभिधाना ३९, नासा-
ग्रे दक्षिणाङ्गुष्ठतर्जन्योः स्थापनं नाभौ वा भाले वा भ्रूमध्ये वा ज्ञानकल्पलतासुद्रा योगसिद्धिकरी ४०, अङ्गुष्ठे
अङ्गुलीसमूहात्पृथक्कृते अङ्गुलीसमूहे चलिते नाभेरारभ्य द्वादशान्तनयनं मोक्षकल्पलतासुद्रा यथार्थाभिधाना
४१, सुजयोः कूर्परादारभ्य मीलितयोरङ्गुलीप्रसारणं कल्पवृक्षसुद्रा सर्ववाञ्छितप्रदा ४२ । द्विचत्वारिंशदाख्याता
एवं सुद्रा महागमे । कार्यकार्योपयोगिन्य इतराः कल्पिता बुधैः ॥ १ ॥ अन्तर्धानं पुनस्तासांमेताखेव प्रजायते ।
तेन कर्मान्तराण्येव सुद्राख्याविदितानि च ॥२॥ अङ्कुशाकारकरणादाङ्कुशी पाशमध्यगा । स्नानमाङ्कुञ्चितं चैव
तत्तत्कर्मवदीरितं ॥३॥ समाधानस्य सुद्रास्तु स्वसमाधानतोऽखिलाः । सुद्राकवचसंज्ञा तु देहरक्षाविधानतः ॥४॥
तर्जन्यागमसुद्रास्तु तत्तच्चेष्टाविधानतः । आच्छोटनादिकर्माणि तथा दिग्बन्धनानि च ॥ ५ ॥ कर्मान्तरैरसं-
ख्यानि विज्ञेयानि मनीषिभिः । एवं सुद्राः समस्तास्तु कथिताः शान्तिकादिषु ॥ ६ ॥ कर्मान्तरेषु सर्वेषु गृहि-
यत्यनुसारिषु । तथोभयोचितेष्वेव सुद्रा एव हि कारणं ॥ ७ ॥ इति पदारोपाधिकारे सुद्राकीर्तनं संपूर्णं ॥

अथ नामकरणविधिः । नाम स्यात्सर्वलोकेषु सर्ववस्तुषु संस्थितं । सर्वजीवेषु कार्येषु सर्वसंयोजनेष्वपि ॥ १ ॥ शब्दरूपरसस्पर्शगन्धा वै येषु संस्थिताः । तथा प्रभावास्ते सर्वे ख्यातिमायान्ति नामभिः ॥ २ ॥ तानि नामानि शब्देषु शास्त्रेषु त्रिविधानि च । रूढयौगिकमिआणि तद्वत्तेषां च कीर्तनं ॥ ३ ॥ उक्ता या नामसंपत्तिः शास्त्रेषु सुखदायिनी । शिष्याणां सेवकानां च न शुभा तद्विपर्ययात् ॥ ४ ॥ येषां च वस्तुवृन्दानां स्वभावाद्नाम पूर्वजं । देशकार्यादिभेदेन परिवर्त्यं न तत्कचित् ॥ ५ ॥ पूर्वं हि जैनसाधुत्वे स्मरित्वेपि समागते । न नाम्ना परिवर्तोभून्मुनीना मोक्षगामिनां ॥ ६ ॥ सांप्रतं गच्छसंयोगः कियते वृद्धिहेतवे । महालेहायायुषे च लाभाय गुरुशिष्ययोः ॥ ७ ॥ ततस्तेन कारणेन नामराश्यनुसारतः । गुरुः प्रधानतां नीत्वा विनयेनानुकीर्तयेत् ॥ ८ ॥ अश्वेभाजफणिद्वयं श्ववृकमुज्जैपोतुकौ मूपकश्चाखुगौः क्रमशस्ततोपि महिषी व्याघ्री पुनः सौरभी । व्याघ्रेणौ मृगमण्डलौ कपिरथो वशुद्वयं वानरः सिंहोऽश्वो मृगराट् पशुश्च करटी योनिस्तु भानामियं ॥ ९ ॥ गोव्याघ्र गजसिंहमश्वमहिषी श्वेण च वश्रुगं वैर चानरमेपक च सुमहत्तद्वद्विडालोन्दुरं । लोकानां व्यवहारतोऽन्यदपि च ज्ञात्वा प्रयतादिदं द्रपल्योर्नृपमृत्ययोरपि सदा वर्ज्यं गुरुक्षुल्लयोः ॥ १० ॥ अकचदतपयशवर्गेष्वष्टौ गरुडो विडालसिंहाख्यौ । कुकुरसर्पौ मूपकहरिणौ मेपाधिपाः क्रमशः ॥ ११ ॥ पूर्ववद्वैर चिन्त्य । नृपमृत्याहायक्षरवर्गाहस्य क्रमाक्रमगतस्य । अष्टाभिरपहृतस्योद्धरिताङ्गार्धं विशोपकाश्च स्युः ॥ १२ ॥ ते चोत्तराङ्कविमुना लभ्याः प्राच्यार्थैकगणेषु । पूर्वोत्तराक्षराङ्कः स्याप्यः स्याच्छेष आद्यविधिः ॥ १३ ॥ हस्तखाल्यनुराधाः

श्रवणपुनर्वसुसृगाश्विनीपुष्याः । रेवत्यपि देवगणः पूर्वोत्तरायास्त्रये भरण्यार्द्रा ॥ १४ ॥ रोहिण्यपि मर्त्यगणो
ज्येष्ठा मूलद्वयं धनिष्ठायाः । आश्लेषाकृत्तिकाचित्रा सघाविशाखा पलादगणः ॥ १५ ॥ खकुले परमा प्रीतिर्म-
ध्यमा देवमर्त्ययोः । देवराक्षसयोर्वैरं मरणं मर्त्यरक्षसोः ॥ १६ ॥ मकरवृषमीनकन्यावृश्चिककर्कोष्टमे रिपुत्वं
स्यात् । अजमित्युनधन्विहरिघटतुलाष्टमे मित्रतावश्यम् ॥ १७ ॥ शत्रुषट्काष्टके मृत्युः कलहो नवपञ्चमे । द्विद्वा-
दशेऽथ दारिद्र्यं शेषेषु प्रीतिरुत्तमा ॥ १८ ॥ त्रिपञ्चसप्तमी तारा चान्योन्यं गुरुशिष्ययोः । वर्जनीया शुभाय
स्यादेकनाडीगतं तु भं ॥ १९ ॥ तथा योनि १ वर्ग २ लभ्यालभ्य ३ गण ४ राशिभेद ५ शुद्धं नाम दद्यात् ।
नाम स्यात्पूर्वतः साधोः शुभो देवगुणागमैः । जिनकीर्तिरमाचन्द्रशीलोदयधनैरपि ॥ २० ॥ विद्याविमलकल्या-
णैर्जीवमेघदिवाकरैः । मुनित्रिभुवनाभोजैः सुधातेजोमहादृषैः ॥ २१ ॥ दयाभावक्षमासूरैः सुवर्णमणिक-
र्मभिः । आनन्दानन्तधर्मैश्च जयदेवेन्द्रसागरैः ॥ २२ ॥ सिद्धिशान्तिलब्धियुद्धिसहजज्ञानदर्शनैः । चारित्र्यवी-
रविजयचारुराममृगाधिपैः ॥ २३ ॥ महीविशालविद्युधिनैर्नयसंयुतैः । सर्वप्रबोधरूपैश्च गणमेरुचरैरपि
॥ २४ ॥ जयन्तयोगताराभिः कलापृथ्वीहरिप्रियैः । एतत्प्रभृतिभिः पूर्वपदैः स्यादभिधा पुनः ॥ २५ ॥ शशाङ्क-
कुम्भशैलान्बिभ्रुकुमारप्रभवहृत्तमैः । सिंहकुञ्जरदैवैश्च दत्तकीर्तिप्रियैरपि ॥ २६ ॥ प्रवरानन्दनिधिभी राजसुन्द-
रशेखरैः । वर्धनाकरहंसैश्च रत्नमेरुसमूर्तिभिः ॥ २७ ॥ सारभूपणधर्मैश्च केतुगुणवपुण्ड्रकैः । ज्ञानदर्शनवीरैश्च
पदैरेभिस्तथोत्तरैः ॥ २८ ॥ जायन्ते साधुनामानि स्थितैः पूर्वपदात्परैः । अन्यानि यानि सहजनामानि विदि-

तानि च ॥ २९ ॥ नृणां तान्युत्तमपदैर्मूपा यद्भ्रतदानतः । एवं चिदध्यात्सुगुरुः साधूनां नामकीर्तिनं ॥ ३० ॥
 एतेष्वेव परं स्वरिपदं स्यात्तत्पदागमे । गच्छस्वभावसंज्ञासु न विभेदोऽभिधानतः ॥ ३१ ॥ उपाध्यायवाचनार्थ-
 नामानि म्वलु साधुवत् । व्रतिनीनां तु नामानि यतिवत्पूर्वगैः पदैः ॥ ३२ ॥ स्युस्तरपदैरेभिरनन्तरसमीरितैः ।
 मतिश्रुलाप्रभादेवीलब्धिसिद्धिवतीमुदैः ॥ ३३ ॥ प्रवर्तिनीनामप्येवं नामानि परिकीर्तयेत् । महत्तराणां तैः
 पूर्वैः सर्वैः पूर्वपदैरपि ॥ ३४ ॥ श्रीरुत्तरपदे कार्यानान्यासु व्रतिनीषु च । मुनिनामानि सर्वाणि स्त्रियामादादि-
 योजनात् ॥ ३५ ॥ जायन्ते व्रतिनीसंज्ञाः आन्तैः कैश्चिन्महत्तराः । विशेषान्नन्दिसेनान्ताः संज्ञाः स्युर्जिनक-
 लिपनां ॥ ३६ ॥ शोपनामानि तुल्यान्युभयोरपि सर्वदा । विप्राणामपि नामानि बुद्धार्हद्विष्णुवेधसा ॥ ३७ ॥
 गणेशकार्तिकेयार्कचन्द्रशंकरधीमतां । विद्याधरसमुद्रादिकल्पद्रुजययोगिनां ॥ ३८ ॥ समानान्युत्तमानां च
 नामानि परिकल्पयेत् । ब्रह्मचारिशुल्लकयोर्न नाम्नां परिवर्तनं ॥ ३९ ॥ क्षत्रियाणां तु संज्ञासु भवेत्पूर्वपदक्र-
 मात् । पृथ्वीविजयविश्वान्द्रगजाम्भवहुहेतुभिः ॥ ४० ॥ पराक्रममहायुद्धवीरदुर्धरवल्लभैः । बाहुभानन्तकल्या-
 णप्रतापगुणभास्करैः ॥ ४१ ॥ देवदानवदुर्हृत्कसिंहकन्दर्पचिष्णुभिः । पूर्वैः पदैः परपदं योज्यं चानन्तरो-
 वितं ॥ ४२ ॥ सिंहसेनदेवपालचन्द्रसूर्याब्धिशाल्यकाः । मल्लकोटीरसंघटा दुःसहव्याघ्रमण्डनैः ॥ ४३ ॥ जनो-
 तवर्मचिद्वेपिहस्तशस्त्रकरैरपि । इत्येवमादिभिश्चान्यैः पदैरुत्तरधारितैः ॥ ४४ ॥ संज्ञा क्षिपदसंयोगाज्जायन्ते

क्षत्रियेष्वपि । पुरातनोत्तमनृणां नामभिः क्षत्रियाभिधाः ॥ ४२ ॥ वैश्यानां चैव शूद्राणां कारुणां गुणताजुषां ।
नामान्येकपदानि स्युस्तद्देशप्रथितानि तु ॥ ४३ ॥ नीचानामपि कारुणां नीचशुभादिसंश्रयाः । दीनवस्तुप्रयुक्ताः
स्युः संज्ञा एकपदाश्रयाः ॥ ४७ ॥ इत्यन्थादिपशूनां च नामानि जययोगतः । उत्तमान्येव कार्याणि युद्धशतु-
जयादिभिः ॥ ४८ ॥ इत्येवं नामकरणं निर्दिष्टं पद्मरोपणे । सर्वत्र पूर्वं नामैव पद्मरोपाय जायते ॥ ४९ ॥ इति
पद्मरोपाधिकारे नामकरणविधिः ॥ इत्याचार्यश्रीवर्धमानमूर्तिकृते आचारदिनकरे उभयधर्मस्तम्भे पद्मरोप-
कीर्तनो नाम चत्वारिंशत्तम उद्वयः ॥ ४० ॥

अथ व्यवहारपरमार्थः ।

व्यवहारोऽखिलो लोके संस्कार इव कथ्यते । स केन कारणेनेति त्रूमस्तत्परमार्थतां ॥ १ ॥ आचारादिक्रि-
यायोगाद्विशेषो न नृणां क्वचित् । रूपसौन्दर्ययोगश्च प्रतिभास्फीतितेजसां ॥ २ ॥ दास्यपाकक्षमो चक्षुर्यया
मत्रैर्विना कृतः । तथा नरोऽप्यसंस्कारः कार्यकारित्वमर्हति ॥ ३ ॥ यथेयनादिभिः पुत्रो यद्विद्वान्दक्षमो भवेत् ।
तथाहारादिपुष्टात्मा देही स्यात्कार्यभाजनं ॥ ४ ॥ ततः प्रमाणं संस्कारो न च क्वाण्यल्लोस्यते । विधीयते
किमर्थं स वृथा चित्तव्ययास्पदं ॥ ५ ॥ पुराणैर्धिहितो वायं क्रियते तदलं वृथा । इत्थमैर्धिहितं कर्म केन कर्तुं
हि पार्यते ॥ ६ ॥ ततः कर्मपरीपाकमैष्टिकं पारलौकिकं । धिदुः केवलिनः सग्न्यक प्रमाणं तद्वचस्तनः ॥ ७ ॥

स्याद्वादचतुलं यस्मादाहृतं मतमुत्तमं । तेनानेकान्तशब्देन सामान्यं सर्वमुच्यते ॥ ८ ॥ ततः केवलनिर्दिष्टमा-
 चाराणां च कारणं । वेपाणां व्यवहाराणां ब्रूमोऽनुमततः सतां ॥ ९ ॥ दानं तपो ब्रह्मचर्यं करुणाशुद्धभावनाः ।
 कर्मक्षयाय पुण्याय जायन्ते सर्वसंमते ॥ १० ॥ आचारवेपौ यौ तत्र तयोः कारणमुच्यते । तौ स्तौ यत्कर्मसं-
 लभ्यौ कथं वा कार्यसाधकौ ॥ ११ ॥ यथा—गर्भाधाने च यत्कर्म तत्स्याद्गर्भप्रसिद्धिकृत् । आनन्दनं स्वकुल्यानां
 शान्तिकाद्गर्भरक्षणं ॥ १२ ॥ मन्त्रप्रयोगो यो बीजी विघ्नहृत्त्राणकृच सः । यतोऽक्षराणां महिमाह्वानन्यायेन
 दृश्यते ॥ १३ ॥ वेदाः पुनर्ये चत्वारस्तेष्व्याचारस्य कारणं । न पाठेन विना किञ्चित्कर्म सौदर्यमश्नति ॥ १४ ॥
 अधीतिहीनं सत्कर्म क्रियमाणं न शोभते । कारुकर्मसमं सर्वं कर्तव्यं पाठवर्जितं ॥ १५ ॥ इति गर्भाधाननि-
 र्यासः ॥ १६ ॥ यद्वै पुंसवनं प्रोक्तं तन्मलापनयावहं । गर्भस्य परिपूर्णत्वे तद्वर्धापनसंनिभं ॥ १६ ॥ इति पुंसवन-
 निर्यासः ॥ ॥ जातकर्म यदुद्दिष्टं तज्जन्मोत्सवमादिशेत् । आनन्दहेतुः सर्वत्र वित्तव्ययकर हि तत् ॥ १७ ॥
 इति जातकर्मनिर्यासः ॥ ॥ चन्द्रार्कदर्शनं यद्वा तौ हि प्रत्यक्षदैवते । विश्वप्रकाशौ तत्पूर्वं विलोक्यौ सर्वदा
 नरैः ॥ १८ ॥ इति चन्द्रार्कदर्शननिर्यासः ॥ ॥ क्षीराशनं यद्देवस्य आहारारम्भ एव सः । तस्मिन् जन्मनि
 तेनैव स्यात्प्राणी प्रीतितः पुरा ॥ १९ ॥ इति क्षीराशननिर्यासः ॥ ॥ पृथ्वीजागरणं यच्च तत्तद्भागस्य पूजनम् ।
 तत्कायाधिष्ठिता देवी पूज्या स्यात्पृथिकात्मिका ॥ २० ॥ भ्रमन्ति मातरो याश्च सुवने प्राणिरक्षणे । तासां

संपूजनं तत्र तद्रक्षार्थं विधीयते ॥ २१ ॥ इति पृथीनिर्यासः ॥ शुचिकर्म यदादिष्टं तद्गर्भहृदनिर्गमात् ।
जातां कुत्सिततां हन्ति नखस्नानादिकर्मभिः ॥ २२ ॥ चालुर्वर्णस्य विप्रादेर्विनैर्दधिकधिकैः । शौचं तदुच्च-
नीचत्वकर्मशंसनहेतवे ॥ २३ ॥ इति शुचिकर्मनिर्यासः ॥ यन्नामकरणं तच्च प्रेषणाहानहेतवे । ननु मल्यै-
र्विना नाम कथमालाप उच्यते ॥ २४ ॥ लग्नसंसाधनं तत्र भाविभागस्य तस्य तत् । कीर्तनं नान्यथोपायैरन्यै-
र्विज्ञायते क्वचित् ॥ २५ ॥ सततं मण्डलीपूजा गृहिणां साधुवैश्वनि । सा तत्सान्निध्यदेवानां प्रीणनाय विर-
च्यते ॥ २६ ॥ इति नामकर्मनिर्यासः ॥ अन्नप्राशनकर्मापि भोजनारम्भहेतवे । आरोग्यं सुमुहूर्ते तद्गुक्तं
यच्छति देहिनां ॥ २७ ॥ इति अन्नप्राशननिर्यासः ॥ सर्वकर्णवेधो न कथं श्लाघ्यते कार्यवेदिभिः ॥ २९ ॥
इति कर्णवेधनिर्णयः ॥ व्रतवन्धादिकर्म स्यान्न केशापनयं विना । विपरीतस्य वृक्षस्य निर्मूलं कुन्तला-
वली ॥ ३० ॥ तस्मात्तच्छेदतो देहार्पणं देवादिकाग्रतः । व्रतवन्धे स्वाधर्मं च प्रव्रज्याधारणे तथा ॥ ३१ ॥ मुण्डने
देहमूलानां छेदनं तत्स्पृहाहरं । तस्मात्कचापनयनं कार्यमग्रेऽपि धर्मिणां ॥ ३२ ॥ तदारम्भो हि संस्कारो
भोजनारम्भवद्भवेत् । तेन मुण्डनसंस्कारकारणं प्रादुरादिमाः ॥ ३३ ॥ इति मुण्डननिर्यासः ॥ व्रतवन्धो
हि वर्णत्वं नयेत्संस्कारयोगतः । पुरुषं तत्र यत्सूत्रं कारणं तस्य कथ्यते ॥ ३४ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्राण्यहर्मा-
क्षपथं बुधाः । तद्वारणं हि सूत्रेण मर्यादायाः प्रकाशकं ॥ ३५ ॥ गुरुवाक्यस्य मर्यादा या चित्तस्य कुलस्य च ।

१ अत्र मध्ये सार्धश्लोकः श्लोकोऽर्धश्लोको वा लुप्तश्च प्रतिभाति ।

सा सूत्रमात्रेणालंघ्या जायते पुण्यचेतसां ॥ ३६ ॥ मर्यादारहितानां च बन्धनं शृङ्खलैरपि । न करोति निषेधं
 तु तस्मात्सर्वं मनोगत ॥ ३७ ॥ एतदर्थं हृदि परं स्थापन सूत्रसंमतं । तस्य यद्वैपरीत्य तदनिष्टे पितृकर्मणि
 ॥ ३८ ॥ शरीरे सावधानत्वं सर्वत्रापि हि कर्मणि । व्रतबन्धोऽयमादिष्टो व्रतादेशः सुधीमतां ॥ ३९ ॥ अन्यस्य
 व्रतदानाज्ञा ततो व्रतविसर्जनं । ब्रह्मसुद्रापरित्यागैस्तदाचारस्य पालनं ॥ ४० ॥ आशातनाभयाद्यैव सुद्रा
 सस्थाप्यते चिर । उपवीतशिखामात्र तत्क्रियायुक्स्विरं पुनः ॥ ४१ ॥ गोदानं यत्पुनस्तत्र स दानारम्भ
 उच्यते । दानं वर्णप्रविष्टस्य सफलं ज्ञानयोगतः ॥ ४२ ॥ अज्ञानत्वकृतं च स्याद्विकृतं कर्म सत्तमं । यद्गोप्रदानं
 प्रथमं तस्य कारणमुच्यते ॥ ४३ ॥ गौः सर्वोत्तमतामासा सर्वत्राप्युपकारकृत् । स्यादन्यवस्तु चैकत्र कर्मण्ये-
 वोपकारक ॥ ४४ ॥ शिक्षा तु वर्णाचारस्य कथनं धर्मबोधनं । शूद्राणामुत्तरीयादिरत्नत्रयविवर्जितं ॥ ४५ ॥
 आचाराधानवत्सूत्रयुक्त्या पाल्यं तदेव हि । ब्रह्मत्वं पूज्यतारूप न कर्मादेशमर्हति ॥ ४६ ॥ नापमानं न
 नीचाज्ञां न परं कुप्रतिग्रहम् । न श्लाघां न प्रशंसा च कर्तुमन्यस्य कस्यचित् ॥ ४७ ॥ अतः स्थलक्रियाभाजां
 भद्रादीनां बद्रूक्तिः । रत्नत्रयस्य तन्मुद्राधारणं नाममात्रतः ॥ ४८ ॥ इत्युपनयननिर्यासः ॥ पाठारम्भो
 दीक्षितस्य वर्णिनो नापरस्य च । अवर्णः पाठ्यते किंवा स स्याद्भासर उत्तमे ॥ ४९ ॥ इति पाठारम्भनिर्यासः ॥
 विवाहो नाम दम्पत्योर्लोकप्रत्यक्षसंगमः । कृतं जनसमक्षं स्यात्कर्म निर्वादेहेतवे ॥ ५० ॥ प्रच्छन्नं यत्कृतं कर्म-
 तदन्याय्यं जनो बदेत् । अतो विवाहप्रारम्भ उत्सवेन विधीयते ॥ ५१ ॥ अन्यगोत्रभवानां च यः सबन्धो

नृणां स्त्रियां । गृहिवन्धे सापराधे तद्रागादिविचारणं ॥ ५२ ॥ संबन्धिनां न कलहक्षारणादिकथोचिता ।
तेनान्यैश्च बधूपुंसोर्योजनं गृहवासकृत् ॥ ५३ ॥ समानकुलशीलत्वं दम्पत्योस्तुल्यकर्मणे । नानाकर्मकृतां
नैव गृहबन्धः प्रशस्यते ॥ ५४ ॥ भोजने वेषकरणे कथासु सहकर्मणि । समानकुलता नैव दोषमावहति
क्वचित् ॥ ५५ ॥ पितृमातृसमक्षं योगस्ताभ्यां संमतो मुद्रा । प्रत्यक्षः सर्वलोकानां विवाहो धर्म एव सः ॥ ५६ ॥
यस्तयोरसमक्षं तु ताभ्यां नानुमतश्च यः । यो हठेन कृतो गूढं विवाहः पाप एव सः ॥ ५७ ॥ यच्चौर्याद्यद्धठा-
च्चैव यच्च लोकोपतापनम् । क्रियते कर्म तत्पापं धर्म्यं तदपरं मतम् ॥ ५८ ॥ यत्तैलादिकृतं स्नानं मण्डनाय तदेव
हि । तद्भ्याख्या श्रूयतां तद्वै कार्यं कुलकरार्चनं ॥ ५९ ॥ एतस्यामवसर्पिण्यां मार्गः सांसारिकश्च तैः । निर्दि-
ष्टोऽर्हत आद्यस्य जन्मस्थानं यतो हि ते ॥ ६० ॥ वेदानुक्षेत्रसंस्कारे माङ्गल्यस्यापि कर्मणः । यतः सा भूषिता
भूमिरानन्दाय शिवाय च ॥ ६१ ॥ यत्तत्र स्तम्भकलशस्थापना मङ्गलाय सा । सर्वं यत्पूर्णकुम्भादि माङ्गल्य-
शकुनं हि तत् ॥ ६२ ॥ यदग्निस्थापनं तत्र ज्योतिरुद्योतकृच्च तत् । स सर्वतोमुखः सर्वसाक्षी स्यात्तत्र कर्मणि
॥ ६३ ॥ यस्तत्र होमो देवादिसंतर्पणकरः परं । स मनःशुद्धये वह्निः प्रत्यक्षग्राहको यतः ॥ ६४ ॥ परमार्थेन
देवानां संतुष्टिर्बलिकल्पनात् । वस्तुनो मुक्तितो नृणां चित्तस्य प्रत्ययोऽनलात् ॥ ६५ ॥ यदर्धदानं सा पूजा
कृता माङ्गल्यवस्तुभिः । यो हस्तबन्धः स तयोर्वाचाबन्धाय चाभवत् ॥ ६६ ॥ उदुम्बरादिच्छ्लीनां लेपः सौभा-

१ वेदी उ क्षेत्र इति पाठः ।

ग्यभेषजं । प्रदक्षिणा दैवतानां युतयोर्लाजमोक्षणं ॥ ६७ ॥ आजन्म सहचारित्वं तेन चैव प्रतीयते । यत्तत्र
 युतयोर्दानं तत्प्रेम्णे यशसेषि वा ॥ ६८ ॥ गणिकानां विवाहो यः कन्दर्पेण स वै नृणां । सर्वसामान्यतारूपः
 कामिनां भोगयुक्तये ॥ ६९ ॥ इति विवाहनिर्वासः ॥ ॥ व्रतारोपे च नन्द्यादिदीक्षाकर्म प्रशस्यते । सम्य-
 क्त्वारोपणं तत्वज्ञानस्यानुमतिशुरोः ॥ ७० ॥ व्रतोचाराः सर्वपापनिवृत्तौ नियमग्रहः । प्रतिमोद्वाहन तत्तत्क-
 र्मणां निश्चयायहं ॥ ७१ ॥ उपधान नमस्कारप्रभृतेः सेवनातपः । कर्मक्षयार्थं तत्पाठाराधनार्थं च शस्यते ॥ ७२ ॥
 यन्मालारोपण सर्वव्रतोद्यापनमेव तत् । या माला सा परं मुद्रा प्रभोस्तीर्थकरस्य च ॥ ७३ ॥ परिग्रहप्रमाणं
 यद्दण्डकः स्मरणाय सः । दिनकृत्य श्रावकाणां व्रतपालनहेतवे ॥ ७४ ॥ अर्हत्पूजा शुभध्यानं सिद्धार्हत्तर्पणं
 न तत् । दिक्पालग्रहपूजा च तेषा संतर्पणाय सा ॥ ७५ ॥ इति व्रतारोपनिर्वासः ॥ ॥ या चान्त्याराधना
 शान्तेः शुभध्यानाय कल्पिता । यान्ते मतिः प्राणिनां स्यात्सा गतिः परजन्मनि ॥ ७६ ॥ यद्वै शवस्य
 दहनं- देहसंस्कृतिहेतु तत् । देहो हि शाट्माप्नोति तस्मात्संस्कारमर्हति ॥ ७७ ॥ या क्रिया स्नात्रपूजाया
 तदर्थं क्रियते शुभैः । सनाथतायै स्यात्तस्य कर्तुं पुण्यचयाय च ॥ ७८ ॥ इत्यन्तकर्मनिर्यासः ॥ ॥ प्रथमं ब्रह्म-
 चर्यं यद्ब्रतात्तत्कारण शुभे । व्रते कामविरागार्थमभ्यासस्तत्परीक्षणं ॥ ७९ ॥ ब्रह्मचर्यं भवेन्मूलं सर्वस्य व्रत-
 कर्मणः । ब्रह्मचर्येण भग्नेन व्रतमन्यन्निरर्थकं ॥ ८० ॥ अब्रह्मचर्यं सुरतं स्त्री गवेष्यते । स्त्रियः परिग्रहः
 प्राप्तिरारम्भासिः परिग्रहात् ॥ ८१ ॥ आरम्भात्प्राणिपातश्च तस्माद्धतकसंग्रहः । अतो मैथुनमूलानि पाप-

कर्माणि संसृतौ ॥ ८२ ॥ ततो व्रतस्यादानार्थं ब्रह्मचर्यपरीक्षणं । विनैव ब्रह्मचर्येण गृहिधर्मश्च भावतः ॥ ८३ ॥
इति ब्रह्मचर्यनिर्यासः ॥ ॥ क्षुल्लकत्वे यदादानं तस्येदं कारणं स्मृतं । महाव्रतानां पञ्चानां धारणार्थं परी-
क्षणं ॥ ८४ ॥ दीक्षां गृहीत्वा यदि वा न व्रताचरणे प्रभुः । ततस्तस्य कृतं पापकरं चाप्ययशस्करं ॥ ८५ ॥ अतः
पूर्वं परीक्षा स्यात् क्षुल्लकत्वे व्रतेषु च । गृहिसंस्कारकरणमदीक्षायां च तद्विधिः ॥ ८६ ॥ इति क्षुल्लकत्वनिर्यासः ॥
प्रव्रज्याग्रहणं यच्च स सामाधिकसंग्रहः । यावज्जीवं सर्वविरत्युच्चारंऽऽवचवर्जनं ॥ ८७ ॥ अदीक्षणीया ये प्रोक्ता
एतदर्थं तदुज्जनं । न तैः स्याद्भ्रतनिर्वाहः कौलीनं च जने महत् ॥ ८८ ॥ यः शिखासूत्रकक्षाणां त्यागः स्याद्भ्र-
तधारणे । तेन त्याज्याः सर्वबन्धा व्यवहारक्रिया अपि ॥ ८९ ॥ इति प्रव्रज्यानिर्यासः ॥ ॥ यः स्यादुत्थाप-
नानन्दिः सा व्रतोच्चाररूपिणी । महाव्रतानामुच्चारः पालनं व्रतसुच्यते ॥ ९० ॥ दीक्षा सामाधिकोच्चारो व्रतसु-
त्थापना पुनः । यो मण्डलप्रवेशोऽत्र तत्कारणमुदीर्यते ॥ ९१ ॥ जातयः पूर्वमेव स्युर्यतित्वे सति तां पुनः ।
सर्वथैकत्वमायान्ति समाने व्रतसंग्रहे ॥ ९२ ॥ व्यवहारपरित्यागाद्विकल्पादिविचर्जनात् । समानधर्मतश्चैका
पङ्क्तिः स्याद्भोजने यतेः ॥ ९३ ॥ इति उत्थापनानिर्यासः ॥ ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामो योगोद्ग्रहनकारणं । योगा
मनोवाक्कायाः स्युस्तेषां निग्रहेहेतवे ॥ ९४ ॥ कालग्रहणजापाद्यैर्मनसः शुभधारणात् । तत्र मौनादिकरणैर्व-
चसो निग्रहः पुनः ॥ ९५ ॥ नितरां विरसाहारैः संघट्टे लीनता विधेः । कायस्य निग्रहस्तेन योगे स्याद्योगनि-
ग्रहः ॥ ९६ ॥ योगोद्ग्रहनसंजातकर्मक्षयविशोधनाः । मुनयः शुक्रचरिता अर्हन्त्यागमवाचनम् ॥ ९७ ॥ श्रुत-

स्कन्धाध्ययगनादायुर्वेशादित्रयं च यत् । तच्छ्रुतादानदानादौ गुर्वादेशाचधारणं ॥ ९८ ॥ तत्र वैनयिकं कर्म
 वन्दनादिविनिर्दिशेत् । स्वाध्यायकालग्रहणे शुभध्यायनार्थमीरिते ॥ ९९ ॥ इति योगोद्धहननिर्यासः ॥
 याचनाग्रहणं ज्ञेयं गुरुन्क्राच्छ्रुतग्रहः । गुरु विनाखिल ज्ञानं खपुष्पसदृशं विदुः ॥ १०० ॥ इति वाचनाग्रहण-
 निर्यासः ॥ ॥ या पुनर्वाचनानुज्ञा सा चार्यादिपद विना । आज्ञा स्याद्वाचनादाने गुरुणा सर्वदेरिता ॥ १०१ ॥
 इति वाचनाचार्यनिर्यासः ॥ ॥ उपाध्यायपदारीपः समञ्जस्तस्य कारणं । पाठना द्वादशाग्यास्तु शिष्याणां तस्य
 कर्म तत् ॥ १०२ ॥ इति उपाध्यायपदनिर्यासः ॥ ॥ यदाचार्यपदं तद्य तस्य निर्देश उच्यते । सर्वप्रभुत्वं ज्ञानित्वं
 तपश्चित्तं सुसायुता ॥ ३ ॥ गुणित्वं बोधकत्वं च लब्धिभाजनता तथा । शमित्वं सर्वयोग्यत्वं सामर्थ्यं तत्र कारणं
 ॥ ४ ॥ यस्तत्रैव पदारीपः स प्रभुत्वाय जायते । मन्त्राद्याराधनायैवा जिनशासनसंविदे ॥ ५ ॥ इत्याचार्यपदनि-
 र्यासः ॥ ॥ प्रतिमोद्धहन साधुसाध्वीना योगसिद्धये । नीरागतायै विषयपरित्यागाय सर्वथा ॥ ६ ॥ इति
 प्रतिमोद्धहननिर्यासः ॥ ॥ त्रतिनीत्रतदानं च तत्पदद्वयरोपणं । तत्सर्वं साधुवज्ज्ञेयं कारणं चरणादिवत् ॥ ७ ॥
 इति त्रतिनीत्रतप्रवर्तिनीपदमहत्तरापदनिर्यासः ॥ ॥ त्रतिनीत्रतिनोर्यश्च दिनरात्रिस्थितिक्रमः । स समयस्य
 निर्याहृष्टौपायापयातनः ॥ ८ ॥ तेषां य उपधर्धर्मध्वजादिः पूर्वमीरितः । स व्रतस्याराधनार्थं न चिज्ञेयः परि-
 ग्रहः ॥ ९ ॥ इति साधुसाध्वीदिनरात्रिचर्यानिर्यासः ॥ ॥ ऋतुचर्या साधुसाध्वीयोर्या पुनः परिकीर्तिता । सा
 कृपायेन्द्रियाणां च निग्रहायामिधीयते ॥ ११० ॥ विहारयुक्तिर्विज्ञेया रागद्वेषाद्विहारिणी । कायेन्द्रियाय

तपसे स्थितिलोचमलादिका ॥ ११ ॥ भाषासमितये ज्ञेयमव्याख्येयविवर्जनं । सर्वं मनोवाक्कायानां विग्रहाय
व्रतं परं ॥ १२ ॥ इति साधुसाध्वीकृतुचर्यानिर्णयः ॥ ॥ यदत्तं साधुसाध्वयोः स्यात्क्षामणादिक्रियाक्रमः ।
कर्मक्षयाय सुमतिशुभधानादिहेतु तत् ॥ १३ ॥ मुनेः शवस्य यत्कर्म साधुश्राद्धैर्विधीयते । सनाथतायै
तत्सर्वमपुनस्तद्भवाय च ॥ १४ ॥ इत्यन्यकर्मनिर्णयः ॥ ॥ प्रतिष्ठा नाम यत्कर्म साध्यचैतन्यवस्तुनः । मन्त्रा-
दिना देवतस्य तस्य मध्ये प्रवेशिनी ॥ १५ ॥ पाषाणकाष्ठरत्नादिकृता मूर्तिरचेतना । मन्त्रन्यासादुरोर्वाक्या-
तस्थापनादैवतं भवेत् ॥ १६ ॥ नामाकृतिद्रव्यभावैः स्युर्जिना इति वाक्यतः । तथैव सर्वतत्त्वानां कथनं तत्त्व-
शास्त्रतः ॥ १७ ॥ वेदीप्रदीपकल्पादि शुद्राकर्म च तत्र यत् । तत्सर्वं सकलीकारहेतुदैवतवेशनं ॥ १८ ॥
कङ्कणादिकवन्धो यो विघ्नेभ्यो रक्षणाय सः । मणिमन्त्रौषधादीनि प्रभावाख्यानि सर्वथा ॥ १९ ॥ या चक्र-
याणकैः पूजा साप्यौषधिसमाश्रिता । कंचित्कंचित्कापि कापि प्रभावं धत्त ओषधिः ॥ १२० ॥ तत्प्रभाव-
प्रवेशः स्याद्धिम्बे पूजकसिद्धिदः । नन्द्यावर्तस्थापनं यत्तन्निदानमुदीर्यते ॥ २१ ॥ प्रतिमाया आसनं तन्नवकोणं
विलिख्यते । नवतत्त्वोपरिस्थायी स पूज्यो भगवान्यतः ॥ २२ ॥ तत्पार्श्वे देवतानां च सर्वेषां यच्च पूजनं ।
तत्तत्प्रसादहेतुः स्यादर्हत्प्राभवकारि च ॥ २३ ॥ यद्वा बलिफलादीनि वस्तून्पेषां पुरः पुनः । दौष्यन्ते तत्स-
र्वमेव रुच्यं देयं हि पूजके ॥ २४ ॥ एवं देवीगृहादीनां प्रतिष्ठाकार्यनिर्णयः । यच्चाधिवासनं तच्च वस्तुनो
देवतात्मता ॥ २५ ॥ अर्हतो या च पूजा स्याद्यत्स्नात्रविधिसंयुतं । तच्छुभध्यानहेतु स्यात्पुराणस्थितिपालनं

॥ २६ ॥ इति प्रतिष्ठानिर्यासः ॥ ॥ यच्छान्तिकर्म तद्विघ्नशान्तये परिकीर्तितम् । चतुर्ण्यकायदेवानां पूजनं
 तत्प्रसादकृत् ॥ २७ ॥ भवेत्तेषु प्रसन्नेषु सर्वविघ्नपरिक्षयः । उन्पातादावनिष्टे च शान्तिकं यद्विधीयते ॥ २८ ॥
 तज्जिनलान्नविधिना सर्वदोषनिवृत्तन । शान्तिपातोद्धोषणेन दुष्टानां प्रलयो भवेत् ॥ २९ ॥ इति शान्ति-
 कनिर्यासः ॥ ॥ पौष्टिकं कर्म यत्तस्यात्सर्वारम्भेषु पुष्टिदं । सुपूजिता देवताः स्युर्नियत कार्यसिद्धये ॥ ३० ॥
 इति पौष्टिकनिर्यासः ॥ ॥ बलिदानं हि देवानामुक्तानां कर्तव्योपकृत् । अमुक्ताना प्रीणनाय जायते मङ्गलाय
 च ॥ ३१ ॥ इति बलिकर्मनिर्यासः ॥ ॥ यत्प्रायश्चित्तचरणं प्रमादात्कृतपाप्मनां । विशुद्धये तज्जायत न शुद्धि-
 र्दसपाप्मनां ॥ ३२ ॥ यद्वाह्यानां दुराचारकृतं शुद्धिरुदीरिता । लोकव्यवहृतैः सा तु परमार्थो हि चान्तरः ॥ ३३ ॥
 इति प्रायश्चित्तनिर्यासः ॥ ॥ आचश्यकं पङ्क्तिं यन्मीलितं वा विधीयते । दिवा रात्रौ पक्षमासवत्सरेषु
 विशुद्धये ॥ ३४ ॥ तदाचश्यकयोग्यानां कर्मणां घातहेतवे । शुभध्यानसंविदे च निर्दिष्टं परमेश्वरैः ॥ ३५ ॥
 इत्यावश्यकनिर्यासः ॥ ॥ तपोविधान पोढा यद्वाह्य स्यान्निराकृते । तद्वै नित्यं न कोपि स्यात्कतु सामर्थ्य-
 भाजनं ॥ ३६ ॥ अचधेः कल्पनात्तेन विहिता तपसां बुधैः । स्वशक्तिः कोपि किञ्चित्करोतु तपसो विधिं
 ॥ ३७ ॥ इति तपोविधिनिर्यासः ॥ ॥ पदारोपो हि सर्वेषां मुख्यत्वस्य प्ररूपण । एकः प्रमुहिं सर्वेषां योगक्षे-
 मादिकारकः ॥ ३८ ॥ अप्रमुत्वेन सर्वे स्युर्दुःखिनः स्वामिनं विना । बहुप्रमुत्वे न पुनः सर्वेषां स्यात्प्रतिक्षयः
 ॥ ३९ ॥ मुद्रादीनां तु निर्यासो मन्त्रशास्त्राद्विलोक्यताम् । यन्नामंकरणं युक्तं तत्तत्संविच्छिहेतवे ॥ १४० ॥

यत्सर्वकार्येषु पुनः सुसुहृतीवलोकनं । तत्सत्कालविपाकाय वीतरागैरुदीरितं ॥ ४१ ॥ जीवेन विहितं कर्म कालात्पाकमुपैति च । अतो जीवकर्मकालाः कारणं सर्ववस्तुषु ॥ ४२ ॥ इति पदारोपनिर्यासः ॥ एवं गृहस्थाचारस्य यत्याचारस्य सर्वथा । विदित्वा परमार्थं हि कर्म तत्सर्वमाचरेत् ॥ ४३ ॥ अमुना कर्मयोगेन धर्मनिर्वहणस्थितेः । प्राणी सर्वत्र जीयते चक्रिवन्द्रत्वभाजनं ॥ ४४ ॥ अयं कर्मनियोगस्तु शुभः शुभफलप्रदः । अतोपि विपरीतो यः सोऽशुभं ददते फलं ॥ ४५ ॥ इति सर्वशुभाचारनिर्यासः ॥ एवं कृत्वा सदाचारं प्राणी प्राप्नोति वाञ्छितं । यन्मोक्षहेतु तत्किञ्चिदन्यद्गम्यं गुरोर्मुखात् ॥ ४६ ॥ कर्मक्षयात्पञ्चमोक्षो न शुभात्कर्मणाः क्वचित् । किं स्वर्णनिगडैर्युक्तो यन्त्रितो नाभिधीयते ॥ ४७ ॥ दुष्कर्मणा फलं दुष्टं शुभं स्याच्छुभकर्मणा । अतस्तुल्यफलप्राप्तौ क मोक्षस्यावकाशिता ॥ ४८ ॥ अथ वा निर्जरा प्रोक्ता तपसो द्वादशात्मकात् । दुष्कर्म निर्जराय स्याच्छुभकर्माभिवेष्टनं ॥ ४९ ॥ स्याद्ब्राह्मदुस्तदीन्यायो जन्तोर्भोक्षस्य साधने । शुभकर्मविधाते स्यादुदयो दुष्टकर्मणां ॥ १५० ॥ दुष्कर्मणां विधाते स्यादुदयः शुभकर्मणां । एवं सति च किं त्याज्यं किं कार्यं मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥ ५१ ॥ उष्णाशानाद्भवेत्पित्तं मरुच्छीताशानादिभिः । समाशानाद्भयोर्दृष्टिर्भवेत्किं सुज्यते हि तत् ॥ ५२ ॥ अथ द्वयोर्विधाति स्यादौषधं वस्तुनः स्वयं । स्वप्रभावं रचयति देहे किं तद्विधीयते ॥ ५३ ॥ एकस्य विपरीतं हि विद्यते यत्सनातनं । जलं स्थलं दृषः पाप्मा सज्जनो दुर्जनस्तथा ॥ ५४ ॥ क्ष्वेडोऽमृतं दुर्गतिश्च सुगतिर्दुःखिता सुखं । साधुः खलो रिपुर्मित्रमेवमादि द्वयं द्वयं ॥ ५५ ॥ परस्परविरो-

ध्यस्ति तथा संसृतिनिर्धृती । एकस्य विगमादेव स्यादन्यस्य महोदयः ॥ ५६ ॥ द्वयोरवगमाय स्यात्पन्थाः
 संदिग्ध एव सः । जीवा भ्राम्यन्ति सर्वत्र कर्मसूत्रविवेष्टिताः ॥ ५७ ॥ कुकर्मोन्मोचनादेव बन्धः सत्कर्मणो
 भवेत् । सत्कर्मोन्मोचनान्नत्र बन्धः स्याच्च कुकर्मजः ॥ ५८ ॥ एवं सति कथं कर्मक्षयः संभाव्यते बुधैः । कथ
 तेन विना मोक्ष इत्येवं संशयो महान् ॥ ५९ ॥ अदेवागुरुर्वधर्माणां त्यागाच्चेत्कर्मणां क्षयः । किं देवगुरुधर्माः
 स्युः समर्थास्तत्र कर्मणि ॥ १६० ॥ कोऽर्हता सुगतेनापि विष्णुना शंभुनाथ वा । सूर्येण ब्रह्मणा वापि नीतो
 मोक्षपद जनः ॥ ६१ ॥ कः पापकारी गुरुणा स्वशक्त्या मोचितोऽहसः । तस्योपदेशदाता स कर्मणा स्वेन
 गृह्यते ॥ ६२ ॥ को वा जटावान्कर्मन्दी मुमुक्षुर्वा दिग्म्बरः । शुक्लध्यानविनाभूतो वेपमात्रेण निर्धृतः ॥ ६३ ॥
 अथ केवलिनोक्तेन मोक्षः स्याद्धर्मकर्मणा । तदा तदाचारयुक्तिः कथमेवानुमीयते ॥ ६४ ॥ द्रयया सत्यवा-
 देन बुध्नप्रबुध्नवर्जनैः । तपसा प्राप्य किं कोपि सर्वथा कर्मनिर्जराम् ॥ ६५ ॥ तदेव गुरुधर्माणां संग्रहः कर्म-
 बन्धहृत् । यत्ते शुभाशुभं कर्म बन्धयन्त्यशुभं परे ॥ ६६ ॥ तस्मात्केन पथा मोक्षः साध्यते मोक्षकाङ्क्षिभिः ।
 ज्ञानदर्शनचारित्रतत्रयविनाकृतः ॥ ६७ ॥ एतद्रत्नत्रयं कैश्चिदेकान्तत्वेन गृह्यते । एकान्त्यादेव मिथ्यात्व मिथ्यात्वे
 नास्ति निर्धृतिः ॥ ६८ ॥ ज्ञानमेकान्तता नीतं मूढैः कुग्रहवादिभिः । ऐक्येपि सर्वतत्त्वानां तद्भेदान्तरसं-
 ग्रहात् ॥ ६९ ॥ सर्वत्र सर्वं व्याख्येयमेकमन्यत्कदाचन । कल्पनानामयुक्तीनां विबुधा विबुधेरिता ॥ १७० ॥
 तस्मात्स्याद्वाद एवास्ति ज्ञान नान्यद्विमर्शने । तत्त्वादीना विचारेऽत्र येन स्यादप्यनुष्ठितः ॥ ७१ ॥ जगत्सु

जन्तवः सन्ति खल्वकर्मानुसारिणः । कर्मणा प्रेरितास्ते स्युः खल्वप्रकृतिभागिनः ॥ ७२ ॥ विधास्ति रुचिर-
स्तेपामिन्द्रियैर्विषयान्तरेः । एवं मतानि धर्मादौ तेषां स्युर्विविधानि च ॥ ७३ ॥ ज्ञानदृष्ट्या यदा लोकस्त-
दुचीनां विधीयते । तदा तदेव तत्र स्यात्प्रसादान्तरसंग्रहात् ॥ ७४ ॥ अतः स्याद्वादमालम्ब्य कार्यं तत्त्व-
विमर्शनं । नान्यः पन्था क्वचिज्ज्ञाने कदाचन विलोक्यते ॥ ७५ ॥ मतानि विविधान्येवं षड्दर्शनगतानि च ।
प्रत्यक्षादिप्रमाणौघैः स्यापितोत्थापितानि च ॥ ७६ ॥ तत्त्वाद्भिस्मृश्यमानानि न तान्यायान्ति गोचरं । द्रव्य-
क्षेत्रकालभावैर्भिन्नं तेषां विमर्शनं ॥ ७७ ॥ खण्डितं हेतुदृष्टान्तैः प्रमाणं नोपलभ्यते । तेन प्रमाणीकार्यः
स्यात्तत्त्वान्तरविनिर्णयः ॥ ७८ ॥ यथैव विविधा वाञ्छा देहिनां चेतनावतां । तथा मतानि भिन्नानि प्रमा-
णीक्रियते च किं ॥ ७९ ॥ अचेतनेष्वजीवेषु तथा जीवेषु सर्वतः । विविधं प्रीणनं तेषु विविधं चापि खण्डनं
॥ १८० ॥ पुरातनैश्च झुनिभिः परामर्शैर्निजैर्निजैः । तदेव विश्वं व्याख्याभिरररीकृतं ॥ ८१ ॥ यथै-
कोपि गिरिर्भूमिनिष्पत्त्या परिभ्रियते । कथं तथैकं विविधवचतुर्विविधं कृतं ॥ ८२ ॥ भवेद्यथा रथाङ्गानां
विभेदे भिन्ननामता । रथस्यैक्यं तथा सर्ववस्तुद्वन्द्वस्य भिन्नता ॥ ८३ ॥ यथैकस्य सरसो जलं नानापथै-
र्जनैः । पीयते तत्त्वजा व्याख्या तथा स्याद्दर्शनाध्वभिः ॥ ८४ ॥ प्रामाणिकैश्च विबुधैर्यद्यदुद्ध्या विलख्यते ।
संस्थाप्यते तत्क्रमात्स्याद्प्रमाणप्रमाणकं ॥ ८५ ॥ किं सत्त्वं किमसत्त्वं वा किं न निश्चीयते हि तत् । येन यत्रानु-
रागस्तु प्रबद्धो दर्शनान्तरे ॥ ८६ ॥ तत्तदुक्तं तेन परं प्रमाणीक्रियते हृदि । विनैव केवलालोके तत्त्वं जानन्ति

नाद्भिः ॥ ८७ ॥ ततः स्याद्वादमीमांसा मोक्षहेतुर्विलोक्यते । एकान्तं यत्र यत्र स्यात्तत्र मूढत्वमुद्यतां ॥ ८८ ॥
तत्त्वालोको ह्यनैकान्त्यं बुद्धेः फलमनाग्रहः । मूढैरपि प्रमाणं यत्क्रियते तद्यथातथं ॥ ८९ ॥ अप्रमाणं प्रमाणं
स्याद्बुद्धिमङ्गिरुदीरितं । स्याद्वादः सर्वलोकेपि दृश्यते प्रत्ययावहः ॥ ९० ॥ यतो ह्यनेकधर्मत्वं पदार्थानां जग-
त्रये । संशयः सर्वभावेषु गुणानैक्याद्विलोक्यते ॥ ९१ ॥ तेन प्रमाणं स्याद्वादो लक्ष्यते सर्ववस्तुषु । हेतुदृष्टा-
न्तसंघातो यतो लोकेपि दृश्यते ॥ ९२ ॥ सतमस्त्वं दिनेशस्य क्रूरत्व शशिनोपि हि । विषस्य प्राणदायित्वं
जीवनस्याशुधातनं ॥ ९३ ॥ अचलायाश्च चलनं शैल्यं द्रुतवहस्य च । घृतस्य ज्वरनाशित्वं मरोः सजलता तथा
॥ ९४ ॥ निर्जलत्वं समुद्रस्य सामर्पत्वं मुनेरपि । बन्धनं विहगानां च शङ्खस्यापि सरागता ॥ ९५ ॥ स्थिरत्वं
पवमानस्य घनत्वं सलिलस्य च । कार्तस्वरस्य वैवर्ण्यं वज्राणामपि चूर्णता ॥ ९६ ॥ त्यक्तप्राणस्य देहस्य पुनः
प्राणसमागमः । शोषणत्वं पयोदस्य हिमान्या दाहकारिता ॥ ९७ ॥ एवं दृष्टान्तलक्षैश्च वस्तुनो नैकधर्मता ।
ततः प्रामाण्यमायाति स्याद्वादो निश्चितं जने ॥ ९८ ॥ यावन्न केवलज्ञानमुन्मीलति च देहिनां । तावदेव परं
ज्ञानं स्याद्वादो निर्मलोदयः ॥ ९९ ॥ अनेकान्तमतं यच्च तदेव ज्ञानमुत्तमं । शेषमज्ञानमाख्येयं चातुर्यं वचसां
वचः ॥ १०० ॥ सर्वं प्रतीतिमायाति स्याद्वादकलितं वचः ॥ एकान्तकथितस्यापि व्यभिचारो विलोक्यते ॥ १ ॥
नमस्कारे तपःकार्ये तथा चावश्यकं जले । साधूपकरणे चैव व्यभिचारो य ईक्ष्यते ॥ २ ॥ स कोपि नाप्रमा-
णोस्ति स्याद्वादो जिनशासने । तस्मान्निवारणीयो हि मत्सरः शास्त्रवेदिभिः ॥ ३ ॥ अन्येषु दर्शनेष्वेव

व्याख्यास्त्वस्य याः परं । स्याद्वाढं ताः समायान्ति सरितः सागरं यथा ॥ ४ ॥ ततः स्याद्वादमालम्ब्य राग-
द्वेषौ चिबर्जयेत् । मतानि चापि सर्वेषां न निन्द्यान्न स्तुयादपि ॥ ५ ॥ ज्ञानं स्याद्वादमालम्ब्य दर्शनं चाहरेद्बुद्धि ।
मिथ्यात्वमिश्रसम्यक्त्ववर्जितं क्षायकादिकं ॥ ६ ॥ यच्छ्रद्धानमनैकान्त्ये या भृशं निःकपायता । विपयोपशमो
यस्तु तद्दर्शनमुदीरितं ॥ ७ ॥ कदाग्रहो न सम्यक्त्वं मिथ्यादर्शनमेव तत् । यच्च स्याद्वादमालम्ब्य अद्धानं
तद्धि दर्शनं ॥ ८ ॥ तस्मादेकग्रहं सुक्त्वा रागद्वेषसमायुक्तो मोक्षार्थी दर्शनं अयेत्
॥ ९ ॥ चारित्र्यं नाम यत्तत्र सुण्डने लुञ्चनेपि वा । न नाश्रे चीवरादाने जटानां बन्धने न च ॥ १० ॥ न
रक्तश्वेतवस्त्रत्वे नैव बल्कलधारणे । न भिक्षाभोजने नाग्निजलाद्यैः स्वाङ्गतापने ॥ ११ ॥ या दया सर्वभूतेषु
यत्सत्यं च हितं वचः । यन्निस्पृहत्वं भावेषु ब्रह्मचर्यं त्रिधा च यत् ॥ १२ ॥ शत्रौ मित्रे भवे मोक्षे स्वर्णे
पाषाण एव च । वने पुरे गृहे वृक्षे तृणे स्त्रौ च सुजने च दुर्जने चालिशे बुधे । चन्द-
नेऽग्नौ यत्समत्वं यत्सर्वेषामनिन्दनं ॥ १४ ॥ यदात्मनिन्दनं चैव परोपेक्षाविवर्जितं । सर्वजीवहितत्वं यद्यद्राग-
द्वेषघातनं ॥ १५ ॥ या सान्तता परं गाढा यदन्यरतिवर्जनं । भयशोकजुगुप्सानामभावः परमार्जनं ॥ १६ ॥
क्षमाया गतमोहत्वं यत्सावथोच्छ्रितं मनः । एतदेव हि चारित्र्यं मोक्षाध्वा सरलो मतः ॥ १७ ॥ जटिलो
सुण्डितो वापि गृही वा म्लेच्छ एव वा । एतच्चारित्र्यमासाद्य मोक्षं प्राप्नोति निश्चितं ॥ १८ ॥ ज्ञानदर्शनचारि-
त्राण्येवं मोक्षपथः परं । अन्यस्तु सरलः पन्थाः श्रूयते नात्मसंगतः ॥ १९ ॥ मैत्रीप्रमोदकारुण्यमाध्यक्ष्यै-

वीसितं मनः । समाधानेन संपृक्त मोक्षदानाय कल्पते ॥ २२० ॥ मोक्षः कर्मक्षयादेव स चात्मज्ञानतो भवेत् ।
 ध्यानसाध्यं मत तच्च तद्ध्यानं हितमात्मनः ॥ २१ ॥ न साम्येन विना ध्यान न ध्यानेन विना च तत् । न
 कम्पं जायते तस्माद्ध्यमन्योन्यकारणं ॥ २२ ॥ तस्मात्समाधिमासाद्य प्राप्नुवन्ति शिवं जनाः । तपोभिर्दुष्करैश्ची-
 र्णैर्न समाधिं विना क्वचित् ॥ २३ ॥ औदासीन्यं हि सर्वत्र देहिनां मोक्षकारण । प्रतिबन्धस्तु यस्तत्र मानसो
 बन्धकृच सः ॥ २४ ॥ शब्दरूपरसस्पर्शगन्धैर्युक्तो मनोहरैः । औदासीन्यसमाधिस्थो न लेपं प्राप्नुयाज्जनः ॥ २५ ॥
 मनः सर्वेषु भावेषु प्रसरत्स्तु निर्गल । औदासीन्यसमासीनं न बन्धाय प्रकल्पते ॥ २६ ॥ विहाय सर्वतत्त्वानि
 बाह्यानि विबुधो जनः । आत्मज्ञाने परं चेतः स्थापयेत्स्थिरतां गतं ॥ २७ ॥ जन्मकोटिगतैर्दानैस्तपोभिरति-
 सत्तमैः । आत्मज्ञान विना नैव मोक्षो भवति देहिनां ॥ २८ ॥ संगृह्णन्सर्वविषयान्सर्वकर्मकरोपि हि । आत्म-
 ज्ञानी न बन्धेन बध्यते भवहेतुना ॥ २९ ॥ न पुण्यं नैव वा पापं जायते विदितात्मनां ॥ शुभाशुभैः कृतैः
 कार्यैर्ध्यानान्निष्ठुकर्मणां ॥ ३० ॥ यथा घृतस्रुते कुम्भे जलक्लेशो न जायते । तथात्मज्ञातरि परं कर्मबन्धो
 न कुत्रचित् ॥ ३१ ॥ भवेदात्मविदः सर्वं तृणवद्विष्टपं श्रुतं । आत्मानन्दविनिर्मग्नो नान्यज्जानाति किंचन
 ॥ ३२ ॥ ततः सदुरयोगेन ज्ञात्वात्मानं नरोत्तमः । समाधानं परं चेतो निदधीत क्रमोज्ज्वलं ॥ ३३ ॥ यथा
 गृहस्थधर्मेषु सुभार्या सारमुत्तमं । तथा यतीनां सर्वेषां समाधिर्मोक्षकारणं ॥ ३४ ॥ परित्यज्याखिलं जालं
 व्यर्थं वाग्वैभवोदित । आत्मज्ञानात्समाधाने स्थाप्यं मोक्षार्थिभिर्मनः ॥ ३५ ॥ आचारसपादितसर्वकार्यो

आत्मज्ञताप्राप्तविशुद्धभावाः ॥ समाधितः प्राप्य शिवं वरिष्ठा नरा महानन्दभृतो जयन्ति ॥ २३६ ॥ इत्या-
चार्यवर्धमानसूरिकृते आचारदिनकरे तत्त्वालोककीर्तनो नाम महाद्योतः संपूर्णः ॥

आचार-

दिनकरः

॥ २९६ ॥

॥ संपूर्णमिदमाचारदिनकारख्यं जैनशास्त्रम् ॥

विभागः २
व्यवहार-
परमार्थः

॥ २९६ ॥

ग्रन्थकर्तृप्रशस्तिः ।

जयति प्रथमो नृपतिः प्रथमाचारप्रबोधको जगतां । प्रथमोऽहृत्प्रथमश्रुतिः प्रथमो देवाधिदेवानाम् ॥ १ ॥
जयत्यनन्तविज्ञानज्ञानयुक्तिप्रकाशकः । भगवान् श्रीमहावीरस्तीर्थकृचरमः परम् ॥ २ ॥ भूयाद्विविधसिद्धाना-
मास्पदं गणनायकः । त्रिये तत्त्वविदां श्रीमानिन्द्रभृतिर्दयानिधिः ॥ ३ ॥ आपठारान्मुनीन्द्राणां संहतिर्यस्य
संततिः । श्रीवर्धमानान्तेवासी सुधर्माभूद्गणेश्वरः ॥ ४ ॥ गणाः संख्यातिगास्तस्माद्भूबुः साधुशालिनः ।
तेभ्यः कुलानि शाखाश्च प्रसस्युः प्रौढचेष्टितैः ॥ ५ ॥ तत्रामृतकोटिकगणः श्रीमद्भ्रमुनीश्वरात् । चाश्रीशाखा
कुलं चान्द्रं तत्रापि परिपश्ये ॥ ६ ॥ पूर्वं श्रीहरिभद्राख्यः सूरिन्द्रो भद्रदर्शनः । तत्र वित्रस्तवादीभः पञ्च-
वक्रो व्यराजत ॥ ७ ॥ श्रीयाकिनीवदनसंभववाक्यलेशं सम्यग्विधाय हृदये विलसद्द्वयेन । येनाचनं सुगत-
साधुजनस्य चक्रे चित्रं तदत्र मुनयो विमृशन्ति चित्ते ॥ ८ ॥ देवचन्द्रस्ततः सूरिश्चन्द्रतां प्रत्यपद्यत । मोहा-
न्धकारसंसारतापीडितचेतसां ॥ ९ ॥ श्रीनेमिचन्द्रसूरिन्द्रो भूपयामास तत्पदं । तत उद्योतनः पद्मोद्योतं
तस्य विनिर्मेमे ॥ १० ॥ ततः श्रीवर्धमानाख्यः सूरिर्दुर्वादिनां मदं । वर्धयन्वर्धयामास समस्तं जिनशासनं
॥ ११ ॥ श्रीमज्जिनेश्वरः सूरिर्जिनेश्वरमतं ततः । शरद्राकाशशिष्टसमुद्रसदृशं व्यधात् ॥ १२ ॥ नवाङ्गवृत्ति-

कृतपट्टेऽभयदेवप्रभुगुरोः । तस्य स्तम्भनकाधीशसाविश्चक्रे समं गुणैः ॥ १३ ॥ आह्वयप्रबोधप्रवणस्तत्पट्टे जिनवल्लभः । सूरिर्विह्वलभतां भेजे त्रिदशानां नृणामपि ॥ १४ ॥ ततः श्रीरुद्रपल्लीयगच्छसंज्ञालसद्यशाः । नृपशेखरतां भेजे सूरिन्दो जिनशेखरः ॥ १५ ॥ दुर्वादिपद्मचन्द्राभां पद्मचन्द्रगणाग्रणीः । बभार तत्पट्टे पद्मां शुद्धा निच्छद्मतां गतः ॥ १६ ॥ श्रीमान्विजयचन्द्राख्यः सूरिर्विजयमादधे । ततस्तस्य पट्टे रेजेऽभयदेवगणाधिपः ॥ १७ ॥ देवभद्रस्ततो भद्रंकरसूरिरजायत । प्रभानन्दो महानन्दं ततः संघेऽप्यवर्धयत् ॥ १८ ॥ श्रीश्रीचन्द्रगणाधीशः कसूरिराह । सिद्ध्या तपःसमृद्ध्या च द्योतयामास भूतलं ॥ १९ ॥ जगत्यर्थमतां प्राप्तो जगत्तिल-
तत्पट्टेऽभयदेवाख्यः प्रख्यातोऽजनि सूरिराह ॥ २० ॥ गुणचन्द्रगुरुस्तस्माद्गुणैश्चन्द्रकरोज्ज्वलः । रिजयानन्दो जयानन्दमहास्पदं ॥ २१ ॥ तत्पट्टे सांप्रतं विश्वविश्वविख्यातसद्गुणः । श्रीमान्स्त-
गणनायकः ॥ २३ ॥ युग्मं । खं गच्छं शासतस्तस्य तत्पट्टेऽभयसद्गुरोः । विभाति सर्वदेशेषु विहर्ता
प्रशान्तधीः ॥ २४ ॥ तेनालोक्यागमार्थं च श्रीमदावश्यकोदितं । शिष्यः श्रीवर्धमानाख्यः सूरिरस्ति
॥ २५ ॥ हिताय सर्वसाधूनामाचारख्यापनाय च । निर्ममे शास्त्रमेतच्च दुष्टकर्मक्षयाय च ॥ २६ ॥ युग्मम् । पुरे
नन्दवनाख्ये च श्रीजालन्धरभूषणे । अनन्तपालभूपस्य राज्ये कल्पद्रुमोपमे ॥ २७ ॥ श्रीमद्विक्रमभूपालादष्टष-
ण्मनु १४६८ संख्यके । वर्षे कार्तिकाकायां ग्रन्थोर्यं पूर्तिमायकौ ॥ २८ ॥ युग्मं । शिष्यः श्रीमज्जयानन्दगुरो-

लिखनकर्मणि । तेजःकीर्तिमुनिश्चक्रे साहायकमहर्निशम् ॥ २९ ॥ अज्ञानादागमार्थस्य मूढत्वान्तिकचिदीरितम् ।
 अगुह्यमत्र यत्तत्र मिथ्यादुःकृतमस्तु मे ॥ ३० ॥ दुरूक्तं शोधनीयं च निरस्रयैर्मुनीश्वरैः । सदुक्तमनुमोचं च
 पाठ्य शिष्यगणस्य च ॥ ३१ ॥ यावद्धराधराशिशिष्यैर्मरुवारीश्वरा सुवनमेव विभूषयन्ति । तावत्सुसाधु-
 निकरैः परिपठ्यमानं शास्त्रं तनोतु हृदये कृतिनां प्रमोदम् ॥ ३२ ॥ इति शास्त्रकारप्रशस्तिः संपूर्णा ॥

इति श्रीमण्डलाचार्यकमलसूरिविकासित-खरतरगच्छमालाद्वितीयपुष्परूपे श्रीवर्धमान-

सूरिविरचित आचारदिनकरस्य द्वितीयविभागः संपूर्णः ।

इति आचारविनकरस्य द्वितीयविभागः संपूर्णः ॥

